

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

8/2020 ročník LXXII

NEJVYŠŠÍ SOUD

Z OBSAHU:

Rozhodnutí ve věcech trestních
č. 39–45 str. 1179

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních
č. 78–89 str. 1243

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

8/2020

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.

Místopředseda: JUDr. Roman Fiala

Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Zdeněk Krčmář

Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXXII, Index 47 301

Číslo 8/2020 vychází 30. 11. 2020

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Adhezní řízení	č. 39, 42
Evropský zatýkací rozkaz	č. 44
Hlavní líčení	č. 43
Náhrada nemajetkové škody	č. 39
Náhrada škody	č. 42
Padělání a pozměnění veřejné listiny	č. 45
Právnícká osoba	č. 40
Předvolání a vyrozumění	č. 43
Subsidiarita trestní represe	č. 41
Trestní odpovědnost	č. 41
Trest zákazu činnosti	č. 40
Ukládání trestu	č. 41

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Bezprávná výhrůžka	č. 79
Dohoda o rozvázání pracovního poměru	č. 79
Insolvenční řízení	č. 85, 86
Náhrada nemajetková újmy (o. z.)	č. 83
Náhrada škody	č. 82
Náhrada škody zaměstnavatelem	č. 82, 89
Náhrada za ztrátu na výdělků	č. 89
Nájem pozemku	č. 81
Narovnání	č. 80, 87
Neplatnost právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)]	č. 79
Odklad právní moci	č. 78
Odklad vykonatelnosti	č. 78
Odporovatelnost	č. 78, 85, 86
Osvobození od placení zbytku dluhů	č. 87
Pacht (pachtýř, propachtovatel) [o. z.]	č. 81
Postoupení pohledávky	č. 85
Pracovněprávní vztahy	č. 88
Pracovní úraz	č. 82
Promlčení	č. 89
Přechodná ustanovení	č. 89
Skončení pracovního poměru	č. 88
Smír	č. 87
Společenství vlastníků jednotek	č. 84
Uplatňování pohledávky	č. 86
Veřejný rejstřík (zápis & výmaz) [o. z.]	č. 84
Výpověď z nájmu	č. 81
Zastavení exekuce	č. 87
Závazkové vztahy občanskoprávní	č. 88

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 39

Č. 39

Adhezní řízení, Náhrada nemajetkové škody
§ 228, § 229 tr. ř.

Výroky o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích a o vydání bezdůvodného obohacení jsou oddělitelnými výroky (viz rozhodnutí pod č. 14/2014-II. Sb. rozh. tr.), proto je nezbytné, aby soud při formulaci výroku, jímž poškozenému přiznává jím uplatněný nárok (§ 228 odst. 1 tr. ř.), případně jímž jej zcela (§ 229 odst. 1 tr. ř.) či zčásti (§ 229 odst. 2 tr. ř.) odkazuje na řízení ve věcech občanskoprávních nebo před příslušným orgánem, správně rozlišil, jakého charakteru je nárok, který uplatnil poškozený v trestním řízení podle § 43 odst. 3 tr. ř. Výrok, jímž soud přizná poškozenému nárok na náhradu škody za vytrpěnou bolest, je vadný, neboť bolestné je nárokem na náhradu nemajetkové újmy podle § 2894 odst. 2 o. z., nikoli nárokem na náhradu škody.

Nárokem na odčinění bolesti se míní odčinění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání. Jestliže obtíže spojené s psychickým prožíváním utrpěného zranění přerostly v trvalý následek, musí být zahrnuty do náhrady za ztížení společenského uplatnění, byly-li jen dočasné a postupně vymizely, mohou být posouzeny jako vytrpěná bolest.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 6 Tdo 1309/2019, ECLI:CZ:NS:2019:6.TDO.1309.2019.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněné M. S. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 68 To 20/2019, a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 1 T 134/2018, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství ve Vsetíně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I. Rozhodnutí soudů nižších stupňů

č. 39

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 1 T 134/2018, byla obviněná M. S. (dále též jen „obviněná“, případně „dovolatelka“) uznána vinnou přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se podle jeho skutkových zjištění dopustila tím, že dne 31. 10. 2017 v době od 14:30 do 15:00 hodin v obci XY, okres Vsetín, na pozemku domu č. p. XY, vědoma si toho, že československý vlčák jménem Ru, který s ní a jejím druhem M. K., majitelem psa, byl v tu chvíli na pozemku, může při své fyzické zdatnosti a nedostatečném zajištění proti volnému pohybu na veřejném prostranství vážně ohrozit zdraví a život člověka, pootevřela branku tohoto pozemku vedoucí na ulici, aniž by zkontrolovala, zda M. K. řádně zabezpečil psa vodítkem a náhubkem, načež pes vyběhl brankou ven na ulici a pokračoval na zpevněnou cestu kolem řeky B. u domu č. XY, kde napadl poškozenou Z. J., která zde venčila svého psa jménem Ra., tak, že když poškozená vzala svého psa Ra. z obav do náručí, pes Ru. se poškozené zakousl do oblasti levého boku a následně do levé strany obličeje, čímž poškozenou povalil na zem a zde se následně zakousl do oblasti břicha psa Ra., přičemž tímto pes Ru. způsobil poškozené zranění spočívající v tržně zhmožděné ráně obličeje, mnohočetném zhmoždění a oděrkách trupu a končetin a zhmoždění levého prsu, které si vyžádalo lékařské ošetření a následné omezení v běžném způsobu života poškozené od 31. 10. do 30. 11. 2017, když u poškozené se následkem útoku rozvinula posttraumatická stresová porucha a po zranění jí na obličeji a těle zůstaly perzistující jizvy. Přitom obviněná svým jednáním porušila obecnou prevenční povinnost uloženou jí v § 2900 o. z. a zároveň porušila obecně závaznou vyhlášku č. 1/2011 obce XY, upravující pohyb psů na veřejných prostranstvích.

2. Za tento skutek byla obviněná odsouzena podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho měsíce, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu jednoho roku. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku jí byla uložena přiměřená povinnost, aby ve zkušební době podmíněného odsouzení podle svých sil nahradila škodu, kterou způsobila trestným činem. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. jí byla uložena povinnost zaplatit jako náhradu škody poškozeným Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky částku ve výši 7 239 Kč a Z. J. částku ve výši 60 913 Kč. Poslední jmenovaná byla podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázána se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. O odvoláních obviněné a poškozené Z. J. proti tomuto rozsudku rozhodl Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 68 To 20/2019, jímž z podnětu odvolání obviněné i poškozené podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve všech výrocích o náhra-

dě škody učiněných podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. a za splnění podmínek podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněné povinnost zaplatit poškozené Z. J. jako náhradu škody částku ve výši 88 856 Kč a jako náhradu nemajetkové újmy částku ve výši 583 483 Kč. Současně odvolací soud podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal tuto poškozenou se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Na totéž řízení odkázal podle § 229 odst. 1 tr. ř. s jejím nárokem na náhradu škody i Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky. V ostatních částech zůstal rozsudek soudu prvního stupně nezměněn.

č. 39

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci podala obviněná M. S. prostřednictvím svého obhájce dovolání, jež opřela o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

5. Ve vztahu k výrokům o náhradě škody a nemajetkové újmy dovolatelka vytýká odvolacímu soudu opomenutí § 2951 odst. 2, § 2955, § 2956 a § 2958 o. z. Podle obviněné důvěra odvolacího soudu ve znalecký posudek MUDr. P. R. vyústila v nesprávné hmotně právní posouzení uplatněných nároků. První část tohoto znaleckého posudku obviněná zpochybnila proto, že značka T 70, od které znalec odvozuje traumatický šok T 794, označuje účinky tlaku a vody, tedy nikoli následek prožité jiné události. To plyne i z Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (publikované pod č. 63/2014 Sb. rozh. obč., dále též ve zkratce jen „Metodika“ nebo „Metodika Nejvyššího soudu“). V této souvislosti zmiňuje názor P. P. uveřejněný v časopise Česká a slovenská psychiatrie v ročníku 2012, na s. 318 až 320, a uvádí, že se znalci při hodnocení ztížení společenského uplatnění „znelíbily na škále pěti stupňů Metodiky hned dva stupně“, a citovala příslušné pasáže z jeho výpovědi. Podle dovolatelky znalci ve skutečnosti nic nebránilo při stupni „0“ stanovit rozsah zanedbatelných obtíží přímo procentní sazbou od 1 % do 4 % včetně. V návaznosti na výpověď znalce obviněná podotýká, že Metodika Nejvyššího soudu nepřevzala položku D 480, přičemž některé položky se vzájemně vylučují, aby nedocházelo k dvojímu hodnocení a k nepřiměřeně vysokému plnění. Ve vztahu k posudku MUDr. P. R. obviněná uvedla, že položka D 450 – chůze se má vzájemně vylučovat s položkou D 455 – pohyb, přesto znalec hodnotil obě položky souběžně. Obdobně je to také u položky D 230 – vykonávání běžné denní povinnosti a položky D 220 – provádění mnohočetných úkolů a u položek D 620, D 640, D 650 a D 660.

6. Obviněná poukazuje na Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví vypracovanou Světovou zdravotnickou organizací, jež pracuje zejména s pojmy, které Metodika Nejvyššího soudu uvádí v základní pojmové

„abecedě“. Ve znaleckém posudku znalce podle názoru obviněné chybí stupně obtíže výkonu a procentuální obtíže výkonu, které soudní znalec vůbec nehodnotil. Dovolatelka následně nastiňuje vlastní způsoby hodnocení a připomíná (ve vazbě na realizování složitých ekonomických operací) obsah výpovědi znalce, přičemž dovozuje, že nelze hodnotit příčinnou souvislost mezi ztížením společenského uplatnění a škodní událostí bez jeho hodnocení před škodní událostí. Přitom ztížení společenského uplatnění není možno chápat jako doživotní omezení. Početní hodnoty, ke kterým znalec dospěl, jsou zjevně v rozporu s Metodikou Nejvyššího soudu a Mezinárodní klasifikací funkčních schopností, disability a zdraví. Jestliže se jich znalec dovolává, využívá je a odkazuje na ně, pak je zavázán je používat tak, jak byly zpracovány. V posudku podle názoru obviněné chybí vyjádření rozdílu mezi ztížením společenského uplatnění poškozené před nehodou oproti ztížení společenského uplatnění poškozené po nehodě, které by v podstatné části obsáhlo rozdíl mezi hodnotou kapacity a chybějící hodnotou výkonu. Tato skutečnost podle ní není chybějící skutkovou okolností, nýbrž vadou posudku. Obviněná dále vytýká znaleckému posudku, že mu chybí i časový rámec, který by obvykle měl být spojen s hodnocením psychických poruch, pokud by nebyly zapříčiněny trvalými organickými poruchami zdraví, přičemž jednorázově lze odškodňovat duševní útrapy přiměřeným zadostiučiněním. Ohledně újmy způsobené zásahem do osobnostních práv dovolatelka připomenula, že nejde o „psychické bolestné“, žádné totiž podle jejího názoru neexistuje. Jde o zadostiučinění z důvodu, že došlo k zásahu do osobnostních práv člověka podle § 2956 o. z., které se určuje podle § 2957 o. z. Metodika ani Klasifikace vůbec nedopadají na tyto duševní útrapy, které se nedají odhadnout ani jiným způsobem. Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné.

7. Podle názoru dovolatelky je to soud, který rozhoduje o způsobu a výši zadostiučinění a náhradách majetkové a nemajetkové újmy a znalecký posudek je pouze doporučující. Soud musí hodnotit a určit přiměřenost zadostiučinění a stanovit výši náhrady podle zásad slušnosti, přičemž má zohlednit nejen újmu na straně poškozené, ale i majetkové poměry a jiné okolnosti na straně škůdce (obviněná poukázala na usnesení Nejvyššího soudu ve věci pod sp. zn. 6 Tdo 1154/2016). Tím, že odvolací soud převzal závěry znalce, dal najevo, že otázky týkající se nemajetkové újmy jsou předmětem odborného posouzení. S poukazem na náleze Ústavního soudu vydaný pod sp. zn. I. ÚS 1346/16 dovolatelka dovozuje, že bolestné je esenciální složkou náhrady nemajetkové újmy. Ztížení společenského uplatnění je přitom společně s bolestným uváděno jako nemajetková újma na zdraví. Pokud rozsudky soudů obou stupňů přiznávají bolestné jako náhradu škody, a tedy jako majetkovou újmu, jde o vadu.

8. Obviněná připomíná, že podáním ze dne 18. 2. 2019 písemně navrhla doplnění dokazování u odvolacího soudu. Řídila se přitom poučením uvedeným

ve vyzoomění soudu o veřejném zasedání. Po vydání rozsudku soudu prvního stupně poskytl ČSOB Pojišťovna, a. s., u níž je pojištěn majitel psa M. K., plnění z odpovědnosti za škodu uniklým zvířetem. Současně obviněná doložila také pravomocné rozhodnutí Městského úřadu ve Vsetíně ze dne 2. 5. 2018, odboru správních agend, ohledně přestupku, kterého se dopustil M. K., jenž byl postižen za totožné jednání, v jehož důsledku Z. J. utrpěla škodu újmu na zdraví. Podotýká, že při veřejném zasedání upozorňovala na tyto důkazní návrhy, přesto zůstaly odvolacím soudem opomenuty.

9. V další části svého dovolání uplatnila dovolatelka námitky proti výroku o vině.

10. Závěrem obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 68 To 20/2019, případně aby zrušil též jemu předcházející rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 1 T 134/2018, a aby „věcně a místně příslušnému soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl“. Pokud by měl dovolací soud sám rozhodnout ve věci rozsudkem, obviněná navrhla, aby ji zprostil obžaloby, protože skutek tak, jak byl zjištěn, není trestným činem.

11. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněné prostřednictvím státní zástupkyně činné u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“), která uvedla, že citovanému dovolacímu důvodu neodpovídají námitky obviněné, jimiž brojila proti způsobu hodnocení důkazů (zejména pokud zpochybnila hodnocení závěrů znaleckého posudku).

12. Podle státní zástupkyně odpovídají uplatněnému důvodu dovolání námitky obviněné proti právnímu posouzení skutku jako přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku, tyto námitky však nejsou opodstatněné.

13. Námitky, které obviněná vznesla proti výrokům o náhradě škody a nemajetkové újmy, sice formálně odpovídají dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., nelze je však považovat za opodstatněné. V této souvislosti státní zástupkyně uvedla, že námitky proti výroku učiněnému v adhezním řízení lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jestliže dovolatel vytkl nesprávné hmotně právní posouzení, tj. porušení hmotného práva, jímž se řídí režim náhrady škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení.

14. V posuzované věci rozhodovaly soudy obou stupňů o nároku poškozené Z. J. na náhradu škody a nemajetkové újmy v podobě nároků na odčinění vytrpěné bolesti a ztížení společenského uplatnění. Pokud jde o majetkovou újmu (škodu), kterou obviněná svým jednáním ve smyslu § 147 odst. 1 tr. zákoníku způsobila, soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku odkázal na § 2933 o. z., které je zvláštním ustanovením o škodě způsobené zvířetem. Podle citovaného ustanovení platí, že způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo

pod jeho dohledem, nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo. Osoba, které bylo zvíře svěřeno nebo která chová zvíře nebo ho jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem. Je třeba zdůraznit, že s ohledem na § 2894 o. z. je škodou pouze majetková újma, nikoli však újma nemajetková. Proto se i § 2933 o. z. vztahuje toliko na náhradu majetkové škody.

15. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl odvolací soud ovšem také k závěru, že vzhledem k újmě na zdraví, kterou obviněná způsobila poškozené, je namíste přiznat jí náhradu nemajetkové újmy částkou ve výši 583 483 Kč. V této souvislosti státní zástupkyně uvedla, že v případě vzniku nemajetkové újmy na přirozených právech člověka lze odčinit bolest, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkovou újmu (duševní útrapy). Z ustanovení § 2956 o. z. přitom současně vyplývá, že vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části občanského zákoníku, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčini i způsobené duševní útrapy. Státní zástupkyně dovozuje, že pravidlo obsažené v § 2956 o. z. se týká souběhu práv z titulu ochrany osobnosti a z titulu náhrady škody. Na základě citovaného obecného ustanovení se tedy odškodní i duševní útrapy. Tento nárok, který představuje součást náhrady nemajetkové újmy, je ve vztahu k primární oběti zakotven též v § 2958 věty před středníkem o. z., podle kterého při ublížení na zdraví odčini škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy. Zatímco tedy § 2956 o. z. dopadá na duševní útrapy, které nejsou spojeny se zásahem do života a zdraví, ustanovení § 2958 a § 2959 o. z. se týkají právě takových případů. Pokud tedy duševní útrapy mají svůj původ v poškození zdraví (v prostém či ve zvlášť závažném), odčini se v rámci nároku na náhradu další nemajetkové újmy podle § 2958 o. z., jde-li o primární oběť jako v posuzovaném případě.

16. Z rozhodnutí soudů v dané trestní věci pak vyplývá, že rozhodovaly o nároku poškozené na náhradu majetkové újmy (škody) a dále o jejím nároku na náhradu nemajetkové újmy týkající se bolesti a ztížení společenského uplatnění. Šlo tedy o nároky uvedené jednak ve zvláštním ustanovení § 2933 o. z., jednak v § 2958 o. z., který řeší náhradu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví. Nárokem na odškodnění bolesti se rozumí odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání. Běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu jsou zahrnuty již v ohodnocení bolesti. Pokud jde o další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z., jsou spojeny se zásahem do zdraví, který nespočívá v přechodné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého (trvalého) charakteru, nýbrž jde o specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpené újmy na zdraví nad obvyklou mírou (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo

2245/2017). Bodové hodnocení lékaře (znalce z příslušného oboru) je tak pouze východiskem, na jehož základě soud teprve určuje konečnou výši náhrady s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem každého případu. Příkladný výčet těchto okolností obsahuje § 2957 o. z. Pokud jde o ztížení společenského uplatnění, o kterém odvolací soud v této trestní věci rovněž rozhodoval v rámci adhezního řízení, státní zástupkyně uvedla, že jeho účelem je poskytnout náhradu za nemožnost žít plnohodnotný život.

17. Na základě uvedeného přehledu státní zástupkyně konstatovala, že v případě nemajetkové újmy se odčiní fyzická nebo psychická bolest na základě bodového hodnocení znalce podle Metodiky Nejvyššího soudu a podle § 2957 o. z. Teprve v případě, že toto odčinění bolesti neodpovídá běžné intenzitě utrpěné nemajetkové újmy, přizná soud poškozenému nárok na odčinění další nemajetkové újmy. Jde zde o duševní útrapy.

18. Přitom v posuzované věci odvolací soud stanovil výši odčinění nemajetkové újmy v penězích právě s ohledem na shora uvedená hlediska. Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu je současně také zřejmé, že při stanovení výše zmíněné náhrady přihlížel k Metodice Nejvyššího soudu. Podkladem pro přiznání nároku poškozené na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění byl znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví. Napadenému rozsudku odvolacího soudu státní zástupkyně vytkla, že se nezabýval tím, zda výše přiznaného nároku odpovídá i schopnostem a možnostem obviněné uspokojit takový nárok. Tento nedostatek však nelze považovat za natolik zásadní, aby zakládal důvod pro zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu v řízení o dovolání. Za zásadní pochybení odvolacího soudu nepovažuje státní zástupkyně ani to, že přiznaný nárok na náhradu nemajetkové újmy blíže nekonkretizoval ve výroku učiněném v adhezním řízení. Odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku uvedl, o kterých nárocích poškozené rozhodoval, které důkazy provedl k prokázání těchto nároků a k jakým závěrům dospěl. Takový postup soudu je možné považovat za dostačující pro závěr o povinnosti obviněné k náhradě nemajetkové újmy.

19. Odpovědnost obviněné za vznik majetkové újmy (škody), kterou způsobila svým zaviněným jednáním, nemůže být zpochybněna ani její námitkou, že nebyla majitelkou psa. Jak již bylo výše uvedeno, § 2933 o. z. je zvláštním ustanovením o škodě způsobené zvířetem. Obviněná byla osobou, která v době spáchání činu vykonávala dohled nad zvířetem. V rozhodném okamžiku byla tedy faktickým detentorem zvířete, takže vznikem škody ji zatěžovala povinnost nahradit tuto škodu společně a nerozdílně s vlastníkem zvířete. Oba soudy při respektu k zásadě obžalovací vycházely z toho, že obviněná je jediným pachatelem spáchaného přečinu. Z tohoto důvodu nebylo možné uložit povinnost nahradit způsobenou škodu též vlastníkovu zvířete. K dovolacímu důvodu podle § 265b

odst. 1 písm. l) tr. ř. státní zástupkyně uvedla, že tento nebyl naplněn ani v jedné jeho variantě.

20. Závěrem státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné, neboť jde o dovolání zjevně neopodstatněné.

III.

Důvodnost dovolání

1. Obecná východiska

21. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

22. Ze skutečností výše uvedených vyplývá, že východiskem pro existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. zásadně jsou v pravomocně ukončeném řízení stabilizovaná skutková zjištění vyjádřená především v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popř. i další soudem (soudy) zjištěné okolnosti relevantní z hlediska norem hmotného práva (trestního, ale i jiných právních odvětví). Druhá alternativa tohoto dovolacího důvodu může být naplněna i tehdy, je-li z hlediska hmotného práva (např. vadnou aplikací ustanovení občanského zákoníku) nesprávně rozhodnuto o nároku uplatněném poškozeným v adhezním řízení.

23. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je dán tehdy, pokud bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

2. Vlastní posouzení důvodnosti dovolání

24. Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněné M. S. přezkoumal na jeho podkladě podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadené rozhodnutí i řízení mu předcházející a dospěl mimo jiné k následujícím zjištěním.

K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v první alternativě (výrok o vině)

25. Nejvyšší soud se v této části podrobně zabýval dovolacími námitkami obviněné a vadami rozhodnutí soudů nižších stupňů, které na jejich podkladě shledal. Aniž by bylo nutno zkoumat důvodnost užití právní kvalifikace skutku soudy nižších stupňů z hlediska dalších aspektů, lze již na tomto místě uvést, že dovolání obviněné v části brojící proti výroku o vině je důvodné, neboť na podkladě dosud učiněných zjištění nebyla naplněna objektivní stránka přečinu, jímž byla pravomocně uznána vinnou. Z hlediska toho, co napadená rozhodnutí nabízejí ve svých skutkových zjištěních, a při zdůvodnění užití právní kvalifikace lze totiž říci, že dostatečným způsobem neosvědčují vznik těžké újmy na zdraví u poškozené Z. J.

K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v druhé alternativě (výroky o nárocích poškozené)

26. Pokud jde o výroky o náhradě škody a náhradě nemajetkové újmy, obviněná M. S. uplatnila dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho alternativě jiného nesprávného hmotněprávního posouzení. V jeho rámci brojí proti tomu, jakým způsobem odvolací soud rozhodl o náhradě škody a náhradě nemajetkové újmy, když podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek v celém výroku o náhradě škody podle § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 2 tr. ř. a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil dovolatelce povinnost zaplatit poškozené Z. J. jako náhradu škody částku ve výši 88 856 Kč a jako náhradu nemajetkové újmy vyjádřené v penězích částku ve výši 583 483 Kč.

27. Odhlédne-li Nejvyšší soud od skutečnosti, že obviněná se ve své dovolací argumentaci snaží přesvědčit dovolací soud o nesprávnosti odborných závěrů znaleckého posudku MUDr. P. R., čímž však primárně napadá skutková zjištění odvolacího soudu, který vyšel z tohoto důkazního prostředku při stanovení výše odškodného, a nikoli samotné hmotně právní posouzení ve smyslu uplatněné alternativy dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., pak musí současně přiznat, že vznesla i námitky, které odpovídají tomuto důvodu dovolání.

28. Vadnost hmotně právního posouzení shledává dovolatelka v případě výroku o náhradě škody v tom, že jeho součástí učinil odvolací soud i odškodnění

poškozené za tzv. psychické bolestné, které vyčíslil na podkladě znaleckého posudku MUDr. P. R. v částce 55 178 Kč (ta tvoří společně s odškodněním za další uplatněné nároky – viz níže body 40. a 41. – celkově přiznanou částku ve výši 88 856 Kč), a v případě výroku o náhradě nemajetkové újmy v tom, že mohlo dojít ke dvojitmu odškodnění utrpěné újmy.

č. 39

29. Pokud jde o první ze sporných nároků – nárok na náhradu škody, který odvolací soud přiznal poškozené podle § 228 odst. 1 tr. ř. ve výši 88 856 Kč, dovolatelka v podaném dovolání namítá, že psychické bolestné je „zadostiučinění z důvodu zásahu do osobnostních (přirozených) práv člověka podle § 2956 o. z., které se určuje ve smyslu § 2957 o. z.“. Podle názoru obviněné „ani Metodika, ani Klasifikace na tyto duševní útrapy nedopadají. Duševní útrapy se nedají odhadnout ani jiným způsobem. Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné...“.

30. Ve vztahu k této námitce je třeba konstatovat, že ji dovolatelka uplatnila opodstatněně. Odvolací soud vyšel z toho, že poškozená důvodně uplatnila nárok na náhradu škody, která jí měla vzniknout v důsledku napadení psem Ru., přičemž tento nárok zahrnoval jednak určení výše bolestného vyplývajícího ze znaleckého posudku MUDr. P. R., jenž určil výši „psychického bolestného“ jako následku plynoucího z napadení poškozené psem v hodnotě 200 bodů, což odpovídá částce 55 178 Kč, jednak již zjištěné „fyzické bolestné“ ve výši 17 657 Kč, které stanovila pro Pojišťovnu Kooperativa MUDr. M. D. v rozsahu 64 bodů.

31. K nárokům, které uplatnila poškozená v rámci adhezního řízení, se odvolací soud vyjádřil tak, že „dospěl ... k závěru, po doplnění dokazování, že je nutno poškozené přiznat nad rámec toho, co přiznával soud prvního stupně, rovněž psychické bolestné ve výši 200 bodů a dále ztížení společenského uplatnění ve výši 583 483 Kč a rovněž je nutno přiznat poškozené na náhradě škody náklady za léčení jejího psa tak, jak byly poškozenou požadovány, neboť z potvrzení veterinárního lékaře MVDr. J. D. je zřejmé, že požadované úkony měly souvislost s léčením psa Ra. a poškozené Z. J. v důsledku napadení jiným psem. Současně pak odvolací soud dospěl k závěru, že od oprávněných nároků poškozené je nutno odečíst částku, kterou uhradila ČSOB Pojišťovna v rámci plnění, a to částku ve výši 27 235 Kč ... Na základě těchto skutečností pak dospěl odvolací soud k závěru, že je možno přiznat poškozené jako náhradu škody částku ve výši 88 856 Kč a jako náhradu nemajetkové újmy vyjádřené v penězích částku ve výši 583 483 Kč. Poškozená pak byla se zbytkem svých nároků na náhradu škody odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních...“.

32. Pokud jde o citované závěry odvolacího soudu, je třeba usuzovat (neboť odůvodnění rozsudku odvolacího soudu nečiní odkaz na žádné konkrétní ustanovení občanského zákoníku), že tyto jsou založeny na předpokladu, že podle § 2958 o. z. odčiní škůdce újmu peněžitou náhradou vyvažující plně vytrpěné bolesti, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkové újmy.

33. Odvolací soud však nerozhodl terminologicky správně o nárocích, které poškozená uplatnila. Trestní soud při svém rozhodování musí důsledně rozlišovat, zda poškozený uplatňuje (§ 43 odst. 3 tr. ř., § 206 odst. 2 tr. ř.) nárok na náhradu škody, či na náhradu nemajetkové újmy, případně zda se domáhá vydání bezdůvodného obohacení. Potřeba takového rozlišení je dána tím, že občanský zákoník rozlišuje mezi újmou na jmění (§ 2894 odst. 1 o. z.), nemajetkovou újmou (§ 2894 odst. 2 o. z.) a bezdůvodným obohacením (§ 2991 a násl. o. z.), které pokládá za zcela samostatné hmotněprávní nároky, což má dopad i do roviny procesní. Soud proto musí již na počátku hlavního líčení, a to při uplatnění vzneseného nároku poškozeným, resp. v návaznosti na dotaz učiněný předsedou senátu podle § 206 odst. 2 tr. ř., vyřešit otázku, jaký nárok poškozený uplatňuje. To má zásadní význam pro jeho následné rozhodování o něm. V případě nejasností by měl po poškozeném požadovat, aby alespoň obsahově (pokud již přímo neodkáže na příslušné ustanovení občanského zákoníku) vymezil, jakou kompenzaci po obviněném požaduje. Podmínkou toho, aby poškozený mohl uplatňovat svůj nárok v trestním řízení, resp. aby soud rozhodl o řádně uplatněném nároku, není to, aby poškozený konkrétně uvedl, podle jakých ustanovení příslušného předpisu mu má být nárok přiznán. Zcela dostačující je, aby z jeho podání bylo zřejmé, vůči komu nárok uplatňuje (vůči kterému z obviněných, zejména jde-li o skupinovou věc), co požaduje (např. v jaké výši žádá náhradu škody, nemajetkové újmy apod.) a z jakého důvodu požaduje takovou náhradu (či vydání bezdůvodného obohacení) po obviněném (stručně skutkové vylíčení objasňující důvodnost uplatňovaného nároku). Na soudu poté je, aby vyhodnotil, jaký nárok (nahrazení majetkové škody, nahrazení nemajetkové újmy v penězích, vydání bezdůvodného obohacení) poškozený uplatnil. Je nadbytečné dodávat, že soud není vázán případně vadnou právní kvalifikací nároku poškozeným a že takové pochybení nebrání v tom, aby nárok, jehož hmotně právní opodstatnění spočívá v jiném ustanovení, byl poškozenému přiznán, je-li důvodný a důkazním řízením prokázán.

34. Odvolací soud přiznal poškozené jako náhradu škody částku ve výši 88 856 Kč, jež zahrnovala náhradu za „psychické“ bolestné v částce 55 178 Kč, náhradu za „fyzické“ bolestné ve výši 17 657 Kč a další poškozenou uplatněné nároky na náhradu škody. V prvních dvou případech však tyto nároky nejsou součástí majetkové škody, nýbrž jde o materiální náhradu za zásah do práva na zachování tělesné a duševní integrity člověka, tedy o náhradu nemajetkové újmy. Odvolací soud tedy správně neposoudil, že nárok plynoucí z bolestného není obsahově součástí nároku na náhradu škody, jenž je pojmově spojen jen se vznikem majetkové škody (§ 2894 odst. 1 o. z.), nýbrž součástí nároku na náhradu nemajetkové újmy (§ 2894 odst. 2 o. z.). Bolestné je totiž nárokem, který plyne z újmy způsobené poškozenému na zdraví, které je chráněným osobnostním statkem.

35. Smyslem náhrady za bolest je vedle samotného bolestivého stavu odškodnit i určitou míru nepohodlí, stresu či obtíží spojených s utrpenou zdravotní

újmou (viz též obavu ze ztráty života či vážného poškození zdraví ve smyslu § 2957 věty třetí o. z.), a to v rozsahu, v němž tyto zásahy do osobnostní sféry poškozeného z povahy věci souvisí s bolestí obvykle doprovázející stavy popsané v jednotlivých položkách bolestného v Metodice Nejvyššího soudu (tzv. bolest v širším smyslu). Výkladem § 2958 o. z. nelze dovodit, že nyní má být pojem bolest chápán toliko jako fyzická bolest bez souvislosti s duševními aspekty bolestivých stavů. Lze proto uzavřít, že nárokem na odškodnění bolesti je myšleno odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání. Opačný výklad by znamenal, že za účinnosti původní úpravy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 440/2001 Sb., která neznala pojem další nemajetkové újmy, nebyly vůbec duševní obtíže spojené s léčením odškodnitelné. Tak tomu však prokazatelně nebylo, neboť duševní útrapy byly odškodňovány v rámci bolestného, a pokud překročily obvyklou zátěž a staly se trvalými, byly odškodňovány v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3228/2014, uveřejněný pod č. 7/2017 Sb. rozh. obč.); toto pravidlo se uplatní i za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

36. Zákon v § 2958 o. z. zakládá novou kategorii nároku náhrady za újmu na zdraví, a to za tzv. další nemajetkové újmy. Nelze je jednoduše definovat, avšak tento pojem má vystihovat nekonečnou variabilitu soukromého života a různých životních situací, které dosud odškodňovány nebyly. Další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví jsou spojeny se zásahem do zdraví, který nespočívá v přechodné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého (trvalého) charakteru; jde o specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, tedy okolnosti, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpené újmy na zdraví nad obvyklou míru. Tak např. nečekaně závažné komplikace spojené s léčením a z nich plynoucí omezení, jako je mnohatýdenní přiřítí končetiny v nepřírozené poloze za účelem tvorby a přenosu laloků při rekonstrukční chirurgii, nemožnost zúčastnit se pracovní či studijní stáže, sportovního utkání nebo jiné pro poškozeného významné plánované aktivity, potrat těhotné poškozené způsobený psychickým otřesem, nikoli škodnou událostí samotnou, stres vyvolaný tím, že poškozený není dočasně schopen postarat se o osobu blízkou, závislou na jeho péči, a má důvodnou obavu, že se o takovou osobu nepostará někdo jiný (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 5. 2019, sp. zn. 25 Cdo 2635/2018). Nepřiměřené rozšíření zbytkové kategorie další nemajetkové újmy by však vedlo k vynětí standardních situací z rámce odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, a tím k nesystémovému stírání rozdílů mezi jednotlivými druhy nemajetkových újem na zdraví (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, uveřejněné pod č. 7/2019 Sb. rozh. obč.).

37. Pokud jde o posouzení výroku o náhradě nemajetkové újmy v rozsudku odvolacího soudu, je třeba v návaznosti na shora uvedené skutečnosti dospět k závěru, že neobjasnění otázky, jaké nároky odvolací soud ve své podstatě přiznal, a ztotožnění bolestného s tzv. psychickým bolestným ústí rovněž do závěru o pochybnostech o důvodnosti/správnosti přiznaného nároku za ztížení společenského uplatnění. Odvolací soud (na podkladě znaleckého posudku MUDr. P. R.) přiznal poškozené tzv. psychické bolestné v částce 55 178 Kč (odpovídající stanoveným 200 bodům) jako kompenzaci za vznik lehké formy posttraumatické stresové poruchy, která se u poškozené vyvinula v důsledku napadení psem Ru. Odvolací soud se přitom nezabýval tím, zda jím odškodňovaný nárok v podobě tzv. psychického bolestného není již pojmově součástí náhrady za ztížení společenského uplatnění, či zda stojí jako samostatný nárok, který je třeba přiznat. Jestliže obtíže spojené s psychickým prožíváním utrpeného zranění přerostly v trvalý následek, musí být zahrnuty do náhrady za ztížení společenského uplatnění. Jestliže tyto obtíže byly dočasné a postupně vymizely, mohou být posouzeny jako vytrpěná bolest, jak zřejmě učinil znalec, byť doporučující Metodika Nejvyššího soudu v části B nemá samostatnou bodovou položku pro takovou diagnózu. Soud však může uvážit, zda tuto újmu, která pojmově spadá pod bolest, ocení jako tzv. duševní poruchu vzniklou následkem traumatu, potvrzenou psychiatrickým pracovištěm, například v rozmezí 60 až 300 bodů. Ostatně i nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ve znění nařízení vlády č. 224/2016 Sb., které se používá v pracovněprávních vztazích, obsahuje obdobnou položku (22. Akutní depresivní a stresový syndrom potvrzený psychiatrickým pracovištěm – 100 až 200 bodů) v sazebníku pro ohodnocení bolesti pro jednotlivá poškození zdraví způsobená pracovním úrazem (příloha č. 1 k citovanému nařízení). Mají-li snad obtíže označené soudem za psychickou bolest jinou povahu, tj. takovou, že je nelze podřadit ani pod bolest, ani ztížení společenského uplatnění, není vyloučeno, aby byly podřazeny pod tzv. další nemajetkovou újmu vyvolanou ublížením na zdraví, pokud soud vyloží, v čem spočívá, jak se projevuje a jakou má pro poškozeného závažnost.

38. V tomto směru přitom nelze na podkladě provedeného dokazování postavit nejisto, zda popis jednotlivých omezení v běžném způsobu života plynoucí ze vzniku posttraumatické stresové poruchy, jež jsou uváděny v rámci znaleckého posudku MUDr. P. R., má svůj původ v „psychickém“ bolestném (které znalec ohodnotil 200 body), nebo v přiznaném nároku za ztížení společenského uplatnění (které znalec ohodnotil částkou 583 483 Kč). Lze toliko spekulovat – jelikož zpracovaný znalecký posudek nevyvrací uvedené pochybnosti –, že některé následky plynoucí z napadení psem Ru., jež byly odškodněny v rámci „psychického bolestného“, mohly stejně tak dobře tvořit součást překážky lepší budoucnosti poškozené, jelikož forenzně významným a zjištěným následkem byla lehká post-

traumatická stresová porucha. V odůvodnění výroků o náhradě škody a nemajetkové újmy odvolacím soudem přitom chybí přijatelná charakteristika důvodnosti obou přiznaných nároků z hlediska příčin jejich vzniku. Jinými slovy vyjádřeno, na podkladě zpracovaného znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a stanovení nemateriální újmy na zdraví, jenž je rozhodujícím důkazním prostředkem, na podkladě kterého odvolací soud přiznal nárok na náhradu nemajetkové újmy poškozené, nelze dovodit, jestli následek v podobě vzniku posttraumatické stresové poruchy byl odškodněn v rámci (nesprávně pojatého) „psychického bolestného“, či v rámci ztížení společenského uplatnění. Pokud odvolací soud shledal důvodnost obou přiznaných nároků v jím tvrzeném rozsahu, v odůvodnění rozsudku – jakož i v důkazech provedených v řízení, a to včetně výslechu znalce MUDr. P. R. ve veřejném zasedání – chybí opora pro takový důkazní závěr. Z odůvodnění rozsudku proto nelze zjistit, zda důvodnost obou přiznaných nároků na náhradu nemajetkové újmy poškozené měla svůj původ ve vzniku posttraumatické stresové poruchy, či jde o případ, kdy jeden následek je třeba odčinit dvěma nároky, a pokud ano, v jakém rozsahu.

39. Přitom je třeba zdůraznit požadavek na řádné odůvodnění výroku o náhradě škody tak, jak vyžaduje mimo jiné i judikatura Ústavního soudu, která jej zdůraznila s vazbou na čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Jak vyplývá z nálezu Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2009, sp. II. ÚS 1320/08, k tomu, aby bylo naplněno ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, je třeba i výrok o náhradě škody náležitě odůvodnit v souladu s § 125 odst. 1 tr. ř. V odůvodnění výroku o náhradě škody se soud musí vypořádat mj. s otázkou, zda byl nárok uplatněn včas a řádně, jaké nároky byly uplatněny a v jaké výši a o který hmotněprávní předpis je nárok opřen, zda nárok v době rozhodování soudu trval, zda jeho přiznání nebrání nějaká zákonná překážka ve smyslu § 228 odst. 1 věty za středníkem tr. ř. (viz ŠÁMAL P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2856 a 2857), s tím, že rozsah, v němž je třeba takový výrok odůvodnit, by měl být zásadně srovnatelný s tím, jak by byl odůvodněn, pokud by o něm bylo rozhodováno v řízení občanskoprávním. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, adhezní trestní řízení ve své podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak byl nárok na náhradu škody uplatňován. Výrok trestního soudu, jímž byl podle § 228 odst. 1 tr. ř. přiznán nárok poškozeného na náhradu škody vůči obžalovanému, je exekučním titulem a musí snést test ústavnosti jako kterékoli jiné meritorní rozhodnutí soudu. Trestní soud má v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodnění svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních.

40. Pro úplnost lze poukázat na to, že odvolací soud zcela důsledně neposoudil ani zbývající část nároku na náhradu majetkové újmy (škody) uplatněného poškozenou. Lze připomenout, že soud prvního stupně rozhodl o nárocích na

náhradu škody a nemajetkové újmy uplatněných poškozenou tím způsobem, že z celkové částky, kterou poškozená uplatnila (ve výši 727 051,16 Kč, která sestávala z částek za ztížení společenského uplatnění ve výši 583 483 Kč, bolestného ve výši 72 834,96 Kč, ušlé mzdy ve výši 40 392 Kč, nákladů na zpracování znaleckého posudku ve výši 20 150 Kč, nákladů léčby psa Ra. ve výši 7 327,50 Kč, cestovného ve výši 2 153,70, nákladů mamografického vyšetření ve výši 620 Kč a vynaloženého regulačního poplatku ve výši 90 Kč), přiznal poškozené podle § 228 odst. 1 tr. ř. částku ve výši 60 913 Kč (jež zahrnovala bolestné ve výši 17 657 Kč, ušlou mzdu ve výši 40 392 Kč, cestovné ve výši 2 153,70 Kč, náklady na mamografické vyšetření ve výši 620 Kč a regulační poplatek ve výši 90 Kč). Soud prvního stupně k tomu uvedl, že „zaplacení mamografického vyšetření v souvislosti se zhmožděním prsu útokem psa Ru. a zaplacení regulačního poplatku bylo řádně doloženo listinnými důkazy. Cestovné bylo řádně vyúčtováno a po přepočítání soudem požadovaná částka souhlasila. Rovněž k náhradě ušlé mzdy byly řádně doloženy výpisy z účtů, z nichž je zřejmá mzda za období 5–10/2017 od všech tří zaměstnavatelů ... Pokud jde o náklady léčení psa Ra., pak tyto soud nepřiznal, neboť nemá za zřejmé, z jaké části jsou tyto důvodné, respektive vztahující se k utrpeným zraněním. Celková fakturovaná a uhrazená částka činila 7 509 Kč, avšak poškozená požadovala toliko částku 7 327,50 Kč, když sama nepožadovala částku 121 Kč za evakuaci anální žlázy a 60,50 za zkrácení drápků. Soud však ani u ostatních položek, které již nárokovány byly, není schopen posoudit, zda konkrétní léky nebo či účtované postupy souvisely se zraněními ze dne 31. 10. 2017, či nikoli, zvláště když na 6 ze 7 faktur je účtováno jednak ‚klinické vyšetření‘, jednak také ‚běžné ošetření‘. Soud rovněž nepřiznal částku náhrady za ztížení společenského uplatnění ve výši 583 483 Kč a bolestné ve výši 55 177,96 Kč odpovídající ohodnocení 200 bodů, které vyplývají ze znaleckého posudku MUDr. P. R. ... Na bolestném pak byla přiznána pouze částka ve výši 17 657 Kč, která odpovídá 64 bodům z posudku o bolestném zpracovaného pro ČSOB Pojišťovnu MUDr. M. D., na němž se strany shodly.“

41. Odvolací soud přitom ve vztahu k takto přiznanému nároku na náhradu škody uvedl, že „dospěl ... k závěru, že ... je nutno poškozené přiznat nad rámec toho, co přiznával soud prvního stupně, rovněž psychické bolestné ve výši 200 bodů a dále ztížení společenského uplatnění ve výši 583 483 Kč a rovněž je nutno přiznat poškozené jako náhradu škody vynaložené náklady za léčení jejího psa tak, jak byly poškozenou požadovány, neboť z potvrzení veterinárního lékaře MVDr. J. D. je zřejmé, že požadované úkony měly souvislost s léčením psa Ra. a poškozené Z. J. v důsledku napadení jiným psem ... Současně pak odvolací soud dospěl k závěru, že od oprávněných nároků poškozené je nutno odečíst částku, kterou uhradila ČSOB Pojišťovna v rámci plnění, a to částku ve výši 27 235 Kč.“

42. V tomto ohledu je ovšem třeba konstatovat, že výroky o náhradě škody a nemajetkové újmy v rozsudku odvolacího soudu jsou v rozporu s tím, co tento soud uvedl v jeho odůvodnění. Při rozhodování soudu o náhradě škody v rámci adhezního řízení je nezbytné, aby výrok, jímž soud přiznal poškozenému uplatněný nárok na náhradu škody, korespondoval s odůvodněním tohoto rozsudku, a to již z toho důvodu, aby v případě rozhodování jiného orgánu (typicky civilního soudu) o zbytku uplatněného nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení bylo zřejmé, o jakém z nich již rozhodl trestní soud a v jakém rozsahu.

43. Odvolací soud nepostupoval důsledně již proto, že o nároku, o němž se v odůvodnění svého rozsudku vyslovil jako o tom, o kterém rozhodl procesním způsobem podle § 228 odst. 1 tr. ř., ve skutečnosti rozhodl pouze domněle. Celkovou výši náhrady škody, kterou přiznal poškozené, vyčíslil na částku 88 856 Kč, jež zahrnovala – podle názoru dovolacího soudu, a to pro nedostatek uvedení podrobného přehledu uplatněných a přiznaných nároků na náhradu škody odvolacím soudem – ty z nich, které přiznal soud prvního stupně (částka ve výši 60 913 Kč), a zahrnul do této jím přiznané částky náhrady škody zbylou částku „psychického bolestného“ (částka ve výši 55 178 Kč), přičemž odečetl to, co poškozené plnila ČSOB Pojišťovna z pojistky majitele psa Ru. (částka ve výši 27 235 Kč). V důsledku tohoto postupu odvolací soud přiznal poškozené jako náhradu škody částku ve výši 88 856 Kč. Ta však nezahrnuje náklady léčení psa Ra., jelikož o nich soud prvního stupně rozhodl postupem podle § 229 odst. 2 tr. ř. („pokud jde o náklady léčení psa Ra., pak tyto soud nepřiznal, neboť nemá za zřejmé, z jaké části jsou tyto důvodné, respektive vztahující se k utrpěným zraněním“), o nichž se však odvolací soud vyslovil v odůvodnění tak, že jsou součástí výroku o náhradě škody, jímž i tento nárok přiznal poškozené („rovněž je nutno přiznat poškozené na náhradě škody náklady za léčení jejího psa tak, jak byly poškozenou požadovány“).

44. Ze všech shora uvedených skutečností proto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že i výroky o náhradě škody a nemajetkové újmy, jimiž odvolací soud rozhodl postupem podle § 228 odst. 1 tr. ř., jsou zatíženy vadami, které dovolatelka namítla v podané dovolání, a proto je naplněný i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který uplatnila v alternativě jiného nesprávného hmotně právního posouzení.

K ostatním dovolacím námitkám obviněné

45. Nejvyšší soud se v dalších částech odůvodnění zabýval ostatními dovolacími námitkami obviněné, které zčásti shledal důvodnými a zčásti neopodstatněnými.

IV.**Způsob rozhodnutí dovolacího soudu**

46. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že napadený rozsudek odvolacího soudu (a stejně i předcházející rozsudek soudu prvního stupně) je zatížen vadou zakládající důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. proto oba rozsudky zrušil, přičemž současně zrušil i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

47. Protože ve věci je třeba učinit nové rozhodnutí, postupoval Nejvyšší soud dále podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal věc s příslušnými pokyny k novému projednání a rozhodnutí.

č. 39

Č. 40

č. 40**Trest zákazu činnosti, Právnícká osoba**

§ 73 odst. 2, 3 tr. zákoníku, § 20 odst. 1, § 15 odst. 3 t. o. p. o.

Trestem zákazu činnosti podle § 20 odst. 1 t. o. p. o. lze právnické osobě zakázat jen tu činnost, v souvislosti s níž se dopustila trestného činu. Uložený trest není možno vymezit jako zákaz jakékoli činnosti právnické osoby bez bližší specifikace druhu této činnosti. Obecné vymezení činnosti, jejíž výkon lze zakázat, obsahuje ustanovení § 73 odst. 3 tr. zákoníku, z něhož se ovšem u právnických osob s ohledem na § 1 odst. 2 t. o. p. o. uplatní jen ta část, kde jde o výkon určité funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis.

Trestně odpovědné právnické osobě je možné uložit trest zákazu činnosti za splnění podmínek § 20 odst. 1 t. o. p. o. za jakýkoli spáchaný trestný čin, jehož pachatelem může být právnická osoba podle § 7 t. o. p. o., a to i jako trest samostatný (§ 15 odst. 3 t. o. p. o.). Neuplatní se zde omezení podle § 73 odst. 2 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1427/2019, ECLI:CZ:NS:2019:7.TDO.1427.2019.1)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podaného ve prospěch obviněné právnické osoby P. d. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 4. 3. 2019, sp. zn. 55 To 69/2018, v té části, v níž bylo zamítnuto odvolání obviněné právnické osoby ohledně výroku o trestu, a dále rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 1. 12. 2017, sp. zn. 4 T 62/2017, a to ve výroku o trestu uloženém obviněné právnické osoby P. d. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušené části rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Šumperku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.**Rozhodnutí soudů nižších stupňů****č. 40**

1. Rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 1. 12. 2017, sp. zn. 4 T 62/2017, byla obviněná právnická osoba P. d. uznána vinnou pod body II./1. až II./29. výroku o vině zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku a byla odsouzena podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku a § 20 odst. 1 t. o. p. o. k trestu zákazu činnosti na dobu čtyř roků. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu obviněného J. M. Podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 1, 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody.

2. Obviněná právnická osoba se dopustila uvedeného zločinu v podstatě tím, že jako obchodní společnost s předmětem podnikání zprostředkování velkoobchodu a velkoobchod v zastoupení, nesespecializovaný velkoobchod, skladování, pronájem a leasing výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost, prostřednictvím svého jednatele J. M., jednajícího v rámci její činnosti, v období od 11. 11. 2013 do 21. 11. 2016 za použití internetových stránek dpinterier.cz, classen-shop.cz a dveře-centurion.cz a internetového inzertního portálu Sbazar.cz vylákala celkem ve 28 případech od poškozených, specifikovaných ve výroku o vině, finanční prostředky v celkové výši nejméně 305 592 Kč tím způsobem, že na internetových stránkách nabízela interiérové dveře, obložkové zárubně a kování s příslušenstvím, které prezentovala jako zboží, jež má skladem se lhůtou dodání 4 až 8 týdnů, s požadovanou zálohovou platbou před dodáním zboží formou úhrady bankovním převodem na bankovní účty společnosti P. d., jakož i dalších osob, přičemž nikdy neměla nabízené zboží skladem a musela si být prostřednictvím jednatele J. M. vědoma, že vzhledem ke své špatné ekonomické situaci nebude schopna dodat objednané zboží poškozeným, když podnikatelská činnost ve společnosti P. d. nebyla vedena cíleně a racionálně za účelem dosažení zisku, obviněný J. M. používal finanční prostředky obdržené za zboží na jiné účely, které nesouvisely s podnikáním, případně na úhradu starších dluhů, a neměl vůbec žádný přehled o vlastní spotřebě finančních prostředků ani o tom, zda zisk postačuje na pokrytí podnikatelské činnosti společnosti P. d. Dále pod bodem II./29. výroku o vině společnost neuhradila kupní cenu za zboží odebrané na podkladě faktur v období od 31. 7. 2014 do 13. 11. 2014 od společnosti C. F. S. Objednané zboží nedodala poškozeným následně ani přes četné urgencye, vybrané zálohové platby jim nevrátila a ponechala si je pro svoji potřebu, přičemž si musela být prostřednictvím obviněného J. M. vědoma, že nemá dostatek finančních prostředků ani na úhradu faktur za odebrané zboží, když společnost negenerovala vůbec žádný zisk, neevidovala žádné skladové zásoby a peníze generované na bankovním účtu ze zálohových plateb od poškozených zákazníků využíval obviněný J. M. pro svou osobní spotřebu, případně na úhradu starších dluhů. Faktury přes četné urgencye neuhradila a svým jednáním způsobila poškozené společnosti C.

F. S. škodu ve výši 11 451,90 eur (tj. 316 285 Kč), a celkově tak svým jednáním způsobila v bodech II./1. až II./29. škodu ve výši 621 877 Kč.

3. Rozsudek soudu prvního stupně napadla obviněná právnická osoba odvoláním, které Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci usnesením ze dne 4. 3. 2019, sp. zn. 55 To 69/2018, podle § 256 tr. ř. zamítl.

č. 40

II.

Dovolání nejvyššího státního zástupce a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal nejvyšší státní zástupce ve prospěch obviněné právnické osoby P. d. dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h), k) a l) tr. ř. Nesouhlasí s rozsahem výroku o trestu uloženém obviněné právnické osobě P. d. Ze znění § 20 odst. 1 t. o. p. o. zřetelně vyplývá, že trest zákazu činnosti právnické osobě má spočívat v zákazu činnosti, jež souvisela se spáchaným trestným činem. Trest zákazu činnosti nelze ukládat generálně bez vymezení, jaké činnosti se má zákaz týkat. Výrokem je nutno co nej přesněji určit druh i rozsah zakázané činnosti, a to s ohledem na konkrétní aktivity, které právnická osoba vyvíjela a které úzce souvisely s páchanou trestnou činností. Je nutno vždy specifikovat, jakou oblast činnosti právnické osoby takový zákaz postihne. V případě trestu uloženého obviněné právnické osobě P. d. tak, jak byl soudem prvního stupně formulován, nelze dovést zákonem předvídanou věcnou souvislost se spáchanou trestnou činností. Formulaci výroku nelze interpretovat ani jako zákaz činnosti spočívající v zákazu výkonu určitého předmětu podnikání uvedeného v obchodním rejstříku, což by teoreticky umožňovalo právnické osobě podnikat v jiném předmětu podnikání. Zvolená neurčitá formulace trestu zákazu činnosti se tak svými důsledky fakticky rovná trestu zrušení právnické osoby podle § 16 t. o. p. o., k jehož uložení zde však nejsou naplněny zákonné podmínky. Za této situace lze takový bezbřehý trest zákazu činnosti považovat za trest, který zákon nepřipouští. Výrok o trestu je stížen i další vadou, když soud prvního stupně neuvedl výslovné znění zákonného ustanovení, na jehož základě ukládal uvedený druh trestu. Neodkázal totiž výslovně na § 73 odst. 2, 3 tr. zákoníku, byť splnění zde obsažených zákonných podmínek pro uložení tohoto druhu trestu právnické osobě je nezbytné též z hlediska § 1 odst. 2 t. o. p. o. V tomto smyslu lze považovat výrok o trestu rovněž za neúplný. Soud prvního stupně tedy své rozhodnutí zatížil vadami odpovídajícími dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. h) a k) tr. ř. Odvolací soud pak zatížil své rozhodnutí vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., a to v jeho druhé alternativě, když nenapravit pochybení soudu prvního stupně, třebaže k tomu měl na podkladě odvolání obviněné právnické osoby P. d. vytvořeny procesní podmínky, ale naopak odvolání obviněné právnické osoby zamítl jako nedůvodné.

5. Závěrem svého dovolání nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího soudu v tom rozsahu, v jakém jím bylo zamítnuto odvolání obviněné právnické osoby ohledně výroku o trestu, a přikázal mu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.
6. Obviněná právnická osoba P. d. se prostřednictvím svého opatrovníka vyjádřila k dovolání nejvyššího státního zástupce a uvedla, že se s ním plně ztotožňuje, a zdůraznila, že již v odvolání byla mj. vznesena námitka, že uložený trest zákazu činnosti je v podstatě likvidační.

III.

Posouzení důvodnosti dovolání

7. Nejvyšší soud po přezkoumání věci shledal, že dovolání nejvyššího státního zástupce je důvodné.
8. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán, pokud byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. je dán tehdy, jestliže v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. Jde o případy, kdy buď nebyl učiněn určitý výrok, který tak v napadeném rozhodnutí chybí a činí jeho výrokovou část neúplnou, anebo v rozhodnutí sice byl učiněn určitý výrok, ale není úplný (tj. nemá všechny nezbytné zákonné náležitosti). Neúplným je takový výrok napadeného rozhodnutí, který neobsahuje některou podstatnou náležitost stanovenou zákonem.
9. K tomu nejvyšší státní zástupce namítl, že soud prvního stupně uložil obviněné právnické osobě trest zákazu činnosti, aniž by specifikoval, jaké činnosti se má zákaz týkat. Neurčitá formulace trestu zákazu činnosti se svými důsledky fakticky rovná trestu zrušení právnické osoby, k jehož uložení však nejsou splněny zákonné podmínky. Takto formulovaný trest zákazu činnosti proto lze považovat za trest, který zákon nepřipouští. Soud prvního stupně kromě toho výslovně neodkázal na § 73 odst. 2, 3 tr. zákoníku, na jehož základě ukládal trest uvedeného druhu, v tomto smyslu pak lze považovat výrok o trestu rovněž za neúplný. Tyto námitky nejvyššího státního zástupce lze podřadit pod jím uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h) a k) tr. ř. a Nejvyšší soud je shledal částečně důvodnými.
10. Podle § 20 odst. 1 t. o. p. o. soud může uložit právnické osobě trest zákazu činnosti na 1 rok až 20 let, byl-li trestný čin spáchán v souvislosti s touto činností. Trest zákazu činnosti patří k těm druhům trestů, které mají přímo zabránit právnické osobě v dalším páčání trestné činnosti. Jeho smyslem je dočasně vyřadit právnickou osobu z možnosti vykonávat určité činnosti, k nimž je zapotřebí zvláštního povolení či oprávnění nebo jejichž výkon upravují zvláštní předpisy.

Jde tedy o zamezení toho, aby právnická osoba mohla vykonávat tyto zvláštní aktivity, k nimž se vyžaduje určitá morální a odborná způsobilost a které využila nebo zneužila ke spáchání trestného činu, anebo trestným činem vyvolala vážné pochybnosti o své způsobilosti k výkonu těchto činností (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 450). Z hlediska souvislosti se spáchaným trestným činem je nutné přesně vymezit druh (obsah) a rozsah zakázané činnosti (viz tamtéž, s. 453). Trestem zákazu činnosti tedy lze zakázat jen takový druh činnosti, který má přímou, bezprostřední souvislost se spáchaným trestným činem, aby se uloženým trestem pachateli znemožnilo zneužití této činnosti k opětovnému spáchání trestné činnosti. To na jedné straně znamená, že vymezení druhu a rozsahu zakázané činnosti nemůže být příliš úzké, protože by nepostačovalo k dosažení účelu trestu a ponechávalo by pachateli prostor k dalšímu zneužití určité činnosti. Na druhé straně je druh a rozsah zakázání činnosti limitován souvislostí se spáchaným trestným činem a účelem trestu. Proto příliš široké a obecné vymezení zakázané činnosti by bezdůvodně omezovalo pracovní, společenské a jiné uplatnění pachatele, stěžovalo jeho resocializaci a bylo by rovněž obtížně kontrolovatelné (viz rozhodnutí pod č. 20/1996 Sb. rozh. tr.). Soud prvního stupně uložil v dané věci trest zákazu činnosti obviněné právnické osobě P. d. pouze obecně bez jakékoliv další specifikace druhu zakázané činnosti. Při takto formulovaném trestu přitom nelze dovodit zákonem předvídanou věcnou souvislost se spáchanou trestnou činností, nelze z něj však ani vyložit zákaz činnosti spočívající v zákazu výkonu určitého předmětu podnikání. Lze souhlasit s námitkou nejvyššího státního zástupce, že neurčitá formulace trestu zákazu činnosti se svými důsledky fakticky rovná trestu zrušení právnické osoby podle § 16 t. o. p. o. Pro uložení tohoto trestu však nejsou splněny zákonné podmínky, a zákon tento druh trestu tedy v daném případě nepřipouští. Tuto námitku shledal Nejvyšší soud důvodnou.

11. Výrok o trestu je přitom neúplný z toho důvodu, že soud prvního stupně výslovně neodkázal na § 73 odst. 3 tr. zákoníku. Trestem zákazu činnosti podle § 20 odst. 1 t. o. p. o. lze právnické osobě zakázat jen tu činnost, v souvislosti s kterou se dopustila trestného činu. Obecné vymezení činnosti, jejíž výkon je možno zakázat, obsahuje § 73 odst. 3 tr. zákoníku, z něhož se ovšem u právnických osob s ohledem na § 1 odst. 2 t. o. p. o. uplatní jen ta část, kde jde o výkon určité funkce (např. člena statutárního orgánu jiné právnické osoby) nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 453). Při ukládání trestu zákazu činnosti je tedy nezbytné, aby soud ve výroku o tomto trestu výslovně odkázal na § 73 odst. 3 tr. zákoníku, neboť toto ustanovení se bezprostředně týká i právnických osob. S ohledem na výše uvedené tedy soud prvního stupně pochybil, pokud výslovně neodkázal na § 73 odst. 3 tr. zákoníku. Nelze se však ztotožnit s námitkou nejvyš-

šího státního zástupce, že soud měl výslovně odkázat rovněž na § 73 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož trest zákazu činnosti jako trest samostatný může soud uložit pouze v případě, že trestní zákon dovoluje uložení tohoto trestu za spáchaný trestný čin a jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele není třeba uložení jiného trestu. Trestně odpovědné právnické osobě lze uložit trest zákazu činnosti za splnění podmínek § 20 odst. 1 t. o. p. o. za jakýkoli spáchaný trestný čin, jehož pachatelem může být právnická osoba podle § 7 t. o. p. o. Vzhledem k tomu, že podle § 15 odst. 3 věty první t. o. p. o. lze ukládat právnickým osobám všechny druhy trestů jako samostatné tresty bez jakýchkoli dalších podmínek, nepřichází v úvahu omezení podle § 73 odst. 2 tr. zákoníku o uložení trestu zákazu činnosti jako samostatného trestu (viz též § 1 odst. 2 t. o. p. o.). Proto trest zákazu činnosti lze uložit trestně odpovědné právnické osobě i jako samostatný trest, aniž by zde byl soud limitován trestním zákoníkem (k tomu viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 451 a 452). Pro shrnutí tedy Nejvyšší soud konstatuje, že námitka nejvyššího státního zástupce je částečně důvodná v tom rozsahu, že výrok o trestu je neúplný proto, že soud prvního stupně ve výroku o trestu při uložení trestu zákazu činnosti výslovně neodkázal na § 73 odst. 3 tr. zákoníku.

12. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je dán, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Nejvyšší soud shledal, že rozhodnutím soudu prvního stupně byl obviněná právnické osobě P. d. uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, a je dán důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., dále je výrok o trestu i neúplný, a je tedy dán též dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. Protože byly naplněny tyto dovolací důvody již v řízení, které předcházelo napadenému rozhodnutí, je dán i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

13. Nejvyšší soud shledal dovolací námitky nejvyššího státního zástupce částečně důvodnými, a proto zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 4. 3. 2019, sp. zn. 55 To 69/2018, v té části, v níž bylo zamítnuto odvolání obviněné právnické osoby P. d. ohledně výroku o trestu, a dále rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 1. 12. 2017, sp. zn. 4 T 62/2017, a to ve výroku o trestu uloženém obviněné právnické osobě P. d., jakož i všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad. Nejvyšší soud pak přikázal soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a aby rozhodl o vymezení trestu zákazu činnosti tak, aby bylo zřejmé, jaká činnost má být zakázaná, a rovněž doplnil tento výrok o chybějící část.

14. Vzhledem k výraznému časovému odstupu od vyhlášení napadeného usnesení (dne 4. 3. 2019) pokládá Nejvyšší soud za nutné konstatovat, že věc mu byla s dovoláním nejvyššího státního zástupce předložena dne 15. 11. 2019. V řízení před Nejvyšším soudem tedy nedošlo k průtahům.

Č. 41

Subsidiarita trestní represe, Trestní odpovědnost, Ukládání trestu
§ 12 odst. 2, § 39 odst. 3 tr. zákoníku

Č. 41

Doba, která uplynula od spáchání trestného činu, a délka trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu, jsou hledisky, k nimž je sice nutno přihlídnout při ukládání trestu ve smyslu § 39 odst. 3 tr. zákoníku, nemohou však odůvodnit neuplatnění trestní odpovědnosti s odkazem na zásadu subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2020, sp. zn. 5 Tdo 1018/2019, ECLI:CZ:NS:2020:5.TDO.1018.2019.1)

Nejvyšší soud podle § 265j tr. ř. zamítl dovolání obviněného P. F. podané proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2018, sp. zn. 5 To 73/2016, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 2 T 10/2015.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 2 T 10/2015, byl obviněný P. F. (vedle spoluobviněného T. K.) uznán vinným přečinem zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 1, 2 tr. zákoníku (ve znění účinném do 12. 8. 2017), kterého se dopustil spolu s obviněným T. K. skutkem konkretizovaným ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně.
2. Za to byl obviněný odsouzen podle § 255 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 15 měsíců. Podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl obviněnému uložen i peněžitý trest ve výměře 50 denních sazeb po 1 000 Kč, tedy celkem ve výši 50 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku byl pro případ, že by uložený peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození M., G. a obchodní společnost T., zastoupená insolvenční správkyní Mgr. N. H., odkázáni s celými svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.
3. Proti shora citovanému rozsudku Městského soudu v Praze podali odvolání obviněný P. F. i T. K. O podaných odvoláních rozhodl Vrchní soud v Praze rozsud-

kem ze dne 12. 9. 2018, sp. zn. 5 To 73/2016, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d), f) tr. ř. zrušil napadený rozsudek v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. sám ve věci znovu rozhodl. Odvolací soud uznal obviněného P. F. vinným přečinem zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017 (dále jen § 255 odst. 2 tr. zákoníku), jehož se dopustil skutkem spáchaným společně s obviněným T. K., který spočívá v tom, že obviněný T. K. ve funkci jednatele (od 15. 5. 2000 do 7. 4. 2010) a v postavení společníka obchodní společnosti G. (později přejmenované na T.), se zapsaným předmětem podnikání od roku 2005 do 25. 1. 2010 „zámečnictví“ a poté až dosud „zámečnictví, nástrojařství“ a od 25. 1. 2010 „výroba obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona“, a obviněný P. F. ve funkci jednatele (od 15. 5. 2000 do 24. 3. 2010) obchodní společnosti G. a do 16. 3. 2010 také jako společník této společnosti se dohodli na realizaci nového konkurenčního podnikatelského projektu spočívajícího v provozování další obchodní společnosti zabývající se uzamykacími systémy a tento projekt pak v následujícím období zrealizovali tak, že nejdříve obviněný P. F. zakoupil dne 20. 4. 2009 akcie obchodní společnosti E. a stal se jejím jediným akcionářem, se zapsaným předmětem podnikání od 4. 5. 2009 „zámečnictví, nástrojařství“ a od 4. 5. 2009 „výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona“, v níž byl dne 20. 4. 2009 ustanoven jediným členem představenstva, s využitím kontaktů navázaných s obchodními partnery obchodní společnosti G., odborné kvalifikace jejich zaměstnanců, kterým nabídli pracovní poměr u obchodní společnosti E. s využitím sídla a kancelářských prostor na adrese XY, to vše s cílem získat na úkor obchodní společnosti G. výhodu a prospěch pro obchodní společnost E. spočívající ve snaze usnadnit této společnosti vstup na příslušný segment trhu a rozjezd její podnikatelské činnosti, z níž by plynuly příjmy této společnosti, a konečně i se záměrem zbavit se závazků spočívajících v neuhrazených dodávkách komponentů uzamykacích systémů, které měla obchodní společnost G. z obchodní činnosti vůči svým věřitelům, na základě žádostí a dodatků ze dne 1. 3. 2010, sjednaných ke Smlouvám o dílo z let 2006, 2007 a 2009 uzavřeným s obchodní společností P., převedli činnosti z původního smluvního zhotovitele, tj. obchodní společnosti G., na nového zhotovitele, tj. obchodní společnost E., která tak nastoupila na místo původního zhotovitele, a za provedené činnosti v letech 2010 a 2011 inkasovala částku ve výši nejméně 12 120 963 Kč, přičemž konkrétně šlo o smlouvy o dílo uvedené pod písm. a) až c) ve výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu.

4. Za uvedený trestný čin byl obviněný P. F. odsouzen podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017, k trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 15 měsíců, dále podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1 a 2 tr. zákoníku mu byl uložen peněžitý trest ve výměře 50 denních sazeb po 1 000 Kč, tedy celkem ve výši 50 000 Kč, a podle § 69 odst. 1 tr. zákoní-

ku byl pro případ, že by uložený peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, uložen náhradní trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená obchodní společnost T. odkázána s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 41

5. Proti zmíněnému rozsudku Vrchního soudu v Praze podal obviněný P. F. prostřednictvím svého obhájce dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V rámci své dovolací argumentace obviněný předně rekapituloval obsah předchozího kasačního usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1328/2017, v němž Nejvyšší soud uložil Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

6. V další části svého dovolání obviněný vytkl soudům nižších stupňů některé nedostatky ve skutkových zjištěních a zpochybnil právní závěry o jeho vině, a to i s poukazem na judikaturu Ústavního soudu. Podle názoru obviněného odvolací soud zcela opomněl i náleze Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/04, podle něhož trestní právo a trestněprávní kvalifikace i určitého jednání, které má soukromoprávní základ, jako trestného činu je třeba považovat za *ultima ratio*, tedy za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních společenských hodnot. Obviněný je přesvědčen, že soudy měly přistoupit k uplatnění § 12 odst. 2 tr. zákoníku, protože daná věc je svou podstatou sporem mezi dvěma subjekty působícími na stejném segmentu trhu a tato věc dosud byla řešena formou civilních sporů. Navíc nelze opomenout, že trestní stíhání obviněného bylo zahájeno na samé hranici promlčení trestní odpovědnosti a že celé trestní řízení trvalo neúměrně dlouhou dobu (déle než 8 let), po kterou vedl naprosto řádný život.

7. Z uvedených důvodů obviněný závěrem svého dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí napadené dovoláním, a to včetně všech dalších rozhodnutí obsahově navazujících na zrušené rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž dojde zrušením, pozbydou podkladu, a aby věc přikázal Vrchnímu soudu v Praze k novému projednání a rozhodnutí.

8. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovolání obviněného P. F. prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru obecné výhrady obviněného proti kvalitě hodnocení důkazů soudem ani jeho další procesní námitky neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu a dovolatel interpretuje obsah dřívějšího kasačního rozhodnutí Nejvyššího soudu zkreslujícím způsobem. Státní zástupce pak neshledal důvodnými ani námitky, jimiž se obviněný domáhá použití zásady subsidiarity trestní represe, protože v posuzované věci nelze v žádném případě dospět k závěru, že by spáchaný čin nedosahoval

svou závažností ani nejlehčích v praxi se vyskytujících případů trestných činů podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku ve znění účinném do 12. 8. 2017 (nyní § 255a odst. 1 tr. zákoníku). Státní zástupce proto setrval na závěru, že u obviněného nebylo zjištěno nic tak výjimečného, co by vylučovalo možnost uplatnění trestní represe vůči němu.

č. 41 9. Státní zástupce tedy uzavřel, že dovolací námitky obviněného zčásti neodpovídají dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a zčásti jde o námitky zjevně nedůvodné. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl podané dovolání.

III. Důvodnost dovolání

10. Nejvyšší soud se především podrobně vypořádal se skutkovými a dalšími procesními námitkami obviněného P. F., které neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a s poukazem na své dřívější kasační rozhodnutí a na závěry vyplývající ze skutkových zjištění, z nichž vycházel odvolací soud v napadeném rozsudku, Nejvyšší soud nezjistil žádné pochybení v právním posouzení skutku spáchaného obviněným, jímž naplnil obě alternativy přečinu zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku. Pokud jde o námitku obviněného týkající se uplatnění zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku, Nejvyšší soud ji sice považuje za odpovídající citovanému dovolacímu důvodu, ale neshledal ji opodstatněnou.

11. Podle obviněného odvolací soud zcela opomněl nálezn Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/04, podle kterého trestní právo a trestněprávní kvalifikace i určitého jednání jako trestného činu, které má soukromoprávní základ, je třeba považovat za *ultima ratio*, tedy za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních společenských hodnot, přičemž je nepřijatelné, aby tuto ochranu přebíraly orgány činné v trestním řízení. Obviněný je toho mínění, že soudy nižších stupňů měly přistoupit k použití § 12 odst. 2 tr. zákoníku, a to nejen proto, že daná věc je svou podstatou sporem mezi dvěma subjekty působícími na stejném segmentu trhu, který byl dosud řešen v civilním řízení, ale též s ohledem na skutečnost, že trestní stíhání bylo zahájeno na samé hranici promlčení trestní odpovědnosti a že trestní řízení trvalo neúměrně dlouhou dobu (déle než 8 let), po kterou vedl naprosto řádný život.

12. Je pravdou, že Nejvyšší soud ve svém dřívějším kasačním usnesení ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1328/2017, uložil Vrchnímu soudu v Praze také to, aby po novém projednání a rozhodnutí věci zvážil i případné uplatnění zásady subsidiarity trestní represe. Vrchní soud v Praze se následně v usnesení nyní napa-

deném dovoláním zabýval doporučením Nejvyššího soudu, avšak dospěl v tomto ohledu k závěru, že obviněný P. F. se dopustil činu, na nějž je nutné použít prostředky trestního práva včetně trestní represe, a že uplatnění odpovědnosti podle jiného právního odvětví vzhledem k promyšlenosti jednání obviněného nepřichází v úvahu. Odvolací soud odůvodnil své rozhodnutí tím, že posuzovaný skutek je v porovnání s běžně se vyskytujícími trestnými činy dané skutkové podstaty významný sofistikovaností jeho provedení a likvidačním účinkem na znevýhodněnou obchodní společnost, tzn. dosahuje vyššího stupně společenské škodlivosti s tím, že trestně právní kvalifikace zjištěného jednání obviněného slouží k ochraně základních celospolečenských hodnot a má celospolečenský význam. Proto odvolací soud uzavřel, že jde o čin evidentně kriminální, na nějž je nezbytné použít prostředky trestního práva, včetně trestní represe. Nejvyšší soud se s tímto názorem odvolacího soudu ztotožnil.

13. Zásada subsidiarity trestní represe a z ní vyplývající princip *ultima ratio* jsou zakotveny v § 12 odst. 2 tr. zákoníku, z něhož vyplývá, že trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Zásada subsidiarity trestní represe, která v současném významu vychází také z myšlenek právního státu, obecně v trestním právu hmotném reflektuje dvoji přístup – akcesorní a subsidiární. Akcesorní přístup se spatřuje v tom, že trestní zákony poskytují ochranu právních statků, které jsou upraveny a do značné míry i chráněny jinými právními odvětvími, a to na základě odpovědnosti vyvozované z porušení jejich právních norem (např. občanskoprávní, obchodněprávní či správní odpovědnosti). Proto se trestní zákony nazývají akcesorními či druhotnými, neboť ochrana jimi poskytovaná je až druhotná. Subsidiární přístup potom znamená, že trestněprávní odpovědnost i trestní postih, a tím i trestní zákony se uplatňují až v případech, že odpovědnost uplatňovaná v rámci základního právního odvětví (např. občanskoprávní, obchodněprávní či správní) motivačně ani sankčně nepostačuje. Z těchto dvou prvků, které spolu nerozlučně souvisí, zásada subsidiarity trestní represe v moderním chápání akcentuje zejména přístup subsidiární, protože se zdůrazňuje, že trestněprávní řešení představuje nejzazší řešení pro zákonodárce i pro soudce, neboť trestní zákony (ale i trestní postih) se použijí až v případě, že odpovědnost uplatňovaná v rámci základního právního odvětví (např. občanskoprávní, obchodněprávní či správní) není dostatečná. S tím souvisí dle principu *ultima ratio*, který je v § 12 odst. 2 tr. zákoníku vyjádřen slovy „... v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu“. Současně se však v jejím vymezení logicky objevuje i prvek akcesorní, neboť ochrana poskytovaná trestními zákony navazuje na právní statky upravené a do značné míry chráněné jinými právními odvětvími (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1541/2016).

14. V průběhu řízení v nyní posuzované trestné věci bylo bez jakýchkoliv pochybností prokázáno, že obvinění P. F. a T. K. převedením obchodní společnosti G. na tzv. bílého koně (příčemž obviněný P. F. nejdříve převedl svůj obchodní podíl v obchodní společnosti G. na obviněného T. K., který přejmenoval tuto společnost na T., a ten vzápětí převedl celý obchodní podíl ve společnosti na osobu Ch. H. H., kterému dne 28. 6. 2010 vypršelo povolení k trvalému pobytu na území České republiky) dosáhli toho, že se znevýhodněná obchodní společnost nedomáhala neplatnosti tzv. dodatků ke smlouvám, resp. obvinění svým jednáním fakticky vyloučili možnost, že by se poškozená obchodní společnost mohla účinně domáhat ochrany svých práv prostředky civilního práva. Předchozím vyvedením majetku z obchodní společnosti G. dalším podvodným jednáním (předstíráním záměru obchodní společnosti E. přistoupit k závazku obchodní společnosti G.) a nedostupností nového jednatele obchodní společnosti T. dosáhli toho, že došlo k vyhlášení konkursu na majetek této společnosti až v době, kdy mohlo dojít k uspokojení pohledávek jejich věřitelů jen z mizivé části, přitom toho bylo dosaženo právě převedením zaměstnanců, s využitím původního sídla i kancelářských prostor obchodní společnosti G. a zejména převedením jejich lukrativních zakázek na obchodní společnost E., za jejichž provedení pak tato posledně uvedená společnost v letech 2010 a 2011 inkasovala částku ve výši nejméně 12 120 963 Kč. Jak bylo podrobně specifikováno shora, obviněný P. F. svým jednáním naplnil obě alternativy přečinu podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, navíc daný přečin byl spáchán značně sofistickým způsobem a měl likvidační důsledky pro poškozenou obchodní společnost, což jsou také okolnosti, které vedle již uvedených konkrétních závažných skutečností týkajících se posuzovaného přečinu zásadně zvyšují společenskou škodlivost činu oproti „průměrné“ škodlivosti trestných činů podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku. Za zcela irrelevantní je pak v souvislosti s těmito skutkovými okolnostmi nutno považovat také tvrzení obviněného, že šlo o civilní spor. Obecně totiž okolnost, že k ochraně práv poškozeného by bylo možno použít i prostředků jiných právních odvětví než práva trestního, není důvodem pro neuplatnění prostředků trestního práva, jestliže skutková podstata trestného činu byla beze zbytku naplněna, a to navíc za okolností, které zvyšují společenskou škodlivost a jež byly shora v návaznosti na rozhodnutí obou soudů nižších stupňů podrobně rozvedeny. Zásada subsidiarity trestní represe a pojetí trestního práva jako *ultima ratio* nevylučuje použití trestního práva v případě protiprávního jednání, které lze sankcionovat i prostředky civilního práva, protože trestní zákoník chrání též soukromé zájmy fyzických a právnických osob.

15. Pokud jde o dlouhou dobu zmiňovanou obviněným, která uplynula od spáchání činu, k tomu Nejvyšší soud připomíná, že již ve svém předchozím kasačním usnesení ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1328/2017, vyložil, že doba uplynulá od spáchání činu a případná nepřiměřená délka trestního řízení jsou hledisky, ke kterým je nutno ve smyslu § 39 odst. 3 tr. zákoníku přihlídnout při

ukládání trestu, nemohou však být důvodem pro neuplatnění trestní odpovědnosti s odkazem na § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Nejvyšší soud znovu opakuje, že pojem „nepřiměřená délka řízení“ není zákonem definován, a je proto nutné vycházet z příslušné judikatury (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1495/2015). Předně je třeba uvést, že právo na projednání věci bez zbytečných průtahů, resp. právo na vyřízení věci v přiměřené lhůtě, je integrální součástí práva na spravedlivý proces, tedy základních práv zaručených v čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“; viz nálezy Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2004, sp. zn. I. ÚS 600/03). V kontextu trestního řízení nelze kritérium „přiměřené lhůty“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy vykládat paušálně stanovením určité konkrétní délky konání trestního stíhání (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2006, sp. zn. II. ÚS 535/03, publikovaný pod č. 157 ve svazku 42 Sbirky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Podobně judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále ve zkratce „ESLP“) vychází z předpokladu, že jednotlivé případy je nutné posuzovat v závislosti na individuálních okolnostech a nelze v obecné rovině formulovat, jakou délku trestního řízení lze považovat za nepřiměřenou (viz např. rozsudek ESLP ze dne 9. 2. 2010 ve věci Remes proti Finsku, stížnost č. 21367/07). Je třeba přihlídnout zejména ke složitosti případu, chování stěžovatele a postupu státních orgánů (viz rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 25. 3. 1999 ve věci Pélissier a Sassi proti Francii, stížnost č. 25444/94). Podobně Ústavní soud judikuje, že přiměřenost délky řízení nelze vyjádřit numericky, neboť je podmíněna objektivně charakterem projednávané věci a musí být zkoumána ve světle konkrétních okolností případu, s přihlídnutím ke složitosti věci, chování obviněného a chování příslušných orgánů. V případě trestního řízení může být významný pro posouzení přiměřenosti jeho délky např. počet spoluobviněných, teritoriální a časový rozsah trestné činnosti či přítomnost mezinárodního prvku (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2007, sp. zn. I. ÚS 603/06, publikovaný pod č. 65 ve svazku 45 Sbirky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Až v případě, že dojde k porušení práva na přiměřenou délku řízení, lze uvažovat o zmírnění trestu jako jedné z forem kompenzace tohoto porušení (viz např. rozsudek ESLP ze dne 15. 7. 1982 ve věci Eckle proti Německu, stížnost č. 8130/78).

16. Ze zjištěných skutkových okolností nyní posuzovaného případu je navíc zřejmé, že ve věci nedošlo k nepřiměřeným průtahům v řízení. Trestní stíhání obviněného P. F. bylo zahájeno dne 28. 3. 2014 a obžaloba byla podána dne 20. 8. 2015. Soud prvního stupně vydal svůj rozsudek ve věci dne 30. 3. 2016 a odvolací soud zamítl odvolání obviněných proti rozsudku soudu prvního stupně usnesením ze dne 19. 4. 2017, sp. zn. 5 To 73/2016. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný dovolání, o kterém rozhodl Nejvyšší soud kasačním usnesením ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1328/2017. Po přikázání věci Nejvyšším

soudem k novému projednání a rozhodnutí rozhodl odvolací soud rozsudkem ze dne 12. 9. 2018, sp. zn. 5 To 73/2016. S ohledem na rozsah spáchané trestné činnosti je podle názoru Nejvyššího soudu z popsání časového přehledu zřejmé, že od začátku trestního stíhání nedošlo ve věci k nepřiměřeným průtahům, kdy by nebyly činěny v řízení po delší časový úsek žádné kroky k vyřízení věci. Navíc celková délka řízení byla s ostatními rozhodnými okolnostmi spáchaného trestného činu i osoby obviněného (viz skutečnosti uvedené shora v tomto usnesení Nejvyššího soudu a také odůvodnění obou rozsudků nižších soudů) dostatečně zhodnocena u obviněného P. F. v uloženém podmíněném trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců se zkušební dobou v trvání 15 měsíců za současně uloženého peněžitého trestu ve výměře 50 denních sazeb po 1 000 Kč, tedy celkem ve výši 50 000 Kč, s náhradním trestem odnětí svobody v trvání 2 měsíců. Takto vyměřený trest nelze ani s ohledem na uvedenou délku řízení považovat za nepřiměřeně přísný.

17. Nejvyšší soud se proto po posouzení věci ztotožnil s názorem odvolacího soudu i státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v tom, že na základě zjištěných skutkových okolností případu nelze dospět k závěru, že by čin spáchaný obviněným nedosahoval svou závažností ani nejlehčích v praxi se vyskytujících případů trestných činů podle § 255 odst. 2 tr. zákoníku, ve znění účinném do 12. 8. 2017 (nyní § 255a odst. 1 tr. zákoníku). Naopak povaha a rozsah porušení zájmu společnosti na zajištění rovnosti podnikajících subjektů na trhu a další okolnosti svědčí o takové míře společenské škodlivosti činu obviněného, která plně opravňuje k použití trestního práva, neboť jde o čin zcela zřejmě kriminální, na nějž je nezbytné použít prostředky trestního práva, včetně trestní represe.

IV.

Závěrečné zhodnocení

18. Z výše rozvedených důvodů Nejvyšší soud shledal, že dovoláním napadené rozhodnutí a řízení jemu předcházející netrpí právně relevantními vadami, které by vyžadovaly vydání kasačního rozhodnutí, proto podle § 265j tr. ř. zamítl dovolání obviněného P. F., neboť dospěl k jednoznačnému závěru, že není důvodné.

Č. 42

č. 42

Náhrada škody, Adhezní řízení
§ 43 odst. 3, § 228 odst. 1 tr. ř.

Podle § 55 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, má příslušná zdravotní pojišťovna vůči třetí osobě právo na náhradu těch nákladů na péči hrazenou ze zdravotního pojištění, které vynaložila v důsledku zaviněného protiprávního jednání třetí osoby proti pojištěnci. Ze zdravotního pojištění se však hradí zdravotní služby poskytnuté pojištěnci s cílem zlepšit nebo zachovat jeho zdravotní stav nebo zmírnit jeho utrpení. Na úkony zdravotní služby provedené v souvislosti s transplantací orgánů již zemřelého pojištěnce jako dárce orgánů se tedy nevztahuje citované zákonné ustanovení, a proto příslušná zdravotní pojišťovna nemá nárok na náhradu jejich nákladů vůči obžalovanému, který způsobil smrt pojištěnce.

(Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 2020, sp. zn. 8 To 33/2020, ECLI:CZ:VSPH:2020:8.TO.33.2020.1)

Vrchní soud v Praze z podnětu odvolání obžalovaného J. S. podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 3 T 4/2020, a to ve výroku, jímž byla obžalovanému uložena povinnost nahradit majetkovou újmu poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud znovu rozhodl tak, že obžalovaný J. S. je podle § 228 odst. 1 tr. ř. povinen zaplatit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky majetkovou újmu ve výši 64 987 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky odkázána se zbytkem svého nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 256 tr. ř. byla odvolání poškozených nezletilého AAAAA (pseudonym), nezletilého BBBBB (pseudonym), K. K. a M. H. zamítnuta.

I.

Rozhodnutí soudu prvního stupně

1. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 3 T 4/2020, byl obžalovaný J. S. uznán vinným skutkem spočívajícím v tom, že dne 9. 8. 2019 v době kolem 00:05 hodiny v H. ulici v K. H. v prostoru před tamním restaurač-

ním zařízením situovaným v domě č. 44 v době jeho provozu po požití alkoholických nápojů v množství odpovídajícím nejméně 1,94 promile alkoholu v jeho krvi a po slovním i fyzickém střetu uskutečněném ještě uvnitř zmíněné restaurace, při němž obžalovaný udeřil poškozeného V. K. otevřenou dlaní do oblasti hlavy, došlo pak venku před budovou k přesněji nezjištěnému povalení poškozeného na zem a v době, kdy již nehybně ležel na zádech s hlavou položenou na komunikaci tvořené dlažebními kostkami, ho obžalovaný v pokleku nad ním ještě nejméně třikrát úmyslně, s náprahem a střední silou, tedy s úmyslem způsobit mu těžkou újmu na zdraví například rozlámáním obličejových nebo lebečních kostí, udeřil rukou sevřenou v pěst do hlavy, čímž mu způsobil povrchní tržně zhmožděnou ranku v pravé temenní krajině, povrchní tržně zhmožděnou ranku na bradě vlevo, krevní výron zevního očního koutku vlevo, krevní výron levého ušního boltce, krevní výrony na levé polovině obličeje pod úhlem dolní čelisti a na přilehlé části krku, tečkovité krevní výronky nad levou prsní bradavkou, krevní výron na vnitřní ploše levého lokte, tečkovité krevní výronky nad hrudní páteří, dále vnitřní zranění, tj. globální mozkové nedokrvení při těžkém otoku, úrazové podmozočnicové krvácení na boční ploše levé polokoule, zejména v oblasti čelního spánkového a temenního laloku, na horní ploše červu mozečku a spodní plochy obou mozečkových polokoulí, v oblasti mozkomíšního mostu a prodloužené míchy, krev v postranních komorách a ve čtvrté komoře mozkové, pohmoždění podvěsku mozkového, druhotné uzavření pravé bazilární arterie při těžkém otoku mozku s uskřípnutím tepny ve velkém týlním otvoru, otok měkkých pokrývek lebních v obou temeno-spánkových a týlních krajinách, krevní výron měkkých pokrývek lebních v pravé čelno-temeno-spánkové krajině, krevní výron měkkých pokrývek lebních v levé spánkové krajině, krevní výrony v obou spánkových svalech, ložiskový otok plic, vdechnutí žaludečního obsahu do průdušnice, průdušek a plic, přičemž v důsledku úrazového otoku mozku došlo dne 9. 8. 2019 ve 14:03 hodin k úmrtí poškozeného.

2. Tento skutek byl právně kvalifikován jako zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, 3 tr. zákoníku, za který byl obžalovanému uložen trest odnětí svobody v trvání 9 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

3. Dále byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena obžalovanému povinnost nahradit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky majetkovou újmu ve výši 114 053 Kč a nahradit nemajetkovou újmu v penězích poškozeným – nezletilému AAAAA v částce 587 700 Kč,
– nezletilému BBBBB v částce 587 700 Kč,
– K. K. v částce 607 700 Kč,
– M. H. v částce 170 000 Kč.

4. Se zbytky svých nároků na náhradu nemajetkové újmy v penězích byli poškození nezletilý AAAAA, nezletilý BBBBB, K. K. a M. H. podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Odvolání obžalovaného a poškozených

č. 42

5. Proti citovanému rozsudku podal obžalovaný J. S. ve lhůtě uvedené v § 248 odst. 1 tr. ř. odvolání, které písemně odůvodnil prostřednictvím svého obhájce. V téže lhůtě podali proti rozsudku odvolání i poškození nezletilý AAAAA, nezletilý BBBBB, K. K. a M. H. Všichni poškození odůvodnili svá odvolání písemně prostřednictvím jejich společného zmocněnce.

6. Odvolání obžalovaného směřuje proti všem výrokům napadeného rozsudku. Obžalovaný především zpochybňuje závěr soudu prvního stupně, že poranění, které mělo za následek smrt poškozeného, mu způsobil výlučně on dvěma až třemi údery rukou sevřenou v pěst. V této souvislosti poukázal na okolnosti spáchaného skutku, na výpovědi svědků a na závěry znaleckého posudku z odvětví soudního lékařství.

7. Obžalovaný uplatnil výhrady i vůči závěru soudu prvního stupně o naplnění subjektivní stránky zažalovaného zločinu ve vztahu k úmyslnému způsobení těžkého ublížení na zdraví.

8. Obžalovaný pak považuje uložený trest za nepřiměřeně přísný. Soud prvního stupně podle jeho názoru dostatečně nedocenil jeho dosavadní netrestanost, projevenou lítostí a jeho řádný a bezúhonný život jak před zažalovaným skutkem, tak po jeho propuštění z vazby na svobodu. Obžalovaný má tedy za to, že je u něj namísto užití § 58 odst. 1 tr. zákoníku umožňující mimořádné uložení trestu odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby.

9. Obžalovaný nesouhlasí ani s výrokem učiněným v adhezním řízení. Pokud jde o majetkovou škodu vzniklou Všeobecné zdravotní pojišťovně, má za to, že soud prvního stupně nesprávně a extenzivně v jeho neprospekch interpretuje § 55 odst. 1 zákona o zdravotním pojištění, aniž by vzal v úvahu § 13 téhož zákona, podle něhož se ze zdravotního pojištění hradí zdravotní služby poskytnuté pojištěnci s cílem zlepšit nebo zachovat jeho zdravotní stav nebo zmírnit jeho utrpení. Proto odmítá svoji povinnost hradit pojišťovně položky účtované v souvislosti s odběrem orgánů poškozeného ve prospěch třetích osob.

10. Při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy soud prvního stupně podle názoru obžalovaného nepostupoval v souladu s ustálenou judikaturou. Dále podle obžalovaného soud prvního stupně nepřihlédl k tomu, že poškozeným pozůstalým zaslal písemnou omluvu a podle svých možností jim poskytl i finanční plnění. Soud prvního stupně podle přesvědčení obžalovaného dostatečně nezohlednil ani jeho faktické možnosti uhradit nemajetkovou újmu a nepřihlédl ani k tomu, že i celé trestní řízení, jež probíhalo zčásti vazebně, stejně jako jeho potrestání poskytuje všem poškozeným nezanedbatelnou satisfakci.

11. Proto obžalovaný navrhl, aby Vrchní soud v Praze v celém rozsahu zrušil napadený rozsudek a znovu jej sám uznal vinným toliko trestným činem ublíže-

ni na zdraví podle § 146 tr. zákoníku a uložil mu za něj mírnější trest. Všechny poškozené pak navrhuje odkázat s jejich nároky na občanskoprávní řízení, neboť dokazování potřebné k prokázání jejich uplatněných nároků přesahuje rámec probíhajícího trestního řízení.

č. 42

12. Odvolání poškozených nezletilého AAAAA, nezletilého BBBBB, K. K. a M. H. směřují proti výši náhrady nemajetkové újmy, která byla každému z nich přiznána, a proti výroku, jímž byli se zbytky svých uplatněných nároků podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních. Poškození jsou toho názoru, že pokud neměl soud prvního stupně pochybnosti o závažnosti a opravdovosti újmy každého z nich, neměl žádné důvody přiznávat jim jen tzv. základní nárok, a potenciálně tak zakládat další občanskoprávní řízení.

13. Proto každý z poškozených navrhl, aby Vrchní soud v Praze částečně zrušil napadený rozsudek, a to ve výroku, jímž byla obžalovanému uložena povinnost nahradit nemajetkovou újmu v penězích, a dále ve výroku, jímž soud prvního stupně odkázal poškozené se zbytky uplatněných nároků na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních, a aby odvolací soud znovu sám rozhodl o povinnosti obžalovaného nahradit nemajetkovou újmu v navrhované výši, tzn. poškozeným nezletilým AAAAA a BBBBB v částce 1 950 000 Kč každému z nich, poškozené K. K. v částce 1 470 000 Kč a poškozené M. H. v částce 970 000 Kč.

III.

Rozhodnutí odvolacího soudu

14. Vrchní soud v Praze z podnětu podaných odvolání přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, proti nimž byla podána odvolání, jakož i zákonnost postupu řízení, jež jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. Poté dospěl k závěru, že částečně důvodné je toliko odvolání obžalovaného, a to pouze v části směřující proti rozhodnutí o jeho povinnosti nahradit majetkovou újmu poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky.

15. Podle zjištění odvolacího soudu přípravné řízení i řízení před soudem prvního stupně proběhlo v plném souladu s odpovídajícími ustanoveními trestního řádu, přičemž všechna procesní práva obžalovaného, zejména jeho právo na obhajobu, byla dodržena. Námitky obžalovaného směřující proti výroku o vině odvolací soud neakceptoval, protože soud prvního stupně si v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. zajistil dostatečné důkazní podklady pro zákonné meritorní rozhodnutí; vůči rozsahu dokazování obžalovaný ostatně ani žádné výhrady nevyslovil.

16. Všechny v hlavním líčení náležitě provedené důkazy pak soud prvního stupně podle zjištění Vrchního soudu v Praze hodnotil na základě své volné úvahy jednotlivě, v jejich souhrnu i ve všech vzájemných souvislostech tak, jak mu

ukládá § 2 odst. 6 tr. ř., a na základě logického myšlenkového postupu pak učinil správné skutkové závěry. Pokud obžalovaný zpochybňuje příčinnou souvislost mezi úderem pěstí do hlavy, které od něho poškozený inkasoval, a smrtelným zraněním, které poškozený utrpěl, nemůže jeho obhajoba v konfrontaci s provedenými důkazy obstát. Jím naznačovanou verzi o možném vzniku poranění, jež vedlo k smrti poškozeného v důsledku pádu na zem v opilosti, znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, MUDr. P. Š. vyvrátil s tím, že nekoordinovaným pádem směrem vpřed škobrtnutím na terénní nerovnosti mezi obrubníkem chodníku a vozovkou při sestupu z chodníku do vozovky mohly vzniknout pouze trzně zhmžděné ranky s krevním výronem v pravé čelní krajině. Znalec přitom nevyločil, že pád mohl být urychlen například strčením či úderem zezadu do horní poloviny těla nebo podražením dolních končetin druhou osobou. Tyto závěry znalce zcela korespondují s výpovědí svědkyň, takže soud prvního stupně nikterak nepochybil, pokud dospěl k závěru, že poranění hlavy, která utrpěl poškozený a která vedla k jeho smrti, způsobil svým jednáním právě obžalovaný.

17. Ani v právním posouzení tohoto jednání soudem prvního stupně neshledal Vrchní soud v Praze žádné pochybení. Pokud obžalovaný zvolil uvedený způsob napadení v intenzitě plně dostačující k dosažení následku spáchaného trestného činu, svědčí to o jeho vnitřním kladném vztahu nejen k eventualitě, že poškozený v důsledku pádu neutrpí žádnou újmu, ale i k možnosti, že utrpí zranění mající charakter těžkého ublížení na zdraví (tzv. nepravá lhotejnost k následku). Byl tedy přinejmenším srozuměn s možností tohoto následku. Proto soud prvního stupně nepochybil, jestliže jednání obžalovaného v základní skutkové podstatě právně posoudil jako zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, spáchaný z hlediska zavinění formou nepřímého úmyslu [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku]. Soudu prvního stupně nelze vytknout ani to, že u obžalovaného shledal ve vztahu ke smrtelnému následku zavinění přinejmenším ve formě nevědomé nedbalosti ve smyslu § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, a v důsledku toho považoval nejen po objektivní, ale i po subjektivní stránce naplněný i znak kvalifikované skutkové podstaty zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 3 tr. zákoníku.

18. Také o trestu, uloženém obžalovanému, rozhodl Krajský soud v Praze správně a zákonně. Důvodně přitom vycházel ze všech zásad pro ukládání trestních sankcí, uvedených v § 37 a § 38 tr. zákoníku, a objektivně zvažil všechna hlediska rozhodná pro výměru trestu, obsažená v § 39 tr. zákoníku. Vzal v úvahu všechny polehčující i přitěžující okolnosti, které svědčí obžalovanému, přičemž přihlédl i k jeho osobě a k možnostem jeho nápravy. V tomto směru lze zcela odkázat na podrobné vyhodnocení těchto hledisek, uvedené v odůvodnění napadeného rozsudku. Za situace, kdy u obžalovaného nebyly shledány zákonné podmínky pro užití § 58 odst. 1 tr. zákoníku, umožňujícího mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, nelze trest odnětí svobody

v trvání 9 let, tj. při samé dolní hranici zákonné trestní sazby uvedené v § 145 odst. 3 tr. zákoníku (v rozpětí od 8 do 16 let), rozhodně označit jako nepřiměřeně přísný, aby byla namíste jeho revize podle § 258 odst. 1 písm. e) tr. ř.

č. 42

19. Rozhodnutí o zařazení obžalovaného do věznice s ostrahou za použití modifikačního § 56 odst. 3 tr. zákoníku, tj. do vězeňského režimu o jeden stupeň mírnějšího, než kam by měl být zařazen s ohledem na délku trestu a na charakter trestné činnosti, za kterou byl tento trest uložen, pak bylo učiněno jednoznačně v jeho prospěch, pokud soud prvního stupně dospěl k závěru, že v tomto typu věznice bude lépe dosaženo jeho nápravy.

20. Vrchní soud v Praze neshledal žádné pochybení ani ve výroku, jímž byla obžalovanému uložena povinnost nahradit nemajetkovou újmu poškozeným synům zemřelého V. K., nezletilým AAAAA a BBBBB, a dále jeho partnerce K. K. a jeho sestře M. H. Všichni tito poškození své nároky na náhradu nemajetkové újmy uplatnili v trestním řízení včas a řádně, přičemž nezletilí AAAAA a BBBB požadovali každý z nich finanční satisfakci ve výši 1 950 000 Kč, poškozená K. K. finanční satisfakci ve výši 1 470 000 Kč a poškozená M. H. finanční satisfakci ve výši 970 000 Kč.

21. Otázkou výše odškodnění všech těchto poškozených za utrpěnou nemajetkovou újmu se soud prvního stupně zevrubně zabýval v odůvodnění napadeného rozsudku, na něž odvolací soud plně odkazuje bez nutnosti jeho úprav či doplnění.

22. O nároku těchto poškozených na peněžní satisfakci za nemajetkovou újmu spočívající ve ztrátě jim blízké osoby není pochyb. Je však nutno dát soudu prvního stupně za pravdu v tom, že výše náhrad požadovaných jednotlivými poškozenými je přemrštěná a vymyká se současné soudní praxi. Tito poškození ve svých odvoláních uvádí některá (jejich společným zmocněncem vybraná) soudní rozhodnutí, jimiž byla poškozeným přiznána náhrada nemajetkové újmy v různé výši vesměs přesahující částku 1 000 000 Kč, aniž by však zaznamenali současný vývoj soudní praxe v tomto směru, kdy byly částky, přiznávané v této výši v prvních letech poté, co nabyl účinnosti nový občanský zákoník (1. 1. 2014), vyhodnoceny jako nepřiměřeně vysoké, a nyní jsou v takovéto výši přiznávány jen v případech zcela výjimečných. Částky přiznané jednotlivým poškozeným v napadeném rozsudku odpovídají podle zjištění odvolacího soudu současné soudní praxi a zároveň nejsou pro obžalovaného ve svém součtu likvidační.

23. Námitky obžalovaného směřující proti výši náhrady nemajetkové újmy přiznané poškozené K. K., družce zemřelého V. K., Vrchní soud v Praze neakceptoval. Jak bylo v průběhu trestního řízení zjištěno, údaje obžalovaného o vlastnickém právu poškozené k bytové jednotce č. XY v budově v katastrálním území a obci XY se zakládají na pravdě. Tato jednotka je však zatížena zástavním právem v rámci hypotečního úvěru poskytnutého na rekonstrukci současného bydlení, kterou poškozená realizovala společně se zemřelým poškozeným V. K.,

přičemž po smrti poškozeného hrozí, že úvěrový závazek nebude schopna sama plnit a dojde k nucenému prodeji nejen domu, ale i této bytové jednotky. Měsíční výdělek poškozené K. K. činí asi 25 000 Kč a výše jejích měsíčních hypotečních splátek činí asi 11 500 Kč. Pokud má za této situace poškozená nejen sobě, ale jako samoživitelka i svým dvěma dospívajícím dětem (patnáctiletý syn, dvanáctiletá dcera) zajistit základní životní potřeby a hradit všechny náklady spojené s bydlením na alespoň minimálně důstojné úrovni, byla by její finanční situace kritická i tehdy, kdyby měla pravidelný měsíční příjem z nájmu svého bytu. Rozhodně tedy nelze přijmout tvrzení obžalovaného, že by tíživost situace, v níž se jeho vinou ocitla, účelově zveličovala ve snaze dosáhnout vyššího odškodnění.

24. Oproti tomu námitky obžalovaného směřující proti výroku o jeho povinnosti zaplatit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky majetkovou škodu ve výši 114 053 Kč shledal Vrchní soud v Praze důvodnými. Zde obžalovaný zcela oprávněně namítá, že poškozená zdravotní pojišťovna zaúčtovala do jí utrpěné majetkové škody i částky vynaložené na lékařské úkony provedené v souvislosti s transplantací orgánů, jejichž dárce se stal poškozený V. K. po své smrti. Jde o úkony uvedené ve spise, a to konkrétně o částky 1 124,43 Kč (diagnóza Z 527 – dárce srdce), 17 779,06 Kč (diagnóza Z 528 – dárce srdce), 1 713,80 Kč (diagnóza I 879 – onemocnění tepen a tepének NS) a 28 449,30 Kč (diagnóza Z 528 – dárce jiných orgánů a tkání), celkově tedy o částku ve výši 49 066,59 Kč.

25. Podle § 55 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, má příslušná zdravotní pojišťovna vůči třetí osobě právo na náhradu těch nákladů na péči hrazenou ze zdravotního pojištění, které vynaložila v důsledku zaviněného protiprávního jednání třetí osoby proti pojištěnci, jak správně konstatuje i soud prvního stupně v odůvodnění napadeného rozsudku. Zcela však pomíjí návěti v § 13 odst. 1 citovaného zákona, podle něhož se za podmínek uvedených v následujících písmenech a) až c) tohoto odstavce ze zdravotního pojištění hradí zdravotní služby poskytnuté pojištěnci s cílem zlepšit nebo zachovat jeho zdravotní stav nebo zmírnit jeho utrpení. Úkony zdravotní služby provedené v souvislosti s transplantací orgánů již zemřelého pojištěnce jako dárce orgánů tedy nelze podřadit pod toto zákonné ustanovení, a poškozená zdravotní pojišťovna proto nemá nárok na náhradu jejich nákladů vůči obžalovanému, který způsobil smrt pojištěnce.

26. Ze všech shora uvedených důvodů Vrchní soud v Praze z podnětu odvolání obžalovaného J. S. podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil napadený rozsudek, a to ve výroku, jímž byla obžalovanému uložena povinnost nahradit majetkovou újmu poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, a v návaznosti na to podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obžalovanému podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil povinnost zaplatit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky majetkovou újmu ve výši 64 987 Kč. Podle

§ 229 odst. 2 tr. ř. pak poškozenou zdravotní pojišťovnu odkázal se zbytkem jejího nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

27. Odvolání poškozených – nezletilého AAAAAA, nezletilého BBBBBB, K. K. a M. H., jež, jak je shora uvedeno, neshledal důvodnými, Vrchní soud v Praze podle § 256 tr. ř. zamítl.

Č. 43

Č. 43

Předvolání a vyzoomění, Hlavní líčení
§ 198 tr. ř., § 209 odst. 1 tr. ř.

Skutečnost, že při hlavním líčení bude prováděn pouze výslech osoby v nepřítomnosti obviněného podle § 209 odst. 1 tr. ř., nezabavuje soud povinnosti předvolat obviněného k takovému hlavnímu líčení podle § 198 odst. 1 tr. ř. Od řádného a včasného předvolání obviněného k hlavnímu líčení se odvíjí možnost konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného (§ 202 odst. 2 tr. ř.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2020, sp. zn. 8 Tdo 161/2020, ECLI:CZ:NS:2020:8.TDO.161.2020.3)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného P. M. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 9 To 40/2019, jako soudu odvolacího, jakož i jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 1 T 4/2018, a Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 1 T 4/2018, byl obviněný P. M. uznán vinným pokusem zločinu podvodu § 21 odst. 1 k § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, za který byl odsouzen podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osmi let, pro jehož výkon byl zařazen podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku do věznice s ostrahou. Bylo také rozhodnuto o náhradě škody.
2. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 9 To 40/2019, z podnětu odvolání obviněného uvedený rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. b), d), e), f) tr. ř. v celém rozsahu zrušil a znovu obviněného uznal vinným zločinem podvodu ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, a to na skutkovém základě ve výroku rozsudku podrobně rozvedeným.
3. Za tento zločin obviněného odsoudil podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání šesti roků a šesti měsíců a pro jeho výkon ho zařadil

podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku do věznice s ostrahou. Rozhodl i o nároku poškozené na náhradu škody.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 43

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce podle § 265b odst. 1 písm. d) a g) tr. ř. dovolání, jímž vytykal, že nebyl předvolán k hlavnímu líčení a že ze strany soudů došlo k nesprávnému právnímu posouzení věci. Mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními spatřoval extrémní nesoulad vedoucí k porušení práva na spravedlivý proces garantovaný v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

5. Za okolnost dopadající na důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. shledal obviněný konání hlavního líčení dne 21. 3. 2019 v jeho nepřítomnosti. Toto hlavní líčení bylo konáno za účelem výslechu poškozené v Domově pro seniory v XY a obviněný na něj nebyl vůbec předvolán, přičemž o jeho konání ve své nepřítomnosti nepožádal, což odporuje § 202 odst. 4 tr. ř. Nebylo respektováno ani jeho právo podle § 209 odst. 1 tr. ř., na jehož základě mohl být pouze v průběhu výslechu svědkyně vykázan ze soudní síně a následně přivolán zpět s možností jí klást dotazy a k její výpovědi se vyjádřit. Nebylo však možné, aby ho soud vůbec nepředvolal, protože takovým postupem mu bylo upřeno právo podle článku 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“). Toto pochybení nenapravit ani odvolací soud, který na nezákonné konání hlavního líčení nereagoval a řízení před soudem prvního stupně považoval za prosté procesních vad.

6. Státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství k výhradám podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. nejprve poukázala na to, že hlavní líčení v Domově pro seniory v XY se dne 21. 3. 2019 konalo ve smyslu dispozic usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 9 To 7/2019, bez účasti obviněného, neboť byla vyslýchána poškozená, která byla po dobu více jak pěti let obviněným manipulována a hrozilo, že v jeho přítomnosti nebude vypovídat pravdu. Hlavnímu líčení byli přítomni obhájci obviněného. Při následujícím hlavním líčení konaném dne 12. 4. 2019 předsedkyně senátu podle § 219 odst. 3 tr. ř. sdělila podstatný obsah dosavadního jednání. Takový postup nemohl být pro obviněného překvapivým, protože z něho bylo zřejmé, že poškozená bude vyslechnuta v jeho nepřítomnosti, neboť není schopna plnohodnotné účasti na soudním řízení. Byť obviněný nebyl s výpovědi svědkyně seznámen, byl ve smyslu § 219 odst. 3 tr. ř. v dalším řízení shrnut podstatný obsah dosavadního jednání, přičemž s ohledem na obsah výpovědi poškozené, který byl ovlivněn její mentální retardací, nebylo ani možné jej zcela jasně zreprodukovat. Je však zřejmé, že bylo třeba šetřit osobu poškozené a nevystavovat ji riziku sekundární viktimizace. Obhájci obviněného

dotazy poškozené kladli, takže je třeba zhodnotit, že ve výsledku nedošlo podstatným způsobem k narušení kontradiktornosti řízení. Postup podle § 209 odst. 1 tr. ř. je zákonný a předvídaný. Naplnění zákonného předpokladu pro vykázání obviněného z jednací síně na nezbytnou dobu výslechu určitého svědka nezakládá dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 4 Tdo 976/2016).

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání je přípustné, neboť směřuje proti rozhodnutí uvedenému v § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., obviněný je oprávněn podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř. k jeho podání, bylo podáno podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. v zákonné lhůtě a u soudu prvního stupně, který v této věci rozhodoval.

8. Dovolání lze podrobit věcnému přezkumu pouze v případě, že bylo uplatněno v souladu s označenými dovolacími důvody podle § 265b odst. 1 tr. ř., a proto Nejvyšší soud posuzoval, zda byly naplněny důvody podle § 265b odst. 1 písm. d), g) tr. ř., o něž obviněný dovolání opřel.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. lze dovolání podat, byla-li porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. Uvedený dovolací důvod nemůže spočívat v jakékoliv nepřítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo veřejném zasedání, ale jen v takové, která je v rozporu s konkrétním zákonným ustanovením, podle něhož nelze konat hlavní líčení nebo veřejné zasedání bez osobní účasti obviněného. Jedná se o nepřítomnost, která zasahuje do práva obviněného na soudní ochranu, jež je integrální součástí práva na spravedlivý proces a dopadá na situace, kdy v rozporu se zákonem by bylo konáno hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ač měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna. Uvedené právo vyplývá z článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, publikované pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále „Listina“), které garantuje, aby věc každého byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Právo obviněného osobně se zúčastnit řízení před soudem a právo být slyšen je tak třeba považovat za základní prvek práva na spravedlivý proces. Přítom slyšením nelze rozumět toliko výslech obviněného provedený k důkazu, ale musí mu být dána i příležitost jednak účinně uplatňovat námitky a argumenty, které jsou způsobitelné ovlivnit rozhodování soudu

v otázkách viny i trestu a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat, a jednak se vyjadřovat a vyvracet návrhy a důkazy přednesené státním zástupcem. K uplatnění tohoto práva mají soudy povinnost obviněnému vytvořit prostor. Jen takto provedené řízení lze mít za souladné s nároky vyplývajícími z podstaty fair procesu, jehož podstatou a neodmyslitelnou a neoddělitelnou součástí je slyšení obou stran (k tomu srov. přiměřeně např. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2000, sp. zn. III. ÚS 238/2000, ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. IV. ÚS 200/96, aj.). Právo obviněného osobně se zúčastnit řízení před soudem vychází mimo jiné i z článku 6 odst. 1 Úmluvy, i když v něm není výslovně zmíněno, avšak vyplývá z jeho předmětu a účelu jako celku s tím, že přítomnost obviněného u soudu má zásadní význam pro spravedlnost řízení [srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 25. 3. 1998 ve věci Belziuk proti Polsku, stížnost č. 23103/93].

10. Tato práva obviněného jsou v trestním řízení před soudem zajištěna nutností jej předvolat k hlavnímu líčení podle § 198 tr. ř. a toto konat v jeho přítomnosti za podmínek stanovených v § 202 tr. ř. Ustanovení § 198 odst. 1 tr. ř. vymezuje okruh osob, jež je nutno předvolat k hlavnímu líčení nebo vyzoomět o jeho konání, a minimální lhůtu pro jejich předvolání, resp. přípravu obviněného, jeho obhájce a státního zástupce na hlavní líčení, stanoví, že soud musí předvolat obviněného ke každému hlavnímu líčení, tedy i k odročenému, pokud není přítomen při odročení hlavního líčení, při kterém je stanoven den, kdy bude další hlavní líčení konáno. Není-li obviněný předvolán k hlavnímu líčení, či není-li přítomen při odročení hlavního líčení na určitý den, a hlavní líčení je přesto konáno v jeho nepřítomnosti, jde o podstatnou vadu řízení ve smyslu § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. (srov. rozhodnutí č. 24/2002 Sb. rozh. tr.), protože předvolání je stěžejní podmínkou, bez které hlavní líčení nelze konat. Povinnost soudu obviněného na hlavní líčení předvolat vyplývá i z § 202 odst. 2 písm. a) tr. ř. o přítomnosti obviněného při hlavním líčení, kde rozhodnutí o tom, zda lze konat hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného, je vázáno na včasné a řádné předvolání obviněného (srov. např. rozhodnutí č. 1/1994 Sb. rozh. tr.). Pouze od řádného a včasného předvolání obviněného k hlavnímu líčení se totiž odvíjí i možnost dalšího užitého procesního postupu soudu prvního stupně, jenž spočívá ve využití § 202 odst. 2 tr. ř., které upravuje možnost konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného. K tomu je nejprve nutné zdůraznit, že obviněný je ústřední postavou celého trestního stíhání, a proto jsou zvlášť vymezeny podmínky pro možnost konání hlavního líčení bez jeho přítomnosti. Vzhledem k významu účasti obviněného na celém trestním stíhání je jeho přítomnost při hlavním líčení pravidlem, protože jako procesní strana má důležitá práva, která lze v plném rozsahu uplatnit právě zde, přičemž jeho výpověď u hlavního líčení je důkazním prostředkem a zároveň prostředkem obhajoby. Aktivitou obviněného u hlavního líčení je podmíněno i uplatnění kontradiktorních prvků (viz např. § 215 odst. 2 tr. ř.) nezbytných pro správné

provedení a zhodnocení důkazů a pro vytvoření spolehlivého, co nejpravdivějšího skutkového základu pro rozhodnutí soudu. Proto je třeba postup podle § 202 odst. 2 tr. ř., popř. i § 202 odst. 5 tr. ř. chápat jen jako výjimku z uvedeného pravidla (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2554 a 2555).

11. V posuzované věci Nejvyšší soud shledal, že po podání obžaloby byl obviněný řádně předvolán na první hlavní líčení konané dne 11. 2. 2018 a byla mu i doručena obžaloba (viz č. l. 797 až 815 spisu). Hlavní líčení bylo několikrát odročeno vždy při respektu ke všem právům obviněného (viz protokoly z hlavního líčení založené ve spisu). První odsuzující rozsudek soudu prvního stupně ze dne 5. 11. 2018 (viz č. l. 1237 až 1240 spisu) byl na základě odvolání obviněného zrušen kasačním usnesením odvolacího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 9 To 7/2019, a soudu prvního stupně bylo uloženo vyslechnout poškozenou M. J., aby si učinil vlastní představu o osobnosti poškozené, stupni jejího mentálního rozvoje a možné ovlivnitelnosti ostatními osobami. Její výpověď podle odvolacího soudu představovala zásadní důkaz, bez něhož nebylo možné označit dokazování za úplné. S ohledem na její stav považoval soud druhého stupně za vhodné provést její výslech v Domově pro seniory v XY, a to za současné eliminace všech negativních vlivů, které by mohly působit na její schopnost se přiměřeným způsobem k věci vyjádřit. Nezbytným bylo, aby nalézací soud výslech provedl bez přítomnosti obviněného, avšak za účasti státního zástupce, obhájce, opatrovníka poškozené, psychologa a znalce J. K., a příp. sociální pracovnice nebo osob poškozené blízkých, kterým důvěřuje, např. dalších klientů domova seniorů.

12. Předsedkyně senátu na základě uvedeného pokynu nařídila hlavní líčení na den 21. 3. 2019 do Domova pro seniory v XY. Podle záznamu na č. l. 1464 spisu však obviněného na toto hlavní líčení nepředvolala. Z protokolu o hlavním líčení ze dne 21. 3. 2019 je patrné, že hlavnímu líčení byli přítomni obhájci obviněného Mgr. M. V. a JUDr. M. K., nikoliv obviněný, ve vztahu k němuž předsedkyně senátu konstatovala, že je nutné provést výslech poškozené v přítomnosti psychologa J. K., avšak v nepřítomnosti obviněného, kdy za tímto účelem bylo vyhlášeno usnesení o konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného. Následně bylo přistoupeno k výslechu poškozené, přičemž obhájcům obviněného bylo umožněno jí klást dotazy.

13. Dne 12. 4. 2019 bylo konáno hlavní líčení v budově Městského soudu v Praze, k němuž byl obviněný předvolán, předvolání obdržel a zúčastnil se jej. Podle protokolu o jeho průběhu předsedkyně senátu podle § 219 odst. 3 tr. ř. shrnula podstatný obsah dosavadního jednání. Obviněný byl podle § 209 odst. 1 tr. ř. seznámen s obsahem výpovědi poškozené, která byla pořízena v jeho nepřítomnosti při hlavním líčení dne 21. 3. 2019 v Domově pro seniory v XY, za podmínek § 214 tr. ř. využil možnosti na ni re-

agovat, vyjádřil se k ní a taktéž byl soudem opětovně vyslechnut. Hlavní líčení bylo po provedeném dokazování odročeno za účelem vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně, proti němuž též dovolání obviněného směřuje, na 16. 4. 2019.

č. 43

14. Odvolací soud uvedený prvostupňový rozsudek přezkoumal z podnětu odvolání obviněného (v němž vada spočívající v nepřítomnosti obviněného při hlavním líčení dne 21. 3. 2019 zmíněna nebyla), v postupu soudu prvního stupně neshledal pochybení a konstatoval, že v něm bylo respektováno právo obviněného na obhajobu (srov. body 8. a 9. rozsudku odvolacího soudu). Zrušil-li přezkoumávaný rozsudek a sám znovu rozhodl, učinil tak z jiných důvodů.

15. Nejvyšší soud na podkladě uvedených skutečností plynoucích z obsahu spisu v souladu s námitkami obviněného shledal, že postupem soudu prvního stupně při konání hlavního líčení dne 21. 3. 2019 bylo porušeno základní právo obviněného vymezené v článku 38 odst. 2 Listiny, protože tím, že ho soud na toto hlavní líčení nepředvolal, a obviněný se ho neúčastnil, zásadním způsobem pochybil, neboť mu upřel právo na účast u tohoto hlavního líčení, a tedy i možnost klást poškozené otázky ve smyslu § 209 odst. 1 věty třetí tr. ř., a to bez ohledu na to, zda již při nařizování hlavního líčení soud zvažoval postup podle § 209 tr. ř., protože i ten se odvíjí od toho, že obviněný byl k hlavnímu líčení řádně předvolán. Nebyl-li obviněný vůbec předvolán, odporuje to ústavně garantovaným právům obviněného, neboť ústavně zaručené právo na soudní ochranu váže – mimo jiné – obecné soudy k tomu, aby ve svém řízení dbaly (zákonem) stanoveného postupu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a dále aby účastníkům řízení umožnily účast na něm, a to tak, aby v něm mohli uplatnit všechna procesní práva, která jim zákon pro ta která řízení poskytuje (čl. 38 odst. 2 Listiny). Pokud však nebyl obviněný na uvedené hlavní líčení vůbec předvolán, nebylo možné jej konat (srov. přiměřeně nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2001, sp. zn. III. ÚS 189/01, nebo ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 145/02).

16. Nepředvoláním obviněného k hlavnímu líčení tedy došlo k závažnému porušení jeho práva být u něj účasten. Nadto řádné předvolání obviněného k hlavnímu líčení je stěžejním předpokladem pro úvahy soudu o tom, zda lze hlavní líčení konat v nepřítomnosti obviněného, a proto, pokud předsedkyně senátu obviněného vůbec nepředvolala, nemohla prohlásit, že hlavní líčení bude konáno bez přítomnosti obviněného, protože podmínkou takového postupu je podle § 202 odst. 2 písm. a) tr. ř. mimo jiné to, že obviněný byl řádně a včas předvolán. Bez splnění této podmínky není možné hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného konat, a to za žádných dalších případných okolností. Je možné připustit, že z principu kontradiktorního řízení sice existují výjimky; opatření omezující práva obhajoby však musí být striktně nezbytná a potíže způsobené obhajobě musí být dostatečně kompenzovány postupem justičních orgánů. Tam, kde je odsouzení založeno výlučně nebo v rozhodující míře na výpovědích učiněných osobou, kterou obviněný neměl příležitost vyslyšet nebo dát vyslyšet, jsou práva obhajoby omezena v rozsahu

neslučitelném se zárukami poskytovanými článkem 6 Úmluvy (viz např. rozsudek ve věci Doorson proti Nizozemí ze dne 26. 3. 1996, stížnost č. 20524/92) [srov. nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. I. ÚS 3206/08].

17. Nepředvolání obviněného k hlavnímu líčení je též překážkou, která vylučuje možnost, aby bylo postupováno podle § 209 odst. 1 tr. ř., jež stanoví podmínky pro provádění dalších důkazů, avšak až při hlavním líčení (je zařazen v části třetí – řízení před soudem, hlavě třinácté – hlavní líčení, oddílu čtvrtém – dokazování). Jedná se o úkon, který je možné činit v hlavním líčení, tedy po řádném předvolání obviněného podle § 198 odst. 1 tr. ř. Dodržení uvedených zásad je nezbytným předpokladem, jehož naplnění musí užít § 209 odst. 1 tr. ř. předcházet.

18. Tím, že soud obviněného na hlavní líčení dne 21. 3. 2019 vůbec nepředvolal, porušil jeho základní právo a hlavní líčení nemohl konat. Uvedená vada je podstatná a nezhojitelná. Na tomto závěru nic nemění, že soud zvažoval provést výslech poškozené za podmínek § 209 odst. 1 tr. ř. a při následném hlavním líčení, na které již obviněného předvolal, mu umožnil se s uvedenou výpovědí poškozené seznámit, jak také obviněný učinil. Tento postup soudu nemohl zjištěné vady řízení napravit, protože důkazy provedené při takto vadném hlavní líčení jsou zatíženy nezhojitelnou vadou, a nemohou být proto v dalším řízení pro tuto vadu použity. Výpověď poškozené uvedeným způsobem provedená je tzv. absolutně neúčinným důkazem, jenž vznikl v důsledku existence podstatné (závažné) vady, která je neodstranitelná, což znamená, že k výpovědi již nelze přihlížet. Takový důkaz pak musí být vyloučen z hodnocení při zjišťování skutkového stavu věci (srov. REPÍK, B. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen–září 1982, s. 125 až 126).

19. S ohledem na shora uvedené je nevýznamné, že podle protokolů o hlavních líčeních ze dne 21. 3. 2019 a 12. 4. 2019 bylo umožněno obhájcem obviněného klást poškozené během výslechu dotazy a obviněný v pozdějším stadiu řízení byl s její výpovědí podle § 209 odst. 1 tr. ř. seznámen a měl možnost se k ní vyjádřit, neboť prvotní pochybení spočívalo v nerespektování procesního postupu, při kterém bylo porušeno základní právo obviněného být předvolán. Porušení tohoto práva je o to významnější, že ve věci se jednalo bezesporu o stěžejní důkaz, jak zdůraznil i odvolací soud, jenž provedení tohoto úkonu soudem prvního stupně uložil, neboť kvůli jeho neprovedení mimo jiné došlo ke zrušení odsuzujícího rozsudku soudem prvního stupně ze dne 5. 11. 2018, sp. zn. 1 T 4/2018. Bylo tedy nutné dodržet všechny procesní zásady tak, aby nejen formálně, ale i fakticky, soud zajistil aktivní vedení obhajoby obviněného, v rámci níž je právem obviněného zpochybňovat důkazy, jež jsou schopny ovlivnit rozhodnutí soudu o jeho vině (srov. nález pléna Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/2013, uveřejněn pod č. 175 ve sv. 71 Sb. nález. a usn. ÚS ČR).

20. Na základě rozvedených skutečností a zmíněné podstatné vady trestního řízení nemohla přezkoumávaná rozhodnutí obstát, a proto Nejvyšší soud podle

§ 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudky Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 8. 2019, sp. zn. 9 To 40/2019, a Městského soudu v Praze ze dne 16. 4. 2019, sp. zn. 1 T 4/2018, podle § 265k odst. 2 tr. ř. i další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

21. Protože výpověď poškozené ze dne 21. 3. 2019 je absolutně neúčinným důkazem, což znamená, že k ní nelze přihlížet a musí být vyloučena z hodnocení při zjišťování skutkového stavu věci, bude možné uvedený závažný nedostatek napravit, a to opakováním vadně provedeného procesního či důkazního úkonu s dodržением všech příslušných procesních předpisů. V dalším řízení proto bude na soudu prvního stupně, aby postupoval tak, aby splnil pokyny, které mu ve zrušujícím rozsudku ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. 9 To 7/2019, uložil Vrchní soud v Praze, stejně jako respektoval právní názory, které formuloval Nejvyšší soud shora (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Bude proto nevyhnutelné, aby nařídil ve věci hlavní líčení, k němuž vedle dalších osob, jež byl povinen k němu předvolat, předvolá řádně a včas i obviněného. Skutečnost, že tak učiní opět v Domově pro seniory v XY nebo i jinde, s ohledem na to, kde se poškozená momentálně bude nacházet, takovému postupu nebrání. Při splnění všech podmínek plynoucích z § 198 tr. ř., případně § 202 tr. ř., rovněž nebude soudu bránit, aby při výslechu poškozené postupoval za podmínek § 209 odst. 1 tr. ř., je však třeba vždy klást důraz na to, aby respektoval všechna práva zákonem obviněnému zaručená (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2002, sp. zn. I. ÚS 592/2000).

22. Vzhledem k tomu, že důvodem zrušení obou dovoláním napadených rozhodnutí byla existence uvedené procesní vady a ve věci bude nezbytné provést další dokazování, nemá ve stávající etapě řízení Nejvyšší soud prostor pro to, aby mohl formulovat úvahy týkající se případných právních názorů nebo jiných závěrů vztahujících se k výroku o vině, o nichž budou soud prvního stupně, případně soud odvolací, teprve po odstranění zjištěné závažné procesní vady rozhodovat. Proto Nejvyšší soud nemohl reagovat na výhrady obviněného, které skutku a použité právní kvalifikaci vytýkal v rámci podaného dovolání s odkazem na důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Č. 44

Č. 44

Evropský zatýkací rozkaz

§ 5 odst. 1, § 202 a násl. z. m. j. s.

Zatímco v případě vydání osoby do cizího státu (§ 87 a násl. z. m. j. s.) se vyžaduje ověření, že trestní stíhání ve vyžadujícím státě se opírá o určitý soubor důkazů, jimiž je podezření ze spáchání trestného činu rozumným způsobem odůvodněno (např. nález Ústavního soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 1354/13), právní pomoc států Evropské unie založená na rámcovém rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 13. 6. 2002, č. 2002/584/SVV, o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, vychází z předpokladu, že mechanismus evropského zatýkacího rozkazu (§ 202 a násl. z. m. j. s.) je založen na vysoké úrovni důvěry mezi členskými státy a jeho provádění lze pozastavit zpravidla jen v případě závažného a trvajících porušování zásad stanovených v čl. 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii některým ze členských států, pokud takové porušování zjistila Rada Evropské unie postupem podle čl. 7 odst. 1 uvedené smlouvy. I v řízení o předání však zůstává nedotčena povinnost státního zástupce v předběžném šetření a soudu při rozhodování o předání prověřit konkrétní námitky předávané osoby, z nichž vyplývá nebezpečí, že předáním do jiného členského státu Evropské unie dojde k porušení jejich základních práv a svobod (viz § 5 odst. 1 z. m. j. s.).

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 8. 2019, sp. zn. 14 To 115/2019, ECLI:CZ:VSPH:2019:14.TO.115.2019.1)

Vrchní soud v Praze zamítl stížnost vyžádaného proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2019, č. j. Nt 2045/2019-30.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2019, č. j. Nt 2045/2019-30, bylo rozhodnuto, že podle § 205 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. m. j. s.“), se vyžádaný T. G. T. na podkladě evropského zatýkacího rozkazu vydaného Okresním soudem Arnstadt ze dne 23. 5. 2019 (správně 28. 6. 2019),

sp. zn. 620 Js 41405/16, předává do Spolkové republiky Německo k trestnímu stíhání pro skutek spočívající v tom, že od jara, resp. od konce února 2015, nejméně do 10. 7. 2015 podporoval odděleně stíhaného B. B. T. při organizaci profesionální plantáže s marihuanou v prázdném obytném domě na adrese G., A. M., za účelem výdělečného prodeje marihuany, a to tak, že se staral na uvedeném místě o rostliny, za což obdržel od B. B. T. odměnu v nezjištěné výši, přičemž dne 2. 12. 2015 byla na uvedeném místě úředníky Celního pátracího úřadu ve Frankfurtu nad Mohanem plantáž s marihuanou zajištěna, ale žádné osoby na místě zjištěny nebyly, zařízení již nebylo v provozu a ve sklepě bylo zajištěno v květináčích 99 ks rostlin marihuany, v přízemí a v 1. poschodí cca 300–400 květináčů a v posledním poschodí vícero pytlů na odpadky s napěchovaných zbytky suchých rostlin marihuany, přičemž se celkově jednalo o 2,028 kg marihuany s celkovým obsahem 52,9 g účinné látky Delta-9-THC, a při další soudně nařízené prohlídce bylo dne 11. 1. 2016 úředníky Inspekce kriminální policie v Gothě na půdě nalezeno dalších 11 pytlů na odpadky naplněných listy marihuany ke kouření, přičemž se jednalo o 52,471 kg marihuany s obsahem 576,3 g Delta-9-THC, přičemž u celkového množství marihuany se jednalo o sklizeň z plantáže, o kterou se vyžádaný staral.

2. Dalším výrokem shora uvedeného usnesení bylo rozhodnuto, že podle § 210 odst. 1 z. m. j. s. se předání T. G. T. odkládá do doby ukončení výkonu trestu odnětí svobody v trvání tří let, uloženého rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 20. 4. 2015, sp. zn. 4 T 9/2014, ve znění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 1. 2016, č. j. 11 To 96/2015-5679, které nastane dne 19. 9. 2019.

3. Podle odůvodnění shora uvedeného usnesení Městský soud Praze neshledal v dané věci žádnou překážku, která by předání bránila, a proto návrhu státní zástupkyně na předání k trestnímu stíhání vyhověl. Poukázal na to, že za čin, označený jako legální (patrně míněno ilegální) obchod s omamnými a psychotropními látkami, obsažený v písm. e) oddílu I. formuláře evropského zatýkacího rozkazu, ohledně něhož není nutné zjišťovat oboustrannou trestnost, lze ve vyžadujícím státě uložit trest odnětí svobody až na 15 let. Vzhledem k tomu, že konec výkonu trestu odnětí svobody, kterému se vyžádaný v té době podroboval, měl nastat několik dnů po datu veřejného zasedání, shledal Městský soud v Praze důvodným předání odložit až do skončení výkonu tohoto trestu.

II.

Stížnost

4. Proti shora uvedenému usnesení podal vyžádaný ihned po jeho vyhlášení stížnost, kterou dodatečně odůvodnil. Jeho výhrady formulované v odůvodnění stížnosti se zčásti překrývaly s námitkami, které uplatnil již ve své výpovědi ve veřejném zasedání u Městského soudu v Praze a které zazněly v závěrečných ná-

vrzích vyžádaného a jeho obhájkyň. Vyžádaný proti návrhu státní zástupkyně na jeho předání namítal, že se ve Spolkové republice Německo ničeho nedopustil, a proto není důvod jej předávat. K tomu jeho obhájkyň namítla, že evropský zatýkáci rozkaz neprokazuje vinu vyžádaného a jeho předání by navíc bylo ve smyslu § 91 odst. 1 písm. c) z. m. j. s. nepřijatelné. V odůvodnění stížnosti k tomu obhájkyň doplnila, že postup soudu, spočívající v tom, že rozhodne o předání a zároveň je dočasně odloží, nemá oporu ani v trestním řádu, ani v zákonu o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Správně měl soud vzít vyžádaného do předávací vazby ihned, jakmile rozhodl o předání. Jeho až následné vzetí do předávací vazby bylo učiněno nezákonně a vyžádaný by měl být propuštěn na svobodu.

5. V odůvodnění stížnosti vyžádaný prostřednictvím své obhájkyň dále vzněsl námitky proti osobě tlumočnicka ve veřejném zasedání. Podle něj tlumočnick řádně netlumočil, tlumočení neprobíhalo konzistentně a doslovně, protože tlumočnick pouze dle vlastního uvážení shrnul jím vybrané závěry. Právo vyžádaného na tlumočnicka tak nebylo zajištěno.

6. Svoji námitku, týkající se nepřiměřeného postihu vyžádaného v případě jeho předání, obhájkyň doplnila tak, že evropský zatýkáci rozkaz byl vydán v rozporu s § 193 odst. 3 ve spojení s § 79 odst. 2 písm. d) z. m. j. s., neboť předáním bude vyžádanému způsobena újma, zřejmě nepřiměřená významu trestného řízení nebo následkům trestného činu. Vyžádanému je 52 let, žije se svou sestrou a rodinou na území České republiky a ve Spolkové republice Německo nemá žádné rodinné příslušníky. V případě jeho předání je zde riziko, že by se u vyžádaného mohly začít vyskytovat psychické problémy spojené s odloučením od rodiny. Do Spolkové republiky Německo běžně necestoval, vyskytoval se zde pouze jednou.

7. Ze shora uvedených důvodů vyžádaný prostřednictvím své obhájkyň navrhl, aby napadené usnesení bylo zrušeno a znovu bylo rozhodnuto tak, že shora citovaný evropský zatýkáci rozkaz Okresního soudu Arnstadt nebude vykonán.

8. Pro úplnost je třeba dodat, že v návaznosti na uplynutí lhůty, po kterou bylo podle výroku ad II. shora uvedeného usnesení předání odloženo, rozhodl Městský soud v Praze ve vazebním zasedání dne 10. 9. 2019 tak, že vyžádaný se podle § 210 odst. 5 z. m. j. s. bere od 19. 9. 2019 ve 14:05 hod. do předávací vazby. Stížnost proti svému usnesení soud nepřipustil.

III.

Důvodnost stížnosti

9. Vrchní soud v Praze na podkladě shora uvedené stížnosti podle § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumal správnost obou výroků napadeného usnesení, jakož i řízení, které jeho vyhlášení předcházelo, a s odkazem na dále uvedené neshledal stížnost důvodnou.

10. V průběhu dosavadního řízení, které předcházelo vyhlášení stížností napadenému usnesení, postupoval Městský soud v Praze v souladu se zákonem a rovněž plně respektoval práva vyžádaného, která má v řízení o předání na základě evropského zatýkacího rozkazu, včetně jeho práva na obhajobu; zejména mu umožnil, aby se osobně účastnil veřejného zasedání, v němž se o návrhu státní zastupkyně na předání rozhodovalo. V řízení, které předcházelo vyhlášení stížností napadeného usnesení, nedošlo k žádné procesní vadě, která by odůvodňovala jeho zrušení. Vrchnímu soudu v této souvislosti nepřísluší posuzovat zákonnost navazujícího usnesení, jímž dne 19. 9. 2019 bylo rozhodnuto o vzetí vyžádaného do předávací vazby, již z toho důvodu, že proti němu nebyl řádný opravný prostředek podán.

11. Pochybení, která by bylo nutné napravovat, neshledal Vrchní soud v Praze ve výroku o předání. Je třeba konstatovat, že Městský soud v Praze se v potřebném rozsahu zabýval otázkou, zda jsou splněny všechny podmínky, za nichž lze takovým výrokem rozhodnout, a poukázal na konkrétní okolnosti dané věci, pro které není dána žádná z překážek takového postupu ve smyslu § 205 odst. 2 z. m. j. s. Na příslušnou pasáž odůvodnění napadeného usnesení lze pro stručnost odkázat. Pokud obhájkyň vyžádaného ve veřejném zasedání u Městského soudu v Praze namítala, že samotný evropský zatýkací rozkaz ještě neprokazuje vinu vyžádaného, je třeba s takovým tvrzením samozřejmě souhlasit. V této souvislosti je ale nutné upozornit na odlišnosti právních institutů vydání a předání k trestnímu stíhání. Zatímco v případě vydání se vyžaduje ověření, že trestní stíhání ve vyžadujícím státě se opírá o určitý soubor důkazů, jimiž je podezření ze spáchání trestného činu rozumným způsobem odůvodněno (srov. např. nález Ústavního soudu, sp. zn. III ÚS 1354/13), právní pomoc států Evropské unie založená na rámcovém rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (č. 2002/584/SVV) vychází z předpokladu, že mechanismus evropského zatýkacího rozkazu je založen na vysoké úrovni důvěry mezi členskými státy a jeho provádění lze pozastavit pouze v případě závažného a trvajících porušování zásad stanovených v čl. 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii některým ze členských států, pokud takové porušování zjistila Rada Evropské unie postupem podle čl. 7 odst. 1 uvedené smlouvy. K ničemu takovému v minulosti ve vztahu k vyžadujícímu státu nedošlo a vyžádaný také neuvedl na podporu své námitky žádná konkrétní tvrzení, která by takový závěr mohla zpochybňovat. Podle čl. 8 zmíněného rámcového rozhodnutí nejsou součástí evropského zatýkacího rozkazu odkazy na důkazy, které byly ve vyžadujícím státě dosud provedeny, tím spíše soudu, rozhodujícímu o předání, nepřísluší, aby prováděl dokazování a posuzoval vinu vyžádané osoby. Tím není omezeno právo vykonávajícího státu v případě pochybností požádat o doplňující informace zejména k objasnění postupu podle čl. 3, 5 a 8 zmíněného rámcového rozhodnutí. Vyžádaný ve své výpovědi ale neuvedl nic, co by takový postup mohlo odůvodnit.

12. Pokud vyžádaný prostřednictvím své obhájkyne namítal, že jeho předání je v rozporu s principem přiměřenosti s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, pro který se o jeho předání žádá na straně jedné, a jeho osobním poměrům a věku na straně druhé, pak je třeba poukázat na obsah tohoto principu zakotvený v § 79 odst. 2 písm. c) a d) a § 91 odst. 1 písm. c) z. m. j. s., jež se vztahuje k řízení o vydání (nikoliv předání) a obsahově se týká naopak tzv. bagatelní kriminality; sleduje buď předcházení zbytečným nákladům spojeným s vydáváním obviněných a odsouzených za tuto trestnou činnost, jestliže veřejný zájem na stíhání a potrestání je v porovnání s těmito náklady zanedbatelný, nebo předchází tomu, aby vydání pro zanedbatelnou trestnou činnost nevyvolalo u vyžádané osoby závažnou újmu, která by jí mohla vzniknout s ohledem na její výjimečné osobní poměry. Nepřiměřenost vydání s ohledem na osobní poměry vyžádané osoby vyjádřená v § 79 odst. 2 písm. d) a § 91 odst. 1 písm. c) z. m. j. s. se posuzuje zejména s ohledem na věk, osobní poměry vyžádaného a závažnost skutku, pro který se o jeho vydání žádá. Ke své osobě vyžádaný v této souvislosti opakovaně uvedl jak v průběhu svého výslechu před státní zástupkyní, tak ve vazebním zasedání u Městského soudu v Praze, že nemá žádné zdravotní potíže. Ke svým rodinným poměrům se jinak nevyjadřoval a až u odůvodnění stížnosti uvedl, že v České republice má rodinu a sestru. Je nesporné, že v důsledku předání může dojít ke zkomplikování vztahů s osobami žijícími v České republice, avšak nelze tvrdit, že vyžádaný by tím byl trvale zbaven možnosti komunikace s nimi, a jeho předání by tak bylo spojeno s jeho dalším zcela nepřiměřeným postihem. I když soud neměl k dispozici zcela relevantní údaje o rodinných poměrech vyžádaného, neboť ten se o nich zmínil jen okrajově, s ohledem na závažnost trestné činnosti, pro niž se žádá o jeho předání, by mohly hrát roli pouze zcela mimořádné okolnosti postihující jeho soukromý nebo rodinný život (srov. např. usnesení Evropského soudu pro lidská práva ve věci King proti Spojenému království ze 26. 1. 2010, stížnosti č. 9742/07). Jeho věk a zdravotní stav rovněž nesignalizují, že by představovaly riziko, že případný výkon vazby nebo trestu by vyžádaný v porovnání s jinými vězňenými osobami důvodně vnímal jako nepřiměřený postih.

13. Námítku, že evropský zatýkácí rozkaz byl vydán v rozporu s § 193 odst. 3 z. m. j. s., nemohl soud akceptovat, protože postup v něm uvedený zavazuje české orgány činné v trestním řízení, pokud takový příkaz vydávají, nikoliv orgány Spolkové republiky Německo. Ty při vydávání evropského zatýkácího rozkazu postupují podle svého zákona (Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union z 21. 7. 2006, publikovaný pod č. 36/2006 BGB), kterým se implementuje Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (č. 2002/584/SVV), obdobně jako je to v České republice provedeno v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Skutečnost, že

vydání evropského zatýkacího rozkazu předcházela vnitrostátní zatýkací rozkaz Okresního soudu Arnstadt ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. 620 Js 41405/16, vyžadující stát předepsaným způsobem potvrdil.

č. 44

14. Pokud vyžádaný v odůvodnění stížnosti poukazuje na to, že tlumočník, přítomný ve veřejném zasedání, mu doslovně nepřekládal vše, co v jednací síni zaznělo, ale vždy mu přetlumočil pouze obsah přednesu, je třeba uvést, že vždy závisí na dohodě mezi osobou, která se vyjadřuje v jiném než českém jazyce, a tlumočnickem, jakým způsobem a v jakém rozsahu bude tlumočník překládat. Z obsahu protokolu o veřejném zasedání vyplývá, že vyžádaný s tlumočnickem předtím již spolupracoval, takže způsob spolupráce pro něj nebyl ničím novým, a navíc ve veřejném zasedání se kromě výsledku vyžádaného prováděly důkazy jen předložením listin k nahlédnutí stranám – konkrétně se jednalo o evropský zatýkací rozkaz, rozsudek Vrchního soudu v Praze o odsouzení vyžádaného a opis jeho rejstříku trestů. I když všechny tyto písemnosti již vyžádaný znal, pokud by přesto nerozuměl tomu, co se v jednací síni děje, mohl to signalizovat soudu nebo své obhájce, a dosáhnout tak podrobnějšího vysvětlení.

15. Ze shora uvedených důvodů proto Vrchní soud v Praze neshledal námitky obhajoby proti návrhu státní zástupkyně na vyslovení předání vyžádaného důvodnými.

16. Druhý výrok napadeného usnesení, podle kterého se předání odkládalo do doby ukončení výkonu trestu odnětí svobody, kterému se vyžádaný podroboval v době, kdy o návrhu na předání rozhodoval Městský soud v Praze, je v současné době obsolentní, neboť uvedená doba již uplynula. Místo toho, jak je shora uvedeno, dne 19. 9. 2019 Městský soud v Praze rozhodl o vzetí vyžádaného do předávací vazby. Postupem podle § 210 odst. 5 z. m. j. s. tak vytvořil situaci, že vyžádaný by setrval v předávací vazbě i v případě, že by k jeho stížnosti byl výrok o jeho předání zrušen; s ohledem na shora uvedené ale taková situace zůstala jen v rovině hypotetické úvahy. Pokud se v odůvodnění stížnosti poukazuje na to, že výroky o předání a jeho dočasném odkladu jsou vzájemně neslučitelné, pak je třeba upozornit na § 210 odst. 1 z. m. j. s., který takový postup předpokládá, stejně jako čl. 24 odst. 1 shora citovaného rámcového rozhodnutí. Je samozřejmé, že po dobu odkladu předání nelze vyžádanou osobu držet v předběžné či předávací vazbě. K tomu lze přikročit teprve po odpadnutí překážky, pro niž bylo předání odloženo.

17. Po přezkoumání napadeného usnesení neshledal Vrchní soud v Praze z důvodů uvedených shora, že by výroky, proti nimž bylo možné brojit stížností, byly vadné a v rozporu se zákonem (vadné uvedení data vydání evropského zatýkacího rozkazu při správnosti ostatních údajů není třeba napravovat zrušením výroku a novým rozhodnutím). Městský soud v Praze v daném řízení, předcházejícím vyhlášení uvedeného usnesení, jinak postupoval a rozhodl v souladu se zákonem, řádně posoudil podmínky předání i důvodů pro rozhodnutí o jeho dočasném odkladu. Vrchní soud v Praze proto rozhodl, že stížnost vyžádaného se podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. se jako nedůvodná zamítá.

Č. 45

č. 45

Padělání a pozměnění veřejné listiny

§ 348 odst. 1 tr. zákoníku

Přechinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku se nedopustí ten, kdo užije veřejnou listinu vydanou úřední osobou v rámci její pravomoci, přestože ví, že jejím obsahem je potvrzení nepravdivých skutečností.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 4 Tz 76/2019, ECLI:CZ:NS:2019:4.TZ.76.2019.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podala ministryně spravedlnosti ve prospěch obviněného V. D. P. proti pravomocnému rozsudku Okresního soudu v Kladně ze dne 18. 10. 2018, č. j. 1 T 133/2018147, vyslovil, že napadeným rozsudkem a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v § 348 odst. 1 tr. zákoníku a § 2 odst. 5, 6 tr. ř. v neprospěch obviněného V. D. P. napadený rozsudek zrušil, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Okresnímu státnímu zástupci v Kladně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Proti pravomocnému rozsudku Okresního soudu v Kladně ze dne 18. 10. 2018, č. j. 1 T 133/2018-147 (právní moc nastala dne 18. 10. 2018), podala ministryně spravedlnosti podle § 266 odst. 1, 2 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného V. D. P.

2. Tímto rozsudkem byl obviněný uznán vinným přečinem padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že „... dne 15. 10. 2015 v K. v ulici XY, na pracovišti XY předložil k žádosti o povolení k trvalému pobytu na území České republiky falešné osvědčení o znalosti českého jazyka vydané dne 16. 9. 2015 Střední průmyslovou školou strojírenskou a Jazykovou školou s právem státní zkoušky pod ev. č. XY, za účelem získání povolení k trvalému pobytu na území České republiky, přičemž toto osvědčení je nezbytnou přílohou žádosti, ačkoliv si byl vědom skutečnosti, že uvedenou

zkoušku z českého jazyka nevykonal a osvědčení mu nebylo nikdy řádně vystaveno...“.

3. Za to a za sbíhající přečin podílnictví podle § 214 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku mu byl podle § 214 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku a § 67 tr. zákoníku uložen souhrnný peněžitý trest ve výměře 60 (šedesáti) denních sazeb po 500 Kč, tedy v celkové výši 30 000 Kč. Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, byl obviněnému uložen náhradní trest odnětí svobody v trvání 4 (čtyř) měsíců. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Okresního soudu v Kolíně ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. 8 T 155/2016, včetně obsahově navazujících rozhodnutí, která tím pozbyla podkladu.

4. Jelikož po vyhlášení rozsudku byly splněny podmínky obsažené v § 129 odst. 2 tr. ř., tento nabyl právní moci a neobsahuje odůvodnění. Ze strany Nejvyššího soudu tak nebylo možno posoudit hodnotící úvahy okresního soudu, na jejichž základě dospěl k závěru o vině obviněného žalovaným trestným činem.

II.

Stížnost pro porušení zákona

5. V mimořádném opravného prostředku stěžovatelka poukazuje, že citovaným rozsudkem Okresního soudu v Kladně a v řízení, které mu předcházelo, byl v neprospěch obviněného porušen zákon v § 13 odst. 1 a § 348 odst. 1 tr. zákoníku ve spojení s § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a současně odkázala na obsah těchto jednotlivých zákonných ustanovení.

6. Obviněný byl odsouzen za přečin padělání a pozměnění veřejné listiny, jelikož v rámci správního řízení předložil správnímu orgánu falešně osvědčení o znalosti českého jazyka vydané Střední průmyslovou školou strojírenskou a Jazykovou školou s právem státní zkoušky (dále jen „osvědčení“), ačkoli bylo prokázáno, že uvedenou zkoušku z českého jazyka nevykonal. Ministryně spravedlnosti v této souvislosti odkázala na odbornou literaturu, zejména na komentář k trestnímu zákoníku, podle nějž paděláním veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku je úplné vyhotovení nepravé (falešné) listiny takové povahy, která má vyvolat dojem listiny vydané příslušným orgánem a předepsaným způsobem. Není rozhodující, zda eventuálně obsah padělané listiny odpovídá skutečnosti. Padělaná listina by měla být způsobilá k oklamání, ale na úrovni dokonalosti padělku nezáleží. Za padělání veřejné listiny se však nepovažuje potvrzení nepravdivých skutečností úřední osobou, do jejíž kompetence vydávání takových listin patří. Takové jednání by naplňovalo znaky trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku. O podstatnou změnu obsahu veřejné listiny jde zejména tehdy, jestliže se změna dotkne podstaty listiny, tj. změna údajů o těch skutečnostech, které pravá listina osvědčuje, nebo změna orgánu, který

listinu vydal. Není podstatné, jakým způsobem se změna provede, zda přepsáním, dopsáním údajů, výměnou fotografie, vymazáním údajů apod. (ŠÁMAL, P., a kol. Trestní zákoník, komentář. Praha: C. H. Beck 2012, s. 3256–3257).

7. Stěžovatelka dále zmiňuje, že otázku, zda je předloženo osvědčení padělanou či pozměněnou listinou, se v dané věci zabývá především Odborné vyjádření k posouzení pravosti dokladu ze dne 20. 8. 2017 vypracované policejním orgánem Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, Odbor cizinecké policie, Oddělení dokladů a specializovaných činností. To ohledně osvědčení obviněného (bod 24) konstatuje, že se jedná o pravý formulář a užitý otisk razítka nevykazuje žádné odchylky od provedeného kontrolního otisku razítka předmětné jazykové školy. Dalším důkazem je znalecký posudek z oboru písmoznalectví, specializace ruční písmo, znalkyně Mgr. H. H. Podle jejích závěrů předložené originály sporných podpisů znějících na jméno „J. K.“ (ředitel jazykové školy), které se nacházejí na jednotlivých předložených osvědčcích o znalosti českého jazyka, případně na jejich duplikátech, jsou pravými podpisy osoby J. K.

8. Podle stěžovatelky tak dosud provedené důkazy neprokazují, že osvědčení o složení jazykové zkoušky obviněným je padělanou nebo pozměněnou veřejnou listinou ve smyslu § 348 odst. 1 tr. zákoníku. Text osvědčení se totiž nachází na originálním formuláři vydaném příslušným subjektem (střední školou), osvědčení bylo podepsáno oprávněnou a k tomuto úkonu zmocněnou osobou (ředitel střední školy) a bylo opatřeno pravým otiskem úředního razítka. Zároveň se ale okresní soud nezabýval dalšími okolnostmi potenciálně relevantními pro posouzení naplnění objektivní i subjektivní stránky přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku obviněným. Jsou to např. otázky, zda bylo osvědčení obviněnému vydáno příslušnými oprávněnými pracovníky jazykové školy či neoprávněnými třetími osobami, zda osvědčení je řádně a v tehdejší době standardně vyplněným dokumentem (typ, velikost a síla písma, jeho sklon při vyplnění jednotlivých kolonek, identifikace zařízení, na němž v době skutku probíhalo vyplňování textů platných osvědčení o jazykové zkoušce, případná existence dodatečných doplnění či jiných zásahů) a zda a jak byl obviněný během zkoušky ze dne 16. 9. 2015 informován o neúspěšnosti zkoušky a jak poučení porozuměl.

9. Z provedeného dokazování tak nepochybně nevyplývá, že se obviněný dopustil přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku, i když je zjevné, že obsah osvědčení, které předložil v rámci správního řízení, neodpovídá skutečnosti, jelikož jazykovou zkoušku nesložil, když dosáhl pouze 11 z minimálního počtu 12 požadovaných bodů. Pokud k závěru o vině obviněného Okresní soud v Kladně přesto dospěl, porušil tím zákon v jeho neprospěch ve výše citovaných ustanoveních trestního zákoníku a trestního řádu.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

č. 45

10. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že stížnost pro porušení zákona byla podána důvodně.

11. V první řadě je třeba konstatovat, že pokud jde o skutečnosti vyplývající z podané stížnosti pro porušení zákona ohledně odsuzujícího rozsudku i provedeního dokazování, tak tyto odpovídají obsahu spisu Okresního soudu v Kladně sp. zn. 1 T 133/2018, a není je tudíž třeba znovu opakovat a lze na ně pouze odkázat.

12. Podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku se přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny dopustí i ten, kdo padělá veřejnou listinu nebo podstatně změní její obsah v úmyslu, aby jí bylo užito jako pravé, nebo takovou listinu užije jako pravou.

13. Obviněný byl podle právní věty rozsudku okresního soudu odsouzen za to, že padělanou veřejnou listinu užil jako pravou. Ministryně spravedlnosti však ve svém mimořádném opravném prostředku tento závěr zpochybnila a za spornou označila otázku, zda se obviněný mohl dopustit přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku, pokud v tomto případě předložil správnímu orgánu listinu mající nepochybně povahu listiny veřejné, jelikož tato byla vydána subjektem oprávněným k osvědčení jazykové způsobilosti žadatele, měla požadovaný tiskopis, byla opatřena pravým razítkem tohoto subjektu a současně i podpisem osoby, která za daný subjekt byla oprávněna vystupovat a podepisovat příslušné listiny a dokumenty, to celé v situaci, kdy výsledná informace vyplývající z této veřejné listiny neodpovídala skutečnosti (pravdě), jelikož obviněný podle konečného zjištění u jazykové zkoušky neprospěl, a předmětná veřejná listina (osvědčení) mu vydána být nemohla a tudíž ani neměla.

14. Provedeným dokazováním se však zároveň nepodařilo zjistit, kdo a za jakých okolností tuto veřejnou listinu vystavil a jakým způsobem se veřejná listina (osvědčení) obviněnému dostala do dispozice, neboť obviněný využil svého práva a ve věci odmítl vypovídat a ani z ostatních provedených důkazů se nepodařilo zjistit nic, co by na tuto otázku dalo spolehlivou odpověď.

15. Podle komentáře k trestnímu zákoníku, který citovala ve svém podání i ministryně spravedlnosti, je objektem trestného činu padělání a pozměnění veřejné listiny zájem na řádném a zákonném chodu státního aparátu a důvěra v pravost a pravdivost veřejných listin. To může svádět k názoru, že ke spáchání tohoto trestného činu vede jakékoli porušující jednání, jehož předmětem je nepravá, ale i nepravdivá veřejná listina. Při výkladu zákonných znaků tohoto trestného činu je však třeba důsledně vycházet ze znění jeho základní skutkové podstaty, která

hovoří pouze o padělané nebo podstatně obsahově změněné veřejné listině. Ve skutečnosti tak nepravdivostí veřejné listiny není myšlena její výstupní obsahová informace, pokud veřejná listina byla vydána ve vyžadované podobě subjektem, který k tomu byl oprávněn. Nepravdivostí veřejné listiny je zde výhradně myšlena nepravdivost formálních atributů veřejné listiny, tedy např. pravdě neodpovídajícího jména osoby, pro niž byla vystavena, doby platnosti či rozšíření vyznačeného oprávnění, fotografie oprávněné osoby, pokud je jí veřejná listina opatřena, apod. Samotná nepravdivost výstupní informace takové veřejné listiny bude trestná ve smyslu § 348 odst. 1 tr. zákoníku pouze tehdy, pokud bude vyplývat ze současně padělaných či podstatně obsahově pozměněných výše zmíněných atributů takové veřejné listiny. Jestliže se tak nestane, pouhou obsahovou (výstupní informační) nepravdivostí veřejné listiny podle citovaného ustanovení trestního zákoníku postihnout nelze.

16. Nejvyšší soud tak souhlasí s výhradami stěžovatelky i s argumenty, které učinila obsahem stížnosti pro porušení zákona. Provedeným dokazováním totiž bylo ve skutečnosti pouze prokázáno, že obviněný předložil správnímu orgánu rozhodujícímu o povolení k trvalému pobytu na území České republiky nikoli zfalšované, a tedy padělané (či obsahově pozměněné) osvědčení o znalosti českého jazyka, nýbrž osvědčení pravé, ale poskytující pravdě neodpovídající informaci, že zkoušku ze znalosti českého jazyka úspěšně složil, ačkoli tomu tak nebylo. V takovém případě se ale ze strany obviněného nemůže jednat o přečin padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku, jelikož tato veřejná listina sama o sobě prokazatelně nikterak padělána či obsahově pozměněna nebyla. Nebyl tak naplněn základní zákonný znak předmětného přečinu.

17. Jestliže se současně nepodařilo zjistit, kým a za jakých okolností bylo toto osvědčení vyhotoveno, ani osobu (osoby), jejímž (jejichž) prostřednictvím bylo předáno do dispozice obviněnému, nelze reálně uvažovat ani o případné součinnosti obviněného na jiném trestném činu, který se zde nabízí, a tím je trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku (srov. přiměřeně rozhodnutí uveřejněné pod č. 61/1954 Sb. rozh. tr.). Pokud by se snad nabízela úvaha o spáchání přečinu poškozování cizích práv podle § 181 odst. 1 tr. zákoníku, bylo by nezbytné prokázat, že úmyslným jednáním obviněného došlo ke způsobení vážné újmy na právech orgánu státu, v tomto případě orgánu rozhodujícího o vydání povolení k trvalému pobytu na území České republiky.

18. Za stávajícího stavu dokazování by tak jednání obviněného bylo posouzené nanejvýš jako přešůpek podle § 156 odst. 1 písm. i) zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, ve znění platném do 17. 12. 2015, resp. podle § 156 odst. 1 písm. g) téhož zákona, v současném znění, pokud by zároveň bylo možno dospět k závěru, že obviněný jednal vědomě v rozporu s ustanovením podle § 103 písm. c) téhož zákona, tedy že v řízení podle tohoto zákona neuvedl pravdivě všechny údaje tímto zákonem požadované.

19. Zároveň je třeba konstatovat, že ke shora uvedenému pochybení ze strany okresního soudu došlo též v důsledku vadného předchozího řízení, kdy nebylo dostatečně respektováno § 2 odst. 5, 6 tr. ř., týkající se zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a hodnocení důkazů založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Okresní soud se totiž ani nepokusil v hlavním líčení vyslechnout jako svědky pracovníky jazykové školy, kteří v řízení přípravném podali ve věci vysvětlení, a to k okolnostem, které byly naznačeny výše. Otázkou samozřejmě zůstává, zda by se soudu od těchto osob podařilo získat informace, které by celý případ více osvětlily.

20. V důsledku všech výše vyslovených pochybení pak nelze než prohlásit, že napadeným rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 18. 10. 2018, č. j. 1 T 133/2018-147, došlo k porušení zákona v neprospěch obviněného V. D. P., a to v již zmíněných § 348 odst. 1 tr. zákoníku a § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

21. Nejvyšší soud proto uvedené porušení zákona podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil a podle § 269 odst. 2 tr. ř. stížností pro porušení zákona napadený rozsudek Okresního soudu v Kladně zrušil. Dále byla zrušena i všechna další rozhodnutí na zrušený rozsudek obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal věc okresnímu státnímu zástupci v Kladně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

22. Učinil tak proto, že stěžovatelka ve svém podání mj. uvedla, že v dosavadním řízení před okresním soudem nebylo dostatečně zjišťováno, zda obviněnému bylo osvědčení vydáno příslušnými oprávněnými pracovníky jazykové školy, či neoprávněnými třetími osobami, zda je osvědčení řádným a v té době standardně vyplněným dokumentem, zda a jak byl obviněný během zkoušky informován o neúspěšnosti zkoušky a jak poučení porozuměl. S tímto jejím tvrzením lze do jisté míry souhlasit. Ale jak již bylo shora zmíněno, od obviněného uvedené skutečnosti soud zjistit nemohl, neboť ten využil svého práva a rovněž v řízení před soudem vypovídat odmítl. Zároveň se jedná o okolnosti a poznatky, o něž se již před podáním obžaloby měly podrobně zajímat orgány činné v přípravném řízení. Je totiž vysoce pravděpodobné, že předmětné osvědčení bylo vyhotoveno některou z osob, která k jeho vyhotovení měla přístup, a obviněnému bylo předáno za dosud nevyjasněných okolností navzdory tomu, že v jazykové zkoušce ve skutečnosti neobstál. Bude tak primárně na orgánech činných v přípravném řízení, aby se pokusily tyto okolnosti dodatečně objasnit, a podle výsledků tohoto šetření pak státní zástupce učiní výsledné rozhodnutí mj. i o tom, zda obviněného případně znovu postaví před soud a pro jaký trestný čin, anebo zda jeho věc postoupí příslušnému orgánu k rozhodnutí o přestupku, případně učiní jiné meritorní rozhodnutí.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 78

Odklad právní moci, Odklad vykonatelnosti, Odporovatelnost
§ 243 o. s. ř., § 235 odst. 2 IZ, § 239 odst. 1 IZ

č. 78

Podle ustanovení § 243 písm. b) o. s. ř. nebrání odložení právní moci výroku, jímž insolvenční soud na základě odpůřčí žaloby podané insolvenčním správcem určil, že označené právní jednání dlužníka je neúčinné, skutečnost, že neúčinnost právního jednání byla vyslovena ve prospěch věřitelů (insolvenčního) dlužníka, kteří nejsou účastníky sporu.

Závažnost újmy, která ve smyslu ustanovení § 243 písm. a) o. s. ř. dovolateli hrozí (na jeho právech) neprodleným výkonem rozhodnutí nebo exekucí [dovoláním napadeného (výroku) rozhodnutí], se poměřuje možným dopadem vlastního výkonu rozhodnutí (exekuce) do poměrů povinného (dovolatele). Je-li vykonáváno rozhodnutí, jímž se ukládá peněžitě plnění povinnému (dovolateli), je pro posouzení závažnosti hrozící újmy zásadně rozhodující možný dopad vlastního výkonu rozhodnutí (exekuce) do majetkových poměrů povinného (dovolatele), tedy poměření toho, jak závažně se (případně též s přihlédnutím k dalším okolnostem, jež se mohou týkat i osoby oprávněného) vymáhání peněžitého plnění přiznaného exekučním titulem neprodleným výkonem rozhodnutí nebo exekucí může projevit (se zřetelem k výši vymáhané částky) v majetkových poměrech povinného (dovolatele) [se zřetelem k rozsahu majetku povinného (dovolatele) a míře možného postižení tohoto majetku výkonem rozhodnutí nebo exekucí].

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2020, sen. zn. 29 ICdo 12/2020, ECLI:CZ:NS:2020:29.ICDO.12.2020.1)

Nejvyšší soud zamítl návrh žalovaného na odklad vykonatelnosti a právní moci rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2019, sp. zn. 179 ICm XY, 101 VSPH XY (MSPH 79 INS XY).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 24. 5. 2019, č. j. 179 ICm XY, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) rozhodl o odpůřčí žalobě podané žalobcem AS Z. v. o. s., jako insolvenčním správcem dlužníka D. G. SE, tak, že:

[1] Určil, že „právní úkon“ dlužníka spočívající v bezhotovostní platbě ve výši 14 590,44 eur dle smlouvy o poskytnutí právních služeb ze dne 24. 6. 2016, zasláné z označeného bankovního účtu dlužníka ve prospěch označeného účtu žalovaného P. O., je vůči věřitelům dlužníka neúčinným právním úkonem (bod I. výroku).

[2] Uložil žalovanému zaplatit do tří dnů od právní moci rozsudku ve prospěch majetkové podstaty dlužníka částku 14 590,44 eur (bod II. výroku).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

[4] Uložil žalovanému zaplatit na účet insolvenčního soudu soudní poplatek ve výši 2 000 Kč (bod IV. výroku).

2. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 9. 2019, č. j. 179 ICm XY, 101 VSPH XY (MSPH 79 INS XY):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu, a to výslovně proti oběma jeho výrokům, podal žalovaný dovolání, domáhaje se jeho zrušení a vrácení věci insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení. Současně dovolatel navrhl odklad právní moci a vykonatelnosti napadeného rozsudku do doby rozhodnutí o podaném dovolání. Návrh dle § 243 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), odůvodnil dovolatel tím, že v případě neprodleného výkonu rozhodnutí by bylo vymožené plnění bez dalšího rozděleno jako výtěžek insolvence mezi přihlášené věřitele. V takovém případě by po zrušení napadeného rozsudku Nejvyšším soudem bylo vrácení plnění fakticky nemožné, neboť dlužník již nevlastní ničeho a po ukončení insolvenčního řízení lze očekávat jeho zrušení a likvidaci. Se zřetelem k majetkovým poměrům dlužníka je podle dovolatele zjevné, že bezodkladné splnění rozsudkem uložené povinnosti by mohlo pro případ zrušení napadeného rozsudku dovolacím soudem přivodit v majetkové sféře dovolatele následky, jež by v budoucnu byly nevratné nebo přinejmenším značně obtížně reparovatelné. Žalobci pak odložením právní moci nebo vykonatelnosti rozhodnutí nehrozí žádná újma, když žalovaná částka není pro tuto chvíli jakkoliv nezbytná pro další průběh insolvenčního řízení.

III. Přípustnost dovolání

IV. Důvodnost dovolání

č. 78

4. Podle ustanovení § 243 o. s. ř. (v aktuálním znění, pro věc rozhodném) před rozhodnutím o dovolání může dovolací soud i bez návrhu odložit a) vykonatelnost napadeného rozhodnutí, kdyby neprodleným výkonem rozhodnutí nebo exekucí hrozila dovolateli závažná újma, nebo b) právní moc napadeného rozhodnutí, je-li dovolatel závažně ohrožen ve svých právech a nedotkne-li se odklad právních poměrů jiné osoby než účastníka řízení.

5. Právní moc nebo vykonatelnost dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu lze odložit (za podmínek uvedených v § 243 o. s. ř.) jen ve vazbě na ty výroky napadeného rozhodnutí, proti nimž dovolání je (může být) přípustné (subjektivně i objektivně). Srov. shodně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. listopadu 2017, sp. zn. 27 Cdo 5003/2017, uveřejněného pod číslem 144/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 144/2018“), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2016 (jehož závěrů se R 144/2018 výslovně dovolává). Tato podmínka pak není splněna ve vztahu k té části dovolání, kterou dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu v té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve výrocích o nákladech řízení a soudním poplatku, jakož i ve vztahu k té části dovolání, kterou dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu ve druhém výroku (o nákladech odvolacího řízení). Potud totiž přípustnost dovolání (podle ustanovení § 237 o. s. ř., jež jediné přichází v úvahu) vylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. h) a i) o. s. ř.

6. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu I. výroku, je vyloučeno uvažovat o odkladu vykonatelnosti, neboť jde o výrok určovací, jenž se nevykonává.

7. V R 144/2018 pak Nejvyšší soud vysvětlil, že materiální právní moc dovoláním napadeného rozhodnutí (či jeho výroku) je možné odložit jen tehdy, nemohou-li být negativní dopady rozhodnutí (výroku) do poměrů účastníka řízení (dovolatele) beze zbytku sistovány odkladem jeho vykonatelnosti. Tomuto ustálenému judikatornímu závěru odporuje požadavek na odklad právní moci napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu II. výroku.

8. Zbývá určit, zda je důvod odložit právní moc napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu I. výroku, a zda je důvod odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí v rozsahu,

v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu II. výroku.

č. 78

9. Možnost odložit právní moc napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu I. výroku, nevylučuje sama o sobě [s přihlédnutím k dikci § 243 písm. b) o. s. ř.] skutečnost, že neúčinnost byla vyslovena (jak patrně z dikce bodu I. výroku rozsudku insolvenčního soudu) ve prospěch věřitelů (insolvenčního) dlužníka. Vyslovení neúčinnosti právního jednání dlužníka (s přihlédnutím k tomu, že jde o jednání uskutečněné v době od 1. 1. 2014, je nepřesné hovořit o „právním úkonu“) se insolvenční správce dlužníka (jako žalobce) domáhá [coby osoba k podání odpůří žaloby výlučně legitimovaná § 239 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve spojení s § 235 odst. 2 insolvenčního zákona (v aktuálním znění, pro věc rozhodném)] vždy ve prospěch věřitelů (insolvenčního) dlužníka, nikoli ve svůj prospěch. Z tohoto pohledu nejsou věřitelé (insolvenčního) dlužníka [poměřováno teleologickým výkladem ustanovení § 243 písm. b) o. s. ř.] „jinými osobami“, jejichž právních poměrů by se odklad právní moci dotkl.

10. Jinak řečeno (shrnutě), podle ustanovení § 243 písm. b) o. s. ř. nebrání odložení právní moci výroku, jímž insolvenční soud na základě odpůří žaloby podané insolvenčním správcem určil, že označené právní jednání dlužníka je neúčinné, skutečnost, že neúčinnost právního jednání byla vyslovena ve prospěch věřitelů (insolvenčního) dlužníka, kteří nejsou účastníky sporu.

11. Dovolatel nicméně ve vztahu k tomuto výroku netrvdí ničeho o tom, že by neodložením jeho právní moci byl závažně ohrožen ve svých právech. Přitom případná majetková újma pro něj plyne až z možného výkonu bodu II. výroku rozsudku insolvenčního soudu (srov. opět R 144/2018).

12. Poměřováno kritérii obsaženými v R 144/2018 a v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 78/2016 není dán ani důvod odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu II. výroku. Ze spisu ani z dovolateleova návrhu totiž neplyne, že by ve smyslu § 243 písm. a) o. s. ř. neprodleným výkonem rozhodnutí nebo exekucí hrozila dovolateli „závažná újma“.

13. Závažnost újmy, která ve smyslu ustanovení § 243 písm. a) o. s. ř. dovolateli hrozí (na jeho právech) neprodleným výkonem rozhodnutí nebo exekucí [dovoláním napadeného (výroku) rozhodnutí], se poměřuje možným dopadem vlastního výkonu rozhodnutí (exekuce) do poměrů povinného (dovolatele). Je-li vykonáváno rozhodnutí, jímž se ukládá peněžité plnění povinnému (dovolateli), je pro posouzení závažnosti hrozící újmy zásadně rozhodující možný dopad vlastního výkonu rozhodnutí (exekuce) do majetkových poměrů povinného (dovolatele),

tedy poměření toho, jak závažně se (případně též s přihlédnutím k dalším okolnostem, jež se mohou týkat i osoby oprávněného) vymáhání peněžitého plnění přiznaného exekučním titulem „neprodleným“ výkonem rozhodnutí nebo exekucí může projevit (se zřetelem k výši vymáhané částky) v majetkových poměrech povinného (dovolatele) [se zřetelem k rozsahu majetku povinného (dovolatele) a míře možného postižení tohoto majetku výkonem rozhodnutí nebo exekucí]. Srov. *mutatis mutandis* (s přihlédnutím k tomu, že v této věci je dovolatelem fyzická osoba) opět usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 78/2016].

14. Dovolatel v návrhu na odklad vykonatelnosti argumentuje možnou nenávratností vymoženého plnění se zřetelem k majetkovým poměrům dlužníka, do jehož majetkové podstaty má být toto plnění vydáno. Argumentuje tedy okolnostmi na straně osoby, kterou lze v poměrech dané věci velmi zjednodušeně označit jako osobu oprávněnou; o tom, jak „závažně“ se vymáhání peněžitého plnění přiznaného exekučním titulem „neprodleným“ výkonem rozhodnutí nebo exekucí může projevit v jeho vlastních majetkových poměrech (coby osoby povinné), však netvrdí ničeho.

15. Jelikož důvod odložit vykonatelnost nebo právní moc napadeného rozhodnutí neshledal Nejvyšší soud ve vztahu k žádnému z dovoláním napadených výroků, zamítl dovolatelův návrh jako celek.

Č. 79

č. 79

Neplatnost právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Dohoda o rozvázání pracovního poměru, Bezprávná výhrůžka

§ 551 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 587 odst. 1 o. z. ve znění do 29. 12. 2016, § 72 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2014

O bezprávnou výhrůžku jde tehdy, jestliže osoba vykonávající psychický nátlak hrozí něčím, co není oprávněna učinit, nebo vyhrožuje tím, co by sice byla oprávněna učinit, avšak prostřednictvím výhrůžky si vynucuje něco, k čemu být použita nesmí. Dovolání se neplatnosti právního jednání ve smyslu § 587 odst. 1 o. z. je jednostranné právní jednání adresované druhému účastníku právního vztahu, jež vyvolává právní následky od okamžiku, kdy došlo adresátu (§ 570 odst. 1 o. z.). Lze je učinit toliko výslovně; z jeho obsahu musí být patrné, že se jím uplatňuje neplatnost konkrétního právního jednání, a musí v něm být označena vada (nedostatek svobody vůle) dotčeného právního jednání, která způsobila jeho neplatnost, a to včetně vyjádření okolností, v nichž je nedostatek svobody vůle spatřován. Neplatnost právního jednání nastává s účinky ex tunc (od počátku).

Namítla-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání pro bezprávnou výhrůžku, může být v soudním (nebo jiném) řízení bezprávná výhrůžka posuzována toliko na základě těch okolností, v nichž podle jejího názoru spočívá, a které proto ve svém projevu vůle označila.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2250/2018, ECLI:CZ:NS:2019:21.CDO.2250.2018.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. 12. 2017, sp. zn. 11 Co 620/2016, v části, ve které bylo rozhodnuto o změně a potvrzení rozsudku Okresního soudu v Lounech ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. 12 C 122/2014, ve znění opravného usnesení ze dne 2. 8. 2016, sp. zn. 12 C 122/2014, ve výročí o náhradě nákladů řízení, a ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení; jinak rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. 12. 2017, sp. zn. 11 Co 620/2016, rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. 12 C 122/2014, a usnesení Okresního soudu v Lounech ze dne 2. 8. 2016, sp. zn. 12 C 122/2014, zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Lounech k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 79

1. Žalobou podanou u Okresního soudu v Lounech dne 6. 10. 2014 se žalobce domáhal, aby bylo určeno, že dohoda o rozvázání pracovního poměru ze dne 8. 8. 2014 uzavřená mezi žalobcem a žalovaným je neplatná. Žalobu odůvodnil tím, že na základě pracovní smlouvy ze dne 16. 10. 2013 pracoval u žalovaného na pracovní pozici „doprava, veřejná zeleň“. Dne 8. 8. 2014 po příchodu na pracoviště na žalobce kolem 8:00 hodin v jeho kanceláři čekala Policie České republiky s „příkazem k prohlídce kancelářských prostor“, která ho poučila o právech podezřelého a zahájila úkony spojené s prohlídkou nebytových (kancelářských) prostor. Následně byl žalobce převezen do cely předběžného zadržení v Ústí nad Labem, kde byl zadržován „celý den“ a na svobodu byl propuštěn 9. 8. 2013 asi v 8 hodin ráno. V průběhu zadržení se za ním dostavil tajemník žalovaného a předložil mu k podpisu „vypracovanou“ žádost žalobce o rozvázání pracovního poměru dohodou datovanou dnem 8. 8. 2014 a „vypracovanou“ dohodu o rozvázání pracovního poměru datovanou dnem 8. 8. 2014, podle které měl pracovní poměr účastníků skončit téhož dne. Žalobci bylo sděleno, že pokud listiny nepodepíše, „poradí si s ním jinak“. Pod tíhou všech okolností žalobce listiny podepsal. Žalobce proto dovozuje, že ze strany žalovaného došlo „k nezákonnému zneužití postavení žalobce“, na něhož byl vytvářen nátlak v době, kdy se bez znalosti konkrétního obvinění nebo důvodu zadržení nacházel v cele předběžného zadržení (za nestandardní a zákonu odporující přítomnosti tajemníka žalovaného v cele předběžného zadržení) a kdy neměl možnost se seznámit s obsahem listin, které podepisoval, a „rozmyslet jejich právní důsledky“. Dohoda o rozvázání pracovního poměru je tedy neplatná, neboť nebyla ze strany žalobce učiněna svobodně.

2. Okresní soud v Lounech rozsudkem ze dne 16. 6. 2016, č. j. 12 C 122/2014-124, ve znění opravného usnesení ze dne 2. 8. 2016, č. j. 12 C 122/2014-134, určil, že dohoda o rozvázání pracovního poměru ze dne 8. 8. 2014, uzavřená mezi žalobcem a žalovaným, je neplatná, a uložil žalovanému zaplatit žalobci „náklady řízení“ ve výši 28 563 Kč k rukám Mgr. M. D. a České republice – Okresnímu soudu v Lounech „náklady státu“ ve výši 9 400 Kč. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobce pracoval u žalovaného na základě pracovní smlouvy ze dne 16. 10. 2013 ve sjednaném druhu práce „doprava, veřejná zeleň“, že dne 8. 8. 2014 účastníci uzavřeli dohodu o rozvázání pracovního poměru bez uvedení důvodu, podle které pracovní poměr končí téhož dne, že k uzavření dohody došlo přímo v cele předběžného zadržení, kam byl žalobce Policií České republiky umístěn dne 8. 8. 2014 poté, co z důvodu podezření z manipulace s veřejnými zakázkami byla téhož dne provedena Policií České republiky prohlídka jeho kanceláře, a kam za tímto účelem byli Policií České republiky vpuštěni (v rozporu s vnitřními předpisy policie) tajemník žalovaného P. V. a další zaměstnankyně

žalovaného H. D., že „žádost o rozvázání pracovního poměru nepodal žalobce, ale tuto sepsala na žádost tajemníka V. slečna D.“, a že „žalobce se před nikým nezminil o tom, že by měl v úmyslu pracovní poměr ukončit“. Na jejich základě dospěl k závěru, že „podmínky, ve kterých se žalobce nacházel, kdy byl omezen na osobní svobodě“, zapříčinily, že byl v daném případě „psychicky nezpůsobilý se rozhodovat o závažných otázkách svého života tak, aby tato rozhodnutí nečinil pod tlakem a chybně“, a nebyl schopen „promyslet si všechny souvislosti a důsledky“. Žalovaný „využil“ dané situace k tomu, aby „docílil“ podpisu dohody o rozvázání pracovního poměru se žalobcem, i když žalobce „neměl sebemenší důvod pracovní poměr ukončovat“. Pokud žalovaný k tomu, aby žalobce přesvědčil k podpisu dohody, použil důvod, pro který chtěl pracovní poměr s žalobcem ukončit, tj. „sledování internetových stránek nevhodného obsahu“, zhodnotil soud prvního stupně tento způsob nátlaku jako „nepřípustný, hraničící až s bezprávnou výhrůžkou“; nabídl-li P. V. žalobci, že pokud podepíše dohodu, „nikdo, ani partnerka žalobce, se nedozví o tom, co je skutečným důvodem ukončení pracovního poměru, tedy sledování pornostránek na internetu v pracovní době a masturbace žalobce“, bylo podle soudu „žalobci v podstatě vyhrožováno“. Žalobce tedy „neměl dostatek prostoru si svobodně vzniklou situaci rozmyslet“; soud zde přihlédl (jako k listinnému důkazu) i ke znaleckému posudku z oboru písmoznalectví, podle kterého písemné projevy žalobce na žádosti o rozvázání pracovního poměru a dohodě o rozvázání pracovního poměru „vykazují nesouladný písemný projev, který mohl vzniknout pouze tehdy, kdy pisatel nebyl v klidném stavu“. Soud prvního stupně proto uzavřel, že „dohoda o ukončení pracovního poměru ze dne 8. 8. 2014 nebyla platně uzavřena, neboť na straně žalobce byl nedostatek svobodné vůle k uzavření této dohody“.

3. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 7. 12. 2017, č. j. 11 Co 620/2016-181, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé potvrdil, ve výroku o „nákladech řízení“ změnil tak, že „výše nákladů řízení činí částku 25 763 Kč“, ve výroku o „nákladech státu“ změnil tak, že „výše nákladů státu“ činí 7 475 Kč, jinak ve výroci o nákladech řízení rozsudek potvrdil a uložil žalovanému zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení 7 064 Kč k rukám advokáta Mgr. M. D. Odvolací soud, vycházející ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, dospěl k závěru, že žalobce byl v cele předběžného zadržení „pod silným psychickým tlakem, ve stavu psychického oslabení, nejistoty“. Dostavil-li se za této situace („v tomto psychickém stavu žalobce“) zaměstnavatel žalobce do cely předběžného zadržení, po žalobci požadoval „ukončení pracovního poměru“ a žalobci bylo v této souvislosti řečeno, že když dohodu podepíše, „nikdo, ani jeho partnerka, se nedozví o tom, co je skutečným důvodem ukončení pracovního poměru, tj. sledování internetových stránek nevhodného obsahu v pracovní době“, jednalo se ze strany žalovaného „o takovou formu psychického nátlaku, jenž nepochybně svobodu vůle žalobce při podpisu sporné dohody omezil“. Odvolací

soud přihlédl rovněž k tomu, že „žalobce o skončení pracovního poměru vůbec neuvažoval“ a že „návrh sporné dohody vzešel od žalovaného“. Dospěl proto k závěru, že svoboda vůle byla „v důsledku popsanych okolností“ na straně žalobce vyloučena a že dohoda o rozvázání pracovního poměru ze dne 8. 8. 2014 je neplatná.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 79

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jímž rozsudek napadl v celém rozsahu. Dovolatel nesouhlasí s tím, jak odvolací soud vyřešil právní otázku svobody vůle žalobce při uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru ze dne 8. 8. 2014. Namítá, že bezprávná výhrůžka nemůže spočívat v tom, že žalobce byl rozrušený v důsledku umístění do cely předběžného zadržení. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 21 Cdo 214/2007, dovozuje, že stres, vyčerpání, několikahodinové vyšetřování nepředstavuje bezprávnou výhrůžku, neboť „se jedná o situaci, ve které se daná osoba nachází“, a bezprávná výhrůžka „musí být provedena pouze aktivním jednáním určité osoby“. Je třeba také zohlednit, že do cely předběžného zadržení žalobce neumístil žalovaný a že porušení pokynu policejního prezidenta, k němuž došlo v souvislosti se vstupem žalovaného do cely předběžného zadržení, může mít dopad jen na kárnou odpovědnost policistů, nikoliv na právní vztah účastníků. Stres žalobce byl tedy způsoben postupem policie. Na bezprávnou výhrůžku nelze podle dovolatele usuzovat ani na základě sdělení P. V., že „pomlčí před partnerkou žalobce o sledování internetových stránek s nevhodným obsahem v pracovní době“. Poukázal na to, že podle rozhodovací praxe soudů (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1332/2001) za bezprávnou výhrůžku nelze považovat něco, co může zaměstnavatel za účelem skončení pracovního poměru učinit. Opakované sledování pornografických stránek v pracovní době představuje zvláště hrubé porušení pracovních povinností zaměstnance, na základě kterého lze se zaměstnancem rozvázat pracovní poměr okamžitým zrušením, a jednalo se tedy o okolnost, kterou byl žalovaný oprávněn žalobci hrozit; ze strany žalovaného se tak mohlo jednat „maximálně o oprávněný nátlak“. Soudy se navíc nezabývaly „intenzitou jednání V.“, tj. tím, zda „možnost sdělení této skutečnosti partnerce žalobce byla pro žalobce oním zásadním impulzem, který pohnul žalobce k podpisu předmětné dohody o skončení pracovního poměru“. Mezi uvedeným sdělením P. V. a podpisem dohody o rozvázání pracovního poměru nemůže být příčinná souvislost, protože „ani sám žalobce netvrdil, že by tato skutečnost byla impulzem a důvodem pro podepsání dohody“. Za „ zcela bez významu“ dovolatel považuje soudy zvažovanou skutečnost, že žalobce neuvažoval o skončení pracovního poměru, neboť „vnitřní pohnutky nemají zásadně žádnou relevanci“. Žalobce evidentně nejednal ke svému neprospěchu, jestli-

že dohodu o rozvázání pracovního poměru podepsal, neboť se rozhodl předejít okamžitému zrušení pracovního poměru a dopadům na jeho budoucí pracovní uplatnění. Dovolatel odvolacímu soudu též vytkl, že náležitě nevysvětlil, z jakých důvodů podle jeho názoru na projednávanou věc nedopadají závěry, k nimž Nejvyšší soud dospěl v rozsudku ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 21 Cdo 214/2007, na nějž v řízení poukazoval. Vzhledem k uvedenému dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

5. Žalobce navrhl, aby dovolací soud, nerozhodne-li o odmítnutí dovolání, dovolání zamítl. Uvedl, že odvolací soud při posuzování svobody vůle žalobce při uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru přihlédl ke všem právně významným skutečnostem. Správně zohlednil, že k uzavření dohody došlo v cele předběžného zadržení, kdy se žalobce nacházel ve stavu psychického oslabení, nejistoty a celá situace byla pro něj stresující, a že P. V. hrozil něčím, co nebyl oprávněn učinit, tj. zveřejněním nepravdivé informace, že žalobce opakovaně v zaměstnání sleduje pornografii a masturbuje a že se o tom dozví i přítelkyně žalobce. Sdělení takové informace jiným osobám a zejména přítelkyni žalobce by znamenalo vážné poškození jeho důstojnosti a cti, takže je zřejmé, že intenzita bezprávné výhrůžky byla velká a vyloučila svobodu vůle žalobce.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalovaného podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán po 29. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Žalovaný dovoláním rozsudek odvolacího soudu napadl v plném rozsahu, tedy i ve výrocích o náhradě nákladů řízení. Nejvyšší soud proto dovolání žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu v části, ve které bylo rozhodnuto o změně a potvrzení rozsudku soudu prvního stupně ve výrocích o náhradě nákladů řízení a o náhradě nákladů odvolacího řízení, podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl, neboť dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení [§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.].

10. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobce na základě pracovní smlouvy ze dne 16. 10. 2013 u žalovaného pracoval ve sjednaném druhu práce „doprava, veřejná zeleň“. Do dne 8. 8. 2014 žalobce neuvažoval o rozvázání pracovního poměru u žalovaného. Dne 8. 8. 2014 v 7:55 hodin byl žalobce na pracovišti (v budově XY v Ž.) zadržen Policií České republiky a následně [na základě příkazu k domovní prohlídce (prohlídce nebytových prostor)] byla provedena prohlídka kanceláře užívané žalobcem (prohlídka probíhala od 8:10 do 11:30 hodin); důvodem zadržení a provedení prohlídky bylo podezření z manipulace s veřejnými zakázkami Ž. Po svém zadržení byl žalobce Policií České republiky umístěn do cely předběžného zadržení, kde byl „v průběhu následujících hodin“ vyslechnut a po provedení nezbytných procesních úkonů byl dne 9. 8. 2014 v 10:00 hodin propuštěn na svobodu. Během pobytu žalobce v cele předběžného zadržení (dne 8. 8. 2014 „kolem 11–12:00 hod.“) byli za ním do cely Policií České republiky vpuštěni tajemník P. V. a personalistka H. D. Při následném jednání, které v cele proběhlo a při kterém žalobce s tajemníkem P. V. seděli u stolu a zaměstnankyně H. D. na posteli, P. V. žalobci předložil k podpisu listiny – žádost o rozvázání pracovního poměru dohodou a dohodu o rozvázání pracovního poměru ke dni 8. 8. 2014, obě datované dnem 8. 8. 2014. Tajemník XY v rámci přesvědčování, aby listiny podepsal, žalobci – mimo jiné – sdělil, že ví o tom, že žalobce během pracovní doby sledoval pornografické internetové stránky a podle sdělení policie (která to zjistila ze svých záznamů) při jejich sledování masturboval, že s ohledem na tyto skutečnosti nemůže být nadále „pracovníkem XY“, že je možné ho převést na jinou práci nebo mu dát „výpověď podle § 55“, a nabídl mu, že za situace, kdy listiny podepíše, nebude o uvedených skutečnostech hovořit, a nedozví se tak o nich ani přítelkyně žalobce, která je rovněž zaměstnankyní žalovaného. Žalobce poté předložené listiny podepsal, neboť nabízený čas na rozmyšlenou „do konce pracovní doby“ téhož dne z jeho pohledu „pro něj nic neznamená“.

11. Za tohoto skutkového stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, jaké okolnosti jsou za právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 významné z hlediska posouzení svobody vůle zaměstnance při pracovněprávním jednání. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka

dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání žalovaného je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 79

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že dohoda o rozvázání pracovního poměru, jejíž neplatnost má být určena, byla uzavřena dne 8. 8. 2014 – posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb., č. 185/2011 Sb., č. 341/2011 Sb., č. 364/2011 Sb., č. 365/2011 Sb., č. 367/2011 Sb., č. 375/2011 Sb., č. 466/2011 Sb., č. 167/2012 Sb., č. 385/2012 Sb., č. 396/2012 Sb., č. 399/2012 Sb., č. 155/2013 Sb., č. 303/2013 Sb. a č. 101/2014 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2014 (dále jen „zák. práce“), a subsidiárně též (srov. § 4 zák. práce) podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 29. 12. 2016 (dále též „občanský zákoník“ nebo „o. z.“).

14. Dohodnou-li se zaměstnavatel a zaměstnanec na rozvázání pracovního poměru, končí pracovní poměr sjednaným dnem (§ 49 odst. 1 zák. práce). Dohoda o rozvázání pracovního poměru je jediným dvoustranným pracovněprávním jednáním, podle kterého zaniká pracovní poměr. O ujednání o zániku (rozvázání) pracovního poměru jde vždy, jestliže z něho určitě a srozumitelně vyplývá, že na základě shodné vůle zaměstnavatele a zaměstnance nemá nadále pokračovat.

15. Podle ustanovení § 551 o. z. o právní jednání nejde, chybí-li vůle jednajících osoby.

16. Podle ustanovení § 587 odst. 1 o. z., kdo byl k právnímu jednání přinucen hrozbou tělesného nebo duševního násilí vyvolávající vzhledem k významu a pravděpodobnosti hrozícího nebezpečí i k osobním vlastnostem toho, jemuž bylo vyhrožováno, jeho důvodnou obavu, má právo namítnout neplatnost právního jednání.

17. Z ustanovení § 551 o. z. vyplývá, že nezbytným pojmovým předpokladem vzniku právního jednání je především svobodná a vážná vůle, jako psychický vztah jednajícího subjektu k zamýšlenému (chtěnému) následku. Právní jednání pak vzniká až tehdy, je-li takto utvořená vůle projevena určitým a srozumitelným způsobem navenek a učiněna seznatelnou jiným osobám.

18. Má-li právní (pracovněprávní) jednání (navenek projevená vůle) účastníka právního vztahu odpovídat jeho vlastní vůli, musí být výsledkem jeho vnitřního (duševního) rozhodovacího procesu. Jen tehdy lze usuzovat na to, že vůle účastníka byla svobodná. Vůle není svobodná, byla-li utvořena pod vlivem bezprávné výhrůžky (psychického donucení, *vis compulsiva*), neboť vůle zde není projevem přání jednatelického účastníka pracovněprávního vztahu, ale jednatel je přinucen ke svému projevu vůle vzbuzením důvodné bázně (důvodného strachu). Právní jednání zde sice vzniká (stává se existujícím, perfektním), avšak v důsledku psychického donucení je neplatné. Naproti tomu fyzické násilí (fyzické donucení, *vis absoluta*), při němž se v právním jednání neprojevuje vůle jednatelického účastníka, ale ve skutečnosti vůle jiné osoby, způsobuje, že právní jednání vůbec nevznikne, stává se zdánlivým, neboť zde chybí vůle jako jeden z pojmových znaků právního jednání. Od bezprávné výhrůžky je třeba též odlišovat tíseň, kterou se rozumí nejen objektivní hospodářský nebo sociální stav, nýbrž i psychický stav (např. rozrušení, obavy o blízkou osobu apod.) jednatelického, bez něhož by takové právní jednání neučinil, ale nejedná nesvobodně, neboť jeho vůle není ovlivňována fyzickým nebo psychickým násilím (nátlakem); tíseň je jedním z předpokladů lichvy (§ 1796 o. z.).

19. Psychické donucení (nátlak) způsobuje, že vůle jednatelického je deformována pod vlivem bezprávné výhrůžky, a tudíž není projevem přání jednatelického účastníka právního (pracovněprávního) vztahu, ale jeho důvodné obavy (důvodného strachu). Jednatelická osoba tak například uzavře smlouvu (dohodu) podle pokynů druhého účastníka právního vztahu, kterou by nebyť důvodné bázně (kupř. o svou osobu či osoby blízké, popř. o své majetkové, ekonomické či jiné zájmy) za normálních poměrů neuzavřela. Každý psychický nátlak (psychické donucení) ovšem nelze považovat za nepřípustný. O bezprávnou výhrůžku jde tehdy, jestliže osoba vykonávající psychický nátlak hrozí něčím, co není oprávněna učinit (např. hrozbou ublížení na zdraví, hrozbou značné škody na majetku apod.), nebo vyhrožuje tím, co by sice byla oprávněna učinit, avšak prostřednictvím výhrůžky si vynucuje něco, k čemu být použita nesmí (např. jednatelickému je vyhrožováno, že musí uzavřít určitou smlouvu, jinak že bude příslušným orgánům oznámen jako pachatel trestného činu, který skutečně spáchal). Přitom není třeba, aby cíl, který je sledován použitím bezprávné výhrůžky, byl sám protiprávní. Musí jít také o výhrůžku takového druhu a takové intenzity, aby podle okolností a povahy konkrétního případu u toho, vůči komu jí bylo použito, vzbudila důvodnou bázeň. Konečně musí být bezprávná výhrůžka adresována tomu, jehož právní úkon (nyní právní jednání) se vynucuje, nebo osobám jemu blízkým (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 1998, sp. zn. 3 Cdon 1522/96, uveřejněný pod č. 12 v časopise Soudní judikatura, roč. 1999). Hrozí-li však někdo tím, co je oprávněn provést a čím je oprávněn hrozit za tím účelem, aby druhou stranu přiměl k určitému jednání, nejde o bezprávnou výhrůžku, ale o oprávněný nátlak, který nemůže

být důvodem neplatnosti právního úkonu (nyní právního jednání) uzavřeného pod jeho vlivem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2007, sp. zn. 33 Odo 808/2005); tak je tomu například v případě, kdy zaměstnavatel svůj návrh na rozvázání pracovního poměru dohodou odůvodní tím, že podle jeho názoru jsou zde důvody, pro které by mohl se zaměstnancem pracovní poměr zrušit okamžitě (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1332/2001). Okolnosti vylučující svobodu vůle jednajících musí mít přitom základ v objektivně existujícím a působícím stavu, nestačí tedy, jestli si jejich existenci jednajících jen představuje, ale není-li pro ně objektivní důvod, a současně se musí stát pohnutkou pro projev vůle jednajících dotčené osoby tak, že jedná ke svému neprospěchu. Právní úkon (nyní právní jednání) donuceného adresáta musí být v přímé souvislosti s bezprávnou výhrůžkou, jež pochází od druhého subjektu právního úkonu, anebo od třetí osoby (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 29 Odo 409/2006, uveřejněný pod č. 157 v časopise Soudní judikatura, roč. 2009). K uvedeným závěrům sice dovolací soud dospěl za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, v souvislosti s přijetím zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, však na své aktuálnosti ničeho nepozbyly.

20. Z ustanovení § 587 odst. 1 o. z. a jeho dikce „má právo namítnout neplatnost právního jednání“ vyplývá, že občanský zákoník spojuje s bezprávnou výhrůžkou následek v podobě relativní neplatnosti právního (pracovněprávního) jednání; zde došlo ke změně oproti právní úpravě účinné do 31. 12. 2013, která s nesvobodou vůle (tedy i s bezprávnou výhrůžkou) spojovala absolutní neplatnost pracovněprávního úkonu [srov. § 19 písm. a) zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2013]. Nová právní úprava vychází z předpokladu, že ten, kdo byl k právnímu jednání donucen, může mít (z různých důvodů) zájem na zachování jeho právních účinků, a ponechává proto na jeho vůli, zda bude následky právního jednání i přes jeho vady vázán, a vrací se tak – jak vyplývá i z důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku – k zásadě *etsi coactus tamen voluit* (třebas donucen, přece jen to chtěl) a ponechává námítku neplatnosti právního jednání na vůli osoby jednajících pod donucením, neboť donutit lze osobu i k tomu, aby jednala k svému prospěchu nebo k užítku osoby sobě blízké. Právní podstata tzv. relativní neplatnosti spočívá v tom, že se právní jednání považuje – navzdory vadě, kterou je postiženo – za platné, dokud se neplatnosti nedovolá ten, kdo je k tomu oprávněn, a že se tedy v soudním (nebo jiném) řízení k neplatnosti právního jednání nepřihlíží, nebude-li uplatněna, i kdyby její důvod byl nepochybný, a vychází se z toho, že jde o platné právní jednání; dovolal-li se neplatnosti ten, kdo je k tomu oprávněn, nastává neplatnost právního jednání s účinky *ex tunc* (od počátku).

21. Dovolání se neplatnosti právního (pracovněprávního) jednání ve smyslu ustanovení § 587 odst. 1 o. z. představuje právní jednání. Z jeho obsahu – jakožto projevu vůle, který lze učinit pouze jednáním a jen výslovně – musí být patno

(jako jeho tzv. podstatné náležitosti), že se jím uplatňuje neplatnost konkrétního právního jednání, a musí v něm být označena vada (nedostatek svobody vůle) dotčeného právního jednání, která způsobila jeho neplatnost, a to včetně vyjádření okolností, v nichž je nedostatek svobody vůle (bezprávná výhrůžka) spatřován. Jedná se o jednostranné právní jednání adresované druhému účastníku právního (pracovněprávního) vztahu, jehož právní následky nastávají okamžikem, kdy došel adresátu (srov. § 570 odst. 1 o. z.). Forma tohoto právního jednání není zákonem stanovena.

22. Jak již bylo uvedeno, dovolání se neplatnosti právního jednání spadá do dispoziční volnosti toho, kdo právní jednání pod vlivem bezprávné výhrůžky učinil, a na úvaze (rozhodnutí) oprávněného účastníka závisí též to, pro jakou vadu (na základě jakých okolností) ji uplatní. Může-li se oprávněný účastník rozhodnout, zda se neplatnosti právního jednání vůbec dovolá, pak musí být v pracovněprávních vztazích respektováno též to, pro jaké vady namítal neplatnost právního jednání, tedy jakými okolnostmi bezprávnou výhrůžku zdůvodnil. V případě, že byla oprávněným účastníkem namítnuta neplatnost právního jednání pro bezprávnou výhrůžku, může být v soudním (nebo jiném) řízení bezprávná výhrůžka uvažována na základě jen těch okolností, v nichž podle jeho názoru spočívá, a které proto ve svém projevu vůle označil.

23. Neplatnost dohody o rozvázání pracovního poměru je třeba, kromě dovolání se její neplatnosti ve smyslu ustanovení § 587 o. z., uplatnit také – jak vyplývá z ustanovení § 72 zák. práce – podáním žaloby u soudu. Chce-li tedy zaměstnanec nebo zaměstnavatel dosáhnout toho, aby nenastaly právní účinky vyplývající z dohody o rozvázání pracovního poměru, musí podat u soudu žalobu o určení neplatnosti dohody, a to nejpozději ve lhůtě dvou měsíců ode dne, kdy měl pracovní poměr skončit tímto rozvázáním.

24. Nepodal-li zaměstnanec nebo zaměstnavatel u soudu žalobu o určení neplatnosti dohody o rozvázání pracovního poměru, skončil pracovní poměr mezi účastníky podle tohoto právního jednání, i kdyby skutečně bylo učiněno pod vlivem bezprávné výhrůžky a oprávněný účastník se dovolal jeho neplatnosti. Marným uplynutím dvouměsíční lhůty právo k podání žaloby o určení neplatnosti dohody o rozvázání pracovního poměru zanikne, a soud se tedy již nemůže její platností zabývat, a to ani formou předběžné otázky; nebyla-li neplatnost právního jednání směřujícího k rozvázání pracovního poměru určena pravomocným rozhodnutím soudu, musí soud vždy (i v případném jiném řízení mezi účastníky) vycházet z toho, že pracovní poměr účastníků byl rozvázán platně, aniž by bylo právně významné, že právní jednání směřující k rozvázání pracovního poměru bylo vadné a že se oprávněný účastník neplatnosti právního jednání dovolal.

25. Z uvedeného mimo jiné vyplývá, že dovolání se neplatnosti dohody o rozvázání pracovního poměru ve smyslu ustanovení § 587 o. z. na jedné straně a včasné podání žaloby o určení neplatnosti tohoto právního jednání ve smyslu ustanovení

§ 72 zák. práce na straně druhé jsou – jak vyplývá z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 660/2009, uveřejněného pod č. 20 v časopisu Soudní judikatura, roč. 2011 – (samostatnými) předpoklady, které musí být (oba) splněny k tomu, aby soud svým rozhodnutím určil (mohl určit) zaměstnancem nebo zaměstnavatelem požadovanou neplatnost právního jednání. Oprávněný účastník se může dovolat neplatnosti dohody o rozvázání pracovního poměru nejen před zahájením soudního řízení, ale i kdykoli v průběhu řízení, a to až do vyhlášení (vydání) rozhodnutí, kterým se řízení o věci končí. Protože jde o hmotněprávní jednání, může být dovolání se neplatnosti dohody o rozvázání pracovního poměru učiněno také vůči soudu [prostřednictvím žaloby nebo jiného podání (úkonu)]; v tomto případě je účinné vůči druhému účastníku pracovního poměru od okamžiku, kdy se o něm v řízení dozvěděl (srov. § 41 odst. 3 o. s. ř.).

26. Závěr o tom, zda vůle jednajících účastníků pracovněprávního vztahu byla či nebyla svobodná, je nutno posuzovat vždy s přihlédnutím k okolnostem jednotlivého případu a závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu. V projednávané věci proto odvolací soud do rámce svých úvah správně zahrnul okolnosti, které uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru mezi žalobcem a žalovaným předcházely a za nichž žalobce dohodu o rozvázání pracovního poměru podepsal. Tyto okolnosti se nepochybně vymykaly běžným podmínkám, za nichž zaměstnanec se zaměstnavatelem obvykle uzavírá dohodu o rozvázání pracovního poměru, jestliže jednání o uzavření dohody mezi účastníky proběhlo nedlouho poté, kdy Policií České republiky bylo provedeno zadržení žalobce, a to (v rozporu s vnitřními předpisy Policie České republiky) přímo v cele předběžného zadržení, kam byl žalobce umístěn a kde mu byla dohoda tajemníkem XY předložena k podpisu. Není důvod pochybovat o tom, že uvedená situace (samotné nenadálé zadržení, prohlídka jeho kanceláře, umístění do cely předběžného zadržení a úkony s tím spojené, jimž se žalobce musel podrobit) způsobila, že žalobce – jak správně uvedl odvolací soud – se nacházel „pod silným psychickým tlakem, ve stavu psychického oslabení, nejistoty a celá vzniklá situace byla pro něj stresující“. Za těchto okolností nemohl žalobce dostatečně odolávat nátlaku ze strany tajemníka XY, který – poté, co ho seznámil s tím, že ví o tom, že žalobce během pracovní doby sledoval pornografické internetové stránky a podle sdělení policie (která to zjistila ze svých záznamů) při jejich sledování masturboval – k podpisu dohody o rozvázání pracovního poměru žalobce přesvědčoval tím, že v případě, kdy dohodu podepíše, nebude o uvedených skutečnostech hovořit a nedozví se tak o nich ani přítelkyně žalobce. Uvedené skutečnosti, pokud by byly zveřejněny, jsou přitom takové povahy, že by bezpochyby negativně ovlivnily postavení žalobce v pracovním kolektivu, ale především též ohrozily jeho rodinný život, a obava z jejich zveřejnění byla způsobila u žalobce vzbudit důvodnou bázeň. Jednalo se tedy o bezprávnou výhrůžku, neboť tajemník XY hrozil nepřipustným zásahem do osobnosti žalobce [do práva žalobce na zachování jeho důstojnosti,

vážnosti, cti a soukromí (srov. § 81 odst. 2 o. z.), které je chráněno též ústavními předpisy (srov. čl. 10 Listiny základních práv a svobod)], tedy něčím, co nebyl oprávněn učinit.

27. Dovolatel v této souvislosti odvolacímu soudu nedůvodně vytýká, že se odchýlil od závěrů, k nimž Nejvyšší soud dospěl v rozsudku ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 21 Cdo 214/2007, neboť přehlíží, že závěry odvolacího soudu jsou naopak s tímto rozhodnutím v souladu, avšak uvedené rozhodnutí dovolacího soudu – jak také odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí správně uvedl – vychází z jiného skutkového stavu, než ze kterého vycházel odvolací soud v projednávané věci; zatímco v dovolatelem odkazované věci nebylo podle odvolacího soudu prokázáno, že žalobkyně dohodu o rozvázání pracovního poměru „učinila pod nepřípustným (ať již psychickým, či fyzickým) nátlakem zaměstnanců žalovaného“, v posuzovaném případě byly podle skutkových zjištění soudů skutečnosti odůvodňující závěr o bezprávné výhrůžce prokázány.

28. S dovolatelem lze souhlasit v tom, že „opakované sledování pornografických stránek v pracovní době“ může představovat „zvlášť hrubé porušení pracovních povinností zaměstnance“; uvedeným jednáním – pokud by se ho dopustil – by žalobce porušil povinnost zaměstnance využívat pracovní dobu a výrobní prostředky k vykonávání svěřených prací [§ 301 písm. b) zák. práce] a povinnost zaměstnance neužívat bez souhlasu zaměstnavatele pro svou osobní potřebu výrobní a pracovní prostředky zaměstnavatele včetně výpočetní techniky ani jeho telekomunikační zařízení (§ 316 odst. 1 zák. práce). Nejednalo se tedy o bezprávnou výhrůžku, odůvodnil-li žalovaný (tajemník XY) svůj návrh na rozvázání pracovního poměru dohodou též tím, že podle jeho názoru jsou zde důvody, pro které by mohl s žalobcem pracovní poměr zrušit okamžitě. To ovšem nemůže změnit nic na závěru o nedostatku svobody vůle žalobce, byly-li pohnutkou pro projev vůle směřující k uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru na jeho straně skutečně výše uvedené okolnosti odůvodňující závěr o bezprávné výhrůžce ze strany žalovaného.

29. Jak již bylo uvedeno výše, bezprávná výhrůžka může být v soudním (nebo jiném) řízení uvažována na základě jen těch okolností, v nichž podle názoru oprávněného účastníka (toho, kdo právní jednání učinil pod vlivem bezprávné výhrůžky) spočívá, a které proto ve svém projevu vůle, jímž uplatnil relativní neplatnost právního jednání, označil. V projednávané věci odvolací soud dostatečně neuvážil, že zákon s bezprávnou výhrůžkou spojuje následek v podobě relativní neplatnosti právního (pracovněprávního) jednání, a tím, na základě jakých okolností žalobce uplatnil relativní neplatnost dohody o rozvázání pracovního poměru, se nezabýval (skutková zjištění v tomto směru neučinil). Dostatečně proto nejen nevyjasnil, na základě jakých v úvahu připadajících okolností má (může) svobodu vůle na straně žalobce při uzavření dohody o rozvázání pracovního poměru uvažovat, ale neměl ani postaveno najisto, zda důvodem uplatnění relativní

neplatnosti tohoto právního jednání skutečně byl nedostatek svobody vůle. Závěr odvolacího soudu o neplatnosti dohody o rozvázání pracovního poměru, kterou účastníci uzavřeli dne 8. 8. 2014, pro nedostatek svobody vůle na straně žalobce je proto přinejmenším předčasný.

č. 79

30. Protože napadený rozsudek odvolacího soudu není správný a protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky jej zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v Lounech k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

31. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Č. 80

Narovnání

§ 1903 odst. 1 o. z., § 1904 o. z.

č. 80

Vyjádření spornosti či pochybnosti určitých práv a povinností není nezbytnou náležitostí dohody o narovnání (§ 1903 o. z.); jeho absence proto sama o sobě nezakládá neurčitost či neplatnost dohody o narovnání. Spornost nebo pochybnost práv a povinností jsou kategoriemi subjektivními; podstatné je proto, zda se práva a povinnosti jeví jako sporné stranám závazku. Skutečnost, že se takto nejví třetí osobě či soudu, je bez právního významu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2019, sp. zn. 33 Cdo 1720/2019, ECLI:CZ:NS:2019:33.CDO.1720.2019.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 28 Co 45/2018, ve znění opravného usnesení ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 28 Co 45/2018, – vyjma potvrzujícího výroku o věci samé (se změněnou lhůtou k plnění) – a v tomto rozsahu věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 23. 6. 2017, č. j. 221 C 2/2017-129, uložil žalovaným zaplatit společně a nerozdílně žalobkyni 1 292 000 Kč s 0,1% úroky z prodlení od 1. 9. 2015 do zaplacení a na nákladech řízení 169 389 Kč.
2. Rozsudkem ze dne 28. 11. 2018, č. j. 28 Co 45/2018-202, ve znění opravného usnesení ze dne 28. 11. 2018, č. j. 28 Co 45/2018-207, Krajský soud v Brně rozhodnutí soudu prvního stupně v rozsahu 423 150 Kč s 8,05% úroky z prodlení od 12. 11. 2016 do zaplacení potvrdil s tím, že lhůtu k plnění stanovil v délce čtyř měsíců od právní moci rozsudku, co do částky 868 000 Kč s 0,1% úroky z prodlení z částky 1 292 000 Kč od 1. 9. 2015 do 11. 11. 2016 a s 28,45% úroky z prodlení z částky 868 850 Kč od 12. 11. 2016 do zaplacení je změnil tak, že žalobu v tomto rozsahu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů a o povinnosti žalobkyně zaplatit soudní poplatek. Ve vztahu k měnícímu výroku o věci samé odvolací soud po právní stránce uzavřel, že listina datovaná dnem 6. 8. 2015 obsahuje – vedle uznání dluhu – dohodu účastníků o narovnání,

kteřá je „od samého počátku“ neplatným právním jednáním, neboť je z ní zřejmé, že důvod i výše dluhu nebyly mezi stranami sporné či pochybné, a nelze tak určit, která práva měla být předmětem narovnání.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 80

3. V dovolání, kterým napadla rozhodnutí v části, jíž odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně o věci samé, žalobkyně otázkou hmotného práva – zda pochybnosti či omyl účastníků ohledně sporných skutečností v dohodě o narovnání způsobuje její neplatnost – označila za takovou, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Podle dovolatelky je dohoda o narovnání určitá a srozumitelná, sporná pohledávka s příslušenstvím je vyčíslena (1 540 200 Kč) a je uveden výsledek, k němuž vůle jednajících směřovala, tj. „narovnání tak, že dluh činí 1 300 000 Kč“ s nově stanovenou splatností. Navrhla, aby odvolací soud rozhodnutí v napadeném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., dále jen „o. s. ř.“).

5. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

6. Podle § 241a odst. 1 o. s. ř. lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolání nelze podat z důvodu vad podle § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3.

7. Přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat jen dovolací soud (srov. § 239 o. s. ř.).

8. Dovolání je přípustné, protože rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (§ 237, § 239 o. s. ř.). V rozporu s tím, co je uvedeno níže, posoudil dohodu o narovnání jako neplatné právní jednání.

IV. Důvodnost dovolání

9. Právní posouzení je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

10. Podle § 1903 odst. 1 věty první zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), lze dosavadní závazek nahradit novým závazkem i tak, že si strany ujednáním upraví práva a povinnosti mezi nimi dosud sporné nebo pochybné.

11. Podle § 1904 o. z. platnost narovnání není dotčena omylem v tom, co bylo mezi stranami sporné nebo pochybné, ledaže omyl vyvolala některá strana lstí. Narovnání dohodnuté v dobré víře nepozbývá platnosti ani tehdy, zjistí-li se na základě skutečností vyšších najevo dodatečně, že některá ze stran pohledávku neměla.

12. Po opakování dokazování odvolací soud vyšel – zejména – z toho, že žalobkyně (věřitelka) a žalovaní (dlužníci) uzavřeli 6. 8. 2015 dohodu, v níž konstatovali, že žalobkyně má vůči žalovaným z titulu smlouvy o úvěru z 26. 9. 2014 (č. 2014/09/26/01/A) pohledávku ve výši 1 540 200 Kč [jistina 650 000 Kč, smluvní pokuty 100 000 Kč a 150 000 Kč, splatné úroky 725 400 Kč, denní smluvní pokuta 82 000 Kč, smluvní úroky z prodlení 26 650 Kč a pokuta za nepojištění předmětu zástavy 10 000 Kč, po odečtu toho, co žalovaní ke dni uzavření dohody z úvěrového dluhu uhradili (203 850 Kč)] a že splatnost úvěrového dluhu nastala prvním dnem prodlení dlužníků, tj. 26. 6. 2015. V článku II smluvní strany prohlásily, že se „touto dohodou zcela narovnávají jejich vzájemné vztahy vyplývající z titulu smlouvy o úvěru..., které jsou ve výši 1 540 200 Kč,“ a to tak, „že dlužník uhradí věřiteli do dne 31. 8. 2015 na účet ... částku 1 300 000 Kč“.

13. Narovnání je dohoda účastníků závazkového právního vztahu, kterou odstraňují spornost nebo pochybnost vzájemných práv a povinností tím, že je ruší a nahrazují je novými. Dosavadní závazek tak zaniká a je nahrazen závazkem novým, který vyplývá z narovnání. Narovnáním mohou být upraveny mezi účastníky jakékoliv sporná práva a povinnosti, jimiž mohou disponovat. Sporností práv a povinností ve smyslu § 1903 o. z. se nemíní soudní spory, nýbrž rozdílný názor účastníků na otázku existence, platnosti závazku, jeho kauzy či obsahu (co, popř. v jakém rozsahu, má být plněno, kdy apod.). Stačí, že jedné ze stran se určité právo, které je součástí jejich vzájemného právního vztahu, jeví sporným bez ohledu na to, zda spor objektivně existuje. Spornost či pochybnost se vztahuje jak na skutkové, tak na právní otázky, příčinou může být i omyl; není přitom podstatné, zda se některá ze stran při vlastním hodnocení předpo-

kladů narovnání mýlí. Podmínkou platnosti dohody o narovnání není existence původního (narovnávaného) právního vztahu mezi účastníky této dohody (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2000, sp. zn. IV. ÚS 13/2000, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2003, sp. zn. 32 Odo 1/2002, ze dne 21. 8. 2002, sp. zn. 33 Odo 371/2002, ze dne 23. 11. 2004, sp. zn. 32 Odo 976/2003). Účelem narovnání není zjistit, jak se věci ve skutečnosti mají, ale předejít dalším nesrovnalostem nebo sporům tím, že původní závazek, v němž se sporné právo a povinnost vyskytly, se zruší a nahradí závazkem novým. Narovnání se může týkat jen některých vzájemných práv a povinností, ohledně nichž účastníci nebyli ve shodě, ale také celého závazku (závazkového právního vztahu) nebo – s výjimkami uvedenými v § 1905 o. z. – všech dosavadních závazků mezi účastníky (tzv. generální narovnání). Dosavadní závazek, jenž zanikl, je nahrazen nově sjednaným, který je obsažen v dohodě o narovnání. Dohoda o narovnání je vždy samostatným zavazovacím důvodem (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 21/2011, ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3957/2013, ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 33 Cdo 4413/2007). I když spor či pochybnost jsou pojmovými znaky narovnání, nemusí být vždy výsledkem dohody změna rozsahu vzájemných práv a povinností; účastníci se mohou dohodnout na stejném obsahu, jaký měl dosavadní závazkový právní vztah (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 33 Odo 1089/2005). Spornost nebo pochybnost práv a povinností jsou kategoriemi subjektivními. Těmi subjekty, které právo či povinnost jako sporné či pochybné hodnotí, jsou výlučně strany závazku. Sporným nebo pochybným může být proto i právo, které u třetí osoby – například u soudu – žádnou nejistotu nevzbuzuje. Deklarace spornosti či pochybnosti v dohodě o narovnání není nezbytná; absentuje-li, nejedná se – pokud strany projeví vůli, že jimi narovnaný právní stav platí namísto právního stavu dosavadního – o neurčitost s důsledky stanovenými v § 553 odst. 1 o. z., případně o neplatnost právního jednání podle § 580 odst. 1 o. z.

14. Jelikož napadené rozhodnutí je v řešení dovoláním otevřeně otázkou, kterou žalobkyně spolu s vymezením předpokladu přípustnosti dovolání řádně identifikovala, v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném rozsahu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

15. Soudy nižších stupňů jsou vázány právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta první, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Č. 81

Č. 81

Nájem pozemku, Pacht/pachtýř, propachtovatel [o. z.], Výpověď z nájmu § 3074 odst. 1 o. z., § 2202 o. z., § 2332 o. z., § 2302 o., § 2312 o. z.

Smlouva o nájmu uzavřená do 31. 12. 2013, která by byla podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, pachtovní smlouvou, se podle § 3074 odst. 1 o. z. řídí i po 1. 1. 2014 právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013.

Je-li za úplaty přenechána věc nejen k dočasnému užívání, ale i požívání, jde o pacht, je-li věc přenechána jen k užívání, jde o nájem; základním rozlišovacím kritériem je hospodářská funkce smlouvy.

Smlouva o nájmu pozemku, která byla uzavřena do 31. 12. 2013 za účelem provozování veřejného parkoviště v rámci podnikatelské činnosti nájemce, se po 1. 1. 2014 posuzuje jako smlouva o nájmu prostoru sloužícího k podnikání (§ 2302 a násl. o. z.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 26 Cdo 3721/2019, ECLI:CZ:NS:2020:26.CDO.3721.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. 54 Co 415/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 14. 8. 2018, č. j. 27 C 53/2018-27, určil, že výpověď, kterou žalovaný dopisem ze dne 8. 11. 2017 vypověděl žalobkyni nájemní smlouvu č. 1/04/360/1142 ze dne 16. 11. 2004 ve znění dodatku č. 1 ze dne 4. 11. 2005, je neoprávněná a neplatná, současně uložil žalovanému zaplatit žalobkyni náklady řízení.

2. Zjistil, že žalovaný jako pronajímatel uzavřel s žalobkyní (nájemkyní) dne 16. 11. 2004 (ve znění dodatku ze dne 4. 11. 2005) smlouvu o pronájmu části pozemní komunikace (parkoviště) na pozemcích č. parc. 2869/219 a 2869/271 v P., k. ú. K., za účelem provozování veřejného parkoviště pro osobní automobily na dobu neurčitou, v níž si mj. sjednali možnost skončení nájmu výpovědí bez uvedení důvodu s tříměsíční výpovědní dobou, nájemné ve výši 86 Kč/m²/rok

parkovací plochy a 46 Kč/m²/rok manipulační plochy s tím, že k této částce bude připočtena daň z přidané hodnoty, a byl sjednán způsob zvyšování nájemného (dále též jen „Smlouva“). Po rozhodnutí rady žalovaného vypověděl žalovaný Smlouvu dopisem ze dne 8. 11. 2017, který byl žalobkyni doručen dne 1. 12. 2017 (dále též jen „Výpověď“). Výpověď obsahovala jen odkaz na Smlouvu, tříměsíční výpovědní dobu a poučení o povinnosti odevzdat předmět nájmu žalovanému. Ve lhůtě jednoho měsíce od doručení Výpovědi poslala žalobkyně žalovanému námitky proti Výpovědi, žalovaný však nevzal Výpověď zpět. Dále zjistil, že v průběhu trvání nájmu žalobkyně se souhlasem žalovaného na pozemku umístila elektrické vjezdové brány včetně čteček a kamerového systému a vybudovala si zákaznickou základnu.

3. S odkazem na § 3074 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), aplikoval na zjištěný skutkový stav současnou právní úpravu (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), neboť dospěl k závěru, že předmětem Smlouvy nebyl pacht, ale nájem podle § 663 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“). Měl za to, že žalobkyně má na požadovaném určení naléhavý právní zájem, který vyplývá i z § 2314 odst. 3 o. z., a že žaloba je důvodná. Výpověď považoval za neplatnou, neboť neměla formální náležitosti stanovené zákonem, neobsahovala výpovědní důvod (odkázal přitom na ustanovení § 2310 o. z.) a místo šestiměsíční výpovědní doby stanovené v § 2312 o. z. v ní byla uvedena jen tříměsíční výpovědní doba. Uzavřel, že nová právní úprava sice obsahuje ustanovení § 2312 o. z., kterým se rozšířila „oprávnění žalobkyně ve směru k délce výpovědní lhůty u dlouhodobých pronájmů“, kterých se však žalobkyně nemohla vzdát ve Smlouvě uzavřené v roce 2004, tedy před účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Výpověď není ani jedním, které by bylo v souladu s § 35 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě P., tedy v souladu se standardy péče řádného hospodáře, neboť podobných výpovědí dal žalovaný najednou velké množství, aniž by bylo zřejmé, jak bude s takovým množstvím pozemků (parkovišť) dál nakládat. Protože obdobných smluv uzavřel žalovaný s různými nájemci velké množství, v podstatě ve stejném znění, měl za to, že žalobkyně zjevně neměla možnost zasahovat do textu Smlouvy. Žalovaný ani nevypořádal investice žalobkyně do pozemku a není ani zřejmé, jak vypořádá převzetí zákaznické základny podle § 2315 o. z.

4. Městský soud v Praze (soud odvolací) rozsudkem ze dne 31. 1. 2019, č. j. 54 Co 415/2018-73, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

5. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že i když byla Smlouva uzavřena v roce 2004, tedy za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, šlo by podle současné právní úpravy o pacht ve smyslu § 2332 a násl. o. z., jímž

propachtovatel přenechává pachtýři právo užívat a požívat propachtovanou věc za pachtovné, nikoliv o nájem nebo nájem prostoru sloužícího podnikání. Zdůraznil, že oproti nájmu je věc propachtována k hospodářskému využití za účelem výnosu, u pachtu může být věc využívána jen vlastní pílí a úsilím, pravidelným užitekem propachtované věci je nájemné. Protože podle § 3074 odst. 1 o. z. na nájem (vzniklý do 31. 12. 2013), který se nově posuzuje jako pacht, se nová právní úprava nepoužije, řídí se vztah účastníků (kteří se nedohodli, že jej podřizují úpravě zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) dosavadní právní úpravou, tj. zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem. Podle § 667 obč. zák. a ujednání ve Smlouvě ji mohl žalovaný vypovědět bez udání důvodů v tříměsíční výpovědní době. Výpověď je tak platná. Nad rámec těchto závěrů pak poukázal i na dispozitivnost úpravy v § 2312 o. z., jemuž odpovídá dohoda účastníků ve Smlouvě o tříměsíční výpovědní době.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, měla za to, že v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu nebyla doposud řešena otázka, kdy jde u smluv uzavřených za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, o nájem prostor sloužících podnikání a kdy o pacht. Poukázala na komentáře k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku, k § 2332 o. z. a dřívější judikaturu, zejména k občanskému zákonu č. 946/1811 Sb. z. s., který od 28. 10. 1918 platil jako československý obecný zákoník občanský (dále též jen „o. z. o.“) a z jejich závěrů dovozovala, že v daném případě se jedná o nájem prostoru sloužícího k podnikání. Předmětem Smlouvy je provozování veřejného parkoviště pro osobní vozidla, se zákazníky uzavírá dlouhodobé smlouvy o střežení vozidla, primární není získávat z pozemku „plody a užitky“, ale poskytovat službu střežení motorových vozidel. Vytýkala odvolacímu soudu, že svůj právní názor, že se jedná o pacht, řádně neobjasnil a neodůvodnil. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

7. Žalovaný v dovolacím vyjádření uvedl, že dovolání není přípustné, neboť Nejvyšší soud se ve svých rozhodnutích otázkou nájemních vztahů uzavřených za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, které jsou po účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, posuzovány jako pacht, zabýval opakovaně a vyložil i přechodné ustanovení § 3074 odst. 1 o. z. (poukázal přitom na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3061/2018, rozsudky téhož soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 26 Cdo 1379/2018, ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. 26 Cdo 782/2019). Ztotožnil se i se závěrem odvolacího soudu, že v daném případě by podle současné právní úpravy šlo o pacht, vyvracel dovolací námitky žalobkyně a navrhl, aby dovolání bylo odmítnuto.

III. Přípustnost dovolání

č. 81

8. Dovolání podané včas, subjektem k tomu oprávněným – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. s. ř.“), za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, je přípustné, neboť v rozhodnutích Nejvyššího soudu nebyla doposud řešena otázka výkladu ustanovení § 3074 odst. 1 o. z. ve vztahu k posouzení smlouvy o nájmu uzavřené před účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jejímž předmětem je pronájem pozemku (jeho části) za účelem provozování veřejného parkoviště, jako smlouvy pachtovní.

IV. Důvodnost dovolání

9. Předně je třeba zdůraznit, že dovolací soud z obsahu spisu nezjistil žádné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř.). Dovolatelka sice namítala, že napadené rozhodnutí nebylo řádně odůvodněno a soud se nevypořádal se všemi jejími námitkami; odůvodnění napadeného rozsudku má však náležitosti stanovené v § 157 odst. 1, 2 o. s. ř., odvolací soud svůj závěr, že Smlouva je smlouvou pachtovní, odůvodnil (byť stručně) a z dovolání je i patrné, že dovolatelce stručné odůvodnění napadeného rozsudku nebránilo v uplatnění jejích práv.

10. S ohledem na dobu, kdy byla uzavřena Smlouva (rok 2004, tedy před účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), a dobu, kdy jí žalovaný vypověděl (rok 2017 – po účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), je pro závěr o platnosti (oprávněnosti) Výpovědi zapotřebí vyřešit otázku hmotněprávní úpravy, podle níž se Smlouva a Výpověď posuzují.

11. Přechnodná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, stanoví pro právní poměry z nájmu zvláštní pravidla. Podle § 3074 odst. 1 o. z. se nájem řídí tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti, i když ke vzniku nájmu došlo před tímto dnem; vznik nájmu, jakož i práva a povinnosti vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů. To neplatí pro nájem movité věci ani pro pacht.

12. Účastníci uzavřeli Smlouvu v roce 2004. Ve smyslu nepravé retroaktivity stanovené v § 3074 odst. 1 o. z. není pochyb, že práva a povinnosti (včetně posouzení platnosti uzavřené Smlouvy apod.) vzniklé do 31. 12. 2013 je třeba posoudit podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013. Podle které právní úpravy budou posuzována práva a povinnosti vzniklé od 1. 1. 2014, pak závisí na tom, zda by se vzhledem k obsahu Smlouvy jednalo podle úpravy v zákoně č. 89/2012 Sb.,

občanském zákoníku, o smlouvu pachtovní. Jestliže by šlo o smlouvu tohoto charakteru, pak by se vztah podle § 3074 odst. 1 věty druhé o. z. řídil dosavadní právní úpravou, obsaženou především v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2019, sp. zn. 26 Cdo 3301/2018, sp. zn. 26 Cdo 782/2019, sp. zn. 26 Cdo 1379/2018). V případě, že by se o pachtovní smlouvu nejednalo, byla by Smlouva i nadále smlouvou nájemní a práva a povinnosti, které vznikly od 1. 1. 2014, by se posuzovaly podle současné právní úpravy, tedy podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

13. Podle úpravy v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 2202 a násl. a § 2332 a násl.), jsou nájem i pacht závazky, které zpravidla vznikají smlouvou, v obou případech jde o smlouvu konsenzuální. Zatímco podstatou nájmu je přenechání pronajaté věci pronajímatelem k dočasnému užívání nájemci, který se zavazuje za toto užívání platit nájemné, u pachtu přenechává propachtovatel pachtýři za pachtovné právo věc nejen užívat (*ius utendi*), ale také požívat (*ius fruendi*), tedy i právo na plody a užítky propachtované věci (které lze považovat podle pravidel řádného hospodaření za výnos propachtované věci); věc je propachtována k hospodářskému využití za účelem výnosu. V případě nájmu může být zpravidla věc užívána bez další úpravy, u pachtu je však vždy užívána vlastní péčí a úsilím (pachtýř se na propachtované věci „pachtí“, aby dosáhl výnosu; „pacht slouží produkci“ – F. R.). Pro rozlišení, zda jde o nájem, či pacht, není významná samotná povaha věci, jež je předmětem smlouvy, ale účel smlouvy. Základním rozlišovacím kritériem mezi pachtem a nájmem je tak hospodářská funkce smlouvy; rozhodující pro posouzení, zda se jedná o nájem, nebo o pacht, bude vždy obsah smlouvy. Ze stejných závěrů vychází shodně rovněž současná komentářová literatura [viz např. HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014; PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019], dále např. prof. Dr. JUDr. KAREL ELIÁŠ v článku „Pacht“ publikovaném v Obchodněprávní revue 2/2013, s. 33, ale i dřívější literatura (viz např. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému. Díl pátý. Praha 1936, s. 5–181; KRČMÁŘ, J. Právo občanské III. Právo obligační. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 230–247) a judikatura (k § 1091 o. z. o. – rozhodnutí Nejvyššího soudu – senátu ze dne 12. 12. 1922, sp. zn. R I 1402/22, ze dne 6. 11. 1924, sp. zn. Rv I 1061/24).

14. Závěry dřívější literatury a judikatury budou často východiskem i pro závěry v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a to už s ohledem na historický vývoj tohoto institutu. Pacht od doby římského práva je spjat zejména se zemědělským obděláváním půdy; pojem „pacht“ se pak přestal objevovat v zákoně č. 141/1950 Sb., občanském zákoníku, byť z něj tehdy ještě právní úprava vycházela a byl upraven v jiných právních předpisech, v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, pak již tento institut upraven nebyl a k jeho obnovení ne-

došlo ani po roce 1989, zaveden byl opět až v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku. Ani v poměrech současné právní úpravy (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) není důvod odklánět se od tradičního výkladu obsahu pachtu a od dřívější judikatury, co lze považovat za pacht. Předmětem pachtu tak bude především zemědělský pozemek, závod, lom, pozemek s ložiskem nerostů apod.

č. 81 **15.** Pozemek (jeho část) tak může být předmětem pachtu (typicky je-li propachtován k zemědělské nebo lesnické činnosti – § 2345 odst. 1 o. z.) i nájmu (např. zahrada, plocha k parkování, postavení cirkusu, ustájení koní apod.). O nájem (pozemku) šlo podle dřívější judikatury i v případě, že si nájemce na pozemku sám musel např. postavit boudu k prodeji uhlí, pro stáj na koně atd. (srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu – senátu ze dne 15. 9. 1932, sp. zn. Rv I 1478/32). Skutečnost, že žalobkyně na pozemku (jenž byl předmětem Smlouvy) se souhlasem žalovaného postavila elektrické vjezdové brány včetně čteček a kamerového systému, není proto pro závěr, zda Smlouva má znaky pachtu, rozhodující.

16. Užívání pozemku (jeho části) jako parkoviště v sobě bez dalšího nezahrnuje též jeho požívání, a to ani v případě, že jde o parkoviště veřejné. Také obsah Smlouvy svědčí spíš pro závěr, že pozemek byl žalobkyni přenechán jen „k utí“ (byť za účelem podnikání), nikoliv též „k frui“. Při úvaze, zda Smlouva má znaky pachtu a jaká právní úprava má být aplikována na práva a povinnosti z ní vzniklé po 1. 1. 2014, nelze ani přehlédnout, že v praxi může být nezřídka obtížné rozlišit, zda se jedná o nájem, či pacht, a to i u smluv uzavřených již za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. O to více by měl být soud zdrženlivý při posuzování smluv uzavřených před 1. 1. 2014, tedy za účinnosti předcházející právní úpravy, která pacht neznala. S ohledem na ustanovení § 3074 odst. 1 o. z. soud musí samozřejmě u smluv o nájmu, které byly uzavřeny do 31. 12. 2013, zvažovat, zda nejde o pacht, ale k uplatnění výjimky z nepravé retroaktivity stanovené v § 3074 odst. 1 o. z. by mělo docházet jen v případech, kdy podle obsahu smluv není pochyb, že kdyby byly uzavírány již za současné právní úpravy, jednalo by se o pacht – např. pozemek byl přenechán nájemci do užívání k zemědělské nebo lesnické činnosti, předmětem nájmu byl podnik (závod), lom apod., neboť právě takové vztahy byly pro svou specifickou povahu z účinků nepravé retroaktivity vyloučeny.

17. Lze tak uzavřít, že Smlouva znaky pachtu nemá, jde o smlouvu nájemní, a proto je třeba podle § 3074 odst. 1 o. z. práva a povinnosti (včetně posouzení platnosti a oprávněnosti Výpovědi) vzniklé od 1. 1. 2014 posoudit podle současné právní úpravy.

18. Dovoláním nebyla zpochybněna správnost právního závěru, že mezi účastníky byla platně uzavřena smlouva o nájmu nemovitosti – pozemku – podle § 663 obč. zák. a že účelem nájmu bylo provozování veřejného parkoviště. Systematika současné právní úpravy nájmu v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, vychází především z účelu nájmu, pro posouzení, jakými ustanoveními se od účinnosti

nosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, daný nájemní vztah řídí (o jaký typ nájmu jde), není významné, co je předmětem nájmu, ale k jakému účelu byla věc, která je jeho předmětem, pronajata. Protože účelem nájmu předmětného pozemku byla podnikatelská činnost žalobkyně, řídí se vztah účastníků od 1. 1. 2014 úpravou nájmu prostoru sloužícího podnikání (§ 2302 a násl. o. z.).

19. Celá úprava nájmu prostoru sloužícího podnikání je úpravou dispozitivní (smysl ani účel těchto ustanovení nevyžaduje, aby šlo o úpravu kogentní), strany se tedy mohou při úpravě svých práv a povinností plynoucích z tohoto vztahu odchýlit od úpravy obsažené v tomto pododdíle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Platí to nepochybně i o ustanovení § 2312 o. z. upravujícím délku výpovědní doby u nájmu sjednaného na dobu neurčitou. Není přitom významné, že si „jinak“ práva a povinnosti strany upravily již před účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Výpovědní doba u nájmu pozemku, nešlo-li o nájem pozemků patřících do zemědělského nebo lesního půdního fondu, činila tři měsíce (§ 677 odst. 2 obč. zák.), podle § 678 obč. zák. se však mohly strany dohodnout i na jiné délce výpovědní doby. Úprava výpovědní doby byla tedy dispozitivní i za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Také po změně právní úpravy je třeba na ujednání stran o tříměsíční výpovědní době nahlížet jako na ujednání, jímž se odchýlily od dispozitivní úpravy ustanovení § 2312 o. z.

20. Strany si sjednaly možnost vypovědět Smlouvu bez uvedení důvodu (s takovýmto ukončením nájmu sjednaného na dobu neurčitou ostatně počítala dispozitivní úprava jak zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, tak i nyní zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), Výpověď proto nemusela žádný výpovědní důvod obsahovat (ustanovení § 2310 odst. 1 o. z., na které odkazoval soud prvního stupně, se uplatní jen u nájmu sjednaného na dobu určitou a jen v případě, že nájem nemohl být vypovězen bez uvedení důvodu). Úprava skončení nájmu prostoru sloužícího k podnikání (ani obecná ustanovení o nájmu, která se podle § 2302 odst. 1 věta druhá o. z. použijí, není-li ve zvláštních ustanoveních o nájmu prostoru sloužícího podnikání stanoveno jinak) nestanoví pro výpověď z nájmu sjednaného na dobu neurčitou, kterou lze dát bez uvedení důvodu, žádné zvláštní náležitosti. O dání Výpovědi rozhodla rada žalovaného, je z ní zřejmé, který nájemní vztah je vypovídán a jaká je výpovědní doba (kdy má nájem skončit), Výpověď je tak platná a není ani zdánlivá. Mohl-li být nájem vypovězen bez udání důvodu (a důvod výpovědi nemá ani vliv na délku výpovědní doby), je vyloučeno zvažovat naplněnost výpovědního důvodu.

21. Jen pro úplnost lze dodat, že vytýká-li žalobkyně žalovanému, že dání Výpovědi nelze považovat za jednání s péčí řádného hospodáře, neboť s ohledem na Výpověď nebude s majetkem obce nakládáno hospodárně a nebude využíván účelně, přehlíží, že (ne)účelnost nakládání vlastníka s jeho věcí je pro posouzení platnosti (oprávněnosti) Výpovědi zcela nevýznamná (o to více, mohla-li být Výpověď dána bez uvedení důvodu). Otázka vypořádání investic do předmětu ná-

jmu po skončení nájmu a náhrada za převzetí zákaznické základny (§ 2315 o. z.) je pro závěr o platnosti (oprávněnosti) výpovědi rovněž bez významu, neboť jde o nároky, které nájemci vznikají až při skončení nájmu. Za situace, kdy Smlouva neobsahuje žádné doložky ani podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy, případně které by bylo možné přechýst jen se zvláštními obtížemi nebo by byly nesrozumitelné, a neobsahuje ani žádná nestandardní ujednání, není pro právní posouzení věci rovněž podstatné tvrzení žalobkyně, že neměla možnost ovlivnit obsah Smlouvy, a jde proto o smlouvu uzavřenou adhezním způsobem (§ 1798 a násl. o. z.).

22. Lze tak uzavřít, že platnost (oprávněnost) Výpovědi je třeba posoudit s ohledem na ustanovení § 3074 odst. 1 o. z. podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014, neboť Smlouvu nelze považovat za smlouvu pachtovní, a že Výpověď byla dána platně a není neoprávněná. V konečném důsledku je tak správný závěr odvolacího soudu, že žaloba, jíž se žalobkyně domáhala určení neoprávněnosti Výpovědi, není důvodná.

23. Rozsudek odvolacího soudu je tedy v konečném důsledku věcně správný, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) – proto dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 82

č. 82

Náhrada škody, Náhrada škody zaměstnavatelem, Pracovní úraz
§ 13 obč. zák., § 2959 o. z., § 375 odst. 1 písm. d) zákona č. 262/2006 Sb., § 378 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb.

Odškodnění pozůstalých po zaměstnanci zemřelém v důsledku pracovního úrazu, k němuž došlo po 1. 1. 2012, se posuzuje podle § 378 odst. 1 zák. práce, aniž by bylo možno nárok pozůstalých na náhradu mimořádné nemajetkové újmy nad částku 240 000 Kč hodnotit podle § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. (resp. od 1. 1. 2014 podle § 2959 o. z.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2202/2018, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.2202.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované změnil ve výrocích I, II a III rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 11. 2017, sp. zn. 23 Co 309/2017, tak, že žalovaná je povinna částky 500 000 Kč žalobci a), 200 000 Kč žalobci b) a 300 000 Kč žalobci c) zaplatit společně s M. B., narozeným XY, trvale bytem XY, jemuž byla tato povinnost pravomocně uložena rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. 4 To 13/2016, s tím, že plněním jednoho z nich zanikne v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého; jinak dovolání žalované zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 10. 1. 2017, č. j. 17 C 146/2015-107, zamítl žalobu, kterou se žalobci domáhali zaplacení částky 10 000 000 Kč, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Neshledal důvodným nárok na náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěli tím, že dne 30. 9. 2013 byla M. B. zavražděna R. L., manželka žalobce a) a matka žalobců b) a c), při výkonu práce vedoucí pošty XY, kde žalovaná nezajistila dostatečné zabezpečení poštovního úřadu proti loupeži. Obvodní soud vyšel ze zjištění, že poštovní pobočka ve XY byla v souladu s interním předpisem žalované zajištěna mříží na okně a lokálním alarmem, umístěným na budově. Pachatel, kterého paní L. znala, vešel do budovy krátce před zavírací hodinou kolem 17. hodiny, přinutil ji otevřít trezor zadáním číselného kódu a druhý trezor pomocí čipu a poté ji usmrtil údery tupým předmětem do hlavy. Žalovaná pak nezjistila, že pošta XY nebyla v den loupeže uzavřena obvyklým

způsobem, takže paní L. našel až kolem deváté hodiny večerní její manžel a jeho bratr, kteří ji hledali, když nepřišla z práce. M. B. byl rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 4. 2016, č. j. 4 To 13/2016-1997, odsouzen za zločin vraždy R. L. k trestu odnětí svobody v trvání devatenácti let a v adhezním řízení mu bylo uloženo zaplatit náhradu nemajetkové újmy každému ze žalobců v částce 1 240 000 Kč. Žalovaná každému ze žalobců zaplatila na náhradu podle § 378 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 30. 9. 2015 (dále též jen „zákoník práce“), a podle kolektivní smlouvy částku 250 000 Kč, dále ještě dobrovolně každému ze žalobců zaplatila náhradu ve výši 100 000 Kč, žalobcům společně poskytla jednorázovou sociální výpomoc 15 000 Kč a peněžní dar 6 000 Kč a prostřednictvím pojišťovny Kooperativa, a. s., uhradila náklady pohřbu paní L. v částce 30 265 Kč. V době tragédie bylo paní L. 40 let, jejímu manželovi 44 a synům 15 a 18 let. Žalobce a) pracoval jako příslušník XY, synové chodili do základní a střední školy. Úmrtím paní L. byl vážně zasažen rodinný život žalobců, následky tragické události již mají a dále budou mít neblahý dopad pro celý jejich další osobní život. Žalobci b) a c) přišli o matku v době dospívání, zejména mladší syn, žalobce c), nesl ztrátu matky těžce, výrazně se zhoršil jeho školní prospěch. Žalobce a) je v péči lékařů, trpí depresivní poruchou, není schopen vykonávat nejen své původní, psychicky náročné povolání, ale pro psychické obtíže není schopen žádného soustavného zaměstnání. Žalobce a) událost zasáhla zvláště výrazně i proto, že to byl právě on, kdo zavražděnou manželku našel, celá rodina pak trpěla tím, že vyšetřování zločinu a pátrání po pachateli trvalo několik měsíců a celá událost byla opakovaně probírána nejen v obci XY, kde rodina žije a kde se všichni znají, ale též v médiích.

2. Obvodní soud posoudil uplatněný nárok podle právní úpravy účinné v době vzniku tvrzené újmy, tedy do 31. 12. 2013, a to podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“). Nároky žalobců jsou sice odvozeny z pracovního poměru paní L., to však podle obvodního soudu nevylučuje použití § 13 obč. zák. i pro přiznání další náhrady nad 240 000 Kč podle § 378 zákoníku práce, neboť v opačném případě by docházelo k neodůvodněné nerovnosti při uspokojování nároků dle pracovněprávních a občanskoprávních předpisů. Podle judikatury Nejvyššího soudu však lze k navýšení náhrad nad paušální jednorázové částky podle § 444 odst. 3 obč. zák. cestou ustanovení § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. přistoupit jen v případech mimořádné závažnosti vzniklé nemajetkové újmy či při mimořádných okolnostech, za nichž k porušení práva došlo. V této věci obvodní soud vzal v úvahu, že pachatelem vraždy paní L. byla třetí osoba, která byla za zločin odsouzena a bylo jí podle § 444 odst. 3 a § 13 odst. 2 obč. zák. uloženo nahradit každému ze žalobců nemajetkovou újmu 1 240 000 Kč. Žalovaná podle závěru obvodního soudu na smrti paní L. nenese žádný podíl. Tvrzení žalobců, že by umístění kamerového systému či jiných zabezpečovacích prvků v poštovním úřadu mohlo smrti paní L.

zabránit, je dle obvodního soudu nepodloženou spekulací. Pachatel, kterého paní L. znala, vstoupil do pobočky ještě před jejím uzavřením. Paní L. nepoužila ani lokální alarm, proto se lze stěžít domnívat, že by mohla použít jiný systém pro přivolání pomoci, byl-li by instalován. Vzhledem k tomu, že smrt poškozené nastala po razantním útoku během několika minut a v obci XY se nenachází služebna policie, nelze ani předpokládat, že při napojení poštovní pobočky na pult centrální ochrany by mohla dorazit hlídka včas a smrti paní L. zabránit. Žalobcům byla již náhrada nemajetkové újmy přisouzena vůči pachateli vraždy, a to ve výši přesahující rámec nemajetkové újmy, přiznávané v obdobných případech (např. ve věci Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 1402/2015). Tuto finanční satisfakci obvodní soud pokládal s přihlédnutím k principu proporcionality za odpovídající, proto žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení.

3. K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 8. 11. 2017, č. j. 23 Co 309/2017-161, částečně změnil rozsudek obvodního soudu a žalované uložil, aby žalobci a) zaplatila 500 000 Kč, žalobci b) 200 000 Kč a žalobci c) 300 000 Kč. Ve zbývající zamítavé části rozsudek obvodního soudu potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud vyšel z obvodním soudem zjištěného skutkového stavu, ten posoudil rovněž podle § 13 obč. zák. a uzavřel, že nepřihlédla-li žalovaná ke skutečnosti, že v regionu severní Morava je nebezpečí přepadení pošty pětikrát vyšší než v jiných částech republiky, a nezabezpečila pobočku ve XY lépe a účinněji, pak nedostála povinnosti stanovené v § 248 odst. 1 zákoníku práce, neboť nevytvořila svým zaměstnancům takové pracovní podmínky, aby mohli řádně plnit své pracovní úkoly bez ohrožení zdraví a majetku. Tedy ačkoli neporušila své interní bezpečnostní předpisy upravující zabezpečení poštovních úřadů, porušila prevenční povinnost předcházet škodám na zdraví a majetku. Této povinnosti by učinila zadost, pokud by například vybavila poštu kamerovým systémem, trezor pošty ve XY tísňovým kódem, který by (zadán současně s číselným kódem pro otevření trezoru) odeslal tísňový signál na služebnu Policie ČR a bezpečnostní agentury, případně kdyby pracovníci pošty vybavila tzv. klíčenkou pro bezdrátové vyslání tísňového signálu. Porušením své prevenční povinnosti žalovaná protiprávně zasáhla do osobnostních práv žalobců, pro které je traumatizující nejen ztráta blízké osoby, ale i vědomí, že k tragédii nemuselo dojít, kdyby byla pošta lépe zabezpečena. Utrpení žalobců zvýšila také okolnost, že žalovaná vůbec nezaregistrovala, že poškozená neukončila řádně práci na počítači a neuzavřela poštovní úřad, pročež to byl právě žalobce a), který svou ženu našel zavražděnou. Všichni žalobci byli rovněž psychicky zatěžováni pátráním po pachateli, které zejména v důsledku chybějícího kamerového systému trvalo několik měsíců za pozornosti občanů XY i médií. Odvolací soud také uvážil závažnost následků, které ztráta manželky a matky pro žalobce přinesla. Žalobce a) pozbyl v důsledku tragédií vyvolaných psychických obtíží dlouhodobě zdravotní způsobilost k výkonu práce, která vyžaduje psychickou odolnost,

žalobci b) a c) matku ztratili ve věku 18 a 15 let, v citlivém období dospívání. Zásah do osobnostních práv žalobců shledal odvolací soud natolik mimořádným, že odůvodňuje přiznání finanční satisfakce, a to v částkách 500 000, 200 000 a 300 000 Kč nad rámec již poskytnutého plnění, které odpovídají principu proporcionality a zohledňují skutečnost, že žalovaná nebyla hlavním subjektem, jenž zásah do práva žalobců na rodinný život způsobil, že vyjádřila žalobcům svou účast a splnila své povinnosti plynoucí ze zákoníku práce i nad rámec zákona.

č. 82

4. Proti části výroku rozsudku odvolacího soudu, již byla potvrzena zamítavá část výroku rozsudku obvodního soudu, podali žalobci dovolání, které bylo obvodním soudem odmítnuto pro opožděnost.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, v němž byl rozsudek obvodního soudu změněn a žalobě vyhověno, podala žalovaná s odkazem na § 237 o. s. ř. dovolání, jehož přípustnost dovozuje tím, že odvolací soud v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu (zejména s rozsudkem sp. zn. 4 Tdo 1402/2015) nerespektoval požadavek proporcionality finanční náhrady, když nevezal v úvahu, že každému ze žalobců byla již v adhezním řízení proti pachateli vraždy pravomocně přiznána náhrada 1 240 000 Kč, tedy náhrada zcela odpovídající utrpěné újmě a respektující dosavadní judikaturu, a nevezal v úvahu, že žalovaná zcela dobrovolně a nad rámec svých povinností dle zákoníku práce a kolektivní smlouvy zaplatila každému ze žalobců dalších 100 000 Kč. Dále nesouhlasila se závěrem odvolacího soudu, že nese podíl na smrti paní L. tím, že nedostatečně zabezpečila poštovní pobočku ve XY. Závěr odvolacího soudu o spoluzavinění žalované byl pro ni překvapivým, nemohla na něj reagovat. Dovolacímu soudu předložila otázku, zda pozůstalý manžel a děti mohou požadovat náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. po zaměstnavateli zavražděné manželky (matky), jestliže pachateli vraždy, který byl dopaden a odsouzen, bylo uloženo nahradit týmž pozůstalým nemajetkovou újmu v penězích, a pokud ano, zda má soud při stanovení výše náhrady zaměstnavatele zohlednit náhradu, kterou je povinen zaplatit pachatel zločinu vraždy. Žalovaná se domáhala zrušení rozsudku odvolacího soudu v napadené části a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

6. Žalobci ve vyjádření k dovolání žalované snesli argumenty, pro které by jim podle jejich přesvědčení měla být náhrada nemajetkové újmy přiznána v jimi požadované částce a žaloba by neměla být zamítnuta ani zčásti.

III. Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání žalované bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za kterého jedná zaměstnanec s právnickým vzděláním ve smyslu § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky, která dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, a to zda pozůstalý manžel a děti mohou požadovat náhradu nemajetkové újmy v penězích po zaměstnavateli zavražděné manželky (matky), jestliže pachateli vraždy, který byl dopaden a odsouzen, bylo uloženo nahradit tímž pozůstalým nemajetkovou újmu v penězích, a pokud ano, zda má soud při stanovení výše náhrady zaměstnavatele zohlednit náhradu, kterou je povinen zaplatit pachatel zločinu vraždy. Dovolání je důvodné jen částečně.

IV. Důvodnost dovolání

8. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), které dovolatel uplatňuje jako dovolací důvod, může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

9. Podle § 380 odst. 1 zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2015 pracovním úrazem pro účely tohoto zákona je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Podle § 375 odst. 1 písm. d) zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2015, zemřeli zaměstnanec následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, je zaměstnavatel povinen v rozsahu své odpovědnosti poskytnout jednorázové odškodnění pozůstalých.

Podle § 378 odst. 1 zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2011 jednorázové odškodnění pozůstalých přísluší pozůstalému manželovi a nezaopatřenému dítěti, a to každému ve výši 240 000 Kč; rodičům zemřelého zaměstnance, jestliže žili se zaměstnancem v jedné domácnosti, v úhrnné výši 240 000 Kč. Jednorázové odškodnění ve výši 240 000 Kč přísluší i v případě, že se zemřelým zaměstnancem žil v domácnosti pouze jeden rodič.

Podle § 378 odst. 1 zákoníku práce ve znění účinném od 1. 1. 2012 do 30. 9. 2015, tj. ve znění novely provedené zákonem č. 365/2011 Sb., jednorázové odškodnění pozůstalých přísluší pozůstalému manželovi a nezaopatřenému dítěti, a to každému ve výši nejméně 240 000 Kč; rodičům zemřelého zaměstnance, jestliže žili se

zaměstnancem v jedné domácnosti, v úhrnné výši nejméně 240 000 Kč. Jednorázové odškodnění ve výši nejméně 240 000 Kč přísluší i v případě, že se zemřelým zaměstnancem žil v domácnosti pouze jeden rodič.

č. 82

10. Ze srovnání shora uvedených znění právní úpravy jednorázového odškodnění pozůstalých po zaměstnanci zemřelém v důsledku pracovního úrazu do 31. 12. 2011 a od 1. 1. 2012 vyplývá, že v případech úmrtí, k nimž došlo do 31. 12. 2011, byl zaměstnavatel povinen zaplatit jednorázové odškodnění manželu a nezaopatřeným dětem zemřelého v paušální částce 240 000 Kč. S účinností od 1. 1. 2012, po novele provedené zákonem č. 365/2011 Sb., zákoník práce v § 378 odst. 1 stanovil, že pozůstalému manželovi a nezaopatřeným dětem náleží jednorázové odškodnění každému ve výši nejméně 240 000 Kč. Uvádí-li citované ustanovení zákoníku práce „nejméně 240 000 Kč“, pak již samo toto ustanovení dává prostor pro zvýšení náhrady nad částku 240 000 Kč, neboť částka 240 000 Kč, podle zákona ta „nejmenší“, by měla být odpovídající náhradou v případech, kdy budou splněny jen základní zákonné podmínky – tedy odškodnění manžela a nezaopatřených dětí při úmrtí zaměstnance v důsledku pracovního úrazu. Není tedy důvodu, aby od 1. 1. 2012 byl pro pracovněprávní nároky pozůstalých používán přístup občanskoprávní judikatury, která pro případy, že se pevně stanovená částka náhrady podle § 444 odst. 3 obč. zák. jevila s přihlédnutím ke skutkovým okolnostem konkrétní věci nedostatečnou, nevyučovala, aby se za splnění podmínek § 13 odst. 2 obč. zák. pozůstalí domáhali po škůdci náhrady nemajetkové újmy podle § 13 odst. 3 obč. zák., a to v případech mimořádné závažnosti vzniklé nemajetkové újmy či při mimořádných okolnostech, za nichž k porušení práva došlo (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/04). Odškodnění pozůstalých po zaměstnanci zemřelém v důsledku pracovního úrazu, k němuž došlo po 1. 1. 2012, tak bude posuzováno podle § 378 odst. 1 zákoníku práce, aniž by bylo možno nárok pozůstalých na náhradu mimořádně nemajetkové újmy nad částku 240 000 Kč založit na aplikaci § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. (resp. od 1. 1. 2014 podle § 2959 o. z.).

11. Odpovědnost zaměstnavatele za škodu, kterou zaměstnanec utrpěl v důsledku pracovního úrazu, je odpovědností objektivní. K předpokladům jejího vzniku proto nepatří porušení právní povinnosti zaměstnavatele. Pro samotnou existenci odpovědnosti žalované podle § 375 zákoníku práce je bezvýznamné, zda žalovaná porušila nějakou svou povinnost zakotvenou v zákoníku práce, taková okolnost však může být jedním z důvodů pro zvýšení odškodnění podle § 378 odst. 1 zákoníku práce. K vymezení kritérií pro přiznání vyššího jednorázového odškodnění lze využít dosavadní judikaturu ke stanovení výše náhrady nemajetkové újmy způsobené pozůstalému úmrtím blízké osoby podle § 13 obč. zák., jakož i judikaturu k náhradě nemajetkové újmy podle § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“), např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.

9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, uveřejněný pod číslem 85/2019 Sb. rozh. obč., část občanskoprávní a obchodní (dále jen „Sbírka“), ústavní stížnost proti citovanému rozsudku byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. IV. ÚS 4156/18, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 25 Cdo 4518/2018. Mimořádné okolnosti úmrtí zaměstnance, nízký věk oběti či pozůstalých, závislost pozůstalých na zemřelém, vyšší intenzita jejich vztahu a hlubší citové strádání pozůstalých (které podle judikatury k občanskému zákoníku účinnému do 31. 12. 2013 odůvodňovaly přiznání nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 3 obč. zák.) by měly být důvodem pro zvýšení náhrady.

12. V daném případě sice soudy obou stupňů na uplatněný nárok aplikovaly § 13 obč. zák., tedy posoudily věc podle nesprávného právního předpisu (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), nicméně závěr, že žalobcům náleží proti zaměstnavateli jejich zemřelé manželky (matky) jednorázové odškodnění v částkách 850 000 Kč, 550 000 Kč a 650 000 Kč (včetně částek, které žalovaná již žalobcům uhradila), odpovídá i skutkovým zjištěním rozhodným pro posouzení věci podle § 378 odst. 1 zákoníku práce a ustálené judikatury ke způsobu stanovení výše náhrady nemajetkové újmy při úmrtí osoby blízké. Pro vyčíslení odpovídající náhrady neměl odvolací soud k dispozici žádný exaktní postup, neboť ustanovení § 378 odst. 1 zákoníku práce ve znění účinném od 1. 1. 2012 je právní normou s relativně neurčitou hypotézou. Uplatní se zde proto volná úvaha soudu, založená na posouzení všech okolností individuálního případu. Na straně žalobců byla pro navýšení náhrady zvažována zejména intenzita vztahu pozůstalých se zemřelou, věk zemřelé a pozůstalých, okolnost, že k úmrtí došlo v důsledku násilného útoku (trestného činu vraždy), že při pátrání po pachateli byla událost medializována a žalobce a), který sám zemřelou našel, trpí psychickými následky tohoto traumatizujícího zážitku, které jej vyřazují z pracovního i společenského života. Odvolací soud při stanovení výše náhrady v neprospěch žalované uvážil, že žalovaná věděla, že pošta ve XY (vzhledem k danému regionu) je více ohrožena možným útokem, a přesto neučinila dostatek bezpečnostních opatření, která by případného pachatele odradila nebo by alespoň umožnila jeho dřívější dopadení. Na druhou stranu bylo odvolacím soudem vzato v úvahu, že žalovaná žalobcům vyjádřila účast a jednorázovou náhradu vyplatila nejen v částkách 250 000 Kč podle kolektivní smlouvy, ale zvýšenou o 100 000 Kč pro každého pozůstalého. Úvaha odvolacího soudu o absolutních částkách náhrady, které by žalobcům měly od žalované náležet, je v odůvodnění napadeného rozsudku vyjádřena srozumitelně a logicky. Není úkolem dovolacího soudu, aby na základě dovolání jakožto mimořádného opravného prostředku tuto volnou úvahu detailně revidoval, nejde-li o úvahu zjevně nepřiměřenou (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3516/2007, uveřejněný v Souboru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod C 6879). V dané věci se o zjevně nepří-

měřenou úvahu nejedná. Odvolací soud vážil všechny okolnosti věci významně z pohledu konstantní judikatury ke stanovení výše náhrady nemajetkové újmy úmrtím osoby blízké. Důvody pro stanovení náhrady právě v částkách uvedených v napadeném rozhodnutí řádně odůvodnil. Odchylení od ustálené judikatury by se v daném případě odvolací soud dopustil, pokud by při stanovení výše náhrady nerespektoval shora nastíněné zásady, tedy hodnocení individuálních okolností případu a pečlivé vážení zjištěného skutkového stavu, případně kdyby náhradu stanovil v částkách, které se zcela vymykají náhradám přisouzeným pozůstalým v obdobných případech. K tomu však nedošlo. Napadeným rozhodnutím nebyla porušena zásada proporcionality, která nemůže být vykládána způsobem, jenž by vedl k neodůvodněnému paušalizování a nedostatečnému zohledňování specifík jednotlivých případů. Rozhodnutí odvolacího soudu o povinnosti žalované zaplatit žalobcům na náhradu nemajetkové újmy kromě již uhrazených částek dalších 500 000 Kč, 200 000 Kč a 300 000 Kč tak ob stojí i z pohledu ustanovení § 378 odst. 1 zákoníku práce.

13. Dovolací námitka žalované, že její odpovědnost vůbec nepřichází v úvahu, protože povinnost k náhradě nemajetkové újmy žalobců byla již pravomocně uložena pachatelem vraždy, je nedůvodná. V soudní praxi totiž nejsou pochybnosti o tom, že pracovněprávní odpovědnost zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem nevylučuje občanskoprávní odpovědnost jiného subjektu za škodu z téže škodné události. Jsou-li splněny předpoklady jak odpovědnosti skutkové podstaty podle zákoníku práce, tak odpovědnosti skutkové podstaty podle občanského zákoníku, mohou být nároky na náhradu škody úspěšně uplatněny poškozeným vůči tomu odpovědnému subjektu, který si poškozený vybere; odpovědnost jednoho subjektu nevylučuje odpovědnost druhého subjektu (srov. rozhodnutí býv. Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 1968, sp. zn. 3 Cz 36/68, uveřejněné pod č. 3/1969 Sbírky). Soud nemůže uložit žalovaným povinnost zaplatit náhradu škody společně a nerozdílně. Může však vyslovit, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého žalovaného [srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 1979, sp. zn. 1 Cz 85/82, uveřejněné pod č. 11/1982 Sbírky, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1084/2009, jakož i rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 11. 1993, sp. zn. 6 Cdo 111/93, podle něhož „K případům, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky [§ 153 odst. 2, § 212 odst. 1 písm. d) o. s. ř.], patří vypořádání náhrady škody způsobené několika škůdci bez ohledu na to, že odpovědnost za škodu jednotlivých škůdců je založena na jiných zásadách (na principu objektivním nebo subjektivním) nebo že skutkové podstaty jejich odpovědnosti jsou uvedeny v různých právních předpisech (např. v občanském zákoníku a v zákoníku práce). Není významné ani to, že jeden ze žalovaných nemůže odpovídat za škodu s jiným škůdcem společně a nerozdílně (jako je tomu např. v případě, že jeden škůdce má za škodu odpovídat podle občanského

zákoníku a druhý podle úpravy uvedené v zákoníku práce), v takovém případě pak plněním jednoho z odpovědných subjektů na náhradu škody zaniká v rozsahu jeho plnění povinnost ostatních.“]. Soud tedy při rozhodování o povinnosti jednoho ze subjektů odpovědných k náhradě vezme povinnost druhého škůdce v úvahu jen potud, že uloží každému z nich nahradit škodu solidárně s druhým, případně tak, že plněním jednoho z nich zanikne v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého. Snížit výši náhrady vůči jednomu z odpovědných subjektů může jen tehdy, plnil-li zcela či zčásti svou povinnost subjekt druhý. To však nebylo v řízení tvrzeno, takže nelze dovodit, že by povinnost dovolatelky v jakémkoli rozsahu zanikla.

14. Rozsudek odvolacího soudu je tedy nesprávný jen v tom, že povinnost žalované k náhradě škody nestanovil s přihlédnutím k již pravomocně založené povinnosti pachatele vraždy nahradit žalobcům škodu za stejnou škodní událost.

15. Dovolací soud proto podle § 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř. částečně změnil rozhodnutí odvolacího soudu v části výroku napadené dovoláním žalované, čímž rozsudek soudu prvního stupně změnil a žalované uložil povinnost odvolacím soudem stanovené částky zaplatit žalobcům spolu s pachatelem vraždy tak, že plněním jednoho z nich zanikne v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého z nich.

16. Jinak bylo rozhodnutí odvolacího soudu v napadené části shledáno správným, proto Nejvyšší soud dovolání žalované ve zbývajícím rozsahu podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

17. V důsledku opožděnosti dovolání žalobců mohl dovolací soud přezkoumat jen vyhovující výroky rozsudku odvolacího soudu. Nezabýval se proto případnými důvody pro přiznání náhrady ve vyšších částkách, které žalobci popsali ve vyjádření k dovolání.

Č. 83

č. 83

Náhrada nemajetkové újmy (o. z.)

§ 2918 o. z., § 2953 o. z., § 2958 o. z.

Úprava spoluúčasti poškozeného na vzniklé škodě vychází z toho, že škoda nemusí být pouze výsledkem jednání škůdce, nýbrž může být vyvolána i samotným poškozeným; v takovém případě poškozený poměrně nebo zcela nese škodu vzniklou okolnostmi na jeho straně.

Moderační (zmírňovací) právo umožňuje soudu určit výši náhrady škody nižší částkou, než je její skutečný rozsah tak, aby přiznaná náhrada škody vyjadřovala to, co v konkrétním případě lze po škůdci spravedlivě požadovat. Moderace se v případě náhrady (odčinění) nemajetkové újmy může uplatnit jen velmi omezeně.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2216/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.2216.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. 17 Co 6/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Náchodě rozsudkem ze dne 1. 3. 2018, č. j. 55 C 35/2016-137, ve znění opravného usnesení ze dne 26. 3. 2018, č. j. 55 C 35/2016-143, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci částku 236 952 Kč s příslušenstvím (výrok I), co do částky 302 228 Kč žalobu zamítl (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky III, IV a V). K odvolání obou účastníků Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 16. 7. 2018, č. j. 17 Co 85/2018-171, zastavil řízení o odvolání proti části výroku II, jímž byla žaloba o uložení povinnosti žalovanému zaplatit žalobci 65 332,80 Kč zamítnuta (výrok I), a ve zbývajících částech rozsudek soudu prvního stupně zrušil a vrátil věc okresnímu soudu k dalšímu řízení (výrok II).
2. Okresní soud v Náchodě rozsudkem ze dne 9. 10. 2018, č. j. 55 C 35/2016-210, uložil žalovanému povinnost zaplatit částku 84 515,25 Kč s příslušenstvím, částku 105 537,60 Kč s příslušenstvím a dále částku 283 854 Kč, a to vše ve

splátkách po 7 000 Kč měsíčně (výrok I), zastavil řízení v části, kterou se žalobce domáhal zaplacení příslušenství z částky 65 332,80 Kč (výrok II), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky III, IV a V).

3. Dovoláním napadeným rozsudkem Krajský soud v Hradci Králové jako soud odvolací potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I, III, IV a V (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II). Odvolací soud vyšel z následujících skutkových zjištění soudu prvního stupně. Dne 23. 2. 2014 v restauraci XY v XY došlo k slovní potyčce mezi žalobcem na straně jedné a žalovaným a J. H. na straně druhé, přičemž žalobce J. H. vulgárně nadával. Konflikt vyvrcholil tím, že žalovaný fyzicky napadl žalobce a začal se s ním prát. Při rvačce žalobce utrpěl tříštivou nitrokloubní zlomeninu dolního konce levé holenní kosti a levé lýtkové kosti. Rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 6. 1. 2015, č. j. 3 T 220/2014-171, byl žalovaný uznán vinným přečinem ublížení na zdraví (spáchaným z vědomé nedbalosti) a přečinem výtržnictví. Po právní stránce odvolací soud uvedl, že sdílí právní závěry soudu prvního stupně, který při posouzení otázky, zda škoda nevznikla nebo se nezvětšila také následkem okolností, které se přičítají poškozenému [§ 2918 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“)], takové okolnosti na straně žalobce neshledal. Žalovaný namítal, že žalobce útok vyprovokoval. S tím soud prvního stupně nesouhlasil a chování žalobce vyhodnotil tak, že se snažil konfliktu vyhnout, a naopak žalovaný svým chováním přispěl k pokračování slovního konfliktu. Ze strany žalobce nedošlo k žádnému protiprávnímu jednání, které k pokračování konfliktu vybízelo. Slovní konflikt mezi žalobcem a J. H., ani vulgární výrazy, které žalobce J. H. adresoval, nebyly omluvitelným důvodem k tomu, aby žalovaný žalobce fyzicky napadl, a nejsou příčinou újmy, která žalobci vznikla. Žalovanému a J. H. nic nebránilo se slovním útokům žalobce vyhnout. Tvzení žalovaného, že fyzickým napadením žalobce chtěl chránit J. H., považoval soud prvního stupně za účelové. Odvolací soud se ztotožnil i se závěry soudu prvního stupně, který neshledal důvody hodné zvláštního zřetele pro snížení náhrady škody ve smyslu § 2953 o. z. Okolnosti vzniku škody tomu brání zejména proto, že to byli právě žalovaný a J. H., kteří vyhledali přímou společnost žalobce přesto, že žalobce J. H. dříve slovně napadal. Důvodem ke snížení náhrady nejsou ani osobní a majetkové poměry účastníků, které soud prvního stupně důkladně zhodnotil. Uzavřel, že majetkové a výdělkové poměry účastníků nejsou zásadně rozdílné. Nebylo by vůči žalobci spravedlivé, aby byla krácena náhrada škody pouze kvůli majetkovým poměrům žalovaného. Odvolací soud doplnil, že si je vědom velké zátěže žalovaného náhradovou povinností a nepříznivými důsledky po řadu příštích let. Škodu však způsobil a moderace je možná jen výjimečně. Uložení náhradové povinnosti podle dosavadních zjištění pro žalovaného jistě nebude likvidační, povinnost plnění je mu umožněna ve splátkách. Odvolací soud neshledal, že by bylo řízení stíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné

rozhodnutí ve věci, když soud prvního stupně vyvodil skutkové závěry z důkazu listinou, úředního záznamu z trestního spisu Okresního soudu v Náchodě sp. zn. 3 T 220/2014 o vysvětlení podaném V. Č. Žalovaný k němu pouze sdělil, že V. Č. neuvedl pravdu. Žádné důkazy k tomu se vztahující na výslovný dotaz okresního soudu neoznačil. Soud prvního stupně se nedopustil pochybení ani tím, když na základě nikterak rozsáhlého doplnění dokazování posoudil jinak otázku spolupodílení se žalobce na vzniklé škodě (§ 2918 o. z.) a otázku, zda existují důvody zvláštního zřetele hodné umožňující přiměřeně snížit náhradu škody (§ 2953 o. z.). Okresní soud v odůvodnění vysvětlil, že je vázán pouze výrokem, a nikoli odůvodněním odsuzujícího trestního rozsudku.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu v celém jeho rozsahu napadl žalovaný dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, či je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak. Jako dovolací důvod dovolatel uvádí nesprávné právní posouzení věci. Namítá, že v důsledku spoluzavinění poškozeného měl nalézací, resp. odvolací soud nárok žalobce moderovat podle ustanovení § 2918 a § 2953 o. z. Dovolatel napadá skutečnost, že soud prvního stupně při opětovném rozhodování ve věci sám neshledal spoluzavinění poškozeného a ani okolnosti zvláštního zřetele hodné odůvodňující snížení náhrady škody. Okresní soud opřel své rozhodnutí o nezákonný důkaz, kterým měl být úřední záznam o podaném vysvětlení V. Č. Odvolací soud se nevypořádal s námitkou stran porušení zásady přímosti, jako jedné ze základních zásad civilního procesu, když místo výsledku svědka provedl důkaz úředním záznamem. Krajský soud opomenul námitku, že soud prvního stupně došel na základě stejných důkazů ke zcela opačným skutkovým závěrům. Dále dovolatel polemizuje se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně. Odvolací soud se podle něj nevypořádal s rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 6. 1. 2015, č. j. 3 T 220/2014-171, kde je spoluzavinění zcela jasně konstatováno jako nezanedbatelné. Podle dovolatele jsou dány důvody pro snížení náhrady škody podle § 2918 o. z., když žalobce útok vyprovokoval, tedy způsobil svým úmyslným jednáním. Škodové jednání mělo být jednoznačně prokázáno trestním spisem 3 T 220/2014 a výpovědí svědka T. O, který potvrdil, že žalobce byl v době úrazu agresivní, opilý a snažil se žalovaného vyprovokovat. Dovolatel odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. 25 Cdo 357/2004, který na danou věc dopadá a má být důvodem pro omezení povinnosti škůdce.

Dovolatel zdůrazňuje, že se vůči žalobci dopustil nedbalostního jednání, které bylo žalobcem úmyslně vyprovokované. Odvolací soud měl stanovenou částku moderovat z důvodů uvedených v ustanovení § 2953 o. z. Dovolatel uvádí výčet svých měsíčních příjmů a výdajů včetně seznamu skončených či probíhajících sporů, které v současné době v souvislosti se svým škodovým jednáním vede. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí a změnil rozhodnutí odvolacího soudu a soudu prvního stupně tak, že stanoví míru spoluzavinění poškozeného a shledá okolnosti zvláštního zřetele hodné na straně žalovaného, a nárok žalobce tak sníží.

5. Žalobce ve svém vyjádření k dovolání především uvedl, že nepovažuje za důvodný návrh žalovaného na odklad vykonatelnosti, a to zejména proto, že nalézací soud uložil plnění náhrady škody ve splátkách, aby likvidačním následkům zabránil, a na úhradu nákladů řízení poskytl žalovanému 60 dnů. Žalobce nepovažuje za důvodné ani dovolání ve věci samé. Žalovaný pouze rekapituluje řízení před soudy obou stupňů, jakož i provedené důkazy a vyjadřuje se zejména k otázkám skutkového stavu, které nejsou relevantním dovolacím důvodem. Argumentace nesprávného právního posouzení věci v podaném dovolání zcela absentuje. Oba soudy učinily závěr, že škoda nevznikla následkem okolností, které se přičítají poškozenému. Není důvod povinnost k náhradě škody poměrně snižovat podle § 2918 o. z. Protože oba soudy neshledaly předpoklady pro aplikaci § 2953 o. z., není důvod, aby byla náhrada škody moderována. Žalobce navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl nebo zamítl a rozhodl o náhradě nákladů dovolacího řízení.

6. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (viz čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

III.

Přípustnost dovolání

7. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

8. Přípustnost dovolání nemůže založit námitka, že soud nepřihlédl k odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Náchodě ze dne 6. 1. 2015, sp. zn. 3 T 220/2014, kde je spoluzavinění zcela jasně konstatováno jako nezanedbatelné. Jak dovozuje ustálená soudní praxe (např. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpj 35/78, publikované pod č. 22/1979 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen Sb. rozh. obč., str. 194, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4151/2010, a ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 25 Cdo 242/2004, publikovaná v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pod C 13079 a 2776), je soud v občanském soudním řízení vázán pouze výrokem

rozhodnutí příslušného orgánu o tom, kdo a jaký trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt spáchal; není vázán odůvodněním takového rozhodnutí. Jestliže se na vzniku škody kromě pachatele trestného činu podílela svým spoluzaviněním i další osoba (včetně poškozeného), vázanost trestním rozhodnutím se při zkoumání podmínek spoluodpovědnosti této osoby neuplatní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2000, sp. zn. 25 Cdo 562/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 22/2001, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 91/2010, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017, uveřejněné pod číslem 130/2018 Sb. rozh. obč.). Nic tak nebránilo nalézacímu soudu, aby v otázce spoluzpůsobení škody poškozeným došel k jiným skutkovým závěrům, než Okresní soud v Náchodě v trestním řízení.

9. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zda jsou dány předpoklady pro snížení náhrady nemajetkové újmy na zdraví podle míry spoluúčasti žalobce na vzniku újmy podle § 2918 o. z. a (nebo) z důvodů zvláštního zřetele hodných podle § 2953 o. z., neboť jde o otázky v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Dovolání není důvodné.

11. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné takové vady neshledal.

12. Podle § 2918 o. z., vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolností, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.

13. Podle § 2953 odst. 1 o. z. z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.

14. Podle § 2894 odst. 2 o. z., nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvláštní zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zado- stiučnění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

15. Výslovná úprava odčinění nemajetkové újmy na zdraví peněžitou náhradou je obsažena v ustanovení § 2958 o. z.

16. Dovolací soud předesílá, že snížení náhrady újmy podle § 2918 o. z. z důvodu spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy a podle § 2953 o. z. z důvodů zvláštního zřetele hodných jsou samostatné, na sobě nezávislé instituty, pro jejichž uplatnění musí být splněny v tom kterém zákonném ustanovení uvedené předpoklady.

17. Jde-li o poměrné snížení povinnosti škůdce nahradit škodu, vznikla-li nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, vychází nová úprava i přes rozdíly ve formulaci § 2918 o. z. a § 441 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění účinném k 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), z obdobných principů odškodnění, a lze tak i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury. Dosavadní právní úprava § 441 obč. zák. užívala nepřesný výraz spoluzavinění poškozeného, což navozovalo dojem, že nedopadá na případy objektivní odpovědnosti, popřípadě na okolnosti nezaviněně způsobené poškozeným. Nejvyšší soud ale opakovaně potvrdil, že použití daného ustanovení je univerzální a má širší dopad (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 43/2002; HRÁDEK, J., komentář k § 2918, in: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, dostupné též v systému ASPI). Nová právní úprava hovoří přiléhavěji o okolnostech, které se přičítají poškozenému. Je tedy dnes třeba hovořit spíše o spoluzpůsobení si újmy poškozeným či o jeho spoluúčasti na škodní události nebo na vzniku újmy (škodlivého následku).

18. Úprava spoluúčasti poškozeného na vzniklé újmě je založena na východisku, že újma nemusí být pouze výsledkem jednání škůdce, nýbrž může být vyvolána i samotným poškozeným; v takovém případě poškozený poměrně nebo zcela nese újmu vzniklou okolnostmi na jeho straně. Jde o určení vzájemného vztahu mezi jednáním poškozeného a škůdce, přičemž se vychází z míry účasti každého z nich a zvažují se veškeré příčiny, které vedly k újmě, a jak u škůdce, tak i u poškozeného lze brát v úvahu jen takové jednání, jež bylo alespoň jednou z příčin vzniku újmy. Na straně poškozeného se pak zvažují veškeré příčiny, existence a forma zavinění (úmysl, nedbalost) není zpravidla pro konstatování spoluúčasti podstatná – může ale mít vliv na určení rozsahu spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy. Zavinění dokonce může absentovat, přičemž nemusí jít ani o porušení právní povinnosti; ve smyslu zásady *casum sentit dominus* poškozený nese i následky náhody, která jej postihla.

19. S dovolatelem lze souhlasit v závěru, že na rozsah odpovědnosti může mít vliv i forma zavinění škůdce a poškozeného. Pravidlem je, že úmysl škůdce ve vztahu k nedbalosti poškozeného (resp. zanedbání povinnosti ochrany svých zájmů) vede k závěru o neexistenci spoluúčasti poškozeného na vzniku újmy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 4228/2007, uveřejněný pod číslem 76/2010 Sb. rozh. obč.). Z hlediska poškozeného však může být zásadní i psychické nebo fyzické působení na škůdce, které by mělo být postave-

no na roveň úmyslu (srov. citované dílo). Psychickým působením nelze rozumět vulgární výrazy poškozeného adresované škůdci, nebo dokonce třetí osobě; soudní praxe je spatřuje v jiném, intenzivnějším motivačním působení, například v pokynu zaměstnance majitele vozu při zkušební jízdě se zákazníkem, aby sjel na špatně sjízdnou účelovou komunikaci, a v nabádání k rychlé a nebezpečné jízdě (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1158/2012).

20. Účast poškozeného na vzniku škody ve smyslu § 2918 o. z. lze dovodit jen tehdy, je-li jednání poškozeného prokazatelně jednou z příčin škody. Přihlíží se k němu zejména v případech, kdy poškozený svým protiprávním jednáním trestný čin proti své osobě vyprovokoval, nebo tam, kde pachatel odvracel útok poškozeného, aniž byly splněny podmínky nutné obrany (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. 25 Cdo 357/2004, uveřejněný pod č. 67/2005 Sb. rozh. obč.). Tento judikatorní závěr, označující typické příklady podílení se poškozeného na vzniku škody způsobené trestným činem, potvrzuje, že účast poškozeného na vzniku škody lze dovodit jen tehdy, je-li jednání poškozeného jednou z příčin škody.

21. Otázka existence vztahu příčinné souvislosti mezi jednáním nebo opomenutím a vznikem škody je otázkou skutkovou, nikoli právní (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 300/2001, nebo ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3334/2006, publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu – dále jen „Soubor“ – pod C 1025 a C 5514). Právní posouzení příčinné souvislosti spočívá ve stanovení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být její existence zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou způsobitelné tento vztah vyloučit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3334/2006, Soubor C 5514).

22. Podle skutkového závěru odvolacího soudu, jímž je v tomto dovolacím řízení Nejvyšší soud vázán, nebyly zjištěny skutečnosti nasvědčující existenci příčinné souvislosti mezi jednáním žalobce a vznikem újmy. V samotné okolnosti, že žalobce vulgárně urážel J. H., nelze spatřovat jednání žalobce, které přispělo ke vzniku újmy. Dovolací soud se ztotožňuje se závěrem soudu prvního stupně, že slovní útoky žalobce na třetí osobu nebyly omluvitelným důvodem k tomu, aby žalovaný žalobce fyzicky napadl, a nejsou příčinou újmy, která žalobci vznikla. Se soudy obou stupňů lze souhlasit i ohledně závěru, že předchozí chování poškozeného směřovalo k vyhnutí se konfliktu.

23. Byť dovolateli lze přisvědčit, že psychické působení poškozeného může mít za určitých okolností vliv na rozsah nahrazované újmy, nemůže obstát jako jediná a samostatná okolnost omezující rozsah povinnosti žalovaného k náhradě újmy na zdraví. Nadto námitka dovolatele stran odchýlení se odvolacího soudu od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. 25 Cdo 357/2004, není důvodná pro absenci existence příčinné souvislosti mezi jednáním poškozeného a vzniklou újmu. Chybí-li jeden z předpokladů pro přiznání náhrady újmy, není

třeba se zabývat existencí zavinění a případně jeho formou. V citovaném rozhodnutí pro závěr o spoluzavinění poškozeného vedly i další skutečnosti (např. nepravdivé ujištění o pojištění vozidla).

24. Následně se dovolací soud zabýval námitkou, že dovolací soud měl náhradu snížit ve smyslu § 2953 o. z.

25. I když použití § 2953 o. z. o přiměřeném snížení náhrady škody soudem patrně s ohledem na § 2894 odst. 2 větu druhou o. z. není zcela vyloučeno ani v případě náhrady (odčinění) nemajetkové újmy, může se zde z řady důvodů uplatnit jen velmi omezeně. Především je nemajetková újma (na rozdíl od majetkové škody) stěžejší exaktně kvantifikovatelná, což komplikuje možnost nejprve stanovit správnou výši náhrady a poté ji moderovat. Kromě toho hlediska významná pro využití moderačního práva se uplatní již při stanovení celkové výše náhrady (odčinění) nemajetkové újmy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, body 18–21, uveřejněný pod číslem 85/2019 Sb. rozh. obč.) a tytéž okolnosti nelze při vyčíslení náhrady zohledňovat dvakrát. V neposlední řadě osobnostní práva (tedy i právo na ochranu zdraví) je funkčně vyšší hodnotou než právo na ochranu majetku škůdce (srov. tamtéž, bod 22), a z toho důvodu při odčinění újmy na osobnostních právech zásadně nemohou ohledy na majetkové poměry škůdce vést ke snížení náhrady.

26. Úprava snížení náhrady z důvodů zvláštního zřetele hodných vychází i přes rozdíly ve formulaci § 2953 o. z. a § 450 obč. zák. z obdobných principů, a lze tak i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury, pokud jde o výklad sousloví „důvody zvláštního zřetele hodné“.

27. Citované ustanovení patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností, lze-li je podřadit pod pojem „důvodů zvláštního zřetele hodných“. V občanském zákoníku ani v jiných občanskoprávních předpisech není tento pojem definován a pro posouzení, zda jsou v konkrétním případě takové důvody dány, zákon přináší pouze příkladná hlediska, soud proto může v odůvodněných případech použít moderační právo i na základě jiných okolností. Zákon tedy nestanoví všechna kritéria, jimiž je naplněn pojem „důvody zvláštního zřetele hodné“ a jimiž je třeba poměřovat přiměřenost snížení náhrady, ani nevyžaduje, aby všechna demonstrativně vyjmenovaná hlediska byla naplněna (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 25 Cdo 691/2006, Soubor C 5797).

28. V obecné rovině není vyloučeno, že z pohledu zákonné úpravy podmínek moderačního práva soudu podle ustanovení § 2953 o. z. všechna hlediska v něm demonstrativně uvedená nemusí být zvažována, jestliže nejsou ve srovnání s jinými okolnostmi pro posouzení daného případu podstatná (významná), a nestávají

se tudíž součástí hypotézy právní normy. Na druhé straně zákonem označená hlediska jsou bezpochyby typickými, nejčastějšími a zpravidla nejpodstatnějšími důvody, zakládajícími moderaci. Ukládá-li zákon v první řadě, aby bylo zvažováno, jak ke škodě došlo, dává soudu prostor k posouzení všech v úvahu přicházejících okolností, které se vyskytly v souvislosti se škodní událostí a které je třeba zohlednit podle míry relevance, jež jim lze z pohledu moderačního oprávnění soudu přisuzovat. Jde zároveň o zcela logické hledisko, neboť v různorodých životních situacích může škoda vzniknout za specifických okolností, které sice nemusí mít vliv na vznik odpovědnosti, avšak právě z jejich pohledu může požadavek na plnou náhradu škody vyznívat jako nepřiměřeně přísné či tvrdé opatření. Protože smyslem moderačního práva je především odstranění tvrdosti dopadu povinnosti k náhradě škody do poměrů osoby, která za ni odpovídá, důvodně zákon zmiňuje výslovně i majetkové poměry zúčastněných fyzických osob.

29. Smyslem tzv. moderačního práva soudu je zmírnění dopadu povinnosti k náhradě škody na škůdce tam, kde by uložení povinnosti v plném rozsahu představovalo s přihlédnutím ke všem okolnostem přílišnou tvrdost. Východiskem tohoto ustanovení je úvaha, že v některých případech zvláštního zřetele hodných, kdy došlo k neúmyslnému způsobení škody, by uložení povinnosti nahradit škodu v plném rozsahu bylo v rozporu s preventivními i reparačními účinky odpovědnosti za škodu a principy spravedlnosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2008, sp. zn. 25 Cdo 691/2006, uveřejněný v časopise Soudní rozhledy č. 11/2008 s. 412).

30. Moderační (zmírňovací) právo umožňuje soudu určit výši náhrady škody nižší částkou, než je její skutečný rozsah tak, aby přiznaná náhrada škody vyjadřovala to, co v konkrétním případě lze po škůdci spravedlivě požadovat. Jde o přiměřené snížení vyjadřující proporcionalitu, která je s přihlédnutím k okolnostem případu a dalším zákonným důvodům spravedlivá jak z pohledu oprávněného nároku poškozeného, tak vzhledem k osobním a majetkovým poměrům škůdce, vůči němuž by povinnost k náhradě neměla být nepřiměřenou tvrdostí s likvidačním dopadem do jeho majetkové sféry, jež by jej a jeho rodinu bezprostředně existenčně ohrožovala. Je tedy třeba uvážit zejména jeho rodinné a majetkové poměry i celkově jeho způsobilost v rámci svého života hradit uložené plnění (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017, uveřejněné pod č. 39/2018 Sb. rozh. tr.). Zároveň je třeba zvažovat, zda lze na poškozeném spravedlivě žádat, aby se spokojil se sníženou náhradou škody.

31. Z rozhodnutí soudu prvního stupně i odvolacího soudu plyne, že nalézací soudy zhodnotily hlediska demonstrativně vyjmenovaná v ustanovení § 2953 o. z., a po zhodnocení toho, jak ke škodě došlo, osobních a majetkových poměrů škůdce a poměrů poškozeného učinily závěr, že nejsou splněny podmínky pro aplikaci citovaného ustanovení. Postupovaly proto správně a jejich právnímu hodnocení nelze nic vytýkat.

32. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání důvodným, postupoval podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

33. Nejvyšší soud nerozhodoval samostatně o akcesorickém návrhu na odklad vykonatelnosti (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16, a odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4987/2017, uveřejněného pod číslem 47/2019 Sb. rozh. obč.).

Č. 84

č. 84

Společenství vlastníků jednotek, Veřejný rejstřík (zápis & výmaz) [o. z.] § 258 o. z., § 259 o. z., § 1221 o. z., § 86 písm. e) zákona č. 304/2013 Sb., § 90 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., § 98 zákona č. 304/2013 Sb.

Platnost rozhodnutí výboru jakožto statutárního orgánu společenství vlastníků (§ 1205 odst. 1 věta druhá o. z.), popř. dalších (stanovami zřízených) orgánů společenství vlastníků (§ 1205 odst. 1 věta třetí o. z.), lze posuzovat toliko v řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti tohoto rozhodnutí, podaném vlastníkem jednotky, popř. (výjimečně) jinou osobou mající na požadovaném určení zájem hodný právní ochrany, v souladu s § 258 a násl. o. z.

Oprávněná osoba se může domáhat vyslovení neplatnosti rozhodnutí volebných orgánů společenství vlastníků (postupem podle § 1221 a § 258 až 260 o. z.) pouze v případech, kdy je pro to důležitý důvod.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4639/2018, ECLI:CZ:NS:2020:27.CDO.4639.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatelky zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 9. 2018, sp. zn. 14 Cmo 366/2017, jakož i usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 7. 2017, sp. zn. S 11439/RD77/MSPH, Fj 229701/MSPH, v rozsahu, v němž bylo rozhodnuto o návrhu dovolatelky na změnu výmazu M. B. jako člena a místopředsedy výboru a zápisu dne zániku jeho funkce a o návrhu dovolatelky na výmaz zápisu Š. S. H. jako členky a místopředsedkyně výboru, a výmaz zápisu dne vzniku její funkce, a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem doručeným Městskému soudu v Praze (dále jen „rejstříkový soud“) dne 28. 3. 2017 Společenství vlastníků XY (dále též jen „společenství“) požadovalo zapsat změny údajů zapsaných do rejstříku společenství vlastníků jednotek, spočívající ve výmazu H. C. Š. z funkce předsedkyně výboru, výmazu M. B. z funkce místopředsedy a člena výboru a výmazu M. R. z funkce člena výboru a následně zápisu M. R. jako předsedy výboru, zápisu Š. S. H. jako členky a místopředsedkyně výboru a zápisu H. C. Š. jako členky výboru.

2. Společenství k návrhu doložilo zápis ze schůze výboru ze dne 2. 3. 2017, z něhož plyne, že se výbor sešel v novém personálním složení, jelikož „skončil mandát“ dosavadnímu místopředsedovi M. B., a dále že se novým členem výboru „stala náhradnice“ Š. S. H., která byla zvolena na shromáždění dne 19. 5. 2014. Členové výboru posléze přijali usnesení, podle kterého nově rozhodli o funkcích členů výboru tak, že se z funkce předsedkyně výboru odvolává H. C. Š. (jez zůstává nadále členkou výboru), předsedou výboru byl zvolen M. R. a místopředsedkyní výboru Š. S. H., které vzniklo členství ve výboru ke dni 1. 3. 2017. Dále byla k návrhu přiložena elektronická korespondence ze dne 23. 2. 2017, v níž H. C. Š. jako tehdejší předsedkyně výboru zve M. R. a Š. S. H. na schůzi výboru.
3. Jelikož rejstříkový soud o návrhu nerozhodl ve lhůtě dle § 96 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů (dále též jen „z. v. r.“), byl zápis do rejstříku proveden v souladu s § 98 z. v. r., a to dne 14. 6. 2017 protokolem č. j. S 11439/RD66/MSPH, Fj 209990/MSPH.
4. Dne 28. 6. 2017 podala H. C. Š. návrh dle § 101 odst. 1 z. v. r. na výmaz provedeného zápisu. Namítala, že Š. S. H. byla do výboru ustanovena způsobem, který stanovby společenství vlastníků nepředpokládají (neumožňují), pročež její následné hlasování jako místopředsedkyně výboru nemohlo být platné; listiny přiložené k návrhu společenství ze dne 28. 3. 2017 její členství a funkci ve výboru neosvědčují.
5. Rejstříkový soud usnesením ze dne 13. 7. 2017, č. j. S 11439/RD77/MSPH, Fj 229701/MSPH, návrh H. C. Š. zamítl, jelikož posouzení platnosti jejího odvolání rejstříkovému soudu nepřísluší; rejstříkový soud v rámci zápisového řízení vychází pouze z listin, které jsou k návrhu připojeny. Návrh společenství ze dne 28. 3. 2017 byl doložen potřebnými listinami. Oproti tomu návrh H. C. Š. podaný v souladu s § 101 odst. 1 z. v. r. není osvědčen žádnými listinami.
6. Pokud se někteří členové výboru domnívali, že se schůze výboru konat neměla, anebo že usnesení na ní přijatá byla v rozporu se stanovami nebo zákonem, měli podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení, přijatých výborem na této schůzi. Rejstříkový soud však nemá „k dispozici žádnou listinu..., z které by mohl dovodit, že schůze dne 2. 3. 2017 se řádně nekonala či přijala neplatná usnesení“.
7. Vrchní soud v Praze k odvolání navrhovatelky usnesením ze dne 4. 9. 2018, sp. zn. 14 Cmo 366/2017, potvrdil rozhodnutí rejstříkového soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).
8. Odvolací soud zdůraznil, že soudu nepřísluší zasahovat do rozhodování nejvyšších orgánů právnických osob jinak než ze zákonem stanovených důvodů a za zákonem daných podmínek. Nebyl-li podán návrh na vyslovení neplatnosti rozhodnutí orgánu společenství vlastníků jednotek, resp. nebylo-li mu soudem vyhověno, nelze v rejstříkovém řízení (včetně řízení o návrhu podle

§ 101 z. v. r.) posuzovat platnost rozhodnutí (jakéhokoliv) orgánu společenství vlastníků jednotek.

9. Důvody, pro něž se na rozhodnutí orgánu hledí, jako by nebylo přijato (§ 245 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; dále též jen „o. z.“), a k nimž soud v rejstříkovém řízení přihlíží, nejsou v projednávané věci dány.

č. 84

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, majíc je za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), k řešení (v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu dosud neřešených) níže uvedených otázek a navrhla, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil a návrhu vyhověl.

11. Napadené rozhodnutí spočívá podle dovolatelky na (nesprávném) řešení těchto otázek:

[1] Má navrhovatel podávající dle § 101 odst. 1 z. v. r. návrh na výmaz zápisu provedeného postupem podle § 98 z. v. r. vždy povinnost doložit listiny o skutečnostech odůvodňujících změnu nebo výmaz zápisu provedeného dle § 98 z. v. r.?

[2] Má člen společenství vlastníků právo dovolat se neplatnosti rozhodnutí výboru jako statutárního orgánu společenství vlastníků podle § 258 ve spojení s § 1221 o. z.?

[3] Přezkoumává soud v řízení o návrhu dle § 101 z. v. r. platnost rozhodnutí statutárního orgánu společenství vlastníků, které bylo podkladem pro provedení zápisu postupem dle § 98 z. v. r.?

12. Dovolatelka má za to, že nebyla povinna přikládat ke svému návrhu podle § 101 z. v. r. žádné listiny, neboť již z listin připojených k návrhu společenství ze dne 28. 3. 2017 a z obsahu stanov (založených ve sbírce listin) se podává, že Š. S. H. se nestala členkou výboru, a tudíž na jeho schůzi ani nemohla hlasovat. Na základě návrhu ze dne 28. 3. 2017 neměl být zápis vůbec proveden; pokud k tomu (v důsledku fikce) došlo, měl rejstříkový soud tuto nesprávnost napravit a vyhovět návrhu dovolatelky podanému v souladu s § 101 z. v. r.

13. Podle přesvědčení dovolatelky nelze na společenství vlastníků jednotek užít ustanovení § 258 o. z., neboť to vylučuje zvláštní úprava obsažená v § 1209 o. z. V důsledku přijetí názoru odvolacího soudu by platnost rozhodnutí výboru nemohla být nikdy přezkoumána, což dovolatelka považuje za neudržitelné.

III. Přípustnost dovolání

14. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení jím otevřených otázek. Otázku výkladu § 101 z. ř. s. odvolací soud posoudil v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu a otázku, zda lze na rozhodnutí výboru společenství vlastníků jednotek aplikovat ustanovení § 258 až § 260 o. z., pak Nejvyšší soud dosud neřešil.

IV. Důvodnost dovolání

I) K otázce, zda (a pokud ano, za jakých podmínek) se vlastník jednotky může domáhat postupem podle § 1221 a § 258 a násl. o. z. vyslovení neplatnosti rozhodnutí výboru.

15. Podle § 1221 o. z., nevyplývá-li z ustanovení o společenství vlastníků něco jiného, použijí se přiměřeně ustanovení o spolku. Nepoužijí se však ustanovení o shromáždění delegátů, dílčích členských schůzích ani o náhradní členské schůzi.

16. Podle § 258 o. z. každý člen spolku nebo ten, kdo na tom má zájem hodný právní ochrany, může navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku pro jeho rozpor se zákonem nebo se stanovami, pokud se neplatnosti nelze dovolat u orgánů spolku.

17. Podle § 259 o. z. právo dovolat se neplatnosti rozhodnutí zaniká do tří měsíců ode dne, kdy se navrhovatel o rozhodnutí dozvěděl nebo mohl dozvědět, nejpozději však do jednoho roku od přijetí rozhodnutí.

18. V rozsahu výmazu dovolatelky coby předsedkyně výboru (s tím, že nadále zůstává členkou výboru), včetně dne zániku funkce předsedkyně, a zápisu M. R. jako předsedy výboru, včetně dne vzniku funkce předsedy, je nezbytné posoudit, zda rejstříkový soud mohl a měl k vadám, jimiž podle dovolatelky trpí rozhodnutí výboru společenství ze dne 2. 3. 2017, přihlédnout v řízení o návrhu dovolatelky podle § 101 z. v. r.

19. Dovolatelka namítá, že se schůze výboru zúčastnila a o návrzích usnesení (o odvolání dovolatelky z funkce předsedkyně výboru a o jmenování M. R. předsedou výboru) hlasovala Š. S. H., jež nebyla členkou výboru, a k jejím hlasům tudíž nelze (při posouzení otázky, zda usnesení výboru bylo přijato) přihlédnout.

20. I pro výbor společenství vlastníků, je-li orgánem kolektivním (§ 152 odst. 1 o. z.), platí ustanovení § 156 o. z., upravující pravidla rozhodování kolektivních orgánů. Neurčí-li tudíž stanovy vyšší většinu (§ 158 odst. 1 o. z.) a nejde-li o záležitost, ohledně níž byla působnost výboru rozdělena v souladu s § 156 odst. 2 o. z., rozhoduje výbor většinou hlasů členů účastnících se zasedání výboru.

21. Vady, jež způsobují, že se na rozhodnutí orgánu hledí, jako by nebylo přijato, vypočítává ustanovení § 245 o. z., jež se použije i na společenství vlastníků

(§ 1221 o. z.). Nedostatečný (nižší než zákonem či stanovami vyžadovaný) počet hlasů odevzdaných pro určité rozhodnutí orgánu společenství však není důvodem, pro který lze na rozhodnutí orgánu hledět, jako by nebylo přijato. Tato vada způsobuje (může způsobit) toliko neplatnost (vadným postupem přijatého) usnesení.

č. 84

22. Dovolatelce lze přisvědčit, že ustanovení § 1209 odst. 1 o. z. jakožto *lex specialis* vylučuje použití § 258 a 259 o. z. na soudní přezkum platnosti rozhodnutí shromáždění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 26 Cdo 4567/2016, a ze dne 16. 10. 2019, sp. zn. 26 Cdo 1657/2018).

23. Nicméně označené ustanovení upravuje toliko přezkum rozhodnutí přijatého shromážděním, tj. nejvyšším orgánem společenství vlastníků (§ 1205 věta první o. z.). Pravidla pro posuzování platnosti rozhodnutí ostatních orgánů společenství vlastníků neřeší ani § 1209 o. z., ani jiná ustanovení občanského zákoníku upravující společenství vlastníků. V souladu s § 1221 větou první o. z. je proto třeba přiměřeně použít ustanovení občanského zákoníku o spolku (s výjimkou ustanovení vyloučených § 1221 větou druhou o. z.).

24. Ustanovení § 258 až 260 o. z. upravují postup při přezkumu platnosti rozhodnutí jakéhokoliv orgánu (tedy nejen členské schůze) spolku. Nejvyšší soud neshledává důvodu, pro který by tato pravidla neměla být v souladu s § 1221 o. z. přiměřeně aplikována i na posuzování platnosti rozhodnutí volených orgánů společenství vlastníků.

25. Opačný závěr by znamenal, že platnost těchto rozhodnutí buď nelze přezkoumávat vůbec [srov. v poměrech obchodních korporací výslovnou úpravu v § 193 odst. 1, § 430 odst. 1 či § 663 odst. 3 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákona o obchodních korporacích)], bez ohledu na to, jak závažné právní následky mají, anebo že lze přezkoumávat bez jakéhokoliv omezení (časového, osobního i věcného), v jakémkoliv řízení (a to i jako prejudiciální otázku), což by ve svém důsledku vedlo k narušení právní jistoty společenství vlastníků, jednotlivých vlastníků jednotek, jakož i dalších osob, jichž se dané rozhodnutí může dotýkat.

26. Platnost rozhodnutí výboru jakožto statutárního orgánu společenství vlastníků (§ 1205 odst. 1 věta druhá o. z.), popř. dalších (stanovami zřízených) orgánů společenství vlastníků (§ 1205 odst. 1 věta třetí o. z.), lze tudíž posuzovat toliko v řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti tohoto rozhodnutí, podaném vlastníkem jednotky, popř. (výjimečně) jinou osobou mající na požadovaném určení zájem hodný právní ochrany, v souladu s § 258 a násl. o. z.

27. Napadat lze toliko rozhodnutí, jejichž neplatnosti se není možné dovolat (v souladu se stanovami společenství vlastníků) u orgánu společenství vlastníků, a to v prekluzivní hmotněprávní lhůtě určené § 259 o. z. (v poměrech spolků srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5859/2016).

28. Jelikož ustanovení § 1221 o. z. určuje, že se ustanovení o spolcích použijí toliko přiměřeně, je nutné při aplikaci § 258 až 260 o. z. na rozhodnutí (volených)

orgánů společenství vlastníků vzít v úvahu specifika této právnické osoby. Může-li se přehlasovaný vlastník domáhat soudního přezkumu rozhodnutí nejvyššího orgánu společenství vlastníků toliko tehdy, je-li pro to důležitý důvod (§ 1209 odst. 1 o. z.), platí tím spíše, že i v případě rozhodnutí jiných orgánů společenství vlastníků je možné domáhat se vyslovení jejich neplatnosti (postupem podle § 1221 a § 258 až 260 o. z.) pouze v případech, kdy je pro to důležitý důvod (který musí návrhvatel tvrdit).

29. Současně platí, že soud neplatnost rozhodnutí (voleného) orgánu společenství vlastníků nevysloví, jsou-li naplněny důvody upravené v § 260 o. z. (k výkladu § 260 odst. 1 srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 787/2018, odst. 37 až 46).

30. Není-li platnost rozhodnutí výboru (či jiného, stanovami zřízeného voleného orgánu společenství vlastníků) napadena postupem podle § 258 a 259 o. z., popř. nevyhoví-li soud podanému návrhu, je takové rozhodnutí platné, přestože je zatíženo vadou, jež by odůvodňovala vyslovení jeho neplatnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5544/2017, odst. 25 až 28, a judikaturu tam citovanou). Opačný závěr by právní úpravu, začleněnou do § 258 a násl. o. z., činil nadbytečnou a vnášel by – v rozporu s principem právní jistoty – do poměrů společenství vlastníků, vlastníků jednotek a koneckonců i třetích osob právní nejistotu (srov. dále obdobně např. pro poměry politických stran a hnutí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. 27 Cdo 1159/2018, odst. 18).

31. Z řečeného se podává, že nevyslovil-li soud v řízení podle § 1221 a § 258 a násl. o. z. neplatnost rozhodnutí výboru společenství o odvolání dovolatelky z funkce předsedkyně výboru a o jmenování M. R. předsedou výboru, je toto rozhodnutí platné, byť by bylo stíženo vadou, jež by odůvodňovala vyslovení jeho neplatnosti v řízení podle uvedených ustanovení (např. že pro daná rozhodnutí nebyla odevzdána zákonem či stanovami určená většina hlasů). Srov. ostatně i níže citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3796/2017.

32. Závěr odvolacího soudu, podle něhož soud nemůže v rejstříkovém řízení, včetně řízení o návrhu podle § 101 z. v. r., posuzovat platnost rozhodnutí výboru společenství vlastníků, je tudíž správný.

II. K výkladu § 101 z. v. r.

33. Podle § 101 z. v. r. zapsaná osoba a osoby, které se podle jiného zákona zapisují do veřejného rejstříku v rámci zápisu zapsané osoby, se mohou do jednoho měsíce od zápisu návrhem domáhat u rejstříkového soudu výmazu nebo změny zápisu provedeného podle § 98; zmeškání této lhůty nelze prominout. Ustanovení § 78 odst. 1 tím není dotčeno (odstavec první). Osoby zapisované podle jiného zákona do veřejného rejstříku v rámci zápisu zapsané osoby se mohou v případě svého výmazu z veřejného rejstříku domáhat změny zápisu

také tehdy, byl-li proveden jinak než podle § 98; ustanovení § 102 se použije přiměřeně (odstavec druhý).

č. 84

34. Citované ustanovení upravuje zvláštní opravný prostředek, jenž umožňuje tam vypočteným osobám uplatnit proti zápisu námitky, jež nemohly vznést dříve (např. proto, že nebyly účastníky řízení, či proto, že zápis byl proveden postupem podle § 98 z. v. r.). Rejstříkový soud je povinen se zabývat takto uplatněnými námitkami, a to bez ohledu na to, zda (a s jakým výsledkem) se s nimi případně vypořádal v (předchozím) řízení o zápis do příslušného rejstříku (při postupu dle § 98 z. v. r. se s nimi ostatně ani vypořádat nemohl).

35. Navrhovatel v řízení podle § 101 z. v. r. nemusí tvrdit a dokládat nové skutečnosti zakládající důvod výmazu nebo změny zápisu v příslušném rejstříku, tj. skutečnosti, kterými se rejstříkový soud při rozhodnutí o zápisu v předchozím řízení nezabýval a z jejichž pohledu věc neposuzoval.

36. Srov. při výkladu předchozí, avšak obsahově shodné právní úpravy usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4753/2009.

37. Navrhovateli v tomto řízení přísluší námitka, že návrh na zápis skutečností do veřejného rejstříku měl být odmítnut z důvodů uvedených v § 86 z. v. r., popř. že měl být zamítnut, neboť údaje o skutečnostech zapisovaných na návrh oprávněné osoby do obchodního rejstříku nevyplývají z listin, které tato osoba k návrhu doložila (srov. § 90 odst. 1 z. v. r.). Srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 3796/2017.

38. Z řečeného se podává, že návrh podle § 101 z. v. r. nelze zamítnout jen proto, že navrhovatel rejstříkovému soudu nedoložil žádné listiny.

39. Současně platí, že rejstříkovému soudu přísluší v rejstříkovém řízení ověřit nejen to, zda k návrhu na zápis byly připojeny požadované listiny, ale taktéž, zda údaje, které mají být podle návrhu zapsány, z těchto listin vyplývají. Nestačí tedy pouhé zjištění, že listiny byly připojeny, ale je nutné také zkoumat jejich obsah (v podrobnostech srov. výše citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 3796/2017, jakož i judikaturu v něm uvedenou).

40. V projednávané věci doložilo společenství svůj návrh ze dne 28. 3. 2017 (vedle „čestného prohlášení a podpisového vzoru“ R. a S. H.) toliko zápisem ze schůze výboru ze dne 2. 3. 2017 a dále „elektronickou korespondencí ze dne 23. 2. 2017“. Jak však přílehlavě zdůrazňuje dovolatelka, z uvedených listin nevyplývá, zda, na základě jaké právní skutečnosti a od kterého dne se Š. S. H. stala členkou výboru.

41. Nejvyšší soud nepochybně, že stanovy společenství vlastníků mohou upravit volbu náhradníků členů výboru, kteří se stanou členy výboru pro případ, že některému z členů výboru zanikne funkce před uplynutím jeho funkčního období (je-li funkční období stanoveno). Nicméně z listin připojených k návrhu společenství se nepodává ani skutečnost, že Š. S. H. byla zvolena náhradnicí, ani to, že M. B. zanikla funkce člena výboru na základě jiné skutečnosti než v důsledku uplynutí funkčního období určeného stanovami.

42. Měla-li funkce M. B. zaniknout v důsledku uplynutí stanovami určeného funkčního období (jak by se mohlo jevit ze zápisu ze schůze výboru ze dne 2. 3. 2017, dle něhož mu „skončil mandát“), pak by se místo něj nemohla Š. S. H. stát členkou výboru z titulu náhradnice (uplynutí funkčního období není ani podle článku 7 odst. 9 stanov společenství právní skutečností, na jejímž základě se náhradník stává členem výboru).

43. Nelze samozřejmě vyloučit, že Š. S. H. nebyla shromážděním zvolena jako náhradnice, ale (přímo) jako členka výboru s odkládací podmínkou zániku funkce (určitého) člena výboru (tedy včetně zániku v důsledku uplynutí funkčního období); tato skutečnost však nebyla v návrhu ze dne 28. 3. 2017 ani tvrzena, ani neplyne z listin k němu přiložených.

44. Totéž platí i pro případné zvolení Š. S. H. cestou kooptace samotným výbo-rem (jeho zbývajícími členy). I tento způsob vzniku funkce sice mohou stanovy společenství vlastníků připouštět a upravovat (a stanovy společenství v projednávané věci tak činí v článku 7 odst. 8), nicméně rejstříkovému soudu nebylo doloženo usnesení výboru o kooptaci.

45. Z listin přiložených k návrhu ze dne 28. 3. 2017 na zápis změn údajů zapsaných v rejstříku společenství vlastníků tudíž nevyplývá, kdy a na základě jakých právních skutečností vznikla funkce členky výboru Š. S. H. Rejstříkový soud měl tudíž navrhovatele (společenství) vyzvat k předložení chybějících listin, z nichž by uvedené skutečnosti plynuly; pokud by společenství tyto listiny nedoložilo, měl návrh (v tomto rozsahu) odmítnout [§ 86 písm. e) z. v. r.], případně, pokud by z listin doložených společenstvím neplynulo, že se Š. S. H. stala členkou a místopředsedkyní výboru, měl návrh zamítnout (§ 90 odst. 1 z. v. r.).

46. Jestliže se tak nestalo a údaje navržené společenstvím byly do veřejného rejstříku zapsány postupem podle § 98 z. v. r., měl z tohoto důvodu vyhovět v uvedeném rozsahu návrhu dovolatelky podaném v souladu s § 101 odst. 1 z. v. r. Již proto není napadené rozhodnutí (v tomto rozsahu) správné.

47. Jde-li o výmaz M. B. jako člena a místopředsedy výboru a o zápis dne zániku jeho funkce, nelze z napadeného rozhodnutí zjistit, na základě jakých právních skutečností považoval odvolací soud návrh dovolatelky podle § 101 z. v. r. za nedůvodný. Ani v této části tudíž usnesení odvolacího soudu neobstojí.

48. V rozsahu, v němž odvolací soud rozhodl o návrhu dovolatelky ve vztahu k výmazu M. B. jako člena a místopředsedy výboru, zápisu dne zániku jeho funkce a zápisu Š. S. H. jako členky a místopředsedkyně výboru a zápisu dne vzniku její funkce, je tudíž dovolání důvodné.

49. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), usnesení odvolacího soudu zrušil v rozsahu uvedeném v předchozím odstavci (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud

proto zrušil ve stejném rozsahu i je a věc vrátil soudu prvního stupně (ve zrušeném rozsahu) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

50. Ve zbývajícím rozsahu (jde-li o výmaz dovolatelky coby předsedkyně výboru s tím, že nadále zůstává členkou výboru, a zápis dne zániku funkce předsedkyně a o zápis M. R. jako předsedy výboru, včetně dne vzniku funkce předsedy) dovolání není důvodné. Proto je Nejvyšší soud v tomto rozsahu zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

Č. 85

č. 85

Insolvenční řízení, Postoupení pohledávky, Odporovatelnost
§ 559 obč. zák., § 585 obč. zák., 236 odst. 2 IZ, § 237 odst. 1 IZ, § 239 odst. 4 IZ

Je-li majetkem, který v důsledku neúčinné smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené dlužníkem coby postupitelem ušel z majetkové podstaty dlužníka, postoupená pohledávka, která před právní mocí rozhodnutí, jímž soud vyhověl odpůřčí žalobě, zanikla dohodou o narovnání uzavřenou mezi dlužníkovým dlužníkem a postupníkem nebo tím, že ji dlužníkům dlužník splnil (uhradil) postupníku, je osoba, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn, nebo osoba, která z něho měla prospěch, povinna poskytnout za takovou pohledávku do majetkové podstaty rovnocennou náhradu (§ 236 odst. 2 insolvenčního zákona). Rovnocennou náhradou za postoupenou pohledávku přitom není nominální výše této pohledávky, nýbrž její obvyklá (tržní) hodnota v době účinnosti postoupení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2019, sen. zn. 29 ICdo 24/2018, ECLI:CZ:NS:2019:29.ICDO.24.2018.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil s výjimkou prvního výroku rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. 94 ICm XY, 102 VSPH XY (MSPH 94 INS XY), a věc ve zrušeném rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 31. 10. 2014, č. j. 94 ICm XY, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu (ze 7. 12. 2012), kterou se žalobce (JUDr. D. T., jako insolvenční správce dlužníka E. S. s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (FD F. s. r. o.) určení, že smlouva o postoupení pohledávky ve výši 6 785 092 Kč vůči společnosti K. a. s. (dále jen „společnost K“) uzavřená 4. 2. 2011 mezi dlužníkem jako postupitelem a žalovaným jako postupníkem (dále jen „postupní smlouva“) je neúčinným právním úkonem (bod I. výroku).

[2] Zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal vůči žalovanému zaplacení částky 6 785 092 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení ve výši 7,75 % za dobu od 7. 7. 2010 do zaplacení (bod II. výroku).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z § 235, § 237 odst. 1, § 239 a § 241 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

č. 85

3. V únoru 2011 byl již dlužník prokazatelně v úpadku ve formě platební neschopnosti.

4. Za postoupenou pohledávku neobdržel dlužník žádné protiplnění, když na úplatu za postoupení pohledávky sjednanou v článku III. odst. 1 postupní smlouvy (částkou 6 500 000 Kč, jež představuje více než 95 % nominální hodnoty postupované pohledávky) bylo později rezignováno. To by nasvědčovalo neúčinnosti právního úkonu dle § 241 odst. 3 písm. b) insolvenčního zákona (dohodě o změně závazků z postupní smlouvy v neprospěch dlužníka). Dlužník ovšem měl dluh u společnosti S. spol. s r. o. (dále jen „společnost S“) z titulu neuhrazené kupní ceny za dodávku solárních panelů, kterouto pohledávku získal žalovaný, a „měl tak proti dlužníkovi přiměřené protiplnění“.

5. V konečném důsledku tak nešlo o zvýhodňující právní úkon; ve smyslu ustanovení § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona šlo o právní úkon, který dlužník sice učinil v době, kdy byl v úpadku, šlo však o právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění v tom, že jako protiplnění byla použita původní pohledávka věřitele společnosti S. Současně nešlo o právní úkon učiněný mezi osobami blízkými nebo mezi osobami, které spolu tvoří koncern, nebylo prokázáno, že by žalovaný mohl vědět o úpadku dlužníka a právní úkon sám o sobě nemohl vést k úpadku dlužníka.

6. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 8. 2017, č. j. 94 ICm XY, 102 VSPH XY (MSPH 94 INS XY):

[1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodu I. výroku tak, že určil, že postupní smlouva je neúčinným právním úkonem (první výrok).

[2] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodech II. a III. výroku (druhý výrok).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (třetí výrok).

7. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 237 odst. 1, § 239 odst. 1 a 4 a § 240 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

8. Odvolací soud se ztotožňuje s názorem odvolatele, že pro posouzení věci není rozhodné, z jakého titulu a jak nabyt žalovaný pohledávku za dlužníkem, rozhodné je jen to, že za postoupenou pohledávku neposkytl žalovaný dlužníku žádné protiplnění; započtení pohledávky žádným novým protiplněním nebylo. Postupní smlouva je proto neúčinným právním úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, a to právním úkonem bez přiměřeného protiplnění,

neboť za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty (v tomto případě existující pohledávka) se dlužníku reálně nedostala skutečně přiměřená náhrada. Touto náhradou není ani částka 1 500 000 Kč, kterou dlužníku uhradila (nikoli z titulu postupní smlouvy) společnost K, což je důvod, pro který odvolací soud změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodu I. výroku.

9. Při vyslovení neúčinnosti postoupení (postupní smlouvy) náleží postoupená pohledávka nadále do majetkové podstaty dlužníka, bez ohledu na to, jak s ní dále naložil žalovaný, což je důvod, pro který odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu II. výroku.

10. Proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel vytýká odvolacímu soudu nesprávnost závěru, že ohledně požadavku na zaplacení částky 6 785 092 Kč s příslušenstvím byl důvod žalobu zamítnout, jelikož v důsledku vyslovení neúčinnosti postupní smlouvy postoupená pohledávka náleží do majetkové podstaty dlužníka. Poukazuje na to, že záměrem zákonodárce (promítnutým s účinností od 1. ledna 2014 v ustanovení § 239 odst. 4 insolvenčního zákona) bylo, aby soud při rozhodování o odpůřící žalobě rozhodl i o případném „petitu“ na peněžité plnění, dodávaje, že pasivní legitimace žalovaného v dotčeném směru explicitně vyplývá z § 237 odst. 1 insolvenčního zákona.

12. Dovolatel uvádí, že výsledek sporu založený napadeným rozhodnutím je takový, že výrok o vyslovení neúčinnosti postupní smlouvy se při současném zamítnutí žaloby o peněžité plnění stává jakýmsi akademickým výrokem, jelikož osoba, která prokazatelně měla z plnění prospěch, není zavázána k jeho vrácení, a podle názoru odvolacího soudu by k tomuto plnění naopak měla být zavázána společnost K, která na pohledávku už jednou plnila (žalovanému).

III.

Přípustnost dovolání

13. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném od 1. 1. 2014 do 29. 9. 2017) se podává z bodu 2. článku II části první

zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Srov. k tomu dále (ve vazbě na skutečnost, že incidenční spor byl zahájen před 1. lednem 2014) i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod číslem 92/2014 Sb. rozh. obč. [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněné níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

14. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

[1] Dlužník měl vůči společnosti K pohledávku ve výši 6 785 092 Kč, splatnou 6. 7. 2010, z titulu nedoplatku ceny díla ze smlouvy o dílo ze dne 29. 10. 2010.

[2] Podle uznání závazku a dohody o konverzi měny z 5. 1. 2011 (dále jen „dohoda“) měla společnost S vůči dlužníku splatnou pohledávku ve výši 293 618 eur z titulu nedoplatku kupní ceny za dodávku fotovoltaických panelů. Tuto pohledávku postoupila společnost S (postupitel) v lednu 2011 za úplaty žalovanému (postupníku) a dlužník se v dohodě zavázal ji žalovanému zaplatit v náhradním termínu k 4. 2. 2011.

[3] Postupní smlouvou postoupil dlužník (postupitel) 4. 2. 2011 pohledávku vůči společnosti K žalovanému (postupníku) za dohodnutou úplatu ve výši 6 500 000 Kč. Podáním z téhož data, doručeným 10. 3. 2011, oznámil dlužník postoupení pohledávky společnosti K.

[4] Podáním ze dne 7. 3. 2011 započel žalovaný proti pohledávce dlužníka z titulu úplaty za postoupení pohledávky svou pohledávku vůči dlužníku (nabytou od společnosti S).

[5] Společnost K zaplatila 9. 3. 2011 na postoupenou pohledávku dlužníku částku 1 785 192 Kč.

[6] Žalovaný uzavřel se společností K dne 2. 4. 2011 dohodu o narovnání, ve které se společnost K zavázala zaplatit dlužníku na úhradu postoupené pohledávky nejpozději do 30. 6. 2012 (ještě) částku 4 miliony Kč.

18. Nejvyšší soud podotýká, že do výše reprodukováných zjištění již nezahrnul (pro nadbytečnost) ta, jež se týkala otázky, zda předmětný právní úkon (postupní smlouvu) činil dlužník v době, kdy již byl v úpadku, když tuto otázku již vyřešil pravomocný (dovoláním nenapadený) výrok o určení neúčinnosti postupní smlouvy.

19. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a insolvenčního zákona:

§ 524 (obč. zák.)

(1) Věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému.

(2) S postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená.

§ 526 (obč. zák.)

(1) Postoupení pohledávky je povinen postupitel bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi. Dokud postoupení pohledávky není oznámeno dlužníkovi nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníkovi neprokáže, zproští se dlužník závazku plněním postupiteli.

(2) Oznámi-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel, není dlužník oprávněn se dožadovat prokázání smlouvy o postoupení.

§ 559 (obč. zák.)

(1) Splněním dluh zanikne.

...

§ 585 (obč. zák.)

(1) Dohodou o narovnání mohou účastníci upravit práva mezi nimi sporná nebo pochybná. Dohoda, kterou mají být mezi účastníky upravena veškerá práva, netýká se práv, na něž účastník nemohl pomýšlet.

...

(3) Dosavadní závazek je nahrazen závazkem, který vyplývá z narovnání.

§ 3028 (o. z.)

...

č. 85

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

§ 236 (insolvenčního zákona)

...

(2) Není-li možné vydat do majetkové podstaty původní dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu, musí být poskytnuta rovnocenná náhrada.

§ 237 (insolvenčního zákona)

(1) Povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů mají osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch.

...

§ 239 (insolvenčního zákona)

...

(4) Dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůřící žalobě vyhověno. Vylučovací žaloba není přípustná.

Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, již v době uzavření postupní smlouvy a do 1. 1. 2014, kdy byl tento zákon nahrazen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, nedoznala změn. Ustanovení § 3028 odst. 3 o. z. (z nějž plyne i pro dobu od 1. 1. 2014 použitelnost citovaných ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) ve výše uvedené podobě platí od 1. 1. 2014. Ustanovení § 237 odst. 1 insolvenčního zákona v citované podobě platilo již v době uzavření postupní smlouvy a později změn nedoznalo. Ustanovení § 239 odst. 4 insolvenčního zákona v citované podobě platilo v době od uzavření postupní smlouvy do 31. 12. 2013. S účinností od 1. 1. 2014 [po novele provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů] pak bylo předmětné ustanovení změněno do následující podoby (jež později změn nedoznala):

§ 239 (insolvenčního zákona)

...

(4) Dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůřící žalobě vyhověno. Tím není dotčeno právo insolvenčního správce v případě, že šlo o peněžitou plnění nebo že má jít o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůřící žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkovu právního úkonu i toto peněžitou plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Vylučovací žaloba není přípustná.

20. Jelikož žaloba v této věci byla podána ještě před účinností změny § 239 odst. 4 insolvenčního zákona, Nejvyšší soud úvodem připomíná, že již v rozsudku ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, uveřejněném pod číslem 60/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 60/2014“), uzavřel pro poměry insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, že posouzení žalobou uplatněného nároku (jako celku) coby nároku vzešlého z neúčinného právního úkonu dlužníka nepřekáží, že žalobce se žalobou domáhal jak vyslovení neúčinnosti jím označeného právního úkonu, tak (současně) zaplacení částky, jež v důsledku takového úkonu ušla (podle žaloby měla ujít) z majetku (majetkové podstaty) dlužníka. Pro výsledek dovolacího řízení v dané věci je tudíž určující nikoli to, zda oba nároky mohou být (objektivně vzato) uplatněny současně (o tom zjevně nepochyboval odvolací soud a žádné pochybnosti v dotčeném směru nemá ani Nejvyšší soud), nýbrž to, zda v dané věci z vyslovení neúčinnosti postupní smlouvy plyne i nárok na požadované peněžitou plnění.

21. Právní následky vedoucí ke zkrácení uspokojení pohledávky některého dlužníkovu věřitele nebo ke zvýhodnění některého z dlužníkových věřitelů vyvolané uzavřením smlouvy o postoupení pohledávky nastávají dnem, kdy postoupená pohledávka přestala být majetkem dlužníka (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sen. zn. 29 ICdo 99/2017). Majetkem, který v důsledku neúčinné smlouvy o postoupení pohledávky uzavřen dlužníkem coby postupitelem ušel z majetkové podstaty dlužníka a který coby dlužníkovu plnění z takového (neúčinného) právního úkonu náleží právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůřící žalobě vyhověno, do majetkové podstaty dlužníka (§ 239 odst. 4 věta první insolvenčního zákona), je postoupená pohledávka.

22. Úvaha odvolacího soudu by za této situace byla správná, jen kdyby ke dni vydání napadeného rozhodnutí (15. 8. 2017) postoupená pohledávka stále existovala (ve stavu, v němž se nacházela ke dni účinnosti postoupení). Skutková zjištění, z nichž soudy vyšly, však (byť v dotčeném ohledu stále vykazují mezery) takový závěr přijmout nedovolují. Tak především z dohody o narovnání se podává, že minimálně část pohledávky touto dohodou zanikla. Po odpočtu částky, kterou společnost K uhradila po uzavření postupní smlouvy (9. 3. 2011) ještě dlužníku (postupiteli) [v rozsudku insolvenčního soudu se v této souvislosti hovoří o úhradě částky 1 785 192 Kč, kdežto ve shrnutí skutkového stavu prove-

deném v napadeném rozhodnutí se bez vysvětlení rozdílu objevuje pouze částka 1 500 000 Kč], měl neuhrazený zbytek pohledávky činit 4 714 808 Kč (při odpočtu částky 1 500 000 Kč by neuhrazený zbytek pohledávky činil 5 285 092 Kč), takže část postoupené pohledávky ve výši 714 808 Kč (respektive část postoupené pohledávky ve výši 1 285 092 Kč) zanikla již účinností dohody o narovnání (srov. § 585 odst. 3 obč. zák.).

č. 85

23. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, umožňuje (umožňoval) účastníkům závazkového vztahu, aby (v rámci smluvní volnosti) změnili jeho obsah, tj. vzájemná práva a povinnosti z něho vyplývající – § 516 obč. zák. (tzv. kumulativní novace), případně aby stávající závazkový vztah dohodou zrušili a současně jej nahradili novým – § 570 obč. zák. (tzv. privativní novace), s tím, že pro rozlišení, zda jde o kumulativní či privativní novaci, je rozhodná vůle jeho účastníků (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2019, sp. zn. 29 Cdo 347/2017).

24. Narovnání (*transactio*) je dohoda účastníků závazkového právního vztahu, kterou účastníci odstraňují spornost nebo pochybnost vzájemných práv a povinností tím, že je ruší a nahrazují je novými. Dosavadní závazek tak zaniká a je nahrazen závazkem novým, který vyplývá z narovnání. Dohoda o narovnání je samostatným zavazovacím důvodem – právním důvodem vzniku závazku. Po uzavření dohody o narovnání se již věřitel nemůže domáhat plnění z původního závazku, nýbrž jen plnění z nového závazku z dohody o narovnání. Narovnání má řadu shodných rysů s privativní novací, neboť i její podstatou je, že dohodou zaniká dosavadní závazek a nahrazuje se jiným (§ 570 odst. 1 obč. zák.). Předpokladem narovnání je však spornost či pochybnost, kterou strany mají ohledně závazku, a dohodou o narovnání lze upravit vzájemná práva a povinnosti v mnohem širším rozsahu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2725/2008, uveřejněný pod číslem 59/2011 Sb. rozh. obč.).

25. Z judikatury citované v odstavcích [23] a [24] plyne, že měla-li dohoda o narovnání ze dne 2. 4. 2011, uzavřená mezi žalovaným a společností K, vskutku povahu narovnání ve smyslu § 585 obč. zák. (což ale odvolací soud nezkoumal), pak s přihlédnutím k ustanovení § 585 odst. 3 obč. zák. zanikla účinností této dohody celá postupovaná pohledávka, když závazek společnosti K k úhradě částky 4 miliony Kč byl v takovém případě závazkem novým, který vyplývá z narovnání. Tento závěr by ohledně částky 4 miliony Kč neplatil, jen kdyby svou povahou nešlo o dohodu o narovnání ve smyslu § 585 obč. zák., nýbrž o prostou kumulativní novaci závazku ve smyslu ustanovení § 516 obč. zák. V takovém případě by ovšem pro závěr, zda postoupená pohledávka v rozsahu částky 4 miliony Kč stále existuje, bylo významné zjištění, zda společnost K splnila, k čemu se v dohodě o narovnání z 2. 4. 2011 zavázala (že do 30. 6. 2012 uhradí žalovanému částku 4 miliony Kč). Jestliže se tak stalo, pak ovšem celá postoupená pohledávka ve zbytku zanikla nejpozději tímto splněním dluhu (§ 559 odst. 1 obč. zák.) ještě před podáním žaloby.

26. Z výše řečeného plyne, že závěr odvolacího soudu, že postoupená pohledávka v nedotčeném rozsahu náleží (právní mocí rozhodnutí, jímž byla vyslovena neúčinnost postupní smlouvy, bude náležet) do majetkové podstaty dlužníka, je nesprávný, jestliže není podložen zjištěním, že v rozsahu předmětného (zamítavého) výroku taková pohledávka stále existuje (že v mezidobí nezanikla narovnáním nebo splněním). Srov. dále (*mutatis mutandis*) např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 29 Cdo 3357/2007, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 23 Cdo 2364/2015, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 11, ročník 2017, pod číslem 136.

27. Jinak řečeno, je-li majetkem, který v důsledku neúčinné smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené dlužníkem coby postupitelem ušel z majetkové podstaty dlužníka, postoupená pohledávka, která před právní mocí rozhodnutí, jímž soud vyhověl odpůřci žalobě, zanikla dohodou o narovnání uzavřenou mezi dlužníkovým dlužníkem a postupníkem, nebo tím, že ji dlužník u dlužníka splnil (uhradil) postupníku, je osoba, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo osoba, která z něho měla prospěch, povinna poskytnout za takovou pohledávku do majetkové podstaty rovnocennou náhradu (§ 236 odst. 2 insolvenčního zákona).

28. Rovnocennou náhradou za postoupenou pohledávku přitom není nominální výše této pohledávky, nýbrž její obvyklá (tržní) hodnota v době účinnosti postoupení (srov. *mutatis mutandis* rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 29 Odo 58/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2009, pod číslem 48, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3214/2010). Také tuto otázku odvolací soud (v důsledku nesprávné úvahy o tom, že do majetkové podstaty dlužníka se může vrátit postoupená pohledávka) dosud nezkoumal. Zbývá dodat, že pro posouzení, jaká (rovnocenná) peněžitá náhrada za zaniklou postoupenou pohledávku má být uhrazena do majetkové podstaty dlužníka, je významné i to, zda úhradou částky 1 785 192 Kč (respektive částky 1 500 000 Kč) dlužníku, uskutečněnou 9. 3. 2011, přivodila společnost K (v uhrazeném rozsahu) zánik části postoupené pohledávky (§ 526 odst. 1 věta druhá obč. zák.), z níž žalovaný žádný prospěch neměl.

29. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil v potvrzujícím výroku o věci samé a v závislých výrocích o nákladech řízení a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 86

č. 86

Insolvenční řízení, Odporovatelnost, Uplatňování pohledávky

§ 42a obč. zák., § 109 odst. 1 písm. a) IZ, § 109 odst. 1 písm. c) IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 109 odst. 4 IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 140a IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 140b IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 140c IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 141a IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 165 IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 173 IZ ve znění od 1. 1. 2014, § 175 IZ, § 225 odst. 6 IZ, § 243 IZ

Jakmile nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek osoby, v jejíž prospěch učinil dlužník neúčinný právní úkon dle § 42a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch, může věřitel, který byl úspěšný s odpůřčí žalobou, své nároky vůči takové osobě (insolvenčnímu dlužníku) uplatnit v insolvenčním řízení pouze přihláškou pohledávky. Jde o nezajištěnou pohledávku, jejíž výše odpovídá peněžité náhradě za majetek ušlý z majetku (obligačního) dlužníka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2019, sen. zn. 29 ICdo 171/2017, ECLI:CZ:NS:2019:29.ICDO.171.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2017, sp. zn. 44 ICm XY, 101 VSPH XY (KSPA 44 INS XY), a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 14. 12. 2015, č. j. 44 ICm XY, Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „insolvenční soud“), určil, že pohledávka původního žalobce C. F. s. r. o. ve výši 6 663 765,95 Kč přihlášená v insolvenčním řízení žalované dlužnice V. B. (tehdy ještě T.) je po právu pohledávkou vykonatelnou podle rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 1. 1998, č. j. 44 Cm 58/97, ve spojení s rozsudkem Okresního soudu ve Svitavách ze dne 31. 5. 2005, č. j. 5 C 1157/2004-101 (bod I. výroku), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

[1] Česká spořitelna, a. s. (dále jen „banka“), jako věřitel, uzavřela dne 2. 5. 1994 se společností H. (dále jen „společnost H“) úvěrovou smlouvu, kterou

se zavázala společnosti H poskytnout úvěr ve výši 2 700 000 Kč. Za záva-
zek společnosti H (splatit úvěr se sjednanými úroky) se zaručily čtyři osoby
(dále jen „úvěrová smlouva“).

[2] Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 1. 1998, č. j.
44 Cm 58/97 (dále jen „první rozsudek“), byla mimo jiné společnosti H
a rodičům žalované R. T. a L. T. (ručitelům) uložena povinnost zaplatit ban-
ce částku 2 757 416,20 Kč se specifikovaným úrokem z prodlení a nahradit
náklady řízení. Rozsudek nabyl právní moci 11. 2. 1998.

[3] Darovací smlouvou ze dne 7. 7. 2003 (dále jen „darovací smlouva“) ro-
diče žalované darovali žalované spoluvlastnický podíl na nemovitých
věcech ve výši 30/100, a to budově č. p. XY na pozemku parc. č. st. XY
a pozemku parc. č. st. XY, vše v katastrálním území XY (dále jen „nemo-
vitosti“).

[4] Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 25. 7. 2003, ve znění dodat-
ku z 21. 4. 2005, postoupila banka pohledávku za společností H z úvěrové
smlouvy na společnost C. (Luxembourg) N°11 S. A. (dále jen „společnost
C“).

[5] Rozsudkem ze dne 31. 5. 2005, č. j. 5 C 1157/2004-101 (dále jen „dru-
hý rozsudek“), Okresní soud ve Svitavách určil, že darovací smlouva je
vůči společnosti C právně neúčinná. Rozsudek nabyl právní moci dne 16. 2.
2006.

[6] Usnesením ze dne 7. 9. 2006, č. j. 10 Nc 3318/2006-27, Okresní soud ve
Svitavách nařídil podle vykonatelného prvního rozsudku ve spojení s dru-
hým rozsudkem k uspokojení pohledávky oprávněné společností C ve výši
2 754 816,20 Kč s příslušenstvím exekuci na majetek žalované.

[7] Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 4. 9. 2013 postoupila společ-
nost C pohledávku za společností H z úvěrové smlouvy původnímu žalobci.

[8] Usnesením ze dne 16. 10. 2014, č. j. KSPA 44 INS XY, insolvenční soud
zjistil úpadek žalované, povolil jí oddlužení a insolvenčním správcem usta-
novil Mgr. R. M. (původního prvního žalovaného v této věci).

[9] Původní žalobce přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na ma-
jetek dlužnice vykonatelnou nezajištěnou pohledávku v celkové výši
6 663 765,95 Kč, přičemž částka 2 754 816,20 Kč představovala jistinu
a částka 3 908 949,75 Kč příslušenství. Jako právní důvod vzniku pohledáv-
ky uvedl úvěrovou smlouvu. Vykonatelnost dovozoval z druhého rozsudku.
V přihlášce pohledávky bylo mimo jiné uvedeno, že pohledávka byla ve
prospěch právního předchůdce původního žalobce přiznána prvním rozsud-
kem, kterým byla rodičům žalované uložena povinnost zaplatit částku ve
výši 2 757 416,20 Kč s úrokem z prodlení a nahradit náklady řízení. Násled-
ně rodiče žalované převedli darovací smlouvou nemovitosti na žalovanou.
Právní předchůdce žalobce se pak domáhal neúčinnosti darovací smlouvy

a druhým rozsudkem bylo určeno, že darovací smlouva je vůči právnímu předchůdci žalobce neúčinná. Na majetek žalované byla nařízena exekuce.

[10] Insolvenční správce sepsal nemovitosti do majetkové podstaty.

[11] Při přezkumném jednání konaném dne 29. 1. 2015 popřeli pohledávku původního žalobce co do pravosti insolvenční správce a žalovaná, která uvedla, že vůči původnímu žalobci nemá žádný závazek, který by byla povinna splnit, není vůči němu obligačním dlužníkem. Dále žalovaná uvedla, že je povinna strpět uspokojení pohledávky původního žalobce z majetku získaného odporovatelným právním úkonem, to však za situace, že by uplatnil právo na uspokojení pohledávky ze zajištění, což neučinil. Postavení původního žalobce považovala žalovaná za analogické postavení zajištěného věřitele, který má právo na uspokojení ze zajištění podle § 166 věty druhé zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), nikoliv právo na uspokojení pohledávky coby nezajištěné. Insolvenční správce ve svém popření uvedl, že žalobce není aktivně legitimován, respektive žalovaná není pasivně legitimována, neboť jde o pohledávku za společností H.

[12] Usnesením ze dne 25. 3. 2015, č. j. KSPA 44 INS XY, které nabylo právní moci dne 15. 4. 2015, insolvenční soud schválil oddlužení žalované plněním splátkového kalendáře.

3. Na tomto základě insolvenční soud – cituje § 42a odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), a § 173 odst. 2 insolvenčního zákona – uvedl, že základem posouzení věci je vyřešení otázky, zda původní žalobce přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení po právu, respektive zda má pohledávku za žalovanou.

4. V návaznosti na to dospěl k závěru, že pokud se může věřitel domáhat uspokojení své pohledávky v exekučním řízení na osobě, na kterou byly převedeny věci z majetku osob, proti nimž má věřitel prisouzenou pohledávku, pak je možné, aby se domáhal podobného postupu i přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení. Samotná podstata insolvenčního řízení spočívá v tom, že je prováděna „hromadná exekuce“ na majetek dlužníka pro uspokojení pohledávek více věřitelů buď ekvivalentem srážkami ze mzdy nebo z jiných postizitelných příjmů, anebo ekvivalentem zpeněžení dlužníkovy majetku, a tudíž je právem věřitele přihlásit do insolvenčního řízení dlužníka, který nabyl majetek odporovatelným právním úkonem, pohledávku k uspokojení z výtěžku zpeněžení dlužníkovy majetku.

5. Původní žalobce pak nemohl postupovat jinak než přihlásit do insolvenčního řízení pohledávku v celé výši, která mu náležela podle rozhodnutí nalézacího soudu, byť žalovaná nebyla dlužníkem podle úvěrové smlouvy ani podle prvního rozsudku. Přihlášení takové pohledávky nebrání žádné ustanovení insolvenčního zákona a žalobce bude při uspokojení své pohledávky omezen tak, že ji bude

možné uspokojit pouze z výtěžku zpeněžení nemovitostí. Žalobcová pohledávka nebude plněna v rámci schváleného splátkového kalendáře.

6. Pohledávka původního žalobce byla do insolvenčního řízení přihlášena po právu, neboť by bylo v rozporu se „zásadou rozumného přístupu k věci“, kdyby takový nárok byl odmítnut jen proto, že pohledávka nebyla zajištěna nebo nebyla přímo za žalovanou, tedy za dlužnicí v insolvenčním řízení.

7. K odvolání žalované (tehdy druhé žalované) a insolvenčního správce (tehdy prvního žalovaného) Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem změnil rozsudek insolvenčního soudu tak, že zamítl žalobu o určení pravosti pohledávky č. P2 (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok) a o povinnosti žalobce zaplatit soudní poplatek za odvolání (třetí výrok).

8. Odvolací soud zohlednil, že usnesením ze dne 25. 2. 2016, č. j. KSPA 44 INS XY, insolvenční soud rozhodl, že v insolvenčním řízení bude na místě dosavadního věřitele – původního žalobce – pokračováno se společností C. U. s. r. o., proto v odvolacím řízení jako se žalobcem jednal s touto společností.

9. Dále odvolací soud uvedl, že žalobce není nezajištěným věřitelem, jehož pohledávka by se uspokojovala plněním splátkového kalendáře (žalovaná není obligačním dlužníkem žalobce), a není ani zajištěným věřitelem podle § 2 písm. g) insolvenčního zákona (jenž obsahuje taxativní výčet způsobů zajištění). Jestliže žalobce i insolvenční soud přesto vycházeli z toho, že je nutno považovat uvedenou pohledávku za přihlášenou po právu, neboť věřitel nemá jinou možnost, jak uspokojit svou pohledávku z majetku nabytého neúčinnou smlouvou, je tento názor nesprávný.

10. Insolvenční zákon sice neupravuje situaci, k jaké došlo v této věci, nelze však připustit, aby byla porušena právní zásada vyjádřená v § 5 písm. c) insolvenčního zákona, podle které nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce. Nelze tak z důvodu zjištění úpadku žalované odepřít věřiteli nárok na uspokojení jeho pohledávky vůči třetí osobě z majetku převedeného neúčinným právním úkonem na dlužnici; „správnou cestou“ však není přihláška pohledávky.

11. S přihlédnutím k § 5 písm. c) insolvenčního zákona je namísto aplikovat přiměřeně § 243 insolvenčního zákona, tj. vycházet z povinnosti insolvenčního správce zpeněžit nemovitosti a výtěžek až do výše pohledávky žalobce vůči rodičům žalované z úvěrové smlouvy vydat žalobci proto, že nárok žalobce je přednostním ve vztahu k nárokům přihlášených věřitelů. Stejně jako není věřitel v případě předvídaném v § 243 insolvenčního zákona povinen vydat obdržené plnění do majetkové podstaty, má žalobce i v této zrcadlově obrácené situaci nárok na plné uspokojení své pohledávky vůči rodičům dlužnice z výtěžku zpeněžení nemovitostí. Nedojde-li k uzavření dohody o vydání výtěžku zpeněžení mezi za-

lobcem a insolvenčním správcem, má žalobce možnost podat vylučovací žalobu podle § 225 insolvenčního zákona, v níž se může domáhat vyloučení výtěžku zpeněžení nemovitostí do výše své vykonatelné pohledávky, kterou má vůči rodičům žalované.

12. Přihlásit do insolvenčního řízení jako pohledávku nárok na vydání plnění z neúčinného úkonu nelze, žalobce tak „není aktivně legitimován“, a proto musí být žaloba o určení pravosti pohledávky zamítnuta.

II. Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež má za přípustné pro řešení otázky procesního práva, která dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu „uspokojivě“ vyřešena, uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), a navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

14. Za Nejvyšším soudem neřešenou považuje dovolatel otázku, zda je věřitel oprávněn uspokojit se z majetku převedeného vůči věřiteli neúčinnou darovací smlouvou na nabyvatele – dlužníka v insolvenčním řízení – tím způsobem, že své právo uplatní přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení.

15. V tomto směru požaduje analogickou aplikaci závěrů uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 732/2006 (který je – stejně jako další níže zmíněná rozhodnutí Nejvyššího soudu – veřejnosti dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu), podle nichž rozhodnutí soudu, kterým bylo vyhověno žalobě na určení, že právní úkon dlužníka je vůči věřiteli neúčinný (§ 42a obč. zák.), představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí vydaného proti dlužníku domáhat nařízení výkonu rozhodnutí postižením toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. Od těchto závěrů se odvolací soud podle mínění dovolatele odchytil.

16. Dovolatel má za to, že je věřitelem vůči žalované, a má tak právo, aby jeho vykonatelná pohledávka (za ručiteli, kterými jsou rodiče žalované) byla uspokojena z výtěžku z prodeje nemovitostí, které žalovaná nabyla od ručitelů odporovatelným právním úkonem. Jako věřitel totiž nemá jinou možnost, neboť podle § 173 odst. 2 insolvenčního zákona se přihlašují i pohledávky vykonatelné. Kdyby tak neučinil (nepřihlásil by svou pohledávku do insolvenčního řízení), vystavil by se riziku možnosti osvobození insolvenčního dlužníka od placení pohledávek. Pohledávka sice není zajištěná, neboť rozsudek, kterým byla vyslovena neúčinnost právního úkonu, nemůže konstruovat zajištění, přesto jde o pohledávku vykonatelnou a po právu. Dbalý věřitel se může domáhat soudní ochrany své-

ho práva, jakkoli toto právo vyplývá ze samotné podstaty insolvenčního zákona, a nikoli z formalistického výkladu jednotlivých jeho ustanovení.

17. Analogickou aplikaci výše uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu pak požaduje také proto, že insolvenční řízení lze ze své povahy označit jako jakousi „hromadnou exekuci“, kdy jsou v rámci jediného řízení společně vypořádávány veškeré pohledávky za konkrétním dlužníkem. Bylo by tak proti smyslu insolvenčního zákona a poměrného uspokojení všech věřitelů dlužníka, aby věřitel, který je jinak aktivně legitimován k podání exekučního návrhu vůči žalované, nebyl legitimován k podání přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení žalované.

18. Praktické dopady závěru, podle něhož by měl „nonúčastník“ insolvenčního řízení podat návrh na vydání výtěžku zpeněžení k výzvě insolvenčního správce, když věřitel nemusí být insolvenčnímu správci vůbec znám, si dovolatel nedokáže představit.

19. Jako žalovaní vystupovali dosud v řízení insolvenční správce a dlužnice. Usnesením ze dne 27. 11. 2017, č. j. KSPA 44 INS XY, vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení žalované, čímž skončilo insolvenční řízení. Tento výrok nabytí právní moci dne 27. 11. 2017. Nejvyšší soud proto nadále od tohoto okamžiku jednal jako s žalovanou pouze s dlužnicí, neboť ta vstoupila do práv žalovaného insolvenčního správce; od skončení insolvenčního řízení se předmětný spor bez dalšího pokládá za spor o určení pravosti pohledávky „pro dobu, po kterou trvalo insolvenční řízení“ [srov. § 159 odst. 1 písm. a) a odst. 4 a 5 insolvenčního zákona].

III.

Přípustnost dovolání

20. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozsudku je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném do 29. 9. 2017 (článek II bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

21. Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení problematiky dovoláním předešlené, neboť se jí dosud nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, a Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

25. V poměrech projednávané věci je určující odpověď na otázku, zda, a případně jakým způsobem, je věřitel oprávněn uplatnit svá práva dle § 42a odst. 4 obč. zák. v insolvenčním řízení vedeném na majetek osoby, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch, bylo-li věřitelově odpůrcí žalobě proti této osobě – insolvenčnímu dlužníku – pravomocně vyhověno před zahájením insolvenčního řízení.

26. S přihlédnutím k době zahájení insolvenčního řízení a vydání napadeného rozhodnutí se na danou věc uplatní níže uvedená ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014.

27. Podle § 2 písm. g) insolvenčního zákona (ve znění účinném do 3. 1. 2019) se pro účely tohoto zákona rozumí zajištěným věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

28. Podle § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona se se zahájením insolvenčního řízení spojuje mimo jiné i ten účinek, že výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídít nebo zahájit, nelze jej však provést. Pro pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávky jim na roveň postavené (§ 169) však lze provést nebo vést výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 203 odst. 5 a s omezeními tímto rozhodnutím založenými. Není-li dále stanoveno jinak, výkon rozhodnutí nebo exekuce se i nadále nařizuje nebo zahajuje a provádí proti povinnému.

29. Podle § 109 odst. 4 insolvenčního zákona účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.

30. Podle § 165 insolvenčního zákona věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak (odstavec 1).

31. Zákon může stanovit, že podle odstavce 1 se uspokojují i někteří věřitelé, kteří nepodávají přihlášku pohledávky, splňují-li zákonem stanovené podmínky (odstavec 2).

- 32.** Jinak než postupem podle odstavce 1 lze v insolvenčním řízení uspokojit z majetkové podstaty pouze pohledávky, o kterých tak stanoví tento zákon; uspokojení jiných pohledávek je vyloučeno (odstavec 3).
- 33.** Není-li dále stanoveno jinak, plnění poskytnuté věřiteli po rozhodnutí o úpadku postupem podle tohoto zákona k uspokojení jeho pohledávky se započte nejprve na jistinu, pak na úroky, poté na úroky z prodlení a nakonec na náklady spojené s uplatněním pohledávky (odstavec 4).
- 34.** Podle § 173 insolvenčního zákona věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení nespokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá (odstavec 1).
- 35.** Přihlašují se i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí (odstavec 2).
- 36.** Přihlásit lze i pohledávku nesplacnou nebo pohledávku vázanou na podmínku. Pohledávky věřitelů vázané na splnění rozvazovací podmínky se považují v insolvenčním řízení za nepodmíněné, dokud rozvazovací podmínka není splněna. Na pohledávky věřitelů vázané na splnění odkládací podmínky nemá zahájení insolvenčního řízení vliv (odstavec 3).
- 37.** Přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu. Přihlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu, postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu, aniž o tom vydává rozhodnutí; účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška dojde insolvenčnímu soudu (odstavec 4).
- 38.** Podle § 175 insolvenčního zákona je nutné pohledávku vždy vyčíslit v penězích, i když jde o pohledávku nepeněžitou. Pohledávka v cizí měně musí být přepočítána na českou měnu podle kurzu devizového trhu vyhlášeného Českou národní bankou v den zahájení insolvenčního řízení, a stala-li se pohledávka splatnou dříve, podle kurzu vyhlášeného v den její splatnosti. Pro přepočet pohledávek v cizích měnách, pro něž Česká národní banka nevyhlašuje kurz devizového trhu, se použije střední kurz centrální banky příslušné země, popřípadě aktuální kurz mezibankovního trhu k americkému dolaru nebo k euru. Jde-li o pohledávku nepeněžitou nebo pohledávku neurčité výše, musí být vyjádřena v penězích na základě odhadu její hodnoty.

39. Podle § 225 odst. 6 insolvenčního zákona platí, že byla-li zpeněžena věc, která neměla být pojata do soupisu, má její vlastník právo na vydání výtěžku zpeněžení; jeho právo na náhradu škody tím není dotčeno.

40. Podle § 42a obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen (odstavec 1).

41. Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116, 117), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat (odstavec 2).

42. Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch (odstavec 3).

43. Právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch (odstavec 4).

44. Z § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vyplývá, že v projednávané věci se nadále aplikuje § 42a obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2013.

45. Judikatura Nejvyššího soudu je při výkladu § 42a obč. zák. ustálena v těchto závěrech:

46. Smyslem odpůřčí žaloby podle § 42a obč. zák. je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon, jenž zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůřčí žalobě vyhověno, představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí nebo exekuci (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporovaný právní úkon učinil, již takto nabyté věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty nepatří), musí se věřitel – místo určení neúčinnosti právního úkonu – domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění.

47. Právní účinky odporovatelnosti, spočívající v tom, že v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení) lze postihnout věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovra majetku, nastávají (se zakládají) rozhodnutím soudu o odpůřčí žalobě; teprve dnem právní moci rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůřčí žalobě vyhověno, vzniká věřiteli právo na uspokojení jeho (zkrácené) pohledávky z věcí, práv a jiných majetkových hodnot, které ušly z dlužníkovra majetku a které patří tomu, v jehož prospěch byl odporovatelný právní úkon učiněn.

48. K tomu srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 1999, sp. zn. 31 Cdo 1704/98, uveřejněný pod číslem 27/2000 Sb. rozh. obč., ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod číslem 26/2000 Sb. rozh. obč., ze dne 22. 6. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2285/2000, uveřejněný pod číslem 12/2003 Sb. rozh. obč., ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001, uveřejněný pod číslem 64/2002 Sb. rozh. obč., ze dne 9. 5. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1154/2012, uveřejněný pod číslem 69/2013 Sb. rozh. obč., ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2041/2012, uveřejněný pod číslem 18/2014 Sb. rozh. obč., nebo ze dne 19. 2. 2015, sp. zn. 21 (dále jen „druhý rozsudek“) Cdo 1666/2014, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2015, pod číslem 135.

49. V usnesení ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2498/2012, Nejvyšší soud doplnil, že vyslovení odporovatelnosti znamená z hlediska hmotného práva nastolení tzv. relativní neúčinnosti právního úkonu; ji se rozumí stav, kdy právní úkon zůstává platným právním úkonem, který vyvolal všechny předvídané právní následky (např. převod vlastnictví k věci), a pouze v poměru mezi věřitelem a osobou, která od dlužníka nabyla majetek, se na tento právní vztah hledí, jako kdyby k právnímu úkonu nedošlo a jeho účinky nenastaly.

50. Tamtéž uvedl, že podkladem k nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) proti tomu, s nímž nebo v jehož prospěch dlužník učinil právní úkon, je exekuční titul proti dlužníku a rozhodnutí, kterým soud určil, že vůči oprávněnému je právní úkon neúčinný. Dále objasnil (pro účely posouzení promlčení), že je třeba rozlišovat mezi pohledávkou, kterou má oprávněný za dlužníkem přiznanou mu pravomocným rozhodnutím, a pohledávkou, kterou má oprávněný proti povinné na základě téhož exekučního titulu vydaného proti dlužníkovi a dále rozsudku, jímž ve vztahu k němu (oprávněnému) byla vyslovena neúčinnost právního úkonu, jímž dlužník zkrátil uspokojení pohledávky věřitele, jejíž uspokojení může požadovat z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovra majetku (§ 42a odst. 4 obč. zák.).

51. V usnesení ze dne 1. 12. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1827/2006, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročníku 2007, pod číslem 27, pak Nejvyšší soud vysvětlil, že ve výkonu rozhodnutí vedeném na základě § 42a odst. 4 obč. zák. se uplatní zásada, že jej nelze nařídít v rozsahu širším, než jaký stačí k uspokojení oprávněného (§ 263 odst. 1 o. s. ř.). Tak je tomu zejména v případech, kdy neúčinn-

ným úkonem bylo na povinného převedeno více majetkových hodnot, nicméně k uspokojení oprávněného stačí již zpeněžení části z nich.

č. 86

52. Na základě takto ustaveného judikatorního rámce lze pro potřeby projednávané věci shrnout, že věřitel má v případě existence zkracujícího právního úkonu jeho dlužníka dle § 42a obč. zák. a vyhovujícího rozhodnutí o odpůřčí žalobě vedle (vymahatelné, vykonatelné) obligační pohledávky za svým dlužníkem ještě pohledávku za osobou, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn, nebo které z takového právního úkonu vznikl prospěch. Ta spočívá dle § 42a odst. 4 obč. zák. v tom, že věřitel má právo se domáhat výkonem rozhodnutí či exekucí uspokojení své pohledávky za obligačním dlužníkem z majetku, který ušel z majetku obligačního dlužníka zkracujícím právním úkonem, a to za podmínky, že k odpůřčí žalobě věřitele dojde soudem k pravomocnému vyslovení neúčinnosti takového právního úkonu. Ve zmíněné podobě jde o nepeněžitou pohledávku za dlužníkem, která se stává peněžitou v okamžiku, kdy není (z jakéhokoli důvodu) možné se uspokojit z ušlého majetku. Je-li ještě před podáním odpůřčí žaloby na vyslovení neúčinnosti právního úkonu dlužníka zřejmé, že nebude možné se z ušlého majetku uspokojit výkonem rozhodnutí či exekucí, může věřitel podat přímo žalobu na zaplacení peněžitě náhrady. V takovém případě pak lze vést výkon rozhodnutí či exekuci na celý majetek osoby, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

53. Hodnota takové pohledávky, respektive její výše, bude odpovídat hodnotě majetku ušlého na základě zkracujícího právního úkonu z majetku věřitelova obligačního dlužníka. Bude-li mít ušlý majetek vyšší hodnotu, než jakou má pohledávka za obligačním dlužníkem, bude výše peněžitě náhrady za ušlý majetek odpovídat pouze výši této (obligační) pohledávky včetně jejího příslušenství, neboť s ohledem na účel odporovatelnosti dle § 42a obč. zák. – tedy uspokojení pohledávky za obligačním dlužníkem – nemůže dosahovat vyšší hodnoty. Zaplacením pohledávky za obligačním dlužníkem zaniká v tomto rozsahu i pohledávka dle § 42a odst. 4 obč. zák. Jinak řečeno pohledávka dle § 42a odst. 4 obč. zák. sleduje osud pohledávky za obligačním dlužníkem; je totiž její neoddělitelnou součástí (tomu odpovídá i to, že přechází v případě postoupení spolu s pohledávkou za obligačním dlužníkem dle § 524 odst. 2 obč. zák.).

54. Neúčinnost právního úkonu dle § 42a obč. zák. se neprojevuje jinak než možností věřitele se uspokojit z ušlého majetku. Vlastnické právo k majetku nabytému na základě zkracujícího neúčinného právního úkonu je omezeno pouze tím, že „nový“ vlastník je povinen strpět výkon rozhodnutí či exekuci na takový majetek.

55. Je-li zahájeno insolvenční řízení na majetek osoby, která se v důsledku odporovatelného právního úkonu obligačního dlužníka stala „novým“ vlastníkem „ušlého“ majetku, nastává zveřejněním vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku (§ 109 odst. 4 insolvenčního záko-

na), účinek dle § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, tedy lze sice nařídit nebo zahájit výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek v jejím vlastnictví, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, výkon rozhodnutí (exekuci) však nelze provést.

56. Tím vzniká překážka, která věřiteli brání v uspokojení jeho pohledávky za obligačním dlužníkem výkonem rozhodnutí či exekucí (jiná možnost není právními předpisy věřiteli dána) postihující ušlý majetek (u „nového“ vlastníka). Dochází tak k naplnění podmínky § 42a odst. 4 části věty za středníkem obč. zák. a věřitel má (vůči „novému“ vlastníku) pouze právo na (relutární) náhradu za ušlý majetek.

57. Insolvenční zákon výslovně neupravuje způsob uplatnění pohledávky dle § 42a odst. 4 obč. zák., zejména jí nepřiznává postavení pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou dle § 168 a § 169 insolvenčního zákona a věřiteli takové pohledávky nepřiznává ani postavení zajištěného věřitele [viz taxativní výčet obsažený v § 2 písm. g) insolvenčního zákona; k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2015, sen. zn. 29 ICdo 61/2015, uveřejněný pod číslem 81/2016 Sb. rozh. obč.]. Současně takovou pohledávku dle § 170 insolvenčního zákona (pokud vznikla jako v projednávaném případě před rozhodnutím o úpadku, či dokonce před zahájením insolvenčního řízení) nevylučuje z uspokojení v insolvenčním řízení. Nejde ani o pohledávku dle § 172 insolvenčního zákona.

58. Poté, co nastanou a trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, může věřitel svou pohledávku dle § 42a odst. 4 obč. zák. uplatnit pouze přihláškou pohledávky za osobou, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu prospěch, dle § 173 insolvenčního zákona, tedy uplatnit (původně nepeněžitou) nezajištěnou pohledávku ve výši peněžitě náhrady za ušlý majetek. Jiným způsobem nelze pohledávku uspokojit (§ 165 odst. 3 insolvenčního zákona) a současně – jak vystihli i odvolací soud a dovolatel – nelze věřiteli toto právo vůči osobě, v jejíž prospěch byl neúčinným právní úkon učiněn, nebo které z takového právního úkonu vznikl prospěch, upřít.

59. Zbývá dodat, že předpokladem pro uplatnění přihlášky takové pohledávky je existence pravomocného rozhodnutí o odpůřčí žalobě [podané předtím, než nastaly účinky zahájení insolvenčního řízení – viz § 109 odst. 1 písm. a) a § 141a insolvenčního zákona], jež musí nabýt právní moci před rozhodnutím o úpadku (srov. § 140a, § 140b a § 140c insolvenčního zákona). K tomu viz *mutatis mutandis* výše uvedené judikatorní závěry Nejvyššího soudu, podle nichž pro zahájení výkonu rozhodnutí či exekuce vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu prospěch, musí věřitel disponovat pravomocnými rozhodnutími soudu jak o pohledávce za obligačním dlužníkem, tak i o odpůřčí žalobě.

60. Uspokojení pohledávky dle § 42a odst. 4 obč. zák. pak bude stejné jako uspokojení ostatních věřitelů s nezajištěnými pohledávkami v závislosti na způ-

sobu řešení úpadku. Věřitel nebude zvýhodněn uspokojením z ušlého majetku (nezachází se s ním jako se zajištěným věřitelem) a současně ani omezen tím způsobem, že by mohl být uspokojen jen z výtěžku zpeněžení takového majetku. Bude se tedy postupovat obdobně jako v případě dle § 42a odst. 4 části věty za středníkem obč. zák., tj. nemá-li věřitel možnost dosáhnout uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z majetku obligačního dlužníka.

61. Proto argumentace odvolacího soudu v tom směru, že věřitel se může domáhat pouze vyloučení výtěžku zpeněžení majetku ušlého odporovatelným právním úkonem dle § 225 insolvenčního zákona, není správná.

62. Z dikce § 225 odst. 6 insolvenčního zákona totiž plyne, že podmínkou, bez jejíhož splnění nemůže být vylučovatel úspěšný s požadavkem na vyloučení výtěžku zpeněžení majetku insolvenčním správcem, je, že vylučovatel měl právo na vyloučení majetku samotného (před jeho zpeněžením).

63. Takové právo však věřiteli vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu prospěch, dle § 42a obč. zák. nenáleží. Věřitel má pouze právo (je-li odpůrčí žalobě pravomocně vyhověno) na uspokojení z majetku ušlého neúčinným právním úkonem. Není-li to možné, má pouze pohledávku v podobě relutární náhrady za takový majetek.

64. Výklad nabízený odvolacím soudem by vedl k nedovolenému zvýhodnění věřitele s pohledávkou dle § 42a odst. 4 obč. zák. (a poškození ostatních věřitelů), přestože mu takové prioritní postavení dle insolvenčního zákona (ani jiného zákona) nenáleží. Současně tato argumentace postrádá smysl u náhrady dle § 42a odst. 4 části věty za středníkem obč. zák.

65. Konečně nepřichází v úvahu ani analogické použití § 243 insolvenčního zákona, neboť ten se vztahuje pouze na právní úkony insolvenčního dlužníka, v našem případě osoby, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu prospěch. Zde však jde o právní úkon obligačních dlužníků.

66. V poměrech projednávané věci tak lze uzavřít, že dovolatel postupoval správně, když pohledávku z titulu přiznaného odpůrčího nároku přihlásil (jako nezajištěnou) do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice (coby osoby, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn a která z něj též měla prospěch).

67. Nejvyšší soud rovněž nemá pochybnosti o tom, že přihláškou pohledávky č. P2 (posuzováno podle jejího obsahu; § 41 odst. 2 o. s. ř.) i ve spojení s přílohami – zejména prvním a druhým rozsudkem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2018, sen. zn. 29 ICdo 88/2016), dovolatel uplatnil pohledávku dle § 42a odst. 4 obč. zák., kterou vyčíslil ve stejné výši jako svou pohledávku za rodiči dlužnice (obligačními dlužníky). Náklady řízení uplatnil pouze dle prvního rozsudku. Pohledávku uplatnil jako vykonatelnou.

68. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první

o. s. ř.), napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

69. V dalším řízení se bude odvolací soud zabývat výší peněžité náhrady za (ušlé) nemovitosti, neboť poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, žalobce nemohl uspokojit svou pohledávku za rodiči dlužnice z ušlého majetku (nacházejícího se ve vlastnictví dlužnice).

Č. 87

č. 87

Osvobození od placení zbytku dluhů, Smír, Narovnání, Zastavení exekuce § 585 obč. zák., § 516 obč. zák., § 414 odst. 2 IZ, § 416 odst. 1 IZ, § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

Má-li účastníky sporu uzavřený smír (jen) povahu dohody o částečném vzdání se nároku věřitelem a částečném uznání dluhu dlužníkem, pak pohledávka vzešlá z takového smíru není vyloučena z účinků osvobození od placení zbytku dluhů přiznaného dlužníku rozhodnutím insolvenčního soudu dle § 414 insolvenčního zákona jen proto, že k uzavření smíru a k jeho schválení soudem došlo až po uplynutí propadné lhůty určené věřiteli k přihlášení pohledávky, jež byla předmětem smíru, do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 29 Cdo 557/2018, ECLI:CZ:NS:2020:29.CDO.557.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání povinné proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 27. 9. 2017, sp. zn. 27 Co 147/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Pardubicích (dále jen „okresní soud“) usnesením ze dne 27. 2. 2017, č. j. 34 EXE 1833/2016-30, zamítl návrh povinné na zastavení exekuce, doručený soudu 2. 2. 2018.

2. Okresní soud vyšel zejména z toho, že:

[1] Exekučním titulem je smír uzavřený v řízení vedeném u okresního soudu, schválený usnesením ze dne 29. 11. 2011, č. j. 6 C 316/2007-141. V tomto řízení byl vymáhán nárok z titulu odpovědnosti zaměstnance za schodek na svěřených hodnotách. Povinná se v rámci smíru zavázala zaplatit oprávněnému částku 96 255 Kč do 30 dnů od právní moci usnesení o splnění oddlužení.

[2] V insolvenčním řízení vedeném u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích pod sp. zn. KSPA 48 INS 476/2010 byl usnesením ze dne 14. 4. 2010 zjištěn úpadek povinné, usnesením ze dne 15. 3. 2016 bylo vzato na vědomí splnění oddlužení a usnesením ze dne 25. 4. 2016 bylo povinné přiznáno osvobození od placení zbytků dluhů.

3. Na tomto základě okresní soud uzavřel, že vymáhaná pohledávka představuje pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou dle ustanovení § 169 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), protože na ni nedopadají účinky osvobození dle ustanovení § 414 insolvenčního zákona.

4. K odvolání povinné Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 27. 9. 2017, č. j. 27 Co 147/2017-59, potvrdil usnesení okresního soudu. Odvolací soud dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

[1] Vymáhaná pohledávka není pohledávkou dle § 169 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, neboť v tomto ustanovení uvedené pohledávky jsou pohledávkami zaměstnanců dlužníka.

[2] Pro rozhodnutí ve věci není významné, zda vymáhaná pohledávka představuje právo na náhradu škody oprávněného způsobené mu povinnou úmyslně.

[3] Významný je pouze titul, ze kterého se pohledávka uplatňuje, a to smír schválený soudem, jenž byl uzavřen až po uplynutí všech lhůt pro přihlášení pohledávek věřitelů do insolvenčního řízení povinné. Tento smír představuje z pohledu hmotného práva dohodu o narovnání, tj. právní skutečnost, na základě které zaniká původní závazek a vzniká závazek nový mezi oprávněným a povinnou [§ 585 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“)].

[4] Smír tak představuje právní skutečnost, na základě které vzniká oprávněnému pohledávka za povinnou, jež je vymáhána exekucí. Protože jde o pohledávku, kterou nemohl oprávněný přihlásit do insolvenčního řízení (smír byl schválen až po uplynutí přihlašovací lhůty), nevztahují se na ni účinky § 414 insolvenčního zákona, a není tak naplněn žádný důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení odvolacího soudu podala povinná dovolání, jehož přípustnost dovozuje argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které dosud nebyly dovolacím soudem vyřešeny, případně při řešení kterých se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu, namítajíc, že napadené usnesení spočívá na nesprávném právním posouzení, a navrhuje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu změnil a exekuci zastavil.

6. Dovolatelka zpochybňuje správnost právního posouzení smíru z pohledu hmotného práva (hodnoceno dle obsahu dovolání) a namítá, že smír je procesně-

právním institutem, který nemůže mít hmotněprávní důsledky; i kdyby je ale měl, měl soud vyhodnotit hmotněprávní účinky smíru jako dohodu o změně splatnosti dluhu, nikoli jako dohodu o narovnání. V situaci, kdy pohledávka oprávněného vznikla před zahájením insolvenčního řízení o úpadku povinné, byť ji oprávněný do řízení nepřihlásil přihláškou, vztahují se na ni účinky § 414 insolvenčního zákona, a tudíž ji nelze nyní vymáhat.

7. Oprávněný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout pro nepřípustnost, uváděje, že jelikož mu byla způsobena škoda úmyslným jednáním, za které byla povinná pravomocně shledána vinnou trestným činem zpronevěry dle § 248 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, nevztahuje se na vymáhanou pohledávku § 414 insolvenčního zákona (dle § 416 odst. 1 insolvenčního zákona).

III.

Přípustnost dovolání

8. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (ve znění účinném do 29. září 2017) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

9. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v dotčených souvislostech jde o věc Nejvyšším soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právní otázky vymezené dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

11. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

12. Skutkový stav věci, z něž vyšly soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

13. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu, zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a insolvenčního zákona:

§ 99 (o. s. ř.)

(1) Připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem. Soud usiluje o smír mezi účastníky; při pokusu o smír předseda senátu zejména s účastníky probere věc, upozorní je na právní úpravu a na stanoviska Nejvyššího soudu a rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu.

(2) Soud rozhodne o tom, zda smír schvaluje; neschválí jej, je-li v rozporu s právními předpisy. V takovém případě soud po právní moci usnesení pokračuje v řízení.

(3) Schválený smír má účinky pravomocného rozsudku. Rozsudkem však může soud zrušit usnesení o schválení smíru, je-li smír podle hmotného práva neplatný. Návrh lze podat do tří let od právní moci usnesení o schválení smíru.

§ 585 (obč. zák.)

(1) Dohodou o narovnání mohou účastníci upravit práva mezi nimi sporná nebo pochybná. Dohoda, kterou mají být mezi účastníky upravena veškerá práva, netýká se práv, na něž účastník nemohl pomýšlet.

(2) Byl-li dosavadní závazek zřízen písemnou formou, musí být dohoda o narovnání uzavřena písemně; totéž platí, týká-li se dohoda promlčeného závazku.

(3) Dosavadní závazek je nahrazen závazkem, který vyplývá z narovnání.

§ 414 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.

(2) Osvobození podle odstavce 1 se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.

(3) Osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

(4) Při osvobození dlužníka podle odstavce 1 zůstává zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku; pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170), se může takto domáhat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení.

§ 416 (insolvenčního zákona)

(1) Osvobození podle § 414 a 415 se nedotýká peněžitého trestu nebo jiné majetkové sankce, která byla dlužníku uložena v trestním řízení pro úmyslný trestný čin, a dále pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti.

č. 87

...

14. Ve výše citované podobě (pro věc rozhodné) platila ustanovení § 99 o. s. ř. a § 585 obč. zák. v době schválení smíru (29. 11. 2011). Ustanovení insolvenčního zákona v citované podobě (pro věc rozhodné) platila v době, kdy insolvenční soud přiznal dlužnici osvobození od placení zbytku dluhů (25. 4. 2016).

15. Obsahem přípustného smíru je dohoda, kterou se upravují hmotněprávní vztahy, jež jsou předmětem řízení; nelze vyloučit, aby byly upraveny i jiné vztahy než ty, které jsou vymezeny předmětem řízení, neboť je tu podmínkou přípustnosti smíru, aby povaha věci uzavření smíru připouštěla. Jestliže smír svým obsahem upravuje vztahy nad rámec dosavadního předmětu řízení, jde o smír přípustný, neboť tu jde o dispozici návrhem a schválením smíru připouští soud i tuto dispozici. Smír jako dohoda účastníků, u níž se předpokládá existence nejistých, neurčitých nebo sporných práv, je narovnáním, popřípadě dohodou o vzdání se práva. Smír může svým obsahem překročit rámec předmětu řízení; vždy však z něho musí být patrné, jak byly vypořádány nároky, které byly předmětem řízení. K tomu srov. stanovisko občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 11. 1986, Cpj 44/86, uveřejněné pod číslem 16/1987 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 16/1987“). Ze závěrů obsažených v R 16/1987 rozhodovací praxe soudů i nadále vychází (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1962/2013, uveřejněný pod číslem 22/2016 Sb. rozh. obč., a rozhodnutí tam citovaná).

16. K závěrům procesní doktríny ohledně povahy smíru se Nejvyšší soud přihlásil v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4406/2009, shrnuv, že schválený smír je způsobem skončení řízení (mimo rozhodnutí soudu o věci, tj. vedle rozsudku, usnesení, platebního rozkazu, směnečného či šekového platebního rozkazu). Hmotněprávním podkladem soudního smíru může být jakákoliv dohoda účastníků, která má význam pro jeho uzavření; nejčastěji to bývá narovnání, privativní novace, započtení nebo vzdání se práva nebo dluhu. Lze jej uzavřít o celém předmětu řízení, o jeho části nebo jen o jeho základu, tedy všude tam, kde by jinak mohl být vydán částečný nebo mezitímní rozsudek.

17. Narovnání (*transactio*) je pak dohoda účastníků závazkového právního vztahu, kterou účastníci odstraňují spornost nebo pochybnost vzájemných práv a povinností tím, že je ruší a nahrazují je novými. Dosavadní závazek tak zaniká a je nahrazen závazkem novým, který vyplývá z narovnání. Dohoda o narovnání je samostatným zavazovacím důvodem – právním důvodem vzniku závazku. Po

uzavření dohody o narovnání se již věřitel nemůže domáhat plnění z původního závazku, nýbrž jen plnění z nového závazku z dohody o narovnání. Narovnání má řadu shodných rysů s privativní novací, neboť i její podstatou je, že dohodou zaniká dosavadní závazek a nahrazuje se jiným (§ 570 odst. 1 obč. zák.). Předpokladem narovnání je však spornost či pochybnost, kterou strany mají ohledně závazku, a dohodou o narovnání lze upravit vzájemná práva a povinnosti v mnohem širším rozsahu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2725/2008, uveřejněný pod číslem 59/2011 Sb. rozh. obč.).

18. Z výše uvedeného plyne, že pro výsledek dovolacího řízení je určující především posouzení hmotněprávní povahy smíru uzavřeného účastníky řízení v roce 2011.

19. V dané věci není ve skutkové rovině pochyb o tom, že spor, z nějž vzešel exekuční titul, měl původ v trestním řízení ukončeném trestním příkazem okresního soudu ze dne 16. 3. 2007, č. j. I T 35/2007-842, který nabyt právní moci dne 28. 4. 2007. Tímto trestním příkazem uznal okresní soud povinnou vinnou ze spáchání trestného činu zpronevěry (jde o trestný čin vyžadující zavinění ve formě úmyslu), kterým způsobila škodu v celkové výši 247 354,70 Kč. K náhradě škody ve výši 54 844 Kč oprávněnému byla povinná zavázána trestním příkazem. Se zbytkem svého nároku (192 510,70 Kč) byl oprávněný odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, zahájené posléze u okresního soudu pod sp. zn. 6 C 316/2007. Tam uzavřený smír vzešel z dohody účastníku řízení při jednání konaném dne 29. 11. 2011, podle které se povinná se zavázala zaplatit polovinu žalované částky (96 225, 70 Kč). Ve zbývajícím rozsahu druhé vzal oprávněný žalobu zpět. Následně bylo řízení v rozsahu částečného zpětvzetí zastaveno, ve zbytku předmětu řízení byl schválen smír.

20. Za těchto okolností není důvodu považovat uzavřený smír za narovnání, neboť jde o částečné vzdání se nároku ze strany oprávněného a částečné uznání dluhu povinnou.

21. Vymáhaná pohledávka 96 225, 70 Kč je tedy pohledávkou vzniklou před rozhodnutím o úpadku, která měla být oprávněným přihlášena do insolvenčního řízení dlužnice a na kterou by obecně dopadaly účinky přiznaného osvobození od placení zbytku dluhů (ustanovení § 414 odst. 2 insolvenčního zákona).

22. Jinak (obecně) řečeno, má-li účastníky sporu uzavřený smír (jen) povahu dohody o částečném vzdání se nároku věřitelem a částečném uznání dluhu dlužníkem, pak pohledávka vzešlá z takového smíru není vyloučena z účinků osvobození od placení zbytku dluhů přiznaného dlužníku rozhodnutím insolvenčního soudu dle § 414 insolvenčního zákona jen proto, že k uzavření smíru a k jeho schválení soudem došlo až po uplynutí propadné lhůty určené věřiteli k přihlášení pohledávky, jež byla předmětem smíru, do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka.

23. Protože však jde o pohledávku z titulu náhrady škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti (ustanovení § 416 odst. 1 insolvenčního zákona),

osvobození se vymáhané pohledávky nedotýká. Důvod k zastavení exekuce tedy dán není.

24. Jelikož je právní posouzení věci odvolacím soudem ve výsledku správné, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.]. O náhradě nákladů dovolacího řízení se rozhoduje ve zvláštním režimu [§ 87 a násl. zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů].

Č. 88

Č. 88

Závazkové vztahy občanskoprávní, Pracovněprávní vztahy, Skončení pracovního poměru

§ 2 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 27. 2. 2017, § 3 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 27. 2. 2017, § 74 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 27. 2. 2017, § 13 odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb. ve znění do 31. 12. 2006

Zaměstnavatelé mohou plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu jejich činnosti (stejně jako plnění ostatních úkolů) zajišťovat i jinak než prostřednictvím osob zaměstnávaných v základním pracovněprávním vztahu, nejde-li o výkon závislé práce na základě smluv (dohod), jimiž se zakládají jiné než pracovněprávní vztahy.

Právnícké a fyzické osoby provozující činnost, při které pořádají umělecká představení, mohou rozhodnout o tom, že činnost dosud zajišťovanou prostřednictvím výkonných umělců zaměstnávaných v základním pracovněprávním vztahu budou nadále zabezpečovat na základě občanskoprávních smluv (dohod) uzavíraných s výkonnými umělci (aniž by šlo o výkon závislé práce), popřípadě s menším počtem zaměstnávaných výkonných umělců při zvýšení počtu těch, kteří u nich působí na občanskoprávním základě. Takové rozhodnutí může mít povahu rozhodnutí o organizačních změnách ve smyslu ustanovení § 52 písm. c) zák. práce, vzhledem k nimž se zaměstnávaný výkonný umělec stane nadbytečným.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2128/2019, ECLI:CZ:NS:2020:21.CDO.2128.2019.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyň proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 11. 2018, sp. zn. 16 Co 175/2018.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisy ze dne 21. 2. 2017 sdělil žalovaný žalobkyním, že s nimi rozvazuje pracovní poměr výpovědí podle ustanovení § 52 písm. c) zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce (dále též jen „zák. práce“), z důvodu nadbytečnosti, neboť na základě rozhodnutí vydaného příkazem ředitele č. 2/2017 ze dne 15. 2. 2017 o organizačních

změnách s účinností k 1. 3. 2017 došlo od 1. 5. 2017 ke zrušení jejich pracovních míst „sólísta opery“ (snížení počtu systematizovaných míst – sólista opery).

č. 88

2. Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu v Ostravě dne 29. 5. 2017 domáhaly, aby bylo určeno, že uvedené výpovědi z pracovního poměru jsou neplatné a že pracovní poměry založené pracovními smlouvami mezi žalobkyněmi a žalovaným nadále trvají, a aby žalovanému byla uložena povinnost zaplatit každé žalobkyni na náhradě nemajetkové újmy 100 000 Kč. Pro případ, že soud posoudí výpovědi z pracovního poměru jako platné, se žalobkyně domáhaly, aby žalovanému byla uložena povinnost zveřejnit na svých webových stránkách příkaz ředitele č. 2/2017 ze dne 15. 2. 2017 s doplňujícím vysvětlením tohoto znění: „K ukončení pracovních poměrů s výkonnými umělci N. došlo výhradně v souvislosti s provedenou organizační změnou, nikoliv z důvodů pochybností o uměleckých kvalitách těchto zaměstnanců. N. chce tímto opatřením zamezit vzniku případných poškozujících spekulací v souvislosti s ukončením pracovních poměrů některých dnes už bývalých zaměstnanců. N. se všem svým bývalým spolupracovníkům omlouvá za případné nepříjemnosti způsobené v souvislosti s jim podanou výpovědí,“ a aby žalovaný každé z nich zaplatil na náhradě nemajetkové újmy 100 000 Kč. Žalobu zdůvodnily zejména tím, že „neexistuje příčinná souvislost mezi rozhodnutím o organizační změně a nadbytečností zaměstnankyň“, že se ze strany žalovaného jedná o účelový krok, aby se mohl zbavit pro něj nepohodlných zaměstnankyň, že jeho skutečným záměrem je „uvolnění prostoru pro obsazování rolí externisty“ a že nadbytečnost žalobkyň není dána, neboť žalovaný by jim objektivně mohl přidělovat práci; žalobkyni c) byla navrhována možnost další spolupráce formou polovičního úvazku, kterou však tato žalobkyně odmítla. Uvedly, že rozvázání pracovního poměru sólistek opery uprostřed sezóny a jejich bezdůvodné stažení ze všech plánovaných představení je šikanózním jednáním poškozujícím jejich pověst, neboť je ohrožena jejich další kariéra a ztížena možnost nalézt si další uplatnění, a že v odborných kruzích „tento krok pozornosti neunikl a vybízí ke spekulacím nad jejich uměleckými schopnostmi“. Bude-li organizační změna „soudem posouzena jako relevantní důvod pro rozvázání pracovního poměru“ se žalobkyněmi, pak požadují, aby byla o organizačním rozhodnutí žalovaného informována „široká veřejnost na veřejných webových stránkách žalovaného“ s doplňujícím vysvětlením, že k ukončení pracovních poměrů došlo výhradně v souvislosti s organizační změnou, nikoli z důvodu pochybností o uměleckých kvalitách žalobkyň, a omluvou za způsobenou újmu. Zastíučníčení spočívající v určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru a určení, že pracovní poměr trvá, nebo ve zveřejnění shora uvedených informací by podle názoru žalobkyň nebylo dostačující, a proto požadují i náhradu nemajetkové újmy v penězích.

3. Žalovaný zejména uvedl, že cílem organizační změny bylo maximálně ekonomicky využívat umělecké síly souboru a „usilovat o další všestranný rozvoj or-

organizace“, že organizační změna „plně odráží aktuální trend v uměleckém světě, kdy je omezován počet členů stálého souboru“, a že takový postup vede k úspoře finančních prostředků, neboť s umělci je uzavírána smlouva na konkrétní role v rámci představení s dohodnutým počtem repríz.

4. Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 29. 5. 2018, č. j. 85 C 186/2017-103, žalobě v části, v níž se žalobkyně domáhaly určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, vyhověl, v části, v níž se žalobkyně po žalovaném domáhaly náhrady nemajetkové újmy v penězích (každá ve výši 100 000 Kč), žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že Česká republika nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně vzal za prokázané, že žalobkyně a) byla u žalovaného zaměstnána od 2. 3. 2004, žalobkyně b) byla u žalovaného zaměstnána od 1. 8. 2001 a žalobkyně c) byla u žalovaného zaměstnána od 1. 8. 1989 (všechny s dohodnutým druhem práce sólistka opery), že příkazem ředitele č. 2/2017 ze dne 15. 2. 2017 žalovaný na základě návrhu „uměleckého šéfa opery“ rozhodl o organizačních změnách, v jejichž důsledku byl mimo jiné snížen počet sólistů opery z celkem 12 na 6,5 systematizovaných míst, že dne 21. 2. 2017 byly žalobkyním žalovaným předány výpovědi z pracovního poměru a že při jejich předání byly žalobkyně seznámeny s „organizačním rozhodnutím“ i s důvodem výpovědi (snížení nákladů, tedy zvýšení efektivnosti práce). Dále vycházel ze zjištění, že žalovaný sestavil takový umělecký plán, na jehož základě nebyly vhodné role pro žalobkyně, že o obsazení „sólistických rolí“ rozhoduje „umělecký šéf opery“ J. K., který je do těchto rolí neobsadil, ale že jejich role byly obsazeny mimo jiné tzv. externisty. Na základě těchto zjištění dospěl soud prvního stupně k závěru, že organizační opatření žalovaného (příkaz ředitele č. 2/2017) nebylo přijato za účelem snížení nákladů, ale proto, aby bylo možno rozvázat pracovní poměr s žalobkyněmi poté, co byla „uměle zvýšena jejich nákladnost“ neobsazováním do rolí, že nahrazování zaměstnanců tzv. externisty je sice obecně přípustné, avšak nesmí se jednat o plnění běžných úkolů zaměstnavatele (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2003, sp. zn. 21 Cdo 733/2003), přičemž tento závěr je i nadále použitelný s ohledem na ustanovení § 74 odst. 1 zák. práce ve spojení s § 1a odst. 1 písm. a) zák. práce, a že proto je organizační opatření žalovaného v rozporu s § 1a zák. práce. Soud prvního stupně dále dovodil, že rozvázání pracovního poměru výpovědí pro nadbytečnost je zcela běžným způsobem rozvázání pracovního poměru, že text těchto výpovědí není vůči žalobkyním nikterak dehonestující, a že proto nedošlo k zásahu do jejich osobnostních práv.

5. K odvolání žalobkyň a žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 20. 11. 2018, č. j. 16 Co 175/2018-147, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích, kterými byla zamítnuta žaloba o náhradu nemajetkové újmy v penězích, a ve výrocích o určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru jej změnil tak, že se žaloba v této části zamítá; současně zrušil rozsudek soudu prvního

ho stupně ve výrocích o nákladech řízení a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud dovodil, že rozhodne-li zaměstnavatel, že činnost dosud vykonávanou zaměstnancem bude nadále zajišťovat jinak než prostřednictvím osob zaměstnaných v pracovněprávním vztahu, a že proto tímto zaměstnancem zastávané místo bude z důvodu úspory finančních prostředků zrušeno, je dán důvod k výpovědi z pracovního poměru podle § 52 písm. c) zák. práce, a že pokud v již zmíněném rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2003, sp. zn. 21 Cdo 733/2003, bylo podmíněno použití tohoto výpovědního důvodu tím, že se nesmí jednat o „plnění běžných úkolů zaměstnavatele, vyplývajících z předmětu jeho činnosti“, bylo tomu tak s ohledem na tehdejší právní úpravu, avšak současná právní úprava obsažená v zákoně o zaměstnanosti neukládá právnickým a fyzickým osobám povinnost zajišťovat plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu jejich činnosti svými zaměstnanci. Uvedl, že činnost výkonného umělce je možné vykonávat buďto jako samostatnou výdělečnou činnost, nebo jako závislou práci v pracovněprávním vztahu, a že proto žalovaný byl oprávněn rozhodnout o organizační změně spočívající v tom, že činnost sólistů opery dosud vykonávanou zaměstnanci bude nadále zajišťovat zčásti jinak, byť se jedná o plnění běžných úkolů zaměstnavatele vyplývajících z předmětu jeho činnosti. Vycházejí ze zjištění, že organizační změny spočívaly mimo jiné ve snížení počtu sólistů souboru opery z 12 na 6,5 pracovních míst, přičemž faktický počet sólistů opery činil 9 a žalobkyně c) odmítla snížení pracovního úvazku na jednu polovinu, že žalovaný na místa uvolněná odchodem žalobkyň nepřijal jiné sólisty opery do pracovněprávního vztahu a že v případě tzv. externistů nezakrýval výkon závislé práce, dospěl odvolací soud k závěru, že u všech žalobkyň byl dán důvod k výpovědi z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce, neboť ředitel žalovaného přijal rozhodnutí o organizačních změnách, v důsledku kterého se žalobkyňe staly nadbytečnými. Ve vztahu k žalobkyněmi požadované náhradě nemajetkové újmy shledal, že samotnou okolnost spočívající v dosažení „odchodu“ zaměstnance z pracovněprávního vztahu nelze považovat za neoprávněný zásah do „osobnosti zaměstnance“, že nelze dovodit, že by žalovaný byl z hlediska „načasování“ organizačních změn veden přímým úmyslem způsobit žalobkyním újmu, a že okolnost, že se žalobkyňe setkávají s dotazy na důvody ukončení jejich „angažmá“ u žalovaného, nepředstavuje sama o sobě neoprávněný zásah do jejich profesní pověsti a vážnosti ve společnosti. Vzhledem k zamítnutí žaloby v tzv. primárním petitu o určení neplatnosti výpovědí z pracovního poměru odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o nákladech řízení a věc mu vrátil k dalšímu řízení o eventuálním petitu žaloby – uložení povinnosti žalovanému zveřejnit na jeho „webových stránkách“ příkaz ředitele č. 2/2017 ze dne 15. 2. 2017 s „doplňujícím vysvětlením“. Závěrem odvolací soud vytknul soudu prvního stupně, že opomněl rozhodnout o části žaloby, ve které se žalobkyňe domáhaly určení, že jejich pracovní poměry u žalovaného nadále trvají.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti tomuto rozsudku podaly žalobkyně dovolání, které směřuje proti výroku, jímž odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žaloba o určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru daných žalobkyním se zamítá. Dovolatelky odvolacímu soudu vytýkají, že se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu představované rozhodnutími Nejvyššího soudu, na která poukazují, a namítají, že žalovaný ve skutečnosti jen předstíral přijetí organizačního opatření se záměrem zastít své skutečné záměry, a to privilegovat „externisty“ před prací zaměstnanců v pracovním poměru, a že k žádnému zvýšení efektivity práce u žalovaného nedošlo, když jsou na zrušená místa najímáni „externisté“. Dovolatelky mají za to, že „zákonnou ochranou“ postavení zaměstnance ve smyslu § 1a odst. 1 písm. a) zák. práce je i přednostní uspokojování úkolů zaměstnavatele zaměstnanci v pracovním poměru a že výklad, který odvolací soud ve svém rozsudku přijal, je v rozporu se zákoníkem práce, neboť „nesprávně aplikuje“ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2003, sp. zn. 21 Cdo 733/2003. Poukazují na ustanovení § 74 odst. 1 zák. práce, které podle nich zdůrazňuje prioritu pracovního poměru u zaměstnavatele. Dále namítají, že „nemohl nastat účinek předvídaný § 213 odst. 1 o. s. ř.“, neboť soudem prvního stupně zjištěným skutkovým stavem by odvolací soud nebyl vázán pouze tehdy, jestliže by důkazy byly opakovány a odvolací soud by skutkový stav zjišťoval sám; to se však v odvolacím řízení nestalo. Dovolatelky navrhly, aby Nejvyšší soud České republiky v napadeném rozsahu změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že rozsudek soudu prvního stupně se ve výrocích o určení neplatnosti výpovědí z pracovního poměru potvrzuje.

7. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobkyň odmítl pro jeho „zjevnou bezdůvodnost“, anebo zamítl z důvodu správnosti napadeného rozsudku odvolacího soudu. Uvedl, že se odvolací soud nijak neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a odmítl argumentaci žalobkyň, že se odvolací soud odchýlil od skutkových zjištění soudu prvního stupně.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicemi řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu odvolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobkyně byly u žalovaného zaměstnány na základě pracovních smluv jako sólistky opery, že příkazem ředitele č. 2/2017 ze dne 15. 2. 2017 žalovaný rozhodl o organizačních změnách spočívajících mimo jiné ve snížení počtu sólistů opery z celkem 12 na 6,5 systematizovaných míst za stavu, kdy faktický počet sólistů opery činil 9, a že žalobkyně obdržely dne 21. 2. 2017 [žalobkyně c) poté, co odmítla snížení svého pracovního úvazku na jednu polovinu] výpovědi z pracovního poměru pro nadbytečnost, při jejichž předání byly seznámeny s příkazem ředitele č. 2/2017 ze dne 15. 2. 2017 a s tím, že důvodem výpovědi je snížení nákladů, tedy zvýšení efektivity práce. Žalovaný nepřijal jiné sólisty opery do pracovněprávního vztahu a nadále místo pracovní činnosti žalobkyň využíval hostující (externí) umělce, se kterými uzavíral „autorské smlouvy“.

12. Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, za jakých podmínek je zaměstnavatel oprávněn rozhodnout, že určité činnosti dosud vykonávané jeho zaměstnanci bude nadále zajišťovat jinak než prostřednictvím osob zaměstnávaných v pracovněprávním vztahu, a zrušit proto pracovní místa dotčených zaměstnanců a dát jim z tohoto důvodu výpověď z pracovního poměru. Protože uvedená právní otázka v rozhodování odvolacího soudu doposud nebyla ve všech souvislostech vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobkyň není opodstatněné.

14. Projednávanou věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že výpovědi z pracovního poměru byly žalobkyním doručeny dne 21. 2. 2017 – posuzovat podle zákoníku práce ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu

č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb., č. 185/2011 Sb., č. 341/2011 Sb., č. 364/2011 Sb., č. 365/2011 Sb., č. 367/2011 Sb., č. 375/2011 Sb., č. 466/2011 Sb., č. 167/2012 Sb., č. 385/2012 Sb., č. 396/2012 Sb., č. 399/2012 Sb., č. 155/2013 Sb., č. 303/2013 Sb., č. 101/2014 Sb., č. 182/2014 Sb., č. 250/2014 Sb., č. 328/2014 Sb., č. 205/2015 Sb., č. 298/2015 Sb., č. 377/2015 Sb., č. 385/2015 Sb., č. 47/2016 Sb., č. 264/2016 Sb. a č. 298/2016 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 27. 2. 2017.

15. Podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď, stane-li se zaměstnanec nadbytečným vzhledem k rozhodnutí zaměstnavatele nebo příslušného orgánu o změně jeho úkolů, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách.

16. K předpokladům pro podání výpovědi z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce patří podle ustálené judikatury to, že o změně úkolů zaměstnavatele, jeho technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách přijal zaměstnavatel (nebo příslušný orgán) rozhodnutí, že se podle tohoto rozhodnutí konkrétní zaměstnanec stal pro zaměstnavatele nadbytečným a že tu je příčinná souvislost mezi nadbytečností zaměstnance a přijatými organizačními změnami, tj. že se zaměstnanec stal právě a jen v důsledku takového rozhodnutí (jeho provedením u zaměstnavatele) nadbytečným. Pro výpověď z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce je současně charakteristické, že zaměstnavatel i nadále může (objektivně vzato) zaměstnanci přidělovat práci podle pracovní smlouvy (v důsledku rozhodnutí o změně úkolů zaměstnavatele, jeho technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách zaměstnavatel neztrácí možnost přidělovat zaměstnanci práci, kterou pro něj dosud podle pracovní smlouvy konal), avšak jeho práce není (vůbec nebo v původním rozsahu) pro zaměstnavatele v dalším období potřebná, neboť se stal nadbytečným vzhledem k rozhodnutí o změně úkolů zaměstnavatele, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo o jiných organizačních změnách. Zákon uvedeným způsobem zaměstnavateli umožňuje, aby reguloval počet svých zaměstnanců a jejich kvalifikační složení tak, aby zaměstnával jen takový počet zaměstnanců a v takovém kvalifikačním složení, jaké odpovídá jeho potřebám (srov. například rozsudek býv. Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 1968, sp. zn. 6 Cz 215/67, uveřejněný pod č. 57 ve Sbírce rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, roč. 1968, rozsudek býv. Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 1968, sp. zn. 6 Cz 49/68, uveřejněný pod č. 94 ve Sbírce rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, roč. 1968, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1369/2001). O vý-

běru zaměstnance, který je nadbytečným, rozhoduje výlučně zaměstnavatel; soud není oprávněn v tomto směru rozhodnutí zaměstnavatele přezkoumávat (srov. například rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 3. 1. 1967, sp. zn. 7 Co 612/66, uveřejněný pod č. 90 ve Sb. rozh. obč., roč. 1967, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1130/97).

č. 88

17. Ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu dospěla k závěru, že rozhodne-li zaměstnavatel, že činnost dosud vykonávanou zaměstnancem bude nadále zajišťovat jinak než prostřednictvím osob zaměstnávaných v pracovněprávním vztahu, a že proto tímto zaměstnancem zastávané pracovní místo bude z důvodu úspory finančních prostředků zrušeno, je dán důvod k výpovědi z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. c) zák. práce (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2003, sp. zn. 21 Cdo 733/2003, uveřejněný pod č. 11 v časopise Soudní judikatura, roč. 2004, a dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3065/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2015, sp. zn. 21 Cdo 841/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 3207/2018, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4321/2018). Tento závěr však do 31. 12. 2006 platil pouze za podmínky, že činnost dosud vykonávaná zaměstnancem, která má být nadále zajišťována jinak, nespočívá v plnění běžných úkolů zaměstnavatele, vyplývajících z předmětu jeho činnosti. Ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění účinném do 31. 12. 2006, totiž stanovilo, že „právnícká nebo fyzická osoba je povinna plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu její činnosti zajišťovat svými zaměstnanci, které k tomu účelu zaměstnává v pracovněprávních vztazích podle zákoníku práce“; běžnými úkoly vyplývajících z předmětu činnosti právnícké nebo fyzické osoby se přitom rozuměly úkoly přímo související se zajištěním výroby nebo poskytováním služeb a obdobnou činností podle zvláštních právních předpisů, které právnícká nebo fyzická osoba provádí v zařízeních určených pro tyto činnosti nebo na místech obvyklých pro jejich výkon, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost (srov. § 13 odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění účinném do 31. 12. 2006). Tato právní úprava byla přijata (poprvé již v zákoně č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 30. 9. 2004 – srov. § 1 odst. 6 tohoto zákona) v reakci na společensky negativní jev zastírání pracovněprávních vztahů jiným typem závazkových vztahů (uzavíráním obchodněprávních smluv mezi zaměstnavateli a fyzickými osobami disponujícími živnostenským či jiným oprávněním k zajištění běžných úkolů zaměstnavatelů), k němuž se z převážně ekonomických důvodů uchýlovali někteří zaměstnavatelé.

18. Současná právní úprava (již od 1. 1. 2007) právníckým a fyzickým osobám povinnost zajišťovat plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu jejich činnosti svými zaměstnanci neukládá, neboť zastírání pracovněprávních vztahů jiným typem závazkových vztahů brání § 3 zák. práce, které stanoví, že závislá

práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy, a že základními pracovněprávními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. Znamená to, že zaměstnavatelé mohou plnění běžných úkolů vyplývajících z předmětu jejich činnosti (stejně jako plnění ostatních úkolů) zajišťovat jinak než prostřednictvím osob zaměstnávaných v základním pracovněprávním vztahu, nikoli ale tím způsobem, že by fyzické osoby pro ně vykonávaly závislou práci na základě jiných smluv a dohod, než jsou pracovní smlouva (srov. § 33 odst. 1 zák. práce) a dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr (§ 74–77 zák. práce). Závislá práce vykonávaná fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah se považuje za nelegální práci [srov. ustanovení § 5 písm. e) bod 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů].

19. Podle ustanovení § 2 odst. 1 zák. práce závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.

20. Podle ustanovení § 2 odst. 2 zák. práce závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě.

21. Základním definičním znakem závislé práce, který ji odlišuje od občanskoprávních a obchodněprávních vztahů, je – jak vyplývá z ustanovení § 2 odst. 1 zák. práce – skutečnost, že tato práce je vykonávána ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti mezi smluvními stranami. Zaměstnavatel, který je vůči zaměstnanci v dominantním postavení, je oprávněn dávat zaměstnanci pokyny a zaměstnanec je povinen tyto pokyny respektovat [srov. též § 38 odst. 1 písm. b) a § 301 písm. a) zák. práce]. Dalším odlišujícím znakem od občanskoprávních a obchodněprávních vztahů je skutečnost, že pracovněprávní vztahy vytvářejí zvláštní osobní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem se zvláštními právy a povinnostmi na obou stranách. Zaměstnanec je především povinen vykonávat práci osobně a nemůže se nechat při výkonu práce zastupovat; plnit povinnosti ze smlouvy nemůže za zaměstnance třetí subjekt [srov. též § 38 odst. 1 písm. b) a § 77 odst. 2 zák. práce]. Pracovní vztah rovněž zakládá závazek loajality zaměstnance vůči zaměstnavateli [srov. též § 301 písm. d) zák. práce a v něm stanovenou povinnost zaměstnance nejednat v rozporu s oprávněnými zájmy zaměstnavatele]. Zaměstnavatel má naproti tomu zejména povinnost chránit zdraví zaměstnance a jeho bezpečnost při práci. Závislá práce je vždy vykonávána jménem zaměstnavatele za mzdu, plat nebo odměnu za práci v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě, na náklady zaměstnavatele a na jeho odpovědnost. Mezi pomocné znaky závislé práce patří také skutečnost, že

zaměstnanec podléhá kontrole zaměstnavatele, k výkonu práce používá prostředky poskytnuté zaměstnavatelem, neodpovídá za výsledek práce a je trvale vázán k jednomu zaměstnavateli. Společným rysem všech znaků závislé práce je osobní či hospodářská závislost zaměstnance na zaměstnavateli, neboť tyto znaky slouží k odlišení závislé práce od jiných ekonomických aktivit, zejména od samostatné výdělečné činnosti (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 21 Cdo 992/2017, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2019, sp. zn. 21 Cdo 342/2019).

22. Závislou prací může být za výše uvedených podmínek i činnost výkonného umělce, kterým je fyzická osoba vytvářející umělecké výkony, jimiž jsou mimo jiné výkony herce, zpěváka, hudebníka, tanečníka, dirigenta, sbormistra, režiséra nebo jiné osoby, která hraje, zpívá, recituje, předvádí nebo jinak provádí umělecké dílo a výtvary tradiční lidové kultury [srov. § 67 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů]. Vykazuje-li tato činnost znaky závislé práce vyplývající z ustanovení § 2 odst. 1 zák. práce a je-li prováděna za podmínek uvedených v ustanovení § 2 odst. 2 zák. práce, může být vykonávána jen v základním pracovněprávním vztahu (tj. v pracovním poměru nebo v právním vztahu založeném některou z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr). Činnost výkonného umělce, u níž je kladen důraz na kreativitu, samostatnost a mnohdy i improvizaci, však lze provádět i v právním vztahu relativně nezávislé, zejména v podobě samostatné výdělečné činnosti na základě občanskoprávních smluv (dohod) uzavíraných mezi výkonnými umělci a těmi, kdo jejich umělecké výkony užívají (může jít například o smlouvy s herci nebo zpěváky na určité role v rámci představení s dohodnutým počtem repríz). Činnost výkonného umělce vykonávaná tímto způsobem se vyznačuje nízkou mírou závislosti výkonného umělce na druhé straně závazkového vztahu, zejména proto, že takovýto umělec svou činnost zpravidla vykonává v rámci většího počtu závazkových vztahů pro různé subjekty a není trvale vázán jen k jednomu z nich.

23. Z uvedeného vyplývá, že právnické a fyzické osoby provozující činnost, při které užívají umělecké výkony, mohou svou činnost zajišťovat jak prostřednictvím výkonných umělců zaměstnávaných v základním pracovněprávním vztahu (tj. v pracovním poměru nebo v právním vztahu založeném některou z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr), tak na základě občanskoprávních smluv (dohod) uzavíraných mezi nimi a výkonnými umělci, a že je na rozhodnutí těchto právnických a fyzických osob, ke kterému z obou možných způsobů zajišťování své činnosti se přikloní, nebo zda zvolí kombinaci obou způsobů (tak, že s některými výkonnými umělci uzavřou za účelem vykonávání závislé práce pracovní smlouvu nebo dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr a s jinými vytvoří právní vztahy na občanskoprávní bázi, aniž by šlo o výkon závislé práce). Protože uvedené právnické a fyzické osoby mohou

způsob zajišťování své činnosti – v závislosti na svých potřebách – také měnit, mohou též rozhodnout o tom, že činnost dosud zajišťovanou prostřednictvím výkonných umělců zaměstnávaných v základním pracovněprávním vztahu budou nadále zabezpečovat na základě občanskoprávních smluv (dohod) uzavíraných s výkonnými umělci, popřípadě s menším počtem zaměstnávaných výkonných umělců při zvýšení počtu těch, kteří u nich působí na občanskoprávní bázi. Takové rozhodnutí může mít povahu rozhodnutí o organizačních změnách ve smyslu ustanovení § 52 písm. c) zák. práce, vzhledem k nimž se zaměstnávaný výkonný umělec stane nadbytečným.

24. V projednávané věci žalovaný, který provozuje činnost, při které užívá umělecké výkony zpěváků (solistů opery), rozhodl o organizačních změnách spočívajících mimo jiné ve snížení počtu sólistů opery, které zaměstnával v pracovněprávních vztazích, z celkem 12 na 6,5 systematizovaných míst (za stavu, kdy faktický počet sólistů opery činil 9) za účelem zvýšení efektivity práce, neboť hodlal ke své činnosti ve zvýšené míře využívat hostující (externí) umělce, se kterými uzavíral občanskoprávní smlouvy o jejich účinkování na jednotlivých představeních (aniž by šlo o výkon závislé práce). Protože žalovaný byl k takovému rozhodnutí o organizačních změnách – jak vyplývá z výše uvedeného – oprávněn a protože se žalobkyně vzhledem k němu staly nadbytečnými a jejich práce pro žalovaného nebyla [v případě žalobkyň a) a b) vůbec a v případě žalobkyně c), která odmítla snížení svého pracovního úvazku na jednu polovinu, v původním rozsahu] v dalším období potřebná, je správný závěr odvolacího soudu, že u všech žalobkyň byl dán důvod k výpovědi z pracovního poměru podle ustanovení § 52 písm. c) zákoníku práce.

25. Uvedený závěr není v rozporu se zásadou zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance, na kterou ve prospěch své argumentace poukazují dovolatelky a která je v ustanovení § 1a odst. 1 písm. a) zák. práce uvedena jako první ze základních zásad pracovněprávních vztahů, jež vyjadřují smysl a účel ustanovení zákoníku práce a jež jsou demonstrativně vyjmenovány v ustanovení § 1a odst. 1 písm. a) – e) zák. práce. Umožňuje-li zákon zaměstnavateli, aby reguloval počet svých zaměstnanců a jejich kvalifikační složení tak, aby zaměstnával jen takový počet zaměstnanců a v takovém kvalifikačním složení, jaké odpovídá jeho potřebám, a může-li zaměstnavatel plnění úkolů vyplývajících z předmětu jeho činnosti zajišťovat i jinak než prostřednictvím osob zaměstnávaných v základním pracovněprávním vztahu (nejde-li o výkon závislé práce), musí mu být umožněno i rozvázání pracovního poměru se zaměstnanci, kteří se stanou nadbytečnými v důsledku rozhodnutí zaměstnavatele o změně způsobu, jakým zabezpečuje plnění svých úkolů.

26. Poukazují-li dovolatelky na ustanovení § 74 odst. 1 zák. práce, které stanoví, že zaměstnavatel má zajišťovat plnění svých úkolů především zaměstnanci v pracovním poměru, pak neberou náležitě v úvahu, že toto ustanovení vyjadřuje

– jak je zřejmé již z jeho zařazení v části třetí zákoníku práce upravující dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr – prioritu (z hlediska způsobu zajišťování plnění úkolů zaměstnavatele prostřednictvím osob zaměstnávaných v základním pracovněprávním vztahu) pracovního poměru před právními vztahy zakládanými dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr; nebrání však zaměstnavateli v tom, aby plnění svých úkolů zajišťoval i jinak než prostřednictvím osob zaměstnávaných v některém z těchto základních pracovněprávních vztahů (nejde-li o výkon závislé práce).

č. 88

27. Namítají-li žalobkyně, že „nemohl nastat účinek předvídaný § 213 odst. 1 o. s. ř.“, neboť soudem prvního stupně zjištěným skutkovým stavem by odvolací soud nebyl vázán pouze tehdy, jestliže by důkazy byly opakovány a odvolací soud by skutkový stav zjišťoval sám, pak přehlíží, že odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, ale dospěl na základě něj k odlišným právním závěrům než soud prvního stupně; byl proto oprávněn jeho rozsudek ve smyslu ustanovení § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. změnit, aniž by musel dokazování zopakovat.

28. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postížen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobkyň podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 89

č. 89

Náhrada za ztrátu na výděлку, Náhrada škody zaměstnavatelem, Promlčení, Přechodná (intertemporální) ustanovení

§ 3036 o. z., § 4 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění od 1. 1. 2012, § 619 o. z., § 620 odst. 1 o. z., § 629 odst. 1 o. z., § 371 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 9. 2015, § 271b zákona č. 262/2006 Sb. ve znění od 1. 10. 2015, § 271t zákona č. 262/2006 Sb. ve znění od 1. 10. 2015, § 389 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 9. 2015

Promlčení práv na jednotlivá plnění vyplývajících z nároku zaměstnance na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti z důvodu pracovního úrazu a vzniklých v době po 31. 12. 2013 se řídí ustanoveními § 609–653 o. z., i když k pracovnímu úrazu zaměstnance a vzniku práva na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti došlo před 1. 1. 2014. Zaměstnanci, kterému byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a který po pracovním úrazu nevykonává pracovní činnost, přísluší náhrada za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity) ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a invalidním důchodem pobíraným z téhož důvodu; k výděлку ve výši minimální mzdy se nepřihlíží.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2341/2019, ECLI:CZ:NS:2020:21.CDO.2341.2019.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalovaného směřujícímu proti výrokům rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 1. 2019, sp. zn. 16 Co 199/2018, o náhradě nákladů řízení, o soudním poplatku a o odměně a náhradě hotových výdajů ustanovené zástupkyně žalobce; jinak dovolání žalovaného zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu v Karviné dne 9. 1. 2015 domáhal, aby mu žalovaný zaplatil na náhradě za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti od 17. 12. 2011 do 8. 11. 2012 částku 2 448 Kč, na bolestném 6 000 Kč, na náhradě účelně vynaložených nákladů spojených s léčením 633 Kč a na náhradě za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti 616 263 Kč,

vše „s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % od následujícího dne po doručení žaloby do zaplacení“. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že byl u žalovaného zaměstnán na základě pracovní smlouvy jako horník, že dne 17. 12. 2011 utrpěl pracovní úraz, kdy na něj znenadání spadla „hydraulická pístnice sekce“, že mu v důsledku pracovního úrazu vznikla škoda „představovaná“ ztrátou na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, bolestným a účelně vynaloženými náklady spojenými s léčením a že tato škoda byla žalobci již uhrazena „pojišťovnou Kooperativa, Vienna Insurance Group“, „její výše však byla krácena o 5 %“, neboť žalovaný sice uznal odpovědnost za pracovní úraz, avšak „s poukazem na spoluzavinění žalobce“ ji krátil o 5 %. „Krácení náhrady škody“ považuje žalobce „za zcela nedůvodné a protizákonné“, neboť z jeho strany „nedošlo k prokazatelnému porušení právních ani bezpečnostních předpisů“, a proto se domáhá zaplacení rozdílu „mezi plnou a zkrácenou náhradou škody za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti“, náhradou bolestného a účelně vynaložených nákladů spojených s léčením. Náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti žalobce uplatňuje od 9. 11. 2012, odkdy je evidován jako uchazeč o zaměstnání u úřadu práce, jako „novou škodu“, jejíž výše činí „rozíl mezi výdělkem, kterého by žalobce mohl dosáhnout jako horník v VI. kvalifikační třídě u společnosti XY.“, a minimální mzdou spolu s invalidním důchodem přiznaným žalobci.

2. Žalovaný namítal, že žalobce „spoluzavinil pracovní úraz“, neboť si v rozporu s § 17 odst. 1 vyhlášky č. 22/1989 Sb. „neověřil bezpečný stav na pracovišti“, že „uskutečněné krácení náhrad vyplacených žalobci v rozsahu 5 %“ bylo důvodné, a že proto „žalobci nevznikl nárok na nezkrácenou částku náhrady škody na ztrátě na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, náhrady bolestného a účelně vynaložených výdajů“. Dále žalovaný uvedl, že nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti žalobci nevznikl, neboť „průměrný měsíční výdělek žalobce před vznikem pracovního úrazu neumožňuje žalobci dovolávat se tohoto nároku“, a že žalobce neprokázal, že nebýt pracovního úrazu, byl by zaměstnán u XY, že jeho zdravotní stav mu neumožňuje práce v dole a ani to, že „vyvíjí přiměřenou snahu dosahovat jakéhokoliv výdělku na trhu práce“, když je „veden jako uchazeč o zaměstnání na Úřadu práce“, současně vznesl námitku promlčení.

3. Okresní soud v Karviné částečným rozsudkem ze dne 15. 11. 2016, č. j. 25 C 3/2015-105, rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci 9 081 Kč s 8,05% úrokem z prodlení od 28. 2. 2015 do zaplacení. Vycházel mimo jiné ze zjištění, že žalobce byl u žalovaného zaměstnán jako horník, že dne 17. 12. 2011 utrpěl pracovní úraz, kdy při odchodu od sekce „XY“, kterou předtím rozebíral, ho zasáhla levá stojka sekce, u které došlo z nezjištěných příčin k pohybu a následnému pádu stojky na žalobce, že v příčinné souvislosti s tímto pracovním úrazem byl v pracovní neschopnosti od 17. 12. 2011 do 8. 11. 2012, že mu byl rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 30. 10. 2012 přiznán invalidní dů-

chod pro invaliditu prvního stupně a od 1. 8. 2014 (správně od 11. 8. 2014) invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně, že od 9. 11. 2012 je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání a že Kooperativa pojišťovna, a. s., zaplatila žalobci dne 25. 1. 2013, dne 20. 2. 2013, dne 6. 9. 2013 a dne 3. 1. 2014 náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, účelně vynaložené náklady spojené s léčením a bolestné, „přičemž bylo provedeno krácení o 5 %“, což činí celkem 9 081 Kč. Soud prvního stupně dále zjistil, že „v době vzniku úrazu žalobce již nebyla prováděna žádná manipulace s mechanizovanou výztuží“, ale že žalobce byl zraněn, když „došlo k neočekávanému a náhlému pádu hydraulické stojky sekce mechanizované výztuže“, a dovodil, že „žalobce v době úrazového děje neporušil právní nebo ostatní právní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“, a že proto má „nárok na odškodnění předmětného pracovního úrazu v plném rozsahu“. Námitku promlčení soud prvního stupně posoudil jako nedůvodnou, neboť nároky se promlčují v dvouleté subjektivní lhůtě podle § 106 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, přičemž žalobce se o výši náhrady škody za předmětný pracovní úraz dozvěděl, „když mu žalovaný zaplatil krácenou náhradu“, a pokud jde o „náhrady zaplacené žalobci dne 3. 1. 2014“, promlčuje se nárok ve tříleté promlčecí lhůtě podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – dále jen „o. z.“. Uzavřel proto, že „žalovaný je povinen zaplatit žalobci krácené náhrady za odškodnění pracovního úrazu“, a uvedl, že „o zbývající části nároku týkající se náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti u jiného zaměstnavatele od 9. 11. 2012 do 31. 12. 2014 ve výši 616 263 Kč a o náhradě nákladů řízení bude rozhodnuto v konečném rozsudku“.

4. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 4. 5. 2017, č. j. 16 Co 39/2017-133, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že „žalovaný neprokázal splnění podmínek ani pro částečné zproštění odpovědnosti za škodu“, neboť „žalobce v souvislosti s pracovním úrazem neporušil právní nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci“, a to ani ustanovení § 17 odst. 1 vyhlášky Českého báňského úřadu č. 22/1989 Sb., o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a bezpečnosti provozu při hornické činnosti a při dobývání nevyhrazených nerostů v podzemí, neboť žalobce utrpěl úraz na konci směny, kdy se „vrátil do komory“ pro zapomenutý sekáč, kde na něj „spadla stojka, na které předtím nepracovali“ a k jejímž pádu došlo kvůli chybějícímu čepu, přičemž „žalobci nelze důvodně vytýkat, že při návratu na pracoviště nezkontroloval, zda jsou stojky zajištěny čepy, neboť to bylo povinností předáka“.

5. Okresní soud v Karviné poté rozsudkem ze dne 15. 8. 2018, č. j. 25 C 3/2015-186, připustil změnu žaloby učiněnou podáním žalobce ze dne 15. 11. 2017, kterou se domáhal náhrady ztráty na výdělku po skončení pracovní neschopnosti od 1. 1. 2015 do 31. 10. 2017 ve výši „831 313 Kč se zákonným úrokem z prodlení

od následujícího dne po doručení rozšířené žaloby žalovanému do zaplacení“, a podáním žalobce ze dne 22. 6. 2018, kterou se domáhal náhrady ztráty na výdělků po skončení pracovní neschopnosti od 1. 11. 2017 do 31. 5. 2018 ve výši „187 409 Kč se zákonným úrokem z prodlení od následujícího dne po doručení rozšířené žaloby žalovanému do zaplacení“, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 1 592 468 Kč s 8,05% úrokem z prodlení ročně od 2. 4. 2015 do zaplacení z částky 573 746 Kč, s 8,05% úrokem z prodlení ročně od 1. 12. 2017 do zaplacení z částky 831 313 Kč a s 9% úrokem z prodlení ročně od 15. 8. 2018 do zaplacení z částky 187 409 Kč a zamítl žalobu v části, ve které se žalobce domáhal zaplacení 42 517 Kč s 8,05% úrokem z prodlení ročně od 2. 4. 2015 do zaplacení; současně rozhodl, že ve vztahu žalobce a žalovaného nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení a že žalovaný je povinen zaplatit České republice na účet Okresního soudu v Karviné náklady řízení 99 539 Kč a soudní poplatek 80 077,50 Kč a rozhodl, že „soud po právní moci rozsudku zaplatí ustanovené zástupkyni žalobce JUDr. M. P., advokátce se sídlem T. 1495, Š., odměnu a hotové výdaje 96 077 Kč z účtu Okresního soudu v Karviné“. Vycházel ze zjištění, že pracovní poměr mezi žalobcem a žalovaným vznikl dne 30. 3. 2006 a trval do 28. 2. 2008, opětovně pak vznikl dne 1. 2. 2010 a „skončil uplynutím sjednané doby trvání pracovního poměru ke dni 31. 1. 2012“, a to nejprve s místem výkonu práce „šachty v rámci XY“, poté „pracoviště firmy XY“, že žalobce pro žalovaného pracoval jako horník, že dne 17. 12. 2011 se žalobci přihodil u žalovaného pracovní úraz, za nějž „plně odpovídá žalovaný“, že žalobci byl rozhodnutím ze dne 30. 10. 2012 „přiznán invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně, že „od 1. 8. 2014 došlo ke změně invalidity žalobce z invalidity prvního stupně na invaliditu druhého stupně“, že „od 10. 8. 2017 žalobce má přiznaný invalidní důchod třetího stupně“, že od 9. 11. 2012 je žalobce „veden evidenci uchazečů o zaměstnání“ a že pracovní úraz u žalobce zanechal „takové následky, které ho činí samy o sobě nezpůsobilým k výkonu práce horníka v 6. kvalifikační třídě“. Jako promlčené posoudil soud nároky na náhradu ztráty na výdělků po skončení pracovní neschopnosti uplatněné za měsíce listopad a prosinec 2012 s odůvodněním, že „nároky na jednotlivá plnění náhrady za ztrátu na výdělků se promlčují ve dvouleté subjektivní promlčecí lhůtě“ s tím, že „promlčení nároku na jednotlivá plnění náhrady za ztrátu na výdělků“ lze „odvíjet vždy jen od konce kalendářního měsíce, za který náhrada náleží“. Při stanovení průměrného výdělků před vznikem škody dospěl soud prvního stupně k závěru, že mezi ztrátou na výdělků, kterého žalobce dosahoval u žalovaného, a pracovním úrazem není vztah příčinné souvislosti, neboť důvodem ukončení pracovního poměru žalobce u žalovaného ke dni 31. 1. 2012 bylo uplynutí doby, na kterou byl pracovní poměr uzavřen, a proto se „průměrný výdělek před vznikem škody“ stanoví jako pravděpodobný výdělek, „který by žalobce dosáhl při výkonu práce u XY, jako horník v 6. platové třídě“, „neboť s ohledem na produktivní věk žalobce lze předpokládat, že by

nadále vykonával funkci horníka, ke které má předepsanou kvalifikaci a kterou splňoval i u žalovaného“. Od pravděpodobného výdělku „je nutno odpočítat invalidní důchod a 75 % stanovené minimální mzdy“ za dobu, „kdy žalobce pobírá invalidní důchod prvního stupně nebo druhého stupně“; za dobu, kdy má žalobce „poskytnutý plný invalidní důchod (třetího stupně) se minimální mzda neodpočítává“.

6. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 22. 1. 2019, č. j. 16 Co 199/2018-209, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, jímž byla žalovanému uložena povinnost zaplatit „České republice na účet Okresního soudu v Karviné náklady řízení 99 539 Kč“, tak, že žalovaný je povinen zaplatit „České republice na účet Okresního soudu v Karviné na náhradě nákladů řízení spočívajících ve svědečném a znalečném částku 6 348 Kč“ a „na náhradě nákladů řízení spočívajících v odměně a náhradě hotových výdajů ustanovené zástupkyně žalobce částku 90 312 Kč“, v žalobě vyhovujícím výroku a ve výrocích o náhradě nákladů řízení mezi účastníky, o soudním poplatku a o odměně a náhradě hotových výdajů ustanovené zástupkyně žalobce rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení, a žalovanému uložil „zaplatit České republice na účet Okresního soudu v Karviné 100 % nákladů odvolacího řízení spočívajících v odměně a náhradě hotových výdajů ustanovené zástupkyni žalobce s tím, že výše těchto nákladů a podmínky splatnosti budou stanoveny samostatným usnesením okresního soudu“. Dospěl k závěru, že projednávanou věc je třeba posuzovat „podle zásad nepravé zpětné účinnosti (retroaktivity) podle právních předpisů platných a účinných v době, kdy nárok na náhradu za ztrátu na výdělků měl vzniknout“; pokud se tedy žalobce domáhá náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti za období od 9. 11. 2012 do 31. 5. 2018 z důvodu pracovního úrazu ze dne 17. 12. 2011, řídí se základ nároku žalobce zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce (dále též „zákoník práce“), ve znění účinném do 31. 12. 2012, „zatímco změny významné pro vyšší nároku na jednotlivá plnění náhrady za ztrátu na výdělků se řídí zákoníkem práce ve znění účinném v době, kdy nárok na jednotlivá plnění náhrady za ztrátu na výdělků měl vzniknout“. Námitku promlčení nároku na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 1. 1. 2015 do 31. 10. 2015 proto odvolací soud posuzoval „podle zákoníku práce, ve znění účinném do 30. 9. 2015, resp. do 24. 11. 2015“, a „ustanovení § 609 až § 653 o. z., ve znění účinném do 29. 12. 2016“, neboť „zákoník práce od 1. 1. 2014 výslovnou úpravu promlčení práva neobsahuje“. Uvedl, že v případě náhrady škody (újmy) na zdraví se uplatní pouze subjektivní tříletá promlčecí lhůta, přičemž promlčení nároků na jednotlivá plnění náhrady za ztrátu na výdělků lze odvíjet vždy jen od konce kalendářního měsíce, za který náhrada náleží. Pokud k rozšíření žaloby o náhradu za ztrátu na výdělků za leden 2015 došlo podáním ze dne 15. 11. 2017, bylo tak učiněno „před uplynutím subjektivní tříleté promlčecí lhůty“, která mohla začít běžet

nejdříve od 31. 1. 2015, a proto námitka promlčení nároků na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti za měsíc leden 2015, stejně jako za měsíce únor 2015 až říjen 2015, není důvodná. Pokud jde o ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, souhlasil odvolací soud se závěrem soudu prvního stupně, že „podle okolností“ lze předpokládat, že „žalobce by byl – nebyl pracovního úrazu – i nadále (po 1. 2. 2012, resp. po skončení pracovní neschopnosti dne 8. 11. 2012) zaměstnán“. Protože ale „nebylo prokázáno, že by žalobce byl znovu (po skončení pracovního poměru sjednaného na dobu určitou od 1. 2. 2010 do 31. 1. 2012) zaměstnán u žalovaného“, má „nárok na náhradu za ztrátu na výdělků, ale jen do výše průměrného výdělků, který by prokazatelně dosáhl u jiného zaměstnavatele, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo“, přičemž v případě žalobce je tímto průměrným výdělkem – s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu žalobce, k jeho kvalifikaci, dosavadní praxi a k předpokládanému místu výkonu práce „pravděpodobný výdělek, který by žalobce dosáhl při výkonu práce horníka v 6. kvalifikační třídě u společnosti XY“. Na rozdíl od soudu prvního stupně však odvolací soud dospěl k závěru, že v obdobích, kdy nařízení vlády č. 567/2006 Sb. neobsahovalo zvláštní sazbu minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy při omezeném pracovním uplatnění zaměstnance, tedy i zaměstnanců, kteří byli poživateli invalidního důchodu, „platila i pro zaměstnance, kteří jsou poživateli invalidního důchodu, základní sazba minimální měsíční mzdy“, přičemž pro účely stanovení náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti je nutné vycházet z uvedeného nařízení vlády ve znění účinném v době, za kterou je náhrada za ztrátu na výdělků požadována. Od okamžiku, kdy byla žalobci přiznána invalidita třetího stupně, „není důvod od průměrného výdělků před vznikem škody odečítat jakýkoli výdělek po pracovním úrazu (a to ani ve výši minimální mzdy)“, neboť při uznání invalidity třetího stupně není poškozený zaměstnanec povinen vykonávat jakoukoli výdělečnou činnost, a „lze tedy hovořit o zániku pracovní schopnosti“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, a to „v rozsahu všech výroků“. Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že se průměrný výdělek žalobce před vznikem škody stanoví jako pravděpodobný výdělek, který by žalobce dosáhl při výkonu práce horníka v 6. kvalifikační třídě u zaměstnavatele XY. Má za to, že průměrný výdělek žalobce pro účely výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti by měl být stanoven „na základě výdělků žalobce u žalovaného, nikoliv na základě pravděpodobného výdělků u zaměstnavatele XY“, neboť „pokud by nedošlo k následkům předmětného pracovního úrazu“, žalobce by nepracoval u XY, nýbrž u žalova-

ného. Dovolatel se domnívá, že v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny otázky, zda „promlčení nároku na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, jehož základ se řídí zákoníkem práce ve znění platném do 31. 12. 2013 a běh promlčecí lhůty nároku započal nejdříve 1. 1. 2014, se řídí právní úpravou promlčení v zákoně č. 40/1964 Sb., nebo v zákoně č. 89/2012 Sb.“, a „zda zaměstnanci s přiznanou invaliditou třetího stupně náleží náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti ve výši rozdílu mezi rozhodným výdělkem před vznikem škody a invalidním důchodem spolu s výdělkem dosahovaným po pracovním úrazu, který má být stanoven nejméně ve výši minimální mzdy“, a to také v případě, kdy zdravotní stav zaměstnance „prokázán v řízení před soudem“ neodpovídá podmínkám pro přiznání invalidity třetího stupně. Dovolatel má za to, že pokud se základ nároku žalobce na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti řídí zákoníkem práce ve znění účinném do 31. 12. 2012, měla by se podle stejné právní úpravy podle § 3036 o. z. posoudit i otázka promlčení, tedy jednotlivá měsíční plnění by se měla promlčovat ve dvouleté promlčecí lhůtě podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník; nárok žalobce na náhradu za ztrátu na výdělků je proto přinejmenším za období od 1. 1. 2015 do 31. 10. 2015 promlčen. Za nesprávný rovněž dovolatel považuje závěr odvolacího soudu „ohledně neodečtení výdělků po pracovním úraze ve výši minimální mzdy od průměrného výdělků před vznikem škody“, neboť zákoník práce „pro účely výpočtu náhrady nepodmiňuje započtení výdělků dosahovaného po pracovním úraze tím, že zaměstnanci je přiznán jiný stupeň invalidity než třetí stupeň“, a proto je třeba od rozhodného výdělků žalobce odečíst minimální mzdu i za období, kdy mu byl přiznán 3. stupeň invalidity. Navíc zjištěný zdravotní stav žalobce a jeho zdravotní omezení „zjevně nepředstavují pokles pracovní schopnosti o nejméně 70 %, jak by odpovídalo invaliditě třetího stupně“.

8. Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání žalovaného odmítl nebo zamítl. „Zcela se ztotožňuje“ se závěry soudů obou stupňů týkajícími se průměrného výdělků pro účely náhrady škody, promlčení nároků i odpočtu minimální mzdy.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

10. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

11. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

12. Nejvyšší soud dovolání žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu v části, ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, o soudním poplatku a o odměně a náhradě hotových výdajů ustanovené zástupkyně žalobce podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl, neboť dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení [§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.] ani proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o povinnosti zaplatit soudní poplatek [§ 238 odst. 1 písm. i) o. s. ř.], a ve vztahu k výroku rozsudku odvolacího soudu o odměně a náhradě hotových výdajů ustanovené zástupkyně žalobce dovolání trpí vadami, pro které nelze v dovolacím řízení pokračovat [neobsahuje vymezení důvodu dovolání ani předpokladů jeho přípustnosti (srov. § 241a odst. 2 o. s. ř.)].

13. Nastoluje-li dovolatel otázku, zda je pro určení výše průměrného výdělku před vznikem škody „významné, zda by byl zaměstnanec po skončení pracovního poměru na dobu určitou nadále zaměstnán u původního nebo u jiného zaměstnavatele, jestliže pracovní poměr zaměstnance uzavřený s původním zaměstnavatelem na dobu určitou vykazoval znaky poměru na dobu neurčitou“, a namítá-li v této souvislosti, že „nebýt pracovního úrazu, žalobce by i v budoucnu pokračoval ve výkonu práce pro žalovaného za obdobných podmínek“, neboť by „opětovně uzavřeli dohodu o pokračování pracovního poměru po 31. 12. 2012 za obdobných podmínek“, a tedy že „pokud by nedošlo k následkům předmětného pracovního úrazu, žalobce by nepracoval u zaměstnavatele XY, nýbrž u žalovaného“, vyslovuje nesouhlas se skutkovým závěrem soudů obou stupňů, podle něhož „nebylo prokázáno, že by žalobce byl znovu (po skončení pracovního poměru sjednaného na dobu určitou od 1. 2. 2010 do 31. 1. 2012) zaměstnán u žalovaného“, a uplatňuje tak jiný dovolací důvod než ten, který je – jako jediný přípustný – uveden v ustanovení § 241a odst. 1 větě první o. s. ř., podle něhož lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Na podkladě takové argumentace nelze učinit závěr o přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř., a není proto možné k ní přihlížet.

14. Závěr odvolacího soudu, že v případě, kdy lze podle okolností důvodně předpokládat, že by zaměstnanec postižený pracovním úrazem po skončení pracovního poměru na dobu určitou byl i nadále zaměstnán, avšak nebylo prokázáno, že by byl zaměstnán u dosavadního zaměstnavatele, má zaměstnanec nárok na náhradu za ztrátu na výdělků jen do výše průměrného výdělku, který by prokaza-

telně dosáhl u jiného zaměstnavatele, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo, je navíc v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu [srov. závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3299/2011, který byl uveřejněn pod č. 67 ve Sb. rozh. obč., roč. 2013, nebo (ve vztahu k obdobné právní úpravě v předchozím zákoníku práce a nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony) odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2023/2005, a z něj vyplývající právní závěr, že nebude-li zjištěno, že by poškozený zaměstnanec byl po skončení pracovního poměru na dobu určitou dále zaměstnán – kdyby nedošlo k pracovnímu úrazu – u téhož zaměstnavatele, nemá právo na náhradu za ztrátu na výděлку vycházející z jeho příjmů u dosavadního zaměstnavatele v pracovním poměru na dobu určitou; majetkovou újmu vyvolanou pracovním úrazem tu lze vyjádřit jen pomocí takového výděлку, který by prokazatelně dosáhl při dalším zaměstnávání u jiného zaměstnavatele a který v příčinné souvislosti s pracovním úrazem ztratil] a není důvod, aby rozhodná právní otázka byla posouzena jinak.

15. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobce byl u žalovaného zaměstnán v pracovním poměru od 1. 2. 2010 jako horník, že pracovní poměr žalobce u žalovaného skončil uplynutím sjednané doby trvání pracovního poměru dne 31. 1. 2012, že dne 17. 12. 2011 utrpěl pracovní úraz, za který plně odpovídá žalovaný a pro který byl žalobce v pracovní neschopnosti od 17. 12. 2011 do 8. 11. 2012, že od 8. 11. 2012 byl žalobci přiznán invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně, od 11. 8. 2014 pro invaliditu druhého stupně a od 10. 8. 2017 pro invaliditu třetího stupně, že od 9. 11. 2012 do přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně byl žalobce veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, že pracovní úraz zanechal u žalobce následky, které ho činí samy o sobě nezpůsobilým k výkonu práce „horníka v 6. kvalifikační třídě“, a že žalobce netrpí žádným obecným onemocněním, které by ho samo o sobě vyřazovalo z práce „horníka v čelbě“. Žalobce se domáhá náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 9. 11. 2012 do 31. 5. 2018. Žalovaný vznesl námitku promlčení.

16. Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázek hmotného práva, jakou právní úpravou se řídí promlčení práv zaměstnance na jednotlivá plnění náhrady za ztrátu na výděлку vzniklých po 31. 12. 2013, došlo-li k pracovnímu úrazu zaměstnance a vzniku práva na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti před 1. 1. 2014, a zda se pro účely stanovení výše náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity) zaměstnance, kterému byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a který nevykonává pracovní činnost, považuje za jeho výdělek po pracovním úrazu výdělek ve výši

minimální mzdy. Vzhledem k tomu, že první otázka dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu vyřešena a že druhá otázka dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu vyřešena ve všech souvislostech, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalovaného je v části směřující proti výroku rozsudku odvolacího soudu o věci samé podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalovaného není opodstatněné.

18. Právní teorie rozlišuje pravou zpětnou účinnost právních předpisů (pravou retroaktivitu) a jejich nepravou zpětnou účinnost (nepravou retroaktivitu). O pravou zpětnou účinnost (pravou retroaktivitu) jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu a práv a povinností účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah, nebo práva a povinnosti z něj vyplývající, vznikly před účinností nového právního předpisu. Pravá zpětná účinnost (pravá retroaktivita) není v českém právním řádu přípustná; její zákaz, který je pro oblast trestního práva hmotného vyjádřen v čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, lze pro ostatní právní odvětví (včetně právní úpravy pracovněprávních vztahů) dovodit z čl. 1 Ústavy České republiky (srov. například právní názor uvedený v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 28. 2. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 9/95, uveřejněném pod č. 107/1996 Sb., a v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, uveřejněném pod č. 63/1997 Sb.). Nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) oproti tomu znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů a nároky z těchto vztahů vzniklé před účinností nového právního předpisu se spravují dosavadní právní úpravou (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2016, sp. zn. 21 Cdo 796/2014).

19. Z uvedeného pro projednávanou věc vyplývá, že základ nároku žalobce na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti za období od 9. 11. 2012 do 31. 5. 2018 způsobenou pracovním úrazem ze dne 17. 12. 2011 se řídí zákoníkem práce ve znění účinném v době pracovního úrazu, zatímco okolností významné pro výši nároku na jednotlivá plnění náhrady za ztrátu na výdělků se posuzují podle zákoníku práce ve znění účinném v době, kdy měl nárok na jednotlivá plnění vzniknout.

20. Z uvedených zásad je třeba vycházet i při posuzování žalovaným vznesené námitky promlčení práv žalobce na náhradu za ztrátu na výdělků z důvodu pracovního úrazu, která se sice jako taková nepromlčují, promlčují se však práva na

jednotlivá plnění z nich vyplývající (srov. § 389 zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2015 a § 271t tohoto zákona ve znění účinném od 1. 10. 2015). Znamená to, že promlčení práv na jednotlivá plnění vyplývajících z nároku žalobce na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti v době od 9. 11. 2012 do 31. 5. 2018 se řídí právní úpravou obsaženou v občanském zákoníku (srov. § 4 zákoníku práce, ve znění účinném od 1. 1. 2012, který právní úpravu promlčení neobsahuje) ve znění účinném v době vzniku práv na jednotlivá plnění. Promlčení práv na tato plnění vzniklých žalobci v době od 9. 11. 2012 do 31. 12. 2013 se proto posuzuje podle ustanovení § 100–114 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013 a promlčení těchto práv vzniklých žalobci v době od 1. 1. 2014 do 31. 5. 2018 se řídí § 609–653 o. z. (s účinností od 30. 12. 2016 ve znění zákona č. 460/2016 Sb. a s účinností od 1. 1. 2018 ve znění zákona č. 303/2017 Sb.).

21. S právním názorem dovolatele, že pokud se základ nároku žalobce na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti řídí zákoníkem práce ve znění účinném do 31. 12. 2012, měla by se podle stejné právní úpravy (tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) vzhledem k ustanovení § 3036 o. z. posoudit i otázka promlčení práva na náhradu za ztrátu na výděлку za období od 1. 1. 2015 do 31. 10. 2015, dovolací soud nesouhlasí.

22. Podle ustanovení § 3036 o. z. podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

23. Obecné pravidlo obsažené v citovaném přechodném ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle něhož se lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po účinnosti tohoto zákona, posuzují až do svého zakončení podle dosavadních právních předpisů, sleduje zásadu, že zákony nepůsobí nazpět (srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 89/2012 Sb.). Dosavadními právními předpisy ve smyslu ustanovení § 3036 o. z. je třeba rozumět ty, které byly nahrazeny (zrušeny) zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, zejména zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. V posuzovaném případě se však uvedené přechodné ustanovení neuplatní, neboť (promlčení) lhůty k uplatnění práv na jednotlivá plnění vyplývajících z nároku žalobce na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti vzniklých v době od 1. 1. 2015 do 31. 10. 2015 začaly běžet až po účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. (nevznikla-li tato práva za účinnosti dosavadního zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nemohly podle tohoto zákona ani začít běžet lhůty pro jejich uplatnění – srov. § 106 odst. 1 tohoto zákona) a tato práva se ani neřídí dosavadními právními předpisy

(zejména zákonem č. 40/1964 Sb., občanským zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů), nýbrž – jak vyplývá z výše uvedeného – zákoníkem práce ve znění účinném v době od 1. 1. 2015 do 31. 10. 2015, kdy měl nárok na jednotlivá plnění vzniknout, a subsidiárně též (srov. § 4 zákoníku práce ve znění účinném od 1. 1. 2012) zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem. Závěr odvolacího soudu, že námitku promlčení nároku žalobce na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 1. 1. 2015 do 31. 10. 2015 je třeba posuzovat podle ustanovení § 609 až § 653 o. z., že došlo-li k rozšíření žaloby o náhradu za ztrátu na výděлку za leden 2015 (až říjen 2017) podáním ze dne 15. 11. 2017, bylo tak učiněno „před uplynutím subjektivní tříleté promlčecí lhůty“ podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (srov. § 619, § 620 odst. 1 a § 629 odst. 1 o. z.), a že proto námitka promlčení nároků žalobce na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti za měsíce leden 2015 až říjen 2015 není důvodná, je tudíž správný.

24. Náhrada za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti vyjadřuje skutečnost, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem pracovního úrazu (nemoci z povolání) snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výděлку je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené pracovním úrazem (nemoci z povolání) dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výděлку po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity je majetkovou újmou, která se stanoví – jak vyplývá z ustanovení § 371 zákoníku práce, ve znění účinném do 30. 9. 2015, popřípadě od 1. 10. 2015 z ustanovení § 271b zákoníku práce – zásadně ve výši rozdílu mezi průměrným výděلكem zaměstnance před vznikem škody na straně jedné a výděلكem zaměstnance po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného invalidního důchodu poskytovaného z téhož důvodu na straně druhé. Tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného zaměstnance a jeho neschopnost dosahovat pro následky pracovního úrazu (nemoci z povolání) stejný výdělek jako před poškozením. O vztah příčinné souvislosti mezi ztrátou na výděлку po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity) a pracovním úrazem (nemoci z povolání) se jedná pouze tehdy, vznikla-li tato škoda (došlo-li k poklesu nebo úplné ztrátě výděلكu) následkem pracovního úrazu (nemoci z povolání) [tj. bez pracovního úrazu (nemoci z povolání) by ztráta na výděлку nevznikla tak, jak vznikla].

25. Jednotlivé složky, které vymezují rozsah náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti, jsou tedy průměrný výdělek před vznikem škody, výdělek dosahovaný po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání, popřípadě invalidní důchod pobíraný z téhož důvodu. Výděلكem, který je nepřesně označován jako výdělek dosahovaný po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání, se rozumí – důsledně vzato – výdělek, který zaměstnanec do-

sahuje vzhledem ke snížení své pracovní schopnosti následkem pracovního úrazu (nemoci z povolání) při výkonu méně placené práce po vzniku nároku na náhradu škody na výdělků nejen bezprostředně po úrazu (po zjištění nemoci z povolání), ale třeba i s časovým odstupem po pracovním úrazu (po zjištění nemoci z povolání). Rozdílem mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a poté dosažovaným nižším výdělkem je vyjádřeno snížení pracovní způsobilosti zaměstnance a výše škody, která mu v důsledku toho vzniká.

26. Tato konstrukce ovšem může být funkční pouze za předpokladu, že zaměstnanec má skutečně možnost vykonávat jinou vhodnou práci (je-li taková práce k dispozici) a že je vůbec schopen a ochoten jinou méně placenou práci vykonávat. Pro některé situace, kdy zaměstnanec nedosahuje výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání, zákon stanoví, co se považuje za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání.

27. Podle ustanovení § 371 odst. 3 zákoníku práce (§ 271b odst. 3 zákoníku práce ve znění účinném od 1. 10. 2015 do 30. 9. 2018) náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity podle odstavce 1 přísluší i zaměstnanci, který je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání; za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání se považuje výdělek ve výši minimální mzdy (§ 111). Pobíral-li zaměstnanec předtím, než se stal uchazečem o zaměstnání, náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, přísluší mu tato náhrada v takové výši, ve které mu na ni vzniklo právo za trvání pracovního poměru.

28. Uvedené ustanovení dopadá na situaci, kdy poškozený zaměstnanec, který po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání není schopen vykonávat dosavadní práci, nemůže nastoupit jiné zaměstnání, které by bylo pro něj vhodné z hlediska jeho schopností, kvalifikace a zdravotního stavu, jen pro nedostatek pracovních příležitostí, tedy situaci, kdy poškozený zaměstnanec má zájem využít pracovním úrazem nebo nemocí z povolání sníženou (omezenou) pracovní způsobilost, avšak nemá možnost jej uskutečnit (tj. nastoupit vhodné zaměstnání) výlučně pro nedostatek pracovních příležitostí (tj. proto, že není volné místo, které by mohl zastávat). Z důvodu odpovědnosti za škodu vzniklou pracovním úrazem (nemoci z povolání) však nemůže být zaměstnanci, který pro následky pracovního úrazu (nemoci z povolání) není schopen konat dosavadní práci, uhrazena újma spočívající v tom, že pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí nemůže po pracovním úrazu (po zjištění nemoci z povolání) mít příjem z vlastní výdělečné činnosti.

29. Z uvedeného v první řadě vyplývá, že výdělek ve výši minimální mzdy se nepovažuje za výdělek poškozeného zaměstnance po pracovním úrazu proto, že by šlo (mohlo jít) o následek pracovního úrazu. Důvod, proč je při určení náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti uvažováno s výdělkem ve výši minimální mzdy jako s výdělkem po pracovním úrazu, spočívá jen (a prá-

vě) v tom, že zaměstnanec, který je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, nedosahuje žádného výdělku (a to nikoliv z důvodu následků pracovního úrazu, ale v důsledku nedostatku vhodných pracovních příležitostí) a že žádný zaměstnanec, který by byl – kdyby to umožňoval stav trhu práce – zaměstnán v pracovním poměru nebo v právním vztahu založeném některou z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, nemůže dosahovat nižší mzdy, platu nebo odměny z dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, než kolik činí minimální mzda. Právní úprava uvedená v ustanovení § 371 odst. 3 věty první zákoníku práce (§ 271b odst. 3 věty první zákoníku práce ve znění účinném od 1. 10. 2015 do 30. 9. 2018) tak vytváří fikci výše výdělku poškozeného zaměstnance po pracovním úrazu v případě, že zaměstnanec je v době vzniku práva na náhradu za ztrátu na výděleku veden v evidenci uchazečů o zaměstnání (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2019 sp. zn. 21 Cdo 4254/2018).

30. Nárok na náhradu za ztrátu na výděleku způsobenou pracovním úrazem má – jak vyplývá z ustanovení § 371 odst. 1 zákoníku práce (§ 271b odst. 1 zákoníku práce ve znění účinném od 1. 10. 2015), i zaměstnanec, který byl uznán invalidním. Zaměstnanec je invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 % [srov. § 39 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“)]. Jestliže pracovní schopnost zaměstnance poklesla nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně, v případě poklesu jeho pracovní schopnosti nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, se jedná o invaliditu druhého stupně, a nastal-li pokles pracovní schopnosti zaměstnance nejméně o 70 %, jde o invaliditu třetího stupně (srov. § 39 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění). Pracovní schopností se přitom rozumí schopnost zaměstnance vykonávat výdělečnou činnost odpovídající jeho tělesným, smyslovým a duševním schopnostem, s přihlédnutím k dosaženému vzdělání, zkušenostem a znalostem a předchozím výdělečným činnostem; poklesem pracovní schopnosti se rozumí pokles schopnosti vykonávat výdělečnou činnost v důsledku omezení tělesných, smyslových a duševních schopností ve srovnání se stavem, který byl u zaměstnance před vznikem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu (srov. § 39 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění). Zaměstnanec, který se stal invalidním následkem pracovního úrazu, má nárok na invalidní důchod, jehož výše se stanoví v závislosti na stupni invalidity podle ustanovení § 41 zákona o důchodovém pojištění.

31. Zaměstnanec, kterému byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, není povinen – jak správně uvádí odvolací soud – vykonávat výdělečnou činnost, a to ani v případě, že by jeho pracovní schopnost zcela nezaklapla (došlo by k jejímu poklesu nejméně o 70 %, ale o méně než 100 %). Vzhledem k míře poklesu pracovní schopnosti se u takového zaměstnance nepředpokládá výkon soustavného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti; zdrojem jeho příjmu již

nemá být výdělek, nýbrž invalidní důchod, který mu byl přiznán. Na druhé straně právní předpisy nespojují přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně se zákazem výkonu pracovní činnosti. Vykonává-li zaměstnanec, kterému byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, po pracovním úrazu pracovní činnost, přísluší mu náhrada za ztrátu na výdělkem při uznání invalidity ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a výdělkem dosažovaným po pracovním úrazu s připočtením invalidního důchodu pobíraného z téhož důvodu; k výdělkem takového zaměstnance po pracovním úrazu se nepřihlíží jen tehdy, dosahuje-li zaměstnanec tohoto výdělkem zvýšeným pracovním úsilím ve smyslu ustanovení § 371 odst. 1 věty druhé zákoníku práce, resp. § 271b odst. 1 věty druhé zákoníku práce ve znění účinném od 1. 10. 2015 (srov. obdobně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 1998, sp. zn. 2 Cdo 1233/97, uveřejněný pod č. 29 ve Sb. rozh. obč., roč. 2000, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1661/2001).

32. Nevykonává-li však zaměstnanec, kterému byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, po pracovním úrazu pracovní činnost, a nemá-li proto žádný výdělek, uplatní se jako složky, které vymezují rozsah náhrady za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity), jen průměrný výdělek před vznikem škody na jedné straně a invalidní důchod pobíraný z téhož důvodu na straně druhé, a nepřihlíží se ani k (fiktivnímu) výdělkem ve výši minimální mzdy, který je třeba zohlednit jen v případě zaměstnanců, kterým byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně a u kterých se vzhledem k nižší míře poklesu pracovní schopnosti (oproti zaměstnancům, kterým byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně) předpokládá, že budou i nadále vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost odpovídající jejich omezenému pracovnímu potenciálu a že zdrojem jejich příjmů bude kromě přiznaného invalidního důchodu též dosažovaný výdělek. Uvedený závěr koresponduje i s ustálenou judikaturou dovolacího soudu k předchozí právní úpravě obsažené v zákoně č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, která explicitně nestanovila, zda a popřípadě v jaké výši zaměstnanci přísluší náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti (při uznání plné nebo částečné invalidity), není-li zaměstnanec v době vzniku práva na náhradu zaměstnán, a nedosahuje-li proto žádného výdělkem; tato judikatura přihlížela k (fiktivnímu) výdělkem ve výši minimální mzdy jen v případě zaměstnanců, kterým byla přiznána pouze částečná invalidita, která podle nynější právní úpravy odpovídá invaliditě prvního a druhého stupně (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4932/2008, nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2822/2007, ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2168/2004, a ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 312/2015, a z nich vyplývající závěr, že poškozenému zaměstnanci, který je poživitelem částečného invalidního důchodu a který vzhledem k situaci na trhu práce není schopen

dosahovat výdělků po pracovním úraze, přísluší náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, která se rovná rozdílu mezi jeho průměrným výdělkem před vznikem škody na straně jedné a minimální mzdou, resp. 75 % minimální mzdy s připočtením částečného invalidního důchodu na straně druhé).

č. 89

33. V projednávané věci byl žalobci z důvodu poklesu pracovní schopnosti pro následky pracovního úrazu, který utrpěl v pracovním poměru u žalovaného dne 17. 12. 2011, přiznán od 8. 11. 2012 invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně, od 11. 8. 2014 invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně a od 10. 8. 2017 invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně. Při určování výše náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity) příslušející žalobci v době od 9. 11. 2012 do 9. 8. 2017, kdy byl poživitelem invalidního důchodu pro invaliditu prvního a posléze (od 11. 8. 2014) druhého stupně a kdy byl současně veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, proto odvolací soud správně a v souladu s výše uvedenými závěry považoval za výdělek žalobce po pracovním úraze výdělek ve výši minimální mzdy ve smyslu ustanovení § 371 odst. 3 věty první zákoníku práce (§ 271b odst. 3 věty první zákoníku práce ve znění účinném od 1. 10. 2015 do 30. 9. 2018). V souladu se zákonem také odvolací soud určil výši náhrady za ztrátu na výdělků příslušející žalobci v době od 10. 8. 2017 do 31. 5. 2018, kdy byl poživitelem invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně a kdy nevykonával pracovní činnost, jako rozdíl mezi průměrným výdělkem žalobce před vznikem škody a pobíraným invalidním důchodem, aniž by přihlížel k (fiktivnímu) výdělků ve výši minimální mzdy.

34. Namítá-li dovolatel, že zjištěný zdravotní stav žalobce a jeho zdravotní omezení „zjevně nepředstavují pokles pracovní schopnosti o nejméně 70 %, jak by odpovídalo invaliditě třetího stupně“, zpochybňuje tím správnost pravomocného rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení, kterým byl žalobci od 10. 8. 2017 přiznán invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně a které bylo vydáno na podkladě posudku příslušné okresní správy sociálního zabezpečení o stupni invalidity žalobce [srov. § 5 písm. a) bod 1 a § 8 odst. 1 písm. a) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů]. Takové rozhodnutí však v občanském soudním řízení o náhradě za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity) zaměstnance nelze přezkoumávat, a soudy z něj v projednávané věci naopak byly povinny vycházet (srov. § 135 odst. 2 o. s. ř.).

35. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalovaného v části směřující proti výroku rozsudku odvolacího soudu o věci samé podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

Nr. 39 Aussprüche über Schadenersatz oder immaterielle Schäden in Geld und über die Herausgabe einer grundlosen Bereicherung sind untrennbare Aussprüche (siehe Entscheidung unter Nr. 14/2014-II. Sbd. für Strafentsch.), deshalb ist erforderlich, dass das Gericht bei der Formulierung des Ausspruchs, in dem es dem Geschädigten die Geltendmachung dieses Anspruchs zuerkennt (§ 228, Abs. 1, StPO), oder in dem es diesen gegebenenfalls völlig (§ 229, Abs. 1, StPO) oder teilweise (§ 229, Abs. 2, StPO) auf Verfahren in zivilrechtlichen Sachen oder vor zuständigen Behörden verweist, rechtlich differenziert hat, welchen Charakters der Anspruch ist, den der Geschädigte im Strafverfahren gemäß § 43, Abs. 3 der StPO geltend gemacht hat. Der Ausspruch, in dem das Gericht dem Geschädigten Schadenersatz für erlittene Schmerzen zuerkennt, ist mangelhaft, denn Schmerzensgeld ist ein Anspruch auf Ersatz eines immateriellen Schadens gemäß § 2894 Abs. 2 des Zivilgesetzbuches und mitnichten ein Schadenersatzanspruch.

Unter dem Anspruch auf Wiedergutmachung für erlittene Schmerzen ist eine Wiedergutmachung im sog. breiterem Sinne gemeint – also sowohl körperlicher Schmerzen, als auch seelische Leiden. Wenn die mit den psychischen Leiden einer erlittenen Verletzung verbundenen Beschwerden zu einem bleibenden Schaden eskaliert sind, müssen diese in den Ersatz für die Beeinträchtigung des Soziallebens einbezogen werden, und falls sie nur von vorübergehender Dauer waren und mit der Zeit verschwunden sind, können sie als erlittener Schmerz qualifiziert werden.

Nr. 40 Mittels der Strafe des Tätigkeitsverbots gemäß § 20, Abs. 1 des „Ges. über die Strafbarkeit juristischer Personen“ darf einer juristischen Person nur diejenige Tätigkeit untersagt werden, in deren Zusammenhang sie die Straftat begangen hat. Die auferlegte Strafe darf nicht als Verbot jeglicher Tätigkeit dieser juristischen Person, ohne nähere Spezifikation der Art dieser Tätigkeit definiert werden. Eine allgemeine Definition der Tätigkeiten, deren Ausübung untersagt werden kann, beinhaltet der § 73, Abs. 3 des StGB, von dem bei juristischen Personen unter Berücksichtigung von § 1, Abs. 2 des „Ges. über die Strafbarkeit juristischer Personen“ jedoch nur derjenige Teil zur Anwendung kommt, in dem es um eine bestimmte Funktion oder solch eine Tätigkeit geht, zu der eine Sondergenehmigung erforderlich ist oder deren Ausübung von einer anderen Rechtsvorschrift geregelt wird.

Einer strafrechtlich verantwortlichen Person kann das Tätigkeitsverbot bei Erfüllung der Voraussetzungen des § 20, Abs. 1 des „Ges. über die Strafbarkeit juristischer Personen“ für jegliche verübte Straftat auferlegt werden, deren Täter eine juristische Person gemäß § 7 des „Ges. über die Strafbarkeit juristischer Personen“ ist, und dies auch als selbstständige Strafe (§ 15, Abs. 3, des „Ges. über die Strafbarkeit juristischer Personen“). Die Einschränkung laut § 73, Abs. 2 des StGB kommt hier nicht zur Geltung.

Nr. 41 Die Zeit, die von der Verübung eine Straftat verstrichen ist, sowie die Dauer des Strafverfahrens, sofern dieses unangemessen lange gedauert hat, sind Gesichtspunkte, die bei der Auferlegung der Strafe gemäß § 39, Abs. 3 des StGB berücksichtigt

werden müssen, sie sind jedoch keineswegs Grund für die Nichtanwendung der strafrechtlichen Verantwortlichkeit mit Verweis auf das Subsidiaritätsprinzip der Strafverfolgung gemäß § 12, Abs. 2 des StGB.

Nr. 42 Gemäss § 55 Abs. 1, Ges. Nr. 48/1997 Slg., über die öffentliche Krankenversicherung, im Wortlaut späterer Vorschriften, hat die zuständige Krankenkasse gegenüber Drittpersonen Anrecht auf Ersatz der aus der Krankenversicherung zur Pflege aufgewendeten Kosten, die sie infolge einer verschuldeten, widerrechtlichen Handlung einer Drittperson gegenüber dem Versicherten aufgebracht hat. Aus der Krankenversicherung erstattet sie jedoch diejenigen Gesundheitsleistungen, die dem Versicherten in der Absicht zuteil wurden, dessen Gesundheitszustand zu verbessern oder zu bewahren oder sein Leiden zu mildern. Die zitierte Gesetzesbestimmung bezieht sich daher nicht auf medizinische Leistungen, zu denen es in Zusammenhang mit der Transplantation eines bereits verstorbenen Organspenders kam, deshalb hat die entsprechende Krankenkasse keinen Anspruch auf Kostenersatz gegenüber dem Beschuldigten, der den Tod des Versicherten verursacht hat.

Nr. 43 Der Umstand, dass bei der Hauptverhandlung lediglich die Anhörung von Personen in Abwesenheit des Angeklagten gemäß § 209, Abs. 1 der StPO durchgeführt wird, entbindet das Gericht nicht seiner Pflicht, den Angeklagten zu solch einer Hauptverhandlung gemäß § 198, Abs. 1 der StPO vorzuladen. Denn von der ordentlichen und rechtzeitigen Vorladung des Angeklagten zur Hauptverhandlung wickelt sich die Möglichkeit der Abhaltung der Hauptverhandlung in Abwesenheit des Angeklagten ab (§ 202 Abs. 2 StPO).

Nr. 44 Während im Falle der Auslieferung von Personen in einen Fremdstaat (§ 87 ff. des „Ges. über die internationale justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen“ zu prüfen ist, ob sich die Strafverfolgung im fordernden Staat auf konkretes Beweismaterial stützt, das den Verdacht der Verübung einer Straftat auf vernünftige Weise begründet (beispielsweise der Befund des Verfassungsgerichts vom 11. 9. 2013, Akt.-Zchn. III. ÚS 1354/13), geht die auf dem Rahmenbeschluss des Rates der EU vom 13. 6. 2002, Nr. 2002/584/SVV, über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten beruhende Rechtshilfe für Staaten der Europäischen Union von der Prämisse aus, dass der Mechanismus des Europäischen Haftbefehls (§ 202 ff., des „Ges. über die internationale justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen“ auf einem hohen Vertrauensniveau unter den Mitgliedsstaaten basiert und dass seine Durchführung lediglich im Falle einer schwerwiegenden und andauernden Verletzung der in Art. 6 Abs. 1 des Vertrag über die Europäische Union verankerten Grundsätze durch einen der Mitgliedsstaaten ausgesetzt werden kann, sofern der Rat der Europäischen Union solch eine Verletzung in der in Art. 7 Abs. 1 des zitierten Vertrags festgestellt hat. Auch im Übergabeverfahren bleiben jedoch die Pflicht des Staatsanwaltes in der Vorermittlung und die Pflicht des Gerichts bei seiner Auslieferungsentscheidung unberührt, die Einwände der auszuliefernden Person zu prüfen, aus denen die Gefahr hervorgeht, dass es durch die Auslieferung in einen anderen Mitgliedsstaat der Europäischen Union zur Verletzung ihrer Grund- und Freiheitsrechte kommt (siehe § 5, Abs. 1 des Ges. über die internationale justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen).

Nr. 45 Wer ein von einer Amtsperson im Rahmen ihrer Befugnisse herausgegebenes öffentliches Dokument verwendet, wohlwissend, dass dessen Inhalt die Bestätigung unwahrer Tatsachen bildet, macht sich nicht des Vergehens der Fälschung und Verfälschung eines öffentlichen Dokuments gemäß § 348, Abs. 1 des StGB schuldig.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 78** Gemäß der Bestimmung des § 243, Buchst. b) der ZPO stellt der Umstand, dass die Unwirksamkeit einer Rechtshandlung des Schuldners zugunsten von Gläubigern des (Insolvenz)gläubigers ausgesprochen wurde, die keine der Streitparteien sind, kein Hindernis für den Aufschub der Rechtskraft des Ausspruches dar, in dem das Insolvenzgericht aufgrund der vom Insolvenzverwalter eingereichten Anfechtungsklage bestimmt hat, dass die gekennzeichnete Rechtshandlung des Schuldners unwirksam ist. Die Schwere des Schadens, der im Sinne des § 243, Buchst. a) der ZPO dem Revidenten (an dessen Rechten) durch die unverzügliche Vollstreckung oder Zwangsvollstreckung [durch Revision gegen das angefochtene Urteil (Ausspruch)] droht, wird anhand der möglichen Folgen der eigentlichen Vollstreckung (Zwangsvollstreckung) auf die Verhältnisse des Pflichtigen (Revidenten) bemessen. Wenn ein Urteil vollstreckt wird, in welchem dem Pflichtigen (Revidenten) eine geldliche Leistung auferlegt wird, sind zur Beurteilung der Schwere des drohenden Schadens die möglichen Folgen der eigentlichen Vollstreckung (Zwangsvollstreckung) für die Vermögensverhältnisse des Pflichtigen (Revidenten) entscheidend, also die Bemessung dessen, wie schwer sich (ggf. auch unter dem Blickpunkt weiterer, auch die Personen des Berechtigten betreffenden Umstände) die Eintreibung der Geldleistung des zuerkannten Vollstreckungstitels durch unverzügliche Vollstreckung oder Zwangsvollstreckung (auch im Hinblick auf die Höhe des eingetriebenen Betrags) auf die Vermögensverhältnisse des Pflichtigen (Revidenten) [unter Berücksichtigung des Vermögensumfangs des Pflichtigen (Revidenten) und des Ausmaßes der möglichen Belastung dieses Vermögens durch die Vollstreckung oder Zwangsvollstreckung] auswirkt.
- Nr. 79** Um eine widerrechtliche Drohung geht es dann, wenn die den psychischen Druck ausübende Person mit einer Handlung droht, zu der sie nicht berechtigt ist, oder wenn sie mit einer Handlung droht, zu der sie zwar berechtigt wäre, aber wenn sie durch diese Drohung etwas erzwingen will, zu dem sie nicht angewendet werden darf. Die Berufung gegen die Ungültigkeit rechtlicher Schritte im Sinne des § 587, Abs. 1 des BGB ist eine einseitige, an einen anderen Teilnehmer der Rechtsbeziehung adressierte Rechtshandlung, die in dem Augenblick rechtliche Folgen hervorruft, in dem sie dem Adressaten zugestellt wurde (§ 570 Abs. 1 BGB). Sie kann lediglich explizit getätigt werden; aus ihrem Inhalt muss hervorgehen, dass durch sie die Gültigkeit einer konkreten Rechtshandlung angefochten wird, außerdem muss der Fehler (Mangel an Willensfreiheit) der betreffenden Rechtshandlung, der die Ungültigkeit verursacht hat, bezeichnet werden, und dies samt Beschreibung der Umstände, die als mangelnde Willensfreiheit angesehen werden. Die Ungültigkeit der Rechtshandlung tritt mit Wirkung *ex tunc* (von Anfang an) ein. Wenn die berechtigte Person die Ungültigkeit einer Rechtshandlung wegen einer widerrechtlichen Drohung angefochten hat, kann die widerrechtliche Drohung im Gerichtsverfahren (oder einem anderen Verfahren) lediglich aufgrund derjenigen Tatsachen beurteilt werden, auf denen sie ihrer Meinung nach besteht und die sie deshalb in ihrer Willensäußerung bezeichnet hat.
- Nr. 80** Die Äußerung der Strittigkeit oder Fragwürdigkeit bestimmter Rechte und Pflichten ist kein unentbehrliches Erfordernis der Vergleichsvereinbarung (§ 1903 BGB); ihr Fehlen an sich begründet nicht die Unbestimmtheit oder Ungültigkeit der Vergleichsvereinbarung. Die Strittigkeit oder Fragwürdigkeit bestimmter Rechte und Pflichten sind subjektive Kategorien; entscheidend ist daher, dass die Parteien des

Schuldverhältnisse diese Rechte und Pflichten für strittig halten. Die Tatsache, dass sie Drittpersonen oder dem Gericht strittig erscheinen, ist rechtlich nicht von Belang.

Nr. 81 Ein bis zum 31. 12. 2013 abgeschlossener Mietvertrag, der laut Gesetz Nr. 89/2012 Slg., BGB als Pachtvertrag abgeschlossen wurde, hält sich gemäß § 3074, Abs. 1 des BGB auch nach dem 1. 1. 2014 an die bis zum 31. 12. 2013 wirksame Rechtsregelung.

Wenn eine Sache entgeltlich, nicht nur zur vorübergehenden Nutzung, sondern auch zur Nutznießung überlassen wird, geht es um Pacht, wenn die Sache lediglich zur Nutzung überlassen wird, geht es um Miete; grundsätzliches Unterscheidungsmerkmal ist die wirtschaftliche Funktion des Vertrags.

Ein bis zum 31. 12. 2013 zu Zwecken des Betriebs eines öffentlichen Parkplatzes im Rahmen der unternehmerischen Tätigkeit des Mieters abgeschlossener Vertrag über die Grundstücksvermietung wird nach dem 1. 1. 2014 als Vertrag über die Vermietung gewerblicher (zur Unternehmenstätigkeit dienende) Räume angesehen (§ 2302 ff. des BGB).

Nr. 82 Die Entschädigung von Hinterbliebenen eines bei einem Arbeitsunfall ums Leben gekommenen Arbeitnehmers, zu dem es nach dem 1. 1. 2012 gekommen ist, wird gemäß § 378, Abs. 1 des AGB beurteilt, ohne den Anspruch der Hinterbliebenen auf Ersatz eines außerordentlichen Vermögensschadens über den Betrag von 240.000 CZK hinaus gemäß § 13, Abs. 2 und 3 des BGB (bzw. ab dem 1. 1. 2014 gemäß § 2959 des BGB) beurteilen zu können.

Nr. 83 Die Regelung der Mitbeteiligung des Geschädigten am entstandenen Schaden geht davon aus, dass der Schaden möglicherweise nicht allein von der schädigenden Person, sondern auch vom Geschädigten selbst verursacht werden konnte; in solch einem Fall trägt der Geschädigte anteilmäßig oder völlig den durch Umstände auf seiner Seite entstandenen Schaden.

Das Moderationsrecht (Minderungsrecht) ermöglicht es dem Gericht die Schadenersatzhöhe niedriger anzusetzen, als dessen tatsächlicher Umfang ist, damit der zuerkannte Schadenersatz das ausdrückt, was von der schädigenden Person im konkreten Fall gerechterweise verlangt werden kann. Diese Minderung darf im Falle des Ersatzes (Wiedergutmachung) eines immateriellen Schadens lediglich sehr begrenzt angewendet werden.

Nr. 84 Die Gültigkeit der Entscheidung eines Ausschusses als satzungsmäßiges Organ der Eigentümergemeinschaft (§ 1205, Abs. 1, Satz zwei des BGB), oder ggf. weiterer (per Satzung gegründeter) Organe der Eigentümergemeinschaft (§ 1205, Abs. 1, Satz drei des BGB), kann nur per Verfahren über die Nichtigkeitserklärung dieser Entscheidung getroffen werden, die vom Eigentümer der Wohneinheit, oder ggf. (ausnahmsweise) von einer anderen Person eingereicht wird, die in Einklang mit § 258 ff. des BGB an der gewünschten Bestimmung rechtswürdiges Interesse hat.

Die berechnete Person kann die Erklärung der Nichtigkeit der Entscheidung gewählter Organe der Eigentümergemeinschaft (in Verfahrensweise laut § 1221 und § 258 bis 260 des BGB) lediglich in Fällen betreiben, für die es einen triftigen Grund gibt.

Nr. 85 Wenn das Vermögen, das infolge eines unwirksamen, vom Schuldner in Person des Zedenten abgeschlossenen Forderungsabtretungsvertrags der Insolvenzmasse des Schuldners entgangen ist (§ 236 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes), eine abgetretenen Forderung ist, die vor Inkrafttreten der Entscheidung, in der das Gericht der Anfechtungsklage stattgegeben hat, die durch eine zwischen dem Schuldner und Zessionär

abgeschlossene Vergleichsvereinbarung erloschen ist, oder dadurch, dass sie der Schuldner des Schuldners dem Zessionär gegenüber erfüllt (beglichen) hat, ist die Person, zu deren Gunsten die unwirksame Rechtshandlung getätigt wurde oder die Person, die Nutznießer aus ihr ist, verpflichtet, für solch eine Forderung zur Insolvenzmasse gleichwertigen Ersatz zu leisten (§ 236 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes). Als „gleichwertiger Ersatz“ für die abgetretene Forderung gilt dabei nicht die Nominalhöhe dieser Forderung, sondern deren üblicher (Markt)wert zum Zeitpunkt des Wirksamwerdens der Abtretung.

- Nr. 86** Sobald die mit der Eröffnung des Insolvenzverfahrens verbundenen Wirkungen auf das Vermögen der Person eingetreten sind, zu deren Gunsten der Schuldner die unwirksame Rechtshandlung gemäß § 42a des Gesetzes, Art. 40/1964 Slg., BGB, in der bis zum 31. Dezember 2013 wirksamen Fassung getätigt hat, oder die Nutznießer der anfechtbaren Handlung des Schuldners ist, kann der mit seiner Anfechtungsklage erfolgreiche Gläubiger seine Ansprüche gegenüber solch einer Person (gegenüber dem Insolvenzschuldner) im Insolvenzverfahren lediglich per Forderungsanmeldung geltend machen. Es geht um eine ungesicherte Forderung, deren Höhe dem geldlichen Ersatz für das dem Vermögen des (Obligations)schuldners entgangene Vermögen entspricht.
- Nr. 87** Wenn der unter den Streitkontrahenten abgeschlossene Vergleich lediglich den Charakter eines teilweisen Verzichts auf den Anspruch durch den Gläubiger und einer teilweisen Anerkennung der Schuld durch den Schuldner hat, dann ist die aus solch einem Vergleich hervorgegangene Forderung nicht allein deswegen von den Wirkungen der per Entscheidung des Insolvenzgerichts gemäß § 414 des Insolvenzgesetzes dem Schuldner zuerkannten Befreiung von der Zahlung der Restschuld ausgeschlossen, weil es erst nach Verstreichen der vom Gläubiger eingeräumten Ausschlussfrist zur Anmeldung der Forderung, die Gegenstand des Vergleichs im gegen das Vermögen des Schuldners geführten Insolvenzverfahren war, zum Abschluss des Vergleichs und dessen Billigung durch das Gericht gekommen ist.
- Nr. 88** Arbeitgeber dürfen die Erfüllung üblicher Aufgaben, die aus ihrem Tätigkeitsgegenstand hervorgehen (genauso wie die Erfüllung sonstiger Aufgaben) auch auf andere Weise sicherstellen, als durch Personen, die in einem Grundarbeitsverhältnis beschäftigt sind, sofern es dabei nicht um die Ausübung abhängiger Arbeit auf der Basis von Verträgen (Vereinbarungen) geht, die andere, als arbeitsrechtliche Beziehungen begründen.
- Juristische und physische Personen, die Tätigkeiten betreiben, bei denen künstlerische Darbietungen veranstaltet werden, können selbst darüber entscheiden, ob sie Tätigkeiten, die bisher durch in einem Grundarbeitsverhältnis beschäftigte Künstler gewährt wurden, diese fortan auf der Basis mit den ausübenden Künstlern abgeschlossener zivilrechtlicher Verträge (Vereinbarungen), oder ggf. mit einer geringeren Anzahl beschäftigter ausübender Künstler und einer erhöhten Anzahl von Künstlern, die bei ihr auf zivilrechtlicher Basis bei ihnen tätig sind, sicherstellen. Solch eine Entscheidung kann den Charakter einer Entscheidung über organisatorische Veränderungen im Sinne der Bestimmung des § 52, Buchst. c) des AGB haben, angesichts derer der ausübende Künstler überflüssig wird.
- Nr. 89** Die Verjährung der Rechte auf einzelne Leistungen, die aus dem Anspruch von Arbeitnehmern auf Ersatz auf Verdienstausfall nach Beendigung der Arbeitsunfähigkeit aufgrund eines Arbeitsunfalles hervorgehen und die in der Zeit nach dem 31. 12. 2013 entstanden sind, hält sich an die § 609-653 des BGB, auch wenn es vor dem 1. 1. 2014 zum Arbeitsunfall des Arbeitnehmers und zur Entstehung des Rechts auf

Ersatz des Verdienstausfalles nach Beendigung der Arbeitsunfähigkeit gekommen ist. Arbeitnehmern, denen Invalidenrente für Invalidität dritten Grades zuerkannt wurde und die nach einem Arbeitsunfall keine Arbeitstätigkeit ausüben, steht Ersatz für den Verdienstaufschlag nach Beendigung der Arbeitsunfähigkeit (bei Anerkennung der Invalidität) in Höhe der Differenz zwischen ihrem Durchschnittsverdienst vor der Schadensentstehung und der aus demselben Grund bezogenen Invalidenrente zu; der Verdienst in Höhe des Mindestlohnes kommt hierbei nicht in Betracht.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

No. 39 Verdicts on the pecuniary compensation for damage or non-material injury and on the release of unjust enrichment are severable verdicts (see Decision awarded under No. 14/2014-II. Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions), therefore, when formulating a verdict whereby the court recognises an entitlement filed by the aggrieved party (Section 228(1) of the Code of Criminal Procedure) or whereby the court fully (Section 229(1) of the Code of Criminal Procedure) or partially (Section 229(2) of the Code of Criminal Procedure) refers to proceedings in civil matters or to proceedings held before a competent body, the court is required to correctly determine the character of the claim filed by the aggrieved party within criminal proceedings pursuant to Section 43(3) of the Code of Criminal Procedure. A verdict whereby the court recognises an aggrieved party's entitlement to damage compensation for suffered pain is defective because damage for pain is an entitlement to non-material injury pursuant to Section 2894(2) of the Civil Code and not an entitlement to damage compensation.

The entitlement to the redress of pain shall mean the redress of pain in the so-called wider sense, i.e. both physical pain and mental suffering. If the ailments associated with the psychological perception of the suffered injury have become a permanent consequence, they should be included in the compensation for aggravated social assertion, and if they were only temporary and gradually disappeared, they may be considered as suffered pain.

No. 40 The punishment of prohibiting an activity in accordance with Section 20(1) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities may prohibit the legal entity to pursue an activity in connection with which the legal entity committed a crime. The imposed punishment cannot be defined as a prohibition of any activity of the legal entity without further specifying the activity type. A general definition of the activity, the performance of which may be prohibited, is provided in Section 73(3) of the Penal Code, however, with regard to Section 1(2) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities, only a part thereof is applicable to legal entities, namely the part concerning the discharge of a specific office or the performance of an activity, which requires a special permit or the performance of which is governed by another legal regulation.

The punishment prohibiting an activity may be imposed upon a criminally liable legal entity subject to the fulfilment of the conditions set forth in Section 20(1) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities for any committed criminal offence, which may have been committed by a legal entity as the offender pursuant to Section 7 of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities, and it may likewise be imposed as separate punishment (Section 15(3) of the Act on the Criminal Liability of Legal Entities). In this case, the restrictions stipulated in Section 73(2) of the Penal Code shall not apply.

No. 41 The period elapsing from the committed criminal offence and the duration of the criminal proceedings, if the same was incommensurately long, are aspects that

should be considered when imposing punishment within the meaning of Section 39(3) of the Penal Code, nonetheless, they cannot justify the non-application of criminal liability with reference to the principle of subsidiarity of criminal repression in accordance with Section 12(2) of the Penal Code.

- No. 42** Pursuant to Section 55(1) of Act No. 48/1997 Coll., on Public Health Insurance, as amended, the relevant health insurance company has the right to claim compensation from a third party for the costs of care covered by health insurance, which were expended by the health insurance company in consequence of the culpable unlawful conduct of such third party aimed against the insured. However, services covered by health insurance are provided to the insured with the aim to improve or maintain their health condition or to alleviate their suffering. Therefore, the quoted legal provision does not apply to acts of health services performed in connection with the transplantation of the organs of the already deceased insured as the organ donor and, accordingly, the relevant health insurance company is not entitled to the compensation of its costs from the defendant who caused the death of the insured.
- No. 43** The fact that only a hearing of a person shall be conducted in the absence of the accused within the main hearing pursuant to Section 209(1) of the Code of Criminal Procedure does not relieve the court of the obligation to order the accused to appear at such main hearing in accordance with Section 198(1) of the Penal Code. A main hearing appearance notice duly and timely served to the accused preconditions the possibility to hold the main hearing in the absence of the accused (Section 202(2) of the Code of Criminal Procedure).
- No. 44** While in the case of the surrendering of a person to another state (Section 87 et seq. of the International Judicial Cooperation Act) a verification is required that the criminal prosecution in the requesting state is supported by a certain set of evidence, which justifies in a reasonable manner the suspicion of a committed crime (e.g. finding of the Constitutional Court of 11 September 2013, file No. III. ÚS 1354/13), the legal assistance of the states of the European Union based on the framework decision of the Council of the European Union of 13 June 2002, 2002/584/JHA, on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, stems from the precondition that the mechanism of the European arrest warrant (Section 202 et seq. of the International Judicial Cooperation Act) is founded on the high level of trust among the member states and, as a rule, the enforcement of the same may be suspended only in the case of a severe and continued violation of the principles stipulated in Article 6(1) of the Treaty on European Union by one of the member states provided that such violation is observed by the Council of the European Union by proceeding in compliance with Article 7(1) of thereof. In surrender proceedings, however, the obligation of the public prosecutor during their preliminary investigation and of the court when deciding on the surrender to verify the concrete objections of the surrendered person, which imply the risk that by surrendering such person to another member state of the European Union their fundamental rights and freedoms shall be violated (see Section 5(1) of the International Judicial Cooperation Act).
- No. 45** The misdemeanour of forging and altering an official document under Section 348(1) of the Penal Code is not committed by a person who uses an official document issued by a public official within their competence despite being aware that the content thereof is the confirmation of false facts.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 78 Pursuant to the provision of Section 243(b) of the Civil Procedure Code, the postponement of the legal force of a verdict, whereby, based on an action to challenge lodged by the insolvency trustee, the insolvency court determined the designated debtor's legal act as ineffective, is not impeded by the fact that the ineffectiveness of the legal act was declared in favour of the (insolvency) debtor's creditors who are not parties to the dispute. The severity of an injury threatening the appellant (their rights) within the meaning of the provision of Section 243(a) of the Civil Procedure Code by the immediate enforcement of the decision or distraint [extraordinary appeal contesting the decision (verdict)] is measured against the potential impact of the enforcement of the decision (distraint) on the situation of the liable party (appellant). In the event of enforcing a decision, which imposes pecuniary fulfilment upon the liable party (appellant), the potential impact of the enforcement of the decision (distraint) on the property-related situation of the liable party (appellant) is essentially decisive when determining the severity of an injury, i.e. a comparison of how significantly (or while considering other circumstances that may also concern the entitled party) the collection of pecuniary fulfilment recognised by the enforceable title may manifest itself in the property-related situation of the liable party (appellant) by the immediate enforcement of the decision or distraint (with a view to the collected amount) [with regard to the extent of the liable party's (appellant's) property and the degree to which the property may be affected by the enforcement of the decision or distraint].

No. 79 An unlawful threat is when a person exerting psychological pressure threatens to do something, which they are not authorised to do, or threatens to do something, which they are authorised to do, however, by means of a threat, such person extorts something, with respect to which they cannot do the same. An invocation of the invalidity of a legal act within the meaning of Section 587(1) of the Civil Code is a unilateral legal act addressed to a second party to the legal relationship which gives rise to legal consequences at the moment of delivery to the addressee (Section 570(1) of the Civil Code). It may be executed only explicitly, whereas the content thereof shall clearly imply that it is claiming the invalidity of a concrete legal act, and it shall designate the defect (lack of freedom of will) of the legal act being the cause of its invalidity, including a specification of the circumstances, in which the lack of freedom is seen.

The invalidity of the legal act commences with the *ex tunc* effects (from the beginning).

Where the entitled person claimed the invalidity of a legal act due to an unlawful threat, such unlawful threat may be adjudged in court (or other) proceedings solely on the basis of circumstances, on which, in the entitled person's opinion, it is founded and which the entitled person therefore designated in their expression of their will.

No. 80 The expression of the disputableness or doubtfulness of certain rights and obligations is not a necessary prerequisite of an agreement on settlement (Section 1903 of the Civil Code); and the absence of the same thus does not lay grounds for the equivocality or invalidity of the agreement on settlement. The disputableness or doubtfulness of the rights and obligations are subjective categories; therefore, the fact whether the rights and obligations seemed disputable to the obligated parties is of essence. The fact that they do not seem as such to a third party or to the court is of no legal significance.

- No. 81** Pursuant to Section 3074(1) of the Civil Code, a lease contract concluded before 31 December 2013, which was a leasehold contract in accordance with Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code, is governed by the legal regulation effective until 31 December 2013 also after 1 January 2014.
When a thing is surrendered for remuneration not only for temporary use, but also for enjoyment, it is a leasehold, when a thing is surrendered only for use, it is a lease; the basic differentiating criterion is the economic function of the contract.
A contract on land lease concluded before 31 December 2013 for the purpose of operating a public parking within the lessee's entrepreneurial activities, is considered a contract on the lease of business premises (Section 2302 et seq. of the Civil Code) after 1 January 2014.
- No. 82** Indemnification of the survivors of an employee deceased in consequence of a work-related injury, which occurred after 1 January 2012, is adjudged pursuant to Section 378(1) of the Labour Code without the possibility of assessing the entitlement of the survivors to the compensation for extraordinary non-material injury exceeding the amount of CZK 240,000 pursuant to Section 13(2) and (3) of the Civil Code (respectively from 1 January 2014 in accordance with Section 2959 of the Civil Code).
- No. 83** The regulation of the aggrieved party's participation in the occurring damage is based on the fact that the damage need not be the sole result of the malefactor's actions but it may also be caused by the aggrieved party themselves; in such a case, the aggrieved party shall bear the damage resulting from circumstances on their part either in full or in proportion.
The moderating (alleviating) right allows the court to determine the damage compensation at an amount lower than the actual extent of damage so that the awarded damage compensation reflects what can be rightfully claimed from the malefactor in the particular case. As regards the compensation (redress) on non-material injury, moderation may be applied only in a very limited manner.
- No. 84** The validity of a decision of a committee as the statutory body of an association of unit owners (second clause of Section 1205(1) of the Civil Code) or of other bodies (as established by the articles of association) of the association of unit owners (third clause of Section 1205(1) of the Civil Code) may be examined only in proceedings concerning a motion for declaring such decision invalid, which is filed by a unit owner or (exceptionally) by another person having an interest in the required determination worthy of legal protection in compliance with Section 258 et seq. of the Civil Code.
An authorised person may demand the declaration of the invalidity of a decision of the elected bodies of an association of unit owners (by proceeding in accordance with Sections 1221 and 258 to 260 of the Civil Code) only in cases when a relevant reason for the same exists.
- No. 85** When an assigned claim constitutes an asset separated from the bankruptcy estate in consequence of an ineffective contract on the assignment of a claim concluded between the debtor as the assignor, which, had become extinct by way of an agreement on settlement concluded between the debtor's debtor and the assignee or by the debtor's debtor providing fulfilment (settlement) to the assignee prior to the legal force of a decision whereby the court accorded an action to challenge, the person in whose favour the ineffective legal act was carried out or the person benefiting from the same are obligated to provide equivalent compensation for such claim in the bankruptcy estate (Section 236(2) of the Insolvency Act). Whereas

equivalent compensation for an assigned claim is not the nominal amount of such claim but the common (market) value at the time when the assignment comes into effect.

- No. 86** As soon as the effects arise in association with the commencement of insolvency proceedings involving the property of a person, in whose favour a debtor executed an ineffective legal act pursuant to Section 42a of Act No. 40/1964 Coll., the Civil Code, in the wording effective until 31 December 2013, or who benefited from the debtor's contestable act, a creditor whose action to challenge was successful may file their claim against such person (insolvency debtor) in insolvency proceedings only by submitting their claim. Such claim is unsecured and its amount corresponds to the pecuniary compensation for the asset separated from the (obligatory) debtor's property.
- No. 87** Where compromise agreed by parties to a dispute has the (mere) nature of an agreement on the partial waiver of a claim by the creditor and on the partial acknowledgement of a debt by the debtor, the claim arising from such compromise is not excluded from the effects of exemption from the payment of the remaining debts awarded to the debtor by the decision of the insolvency court in accordance with Section 414 of the Insolvency Act based on the sole fact that the agreement of the compromise and its approval by the court took place only after the expiry of the period specified for the submission of the creditor's claim being the subject of the compromise in the insolvency proceedings involving the debtor's assets.
- No. 88** Employers may secure the fulfilment of common tasks arising from their subject of enterprise (as well as the fulfilment of other tasks) also by other means than through persons in a basic employment relationship, if the same does not involve the performance of dependent work under contracts (agreements), which establish other than employment relationships.
Legal and natural persons pursuing activities during which they organise artistic performances may decide that activities currently secured by means of performers in a basic employment relationship shall be henceforth secured based on civil contracts (agreements) concluded with performers (without the same involving the performance of dependent work), or with a lower number of employed performers, while increasing the number of those engaged on a civil-law basis. Such decision may have the nature of a decision on organisational changes within the meaning of the provision of Section 52(c) of the Labour Code, with regard to which an employed performer becomes redundant.
- No. 89** The forfeiture of the rights to individual fulfilment arising from the employee's entitlement to the compensation for lost earnings following the end of incapacity for work due to a work-related injury and arising in the period after 31 December 2013 shall be governed by Sections 609-653 of the Civil Code even if the employee's work-related injury and the right to the compensation of lost earnings following the end of incapacity for work occurred or came into existence before 1 January 2014. An employee who has been awarded a disability pension for third degree disability and who has not been performing work activities after their work-related injury is entitled to the compensation for lost earnings following the end of incapacity for work (subject to disability award) equal to the difference between their average earnings prior to the occurrence of loss and the disability pension received for the same reason; earning equal to the minimum salary are not taken into account.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka: PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného: Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka: tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce: CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4
Tisk: Serifa, s. r. o.

Vytištěno na 100%
recyklovaném papíru se
značkou Eco-label EU

Archiv časopisu je v systému ASPI.

